PĂRERILE DESPRE VIAŢA ALE MOTANULUI MURR

E.T.A. HOFFMANN

Traducere A. Philippide Univers 1985

Cuprins

CUVÂNT ÎNAINTE DIN PARTEA EDITORULUI
PREFAŢA AUTORULUI

CUVÂNT ÎNAINTE 6
PARTEA ÎNTÂI. SENZAŢIA EXISTENŢEI. LUNILE DE TINEREŢE
PARTEA A DOUA. UN TÂNĂR CAPĂTĂ EXPERIENŢA VIEŢII. ŞI EU AM FOST ÎN ARCADIA 49
PARTEA A TREIA. LUNILE DE UCENICIE. JOCUL CAPRICIOS AL ÎNTÂMPLĂRII
PARTEA A PATRA. CONSECINŢELE BINEFĂCĂTOARE ALE UNEI CULTURI SUPERIOARE. UN BĂRBAT ÎN FLOAREA VÂRSTEI
POST-SCRIPTUM AL EDITORULUI
PARTEA A TREIA. LUNILE DE UCENICIE. JOCUL CAPRICIOS AL ÎNTÂMPLĂRH

CUVÂNT ÎNAINTE DIN PARTEA EDITORULUI[1]

Nicio altă carte nu are mai multă nevoie de un cuvânt introductiv decât cea de faţă, deoarece, fără o lămurire a felului neobişnuit în care a fost alcătuită, va părea o îngrămădire întâmplătoare de fapte fără legătură.

De aceea, editorul roagă pe stimaţii cititori să citească, serios şi cu băgare de seamă, mai ales acest cuvânt înainte.

Editorul mai sus-amintit are un prieten de care este legat trup şi suflet şi pe care-l cunoaşte tot atât de bine cum se cunoaşte pe el însuşi. Acest prieten i-a vorbit într-o zi cam în felul următor: „Întrucât, dragă amice, ai editat până acum atâtea cărţi şi te pricepi aşa de bine, nu-ţi va fi greu să găseşti printre cunoştinţe vreun domn cumsecade care, la recomandarea ce i-o vei face să tipărească manuscrisul unui tânăr autor plin de talent şi înzestrat cu cele mai strălucite calităţi. Acest tânăr merită să-l iei sub oblăduirea ta”.

Editorul a făgăduit să facă tot ce-i va fi cu putinţă pentru a-l ajuta pe acest tovarăş din breasla scriitoricească. Totuşi s-a cam minunat când prietenul i-a mărturisit că manuscrisul aparţine unui motan, pe nume

1 E.T.A. Hoffmann.

Murr, şi conţine părerile acestuia despre viaţă; cum însă apucase să-şi dea cuvântul şi cum, pe de altă parte, începutul povestirii i se părea destul de bine scris, a vârât manuscrisul în buzunar şi, fără să mai zăbovească, s-a dus drept la domnul Dummler[2] de pe Unter den Linden şi i-a propus editarea cărţii motanului.

Domnul Dummler i-a răspuns că până atunci nu i s-a mai întâmplat să numere printre scriitorii lui un motan şi nici nu a aflat că vreunul dintre stimaţii lui colegi ar fi avut de-a face cu un scriitor de acest fel; el însă ar fi dispus să încerce.

Manuscrisul a intrat în tipografie şi editorul a primit curând primele şpalturi de corectură. Închipuiţi-vă însă spaima lui ciad şi-a dat seama că, din loc în loc, povestea lui Murr se întrerupea şi-i urma un text străin, aparţinând altei cărţi, care conţinea biografia capelmaistrului Johannes Kreisler.

După amănunţite şi îndelungate investigaţii, editorul a izbutit, în cele din urmă, să afle următoarele: aşternându-şi părerile pe hârtie, motanul Murr făcuse ferfeniţă, fără să-i pese, o carte pe care o găsise la stăpânul său şi ale cărei file le folosise, cu toată candoarea, în parte ca sugativă, în parte punându-le ca sprijin sub foile proprii. Aceste file rămăseseră în manuscris şi, din eroare, fuseseră tipărite ca făcând parte din el.

Adânc ruşinat, editorul a trebuit să-şi recunoască vina personală pentru acest amestec haotic şi eteroclit, căci datoria lui era ca, înainte de a-l trimite la tipar, să parcurgă atent manuscrisul motanului. Totuşi, anumite împrejurări îi pot aduce o oarecare consolare.

Mai întâi, preaamabilul cititor se va putea descurca lesne dacă va binevoi să ţină seamă de indicaţiile din paranteze: *F.m.* (file de maculatură) şi *M.r.p.* (Murr reia povestirea). Pe de altă parte, după cât se pare, cartea cea ferfeniţită nici nu a ajuns vreodată în librării, aşa că nimeni n-a auzit de ea. Cel puţin prietenii capelmaistrului

2 Ferdinand Dummler (m. 1846), editor berlinez.

se vor bucura, pentru că, datorită vandalismului literar al motanului, vor avea prilejul să afle unele amănunte stranii din viaţa unui om destul de interesant în felul lui.

De aceea editorul nădăjduieşte că greşeala lui va fi privită cu îngăduinţă.

În sfârşit, este adevărat şi faptul că, adeseori, autorii datorează ideile lor cele mai îndrăzneţe şi metaforele cele mai extraordinare binevoitorilor zeţari, care contribuie la înălţarea stilului cu ajutorul aşa-numitelor greşeli de tipar. Astfel, de pildă, în partea a doua a *Nocturnelor3* sale, la pagina 326, autorul pomenea de boschetele vaste ce se aflau într-o grădină. Zeţarului nu i s-a părut destul de genial şi a înlocuit cuvântul *boschete* cu *caschete*. Tot aşa, în povestirea *Domnişoara Scudery4*, datorită intervenţiei dibace a zeţarului, sus-amintita domnişoară apare nu într-o *rochie* neagră, ci într-o *roşie* neagră de mătase grea, ş.a.m.d.

Totuşi, să dăm fiecăruia ce i se cuvine! Nici motanul Murr, nici biograful anonim al capelmaistrului Kreisler nu trebuie să se împăuneze cu pene străine; de aceea editorul se adresează amabililor cititori cu rugămintea stăruitoare de a face cuvenitele îndreptări înainte de a începe lectura opului, ca să nu rămână cu o părere mai bună, sau mai rea, despre cei doi autori, decât o merită ei în realitate.

De altfel, în erată sunt trecute numai greşelile de tipar importante, cele mărunte fiind lăsate la discreţia binevoitorului cititor.

Şi, în sfârşit, editorul îşi îngăduie să-i asigure pe cititorii săi că l-a cunoscut personal pe motanul Murr şi s-a convins că este o persoană cu o fire blânda şi maniere agreabile. Trăsăturile lui sunt redate fidel pe coperta acestei cărţi5.

E.T.A. Hoffmann Berlin, noiembrie 1819

PREFAŢA AUTORULUI

Cu sfială, cu inima cât un purice, dau în vileag câteva file din viaţa, suferinţele, speranţele şi dorurile mele, file izvorâte din adâncul sufletului meu în clipele de răgaz şi de inspiraţie poetică.

Voi rezista, voi putea rezista oare în faţa tribunalului sever al criticii? Însă această strădanie vă este închinată vouă, suflete sensibile, fiinţe cu fire adevărată de copii, inimi curate, înrudite cu a mea, da, vouă, şi o singură lacrimă prelingându-se ca o perlă din ochiul vostru, mă va mintia, îmi va alina rana pricinuită de *oprobriul* rece al unor recenzenţi nesimţitori!

Berlin, mai (18)

Murr

(*Étudiant en belles lettres*) *6*

CUVÂNT ÎNAINTE Anulat de către autor

Cu certitudinea şi seninătatea proprii geniului autentic, dau lumii această biografie a mea, ca să afle cum devii un motan celebru şi să-mi recunoască pe deplin calităţile în toată amploarea lor, să mă iubească, să mă aprecieze, să mă stimeze, să mă admire şi chiar să mă adore puţin.

Iar de se va găsi cineva destul de îndrăzneţ ca să se îndoiască de valoarea incontestabilă a acestei cărţi extraordinare, să ia aminte că are de-a face cu un motan înzestrat cu spirit, inteligenţă şi gheare ascuţite.

Berlin, mai (18)

Murr

(*Homme de lettres très renomme*) *7*

P.S. Asta e din cale afară! S-a tipărit până şi acel cuvânt înainte al autorului, care trebuia suprimat! Nu-mi mai rămâne altceva de făcut decât să-l rog pe stimatul cititor să nu ia prea în nume de rău motanului literaturizant tonul cam semeţ al acestui cuvânt înainte; multe prefeţe umile ale altor autori sensibili, traduse în limbajul adevărat al convingerii tăinuite în adâncul inimii lor, n-ar suna într-un chip diferit.

Ed.

PARTEA ÎNTÂI. SENZAŢIA EXISTENŢEI. LUNILE DE TINEREŢE

Orice s-ar zice, viaţa are în ea ceva frumos, ceva minunat, chiar sublim. „O dulce obişnuinţă a existenţei! „exclamă în tragedia aceea eroul din Ţările-de-Jos8. Spun şi eu la fel, dar nu ca eroul acela, în clipa plină de durere când este nevoit să se despartă de viaţă – o, nu! – ci tocmai în clipa când întreaga mea fiinţă se simte pătrunsă de o

neţărmurită bucurie la gândul că a păşit definitiv pe făgaşul acestei dulci obişnuinţe, din care nu are niciun chef să iasă vreodată. Adică, vreau să spun că acea forţă spirituală, puterea aceea necunoscută, sau cum s-o mai fi numind principiul care ne cârmuieşte şi care, într-o anumită măsură, mi-a impus pomenita obişnuinţă – fără a-mi cere în prealabil părerea – n-ar putea să aibă intenţii mai puţin bune decât acelea ale omului prietenos la care m-am angajat şi care nu-mi ia niciodată de sub nas peştele, tocmai când i-am dat de gust.

O, Natură, măreaţă şi sublimă Natură! Simt în pieptul meu înfiorat întreaga ta voluptate, întregul tău farmec! Suflul tău mă învăluie ca a şoaptă tainică! Noaptea e cam răcoroasă şi voiam… dar acela care citeşte, sau nu citeşte aceste rânduri nu poate pricepe înalta mea însufleţire, căci nu cunoaşte poziţia înaltă la care m-am ridicat. Mai exact ar fi să spun: „m-am căţărat”, dar niciun poet nu vorbeşte de picioarele lui, chiar dacă ar avea patru, ca mine, ci numai de aripile sale, chiar şi atunci când nu le are din născare, ci i-au fost întocmite de vreun mecanic iscusit. Deasupra mea se bolteşte întinsul cerului înstelat, luna plină îşi revarsă razele scânteietoare, iar în juru-mi, acoperişuri şi turnuri plutesc ca într-o mare de foc cu sclipiri argintii. Jos, viitoarea zgomotoasă a străzilor se potoleşte treptat, tăcerea nopţii e din ce în ce mai adâncă – nourii se risipesc – o porumbiţă singuratică flutură în jurul clopotniţei, scoţând ţipete jalnice de dor… Ce-ar fi dacă micuţa s-ar apropia puţin de mine?!… Sufletul mi-e răscolit de un simţământ straniu şi o dorinţă fierbinte mă îmboldeşte spre dânsa cu o putere de neînvins… O, vino, frumoasa mea, vino să te strâng la inima-mi rănită de amor, să nu mă despart de tine niciodată!… Dar perfida zboară şi se vârî în porumbar, lăsându-mă pe acoperiş cu singurătatea mea nemângâiată. Ah, cât de rar întâlneşti o adevărată apropiere sufletească în vremurile astea reci, uscate şi lipsite de dragoste…

171

Oare umbletul în două picioare este într-adevăr ceva

atât de important încât specia numită „om” să aibă dreptul a pretinde la o heghemonie asupra noastră, a tuturor acelora care păşim cu mai multă siguranţă pe patru? Da, ştiu, ei îşi fac o părere grozavă despre ceva care s-ar afla în capul lor şi care s-ar numi raţiune. Nu-mi pot da seama exact ce anume înţeleg prin asta. Un lucru însă e limpede: dacă, după cât pot deduce din unele spuse ale stăpânului şi binefăcătorului meu, raţiunea nu înseamnă nimic altceva decât aptitudinea de a acţiona conştient şi a te feri de prostii, atunci n-aş dori să schimb cu niciun om. Conştiinţa, cred eu, se dobândeşte numai prin obişnuinţă, iar venirea în viaţă şi trecerea prin ea se face fără să ştii cum. Cel puţin aşa s-au petrecut lucrurile cu mine şi, după cât înţeleg, nu se găseşte pe întreg pământul vreun om care să ştie din proprie experienţă cum şi unde s-a născut şi nu află toate acestea decât numai din tradiţie, care, pe deasupra mai este adesea şi nesigură. Oraşe întregi se ceartă între ele pentru cinstea de a fi locui de naştere al vreunui om celebru; tot astfel va rămâne pe veci incert – întrucât nici eu nu ştiu nimic precis în privinţa asta – dacă am văzut lumina zilei, sau mai bine zis n-am văzut-o eu, ci am fost văzut în ea de către scumpa mea măicuţă, în pivniţă, în pod sau în magazia de lemne. Zic că nu eu am văzut lumina zilei deoarece, aşa cum este propriu speciei noastre, ochii mei erau acoperiţi de un văl. Îmi amintesc vag de anumite zgomote, un fel de mârâit sau sforăit în jurul meu, zgomote pe care le reproduc şi eu aproape involuntar, atunci când sunt cuprins de mânie. Mai clar, aproape perfect conştient, mă revăd într-o cutie foarte strâmtă, cu pereţii moi, unde abia puteam respira şi scoteam ţipete jalnice. Simţind că în cutie pătrunde ceva şi mă apucă destul de nedelicat de trup, am avut prilejul să-mi întrebuinţez prima putere miraculoasă cu care m-a înzestrat natura. Din lăbuţele mele de dinainte, acoperite cu o blăniţă catifelată, am scos nişte gheruţe ascuţite şi foarte agile, împlântându-le în obiectul acela care mă înşfăcase şi care, după cum am aflat mai târziu, era o mână omenească. Acea mână m-a scos din cutie, m-a

aruncat jos şi îndată după aceea am simţit două lovituri straşnice pe obrajii pe care cresc astăzi nişte mustăţi respectabile. Acum îmi dau seama că mâna aceea, rănită de jocul muşchilor din lăbuţele mele, mi-a aplicat o pereche de palme; am făcut astfel prima experienţă în legătură cu cauza şi efectul în domeniul moral, şi tocmai un instinct moral mi-a dictat să-mi retrag ghearele tot atât de iute pe cât le scosesem. Mai târziu, această retragere a ghearelor a fost considerată, pe drept cuvânt, ca un act de cea mai mare amabilitate şi drăgălăşenie din partea mea, căpătând denumirea de „lăbuţă catifelată”.

172

După cum am spus, mâna m-a aruncat la pământ. Curând după aceea m-a apucat iar de cap, apăsându-l în jos, astfel încât am nimerit cu botişorul într-un lichid din care, nici eu nu ştiu cum – probabil în virtutea unui instinct fizic – am început a *linchi*, ceea ce mi-a produs o senzaţie de profundă mulţumire interioară. Ştiu că era lapte alb şi dulce, că-mi fusese foame şi că, după ce l-am băut, m-am săturat. Astfel, după educaţia morală, a început şi cea fizică.

Am fost apucat din nou, dar de data asta mai delicat, de două mâini care m-au aşezat într-un culcuş moale şi cald. Mă simţeam din ce în ce mai bine şi am început să-mi manifest buna dispoziţie scoţând acele sunete ciudate, proprii numai speciei mele, pe care oamenii le definesc prin expresia destul de potrivită de „a toarce”. Astfel, educaţia mea în ce priveşte viaţa progresa cu paşi uriaşi. Ce privilegiu, ce nepreţuit dar ceresc să-ţi poţi exprima mulţumirea lăuntrică prin sunete şi gesturi. Întâi am miorlăit, apoi mi-a venit acel talent inimitabil de a-mi mlădia coada în cele mai delicate arabescuri şi, în sfârşit, darul minunat de a exprima cu ajutorul singurului cuvinţel „mi-au” bucurie, durere, plăcere şi entuziasm, teamă şi disperare, pe scurt: toate senzaţiile şi pasiunile, cu feluritele lor nuanţe. Ce înseamnă limbajul omenesc în comparaţie cu mijlocul acesta, cel mai simplu dintre toate mijloacele de a te face înţeles. Dar să continuăm povestea

plină de tâlc şi învăţăminte a zbuciumatei mele tinereţi!

173

Într-o zi m-am trezit din somn şi m-am pomenit scăldat într-o lumină orbitoare care m-a speriat; vălul de pe ochi îmi căzuse, vedeam!…

Până m-am obişnuit cu lumina şi mai ales cu panorama pestriţă a lucrurilor ce se înfăţişau privirilor mele, am strănutat îngrozitor de câteva ori la şir; curând însă a început să meargă excelent cu vederea, ca şi cum aş fi folosit-o de când lumea.

O, văzul! Minunată, splendidă obişnuinţă, fără de care ar fi foarte greu să te menţii în viaţă. Ferice de cei înzestraţi cu harul de a se deprinde tot atât de lesne ca şi mine cu vederea!

Nu tăgăduiesc însă că am fost cuprins de oarecare panică şi am scos aceleaşi ţipete jalnice ca şi atunci, în cutiuţa aceea strâmtă. Îndată s-a ivit un bătrân uscăţiv, pe care nu-l voi uita niciodată, întrucât, cu toate vastele mele relaţii, nu am mai întâlnit o altă figură care să-i semene cât de cât. La specia mea se întâmplă adesea ca individul cutare sau cutare să poarte o blană albă cu pete negre; dar rar găseşti un om care să aibă creştetul acoperit cu păr alb ca neaua şi totodată nişte sprâncene negre ca pana corbului, aşa cum era cazul la educatorul meu. Purta în casă un halat scurt, galben-închis, de care m-am speriat şi de aceea, atât cât îmi îngăduia slăbiciunea mea de atunci, m-am lăsat să lunec jos de pe perna cea moale. Omul s-a aplecat spre mine cu un gest care mi s-a părut prietenos şi mi-a inspirat încredere. Când m-a apucat, am avut grijă să mă feresc de jocul muscular al ghearelor, zgâriatul şi bătaia fiind pentru mine idei care se legau automat; într-adevăr, omul avea intenţii bune, căci mă puse din nou în faţa unei străchini cu lapte dulce, pe care l-am lipăit cu lăcomie, ceea ce păru că-l bucură foarte mult. Mi-a vorbit îndelung, dar nu-l înţelegeam, căci pe vremea aceea, fiind doar un mucos de motănel fără experienţă, înţelegerea limbajului omenesc îmi era încă străină. În general nu pot spune decât prea puţine despre binefăcătorul meu. Un

singur lucru e cert, şi anume că trebuie să fi fost foarte priceput în multe domenii şi cu o mare experienţă în ale ştiinţei şi artei, căci toţi acei care veneau la el (printre aceştia am observat oameni care exact în locul unde blăniţa mea are de la natură o pată gălbuie, adică pe piept, aveau o stea sau o cruce) se purtau foarte politicos, ba uneori chiar cu un respect plin de sfială, aşa cum m-am purtat şi eu mai târziu faţă de pudelul Skaramuz, şi nu-i spuneau altfel decât multstimate sau preaiubite maestre Abraham. Numai două persoane îi spuneau scurt: „Dragul meu”, şi anume, un bărbat înalt şi costeliv, în pantaloni verzi şi ciorapi albi de mătase, şi o femeie scundă şi foarte grasă, cu părul negru şi o mulţime de inele pe toate degetele. Domnul acela se pare că era un prinţ, iar femeia, o cucoană evreică.

174

Cu toate că primea vizitatori atât de distinşi, maestrul Abraham locuia într-o cămăruţă la mansardă, aşa că mi-a fost foarte comod, ieşind pe fereastră, să fac primele plimbări pe acoperiş şi în podul casei.

Da! Sunt sigur că nu m-am putut naşte decât într-un pod. Ce pivniţă, ce magazie de lemne? Optez pentru pod! Climă, patrie, moravuri şi obiceiuri – neştearsă rămâne pecetea voastră, numai voi plăsmuiţi alcătuirea interioară şi exterioară a cetăţeanului lumii. Care sete obârşia acelui sentiment al altitudinii, a acelei năzuinţe spre tot ce este înalt, pe care o simt în adâncul fiinţei mele? De unde extraordinara mea iscusinţă la căţărat, de unde arta, vrednică de invidiat, a celor mai geniale şi îndrăzneţe salturi? Ah, pieptul mi se umflă de o dulce melancolie! Dorul podului natal se trezeşte cu putere! Ţie îţi închin aceste lacrimi pure, o, frumoasa mea patrie, ţie, acest nostalgic şi totodată triumfător „mi-au!” Pe tine te cinstesc aceste salturi precum şi aceste rânduri, pătrunse de virtute şi patriotism! Tu, podul meu, îmi dăruieşti cu mărinimie şoricei, pe lângă care se mai poate apuca un cârnat, sau câte o costiţă pusă în horn la afumat, ba chiar poţi vâna şi câte o vrabie sau poţi pândi câte un porumbel.

„Puternică şi copleşitoare mie dragostea faţă de tine, o, patrie!”[3]

Dar în privinţa…

(F.m.). „… nu vă amintiţi oare, stimate domn[4] de năprasnica furtună care i-a smuls avocatului pălăria din cap şi a aruncat-o, în Sena în timp ce trecea peste Pont-neuf? Ceva asemănător se întâlneşte şi în Rabelais11, dar de fapt nu furtuna i-a răpit avocatului pălăria, căci omul o ţinea bine îndesată pe cap, apăsând-o cu mâna, în timp ce poalele pelerinei îi fluturau în voia vântului. Un grenadir a smuls, în fugă, pălăria de castor, care se afla între mâna lui şi perucă, strigând în gura mare: „Bate un vânt grozav, domnule”! De fapt, nu pălăria de castor a fost zvârlită în valurile Senei, ci nenorocita de pălărie de fetru a grenadirului. Vijelia a purtat-o spre moarte prin înec. Ştiţi, preastimate domn, că după o clipă, un al doilea soldat, cu aceeaşi exclamaţie: „Bate un vânt grozav, domnule!” a trecut în goană pe lângă avocatul care sta înmărmurit şi, înşfăcând de guler pelerina, i-a smuls-o de pe umeri şi îndată după aceea un al treilea soldat, scoţând aceeaşi exclamaţie: „Bate un vânt grozav, domnule!” i-a smuls din mâini bastonul de trestie spaniolă, cu mâner de aur. Avocatul a răcnit cu disperare, a aruncat cu peruca în ultimul dintre cei trei golani şi a pornit cu capul gol, fără pelerină şi fără baston, să redacteze cel mai bizar din toate testamentele şi să trăiască cca. mai extraordinară aventură. Toate acestea le ştiţi, stimate domn!”

175

”. Nu ştiu, nimic, mi-a răspuns prinţul nu ştiu nimic şi, în general, nu pricep, maestre Abraham, cum poţi dumneata să-mi îndrugi atâtea năzdrăvănii. Cunosc, fireşte, Pont – neui se află în Paris; e drept că nu l-am trecut niciodată pe jos.; ci numai cu trăsura, cum se potriveşte rangului meu… Pe avocatul Rabelais nu l-am

3 Citat din vodevilul Insula fantomelor de compozitorul Wilhelm Gotter (1746 —1797).

4 Redare liberă a conţinutului unui fragment din Călătorie sentimentală de Laurence Sterne.

văzut niciodată, iar în ceea ce priveşte festele soldăţeşti, în viaţa mea nu m-am preocupat de ele... Pe vremea când, în tinereţe, îmi comandam armata, porunceam ca o dată pe săptămână toţi iuncării să fie biciuiţi pentru prostiile pe care le făcuseră, sau aveau de gând sale facă în viitor; bătaia prostimii era însă treaba sublocotenenţii lor, tot în fiecare săptămână, după exemplu meu, şi anume sâmbăta, aşa încât duminica nu se afla niciun iuncăr şi niciun soldat prost în toată armata, care să nu-şi fi primit, cuvenita raţie de lovituri. Drept rezult, pe lângă morala însuşită cu ajutorul biciului, trupa era deprinsă în general să primească lovituri, fără să fi întâlnit vreodată inamicul, iar când îl întâlnea, nu putea face altfel decât doar să lovească. Aceasta pentru lămurirea dumitale, maestre Abraham. Şi acum, pentru numele lui Dumnezeu, ce vrei să spui cu furtuna aceea şi cu avocatul dumitale Rabelais, jefuit pe Pont-neuf? Încă nu te-ai scuzat pentru faptul că petrecerea a fost întreruptă, încheindu-se cu o învălmăşeală haotică; pentru faptul că un proiectil luminos mi-a intrat în păr; că iubitul meu fiu a căzut într-un bazin şi a fost stropit din cap până în picioare de nişte delfini perfizi; că prinţesa, fără văl şi cu poalele rochiei sumecate, a trebuit să fugă, asemenea Atalantei, prin parc; că... dar cine ar putea înşira toate nenorocirile din noaptea aceea fatală! Ei, maestre Abraham, ce spui?”

176

„Preastimate domn, i-am răspuns eu cu o plecăciune smerită; numai furtuna, vijelia aceea groaznică, ce s-a dezlănţuit în toiul petrecerii, numai ea a fost de vină. Pot eu oare să poruncesc elementelor? De altfel, n-am fost şi eu victima unei întâmplări nefericite? Nu mi-am pierdut şi eu pălăria, haina şi mantaua, asemenea acelui avocat, pe care prea supus vă rog să nu-l confundaţi cu vestitul scriitor francez Rabelais! N-am oare...”

— Ascultă prietene, ŞI întrerupse Johannes Kreisler pe maestrul Abraham. Deşi a trecut destul de multă vreme, totuşi despre ziua de naştere a prinţesei şi despre sărbătorirea organizată de tine cu acest prilej se mai

vorbeşte încă ş? astăzi, ca despre un mister de nepătruns, şi sunt sigur ca după obiceiul tău, ai pus la cale multe şotii. Dacă şi până atunci lumea te socotea drept un fel de vrăjitor, apoi se pare că datorită acelei petreceri părerea aceasta s-a întărit şi. mai mult. Spune-mi drept, cum s-au întâmplat toate? Ştii că n-am fost de faţă atunci…

— Tocmai asta m-a făcut să turbez, îi luă maestrul Abraham vorba, tocmai faptul că, minat de cine ştie ce furii ale iadului, ai fugit de aici ca un nebun, tocmai de aceea am solomonit elementele naturii, punându-le să tulbure o petrecere care-mi sfâşia inima pentru că lipseai tu, adevăratul erou al piesei; o petrecere care la început a lâncezit mizerabil, iar apoi nu a adus unor persoane dragi decât chinul unor? visuri înspăimântătoare, numai durere şi groază. Află deci acum Johannes, că privirea mea a pătruns în adânciturile sufletului tău şi a descoperit acolo o taină plină de primejdii, asemenea unui vulcan ce clocoteşte, gata să erupă în orice clipă, mistuitul cu flăcările lui năprasnice tot ce va întâlni în cale. În adâncurile fiinţei noastre sunt lucruri despre care nici prietenii cei mai apropiaţi nu pot vorbi între ei. De aceea ţi-am ascuns cu grijă ceea ce descoperisem în tine; în schimb, cu ajutorul acelei petreceri, a cărei semnificaţie mai profundă o avea în vedere nu pe prinţesă, ci pe o altă fiinţă iubită şi pe tine însuţi, voiam să zgudui întregul tău „eu”. Glumirile cele mai tăinuite urmau să prindă viaţă în tine, sfârtecându-ţi pieptul cu puteri înzecite, asemenea unor furii trezite din somn. Un leac, luat din chiar adâncurile infernului şi pe care niciun medic înţelept nu trebuie să se sfiască să-l aplice în stările de paroxism, urma să-ţi aducă, asemeni unui bolnav în agonie, moartea sau vindecarea!… Află Johannes, că onomastica prinţesei coincide cu onomastica Juliei, care e botezată ca şi dânsa, Maria.

177

— O, exclamă Kreisler, sărind în picioare, cu o lucire sumbră în privire, o maestre, îţi este oare dată puterea să-ţi baţi joc de mine în felul acesta atât de îndrăzneţ!? Eşti

oare fatalitatea însăşi, de ştii ce se petrece în adâncurile fiinţei mele?

— Om violent, şi nesocotit ce eşti! răspunse calm maestrul Abraham. Când oare se va transforma focul mistuitor din pieptul tău într-o flacără pură, alimentată de acel simţ artistic profund care sălăşluieşte în tine şi vibrează pentru tot ce este frumos şi bun? Mi-ai cerut să-ţi descriu petrecerea aceea fatală; atunci ascultă-mă liniştit. Dacă însă te simţi istovit peste măsură şi nu mai eşti în stare de aşa ceva, te las singur şi plec.

— Povesteşte! răspunse Kreisler cu glas înăbuşit şi se aşează la loc, îngropându-şi faţa în mâini.

Cu un ton deodată vioi, maestrul Abraham începu:

— Nu vreau să te obosesc, dragă Johannes, cu descrierea tuturor rânduielilor pline de tâlc, care se datorau, în cea mai mare parte, spiritul inventiv al prinţului. Întrucât petrecerea a început seara târziu, nu e nevoie să-ţi mai spun că întregul parc ce împrejmuieşte castelul de vară era iluminat din belşug. Mă străduisem să obţin cu ajutorul acestor lumini unele efecte neobişnuite, ceea ce am izbutit numai în parte, căci, la porunca expresă a prinţului, pe fiecare alee urma să apară, cu ajutorul unor lămpi multicolore, fixate pe nişte tăblii negre, monograma prinţesei cu coroana princiară deasupra. Deoarece aceste tăblii erau fixate pe nişte stâlpi înalţi, semănau destul de bine cu acele avize în care se spune că fumatul este oprit sau că trecerea pe la vamă este obligatorie. Principiului punct de atracţie al sărbătorii era teatrul, înjghebat în mijlocul parcului din tufişuri şi ruine artificiale; îl cunoşti, de altfel. Pe scena acestui teatru actorii din oraş urmau să joace o piesă alegorică, destul de neghioabă, ca să placă extraordinar de mult; de data asta era compusă chiar de către prinţ, ceea ce înseamnă că era izvorâtă „din luminăţia condeiului”, ca să folosesc expresia plină de duh a unui director de teatru care a prezentat odată o piesă scrisă de un prinţ. Distanţa de la castel până la teatru era destul de mare. Potrivit ideii poetice a prinţului, un geniu plutind în văzduh urma să lumineze calea cu ajutorul a

două torţe. Afară de aceste torţe, toate celelalte lumini trebuiau să fie stinse, şi numai atunci când familia princiară şi suita se vor fi aşezai pe scaune, teatrul să fie iluminat subit. De aceea drumul a rămas în întuneric. Zadarnic m-am opus, invocând greutatea de a pune în funcţiune această maşinărie de-a lungul întregului drum; prinţul citise ceva asemănător în *Les Fetes de Versailles12* şi pentru că ulterior descoperise singur ideea poetică, stăruise să fie executată. Pentru a evita orice mustrare nemeritată, am lăsat geniul cu torţele pe seama maşinistului teatrului. În clipa când perechea princiara, urmată de întreaga suită, a ieşit pe uşa salonului, o păpuşă bucălată, înveşmântată în culorile princiare, fu lăsată în jos de pe acoperişul castelului. În mâini ţinea două torţe aprinse. Păpuşa s-a dovedit însă prea grea şi, înainte ca alaiul să fi înaintat douăzeci de paşi, maşina s-a înţepenit, iar spiritul protector al casei princiare a rămas atârnat în aer; lucrătorii au început să tragă mai tare de frânghii şi atunci păpuşa s-a răsturnat cu capul în jos şi din torţele aprinse au început să curgă picături fierbinţi de ceară. Prima picătură a căzut chiar pe prinţ care a suportat durerea cu o linişte stoică, renunţând însă, într-o oarecare măsură, la gravitatea mersului său şi păşind grăbit înainte. Păpuşa, cu capul în jos şi picioarele în sus, continua să planeze deasupra cortegiului din care făceau parte mareşalul curţii, iuncării şi ceilalţi curteni, astfel încât stropii fierbinţi, cădeau când pe capul unuia, când pe nasul altuia. Ar fi fost o dovadă de lipsă de respect din partea lor să-şi arate pe faţă suferinţa, tulburând vesela sărbătoare; de aceea era o privelişte din cele mai caraghioase să-i vezi pe bieţii oameni – adevărată cohortă de Scaevoli[5] stoici – stăpânindu-şi durerea cu feţele schimonosite, izbutind chiar să schiţeze câte un zâmbet jalnic; păşeau în tăcere, scoţând doar din când în când suspine înăbuşite. În acelaşi timp, văzduhul răsuna de timpane şi trâmbiţe, iar sute de

5 Lucrarea Petrecerile de la Versailles, iniţial denumită Plăcerile insulei fermecate (Les plaisirs de lisle enchantee), apărută la Paris în 1604, a fost atribuită lui Moliere.

voci strigau: „Trăiască prinţesa noastră! Trăiască prinţul nostru!” astfel încât contrastul patetic dintre feţele acelea laocooniene[6] şi jubilarea mulţimii dădeau întregii scene o maiestate greu de închipuit.

179

Până la urmă însă mareşalul cel bătrân şi gras a ajuns la marginea răbdării şi când o picătură fierbinte i-a căzut drept pe obraz, a sărit în lături, cuprins de furia disperării; dar, încurcându-se în frânghiile maşinii zburătoare, care erau întinse la o mică înălţime de-a lungul drumului, s-a prăvălit la pământ, strigând cât îl ţinea gura: „Drăcia dracului!” în aceeaşi clipă s-a sfârşit şi rolul pajului aerian. Masivul mareşal al curţii l-a tras după sine cu toată greutatea lui, prăbuşindu-l în mijlocul cortegiului, care s-a ferit în lături, scoţând ţipete puternice. Torţele s-au stins şi s-a făcut întuneric beznă. Toate acestea s-au petrecut în imediata apropiere a teatrului. Am avut grijă să nu mă slujesc de fitilurile care ar fi aprins imediat toate lămpile şi focurile, ci am zăbovit câteva minute, aşa ca întreaga societate să aibă timpul să se împrăştie printre copaci şi tufişuri. „Lumină! lumină!”[7] a strigat prinţul, asemenea regelui din *Hamlet*. „Lumină! Lumină!” strigau voci nenumărate şi răguşite.

Când s-a făcut lumină, mulţimea împrăştiată semăna cu o oaste zdrobită care se adună iarăşi anevoie după bătălie.

Cu acest prilej şambelanul a dovedit prezenţă de spirit căci, datorită străduniilor sale, în câteva minute, ordinea a fost restabilită. Prinţul, urinat de curtenii săi cei mai apropiaţi, s-a urcat pe un fel de tron de flori, ridicat în mijlocul locului destinat spectatorilor. De îndată ce perechea princiară s-a aşezat, a început să cadă peste tron, cu ajutorul unui ingenios dispozitiv al pomenitului

---

6 Adică avînd feţele schimonosite de durere; aluzie la cunoscutul grup plastic reprezentînd lupta tragică a personajului mitologic Laocoon şi a celor doi fii ai săi, care ar fi fost sugrumaţi de doi şerpi.

7 Shakespeare, Hamlet, actul III, scena 2; cuvintele sînt rostite însă de Polonius, nu de rege.

maşinist, o ploaie de flori. Nemiloasa fatalitate a voit însă ca un crin roşu să cadă drept pe nasul prinţului, mânjindu-i faţa cu o pulbere roşie, datorită căreia înfăţişarea lui a căpătat un aer de neasemuită maiestate, aer cu deosebire potrivit pentru solemnitatea sărbătorii.

180

— Asta-i culmea! asta-i culmea! exclamă Kreisler, izbucnind într-un hohot de râs nebun, de se cutremurau pereţii.

— Nu te mai zgudui atâta de râs, spuse maestrul Abraham. Şi eu am râs în noaptea aceea, cum n-am mai râs în viaţa mea; eram dispus la cele mai zănatece şotii şi, asemenea spiriduşului Puck, eram gata să încurc lucrurile şi mai mult. Cu atât mai adânc mi-a fost apoi străpuns pieptul de săgeţile, pe care eu însumi le îndreptasem asupra altora. Ei, să povestesc mai departe! Alesesem tocmai momentul acelei neghioabe ploi de flori ca să înnod firul nevăzut ce trebuia să străbată întreaga sărbătoare şi să zguduie, ca un curent electric, cele mai tăinuite adâncuri ale persoanelor cu care voiam să intru în legătură cu ajutorul dispozitivului secret, născocit de mine… Nu mă întrerupe, Johannes, stai liniştit şi ascultă… Julia, împreună cu prinţesa, se afla în spatele alteţei-sale, ceva mai la o parte, astfel că le puteam vedea pe amândouă. Îndată ce timpanele şi trâmbiţele amuţiră, în poalele Juliei a căzut un boboc de trandafir, ascuns printre violete parfumate şi, asemenea suflării uşoare a unei adieri de seară, s-a auzit melodia cântecului tău, care pătrunde până în suflet *Mi lagnero tacendo della mia sorte amara*[89].

Nu fi îngrijorat în ce priveşte executarea lui, căci a fost cântat de patru dintre cei mai buni cornişti ai noştri; aşezaţi la o distanţă mare. Julia mai întâi s-a speriat, dar când a început cântecul, a scos o uşoară exclamaţie şi apăsând buchetul, la piept, a şoptit prinţesei: „Sunt sigură că s-a întors!”

Prinţesa a îmbrăţişat-o cu un gest pătimaş şi a

8 Mă voi tîngui în tăcere de soarta mea amară (ital.).

9 Tiran urît (ital.)

exclamat: „Nu, nu, niciodată! „atât de are, încât prinţul şi-a întors mânios faţa spre ea, aruncându-i un: „*Silence*!” *17* iritat. La drept vorbind, de fapt n-avea de gând să se supere prea tare pe prinţesă, dar trebuie să-ţi spun că machiajul lui, care s-ar fi potrivit cum nu se poate mai bine unui *tiranno ingrato18* dintr-o operă, îi dădea un aer de permanentă furie; astfel, cuvintele cele mai duioase şi situaţiile cele mai gingaşe, menite să înfăţişeze alegoric fericirea conjugală a unei perechi încoronate, erau irosite în van. Faptul acesta îi zăpăcea de-a binelea atât pe actori, cât şi pe spectatori. Chiar şi atunci când, la pasajele subliniate anume cu roşu în exemplarul său, prinţul îi săruta mina prinţesei şi-şi ştergea o lacrimă cu batista, aceste gesturi părea că le face cu o ură atât de înverşunată, încât curtenii din preajma lui şopteau între ei: „O, Doamne! ce o fi având oare preabunul nostru stăpân?”

Trebuie să-ţi spun, dragă Johannes, că în timp ce în faţă, pe scenă, se juca piesa aceea stupidă, eu plăsmuiam cu ajutorul oglinzii magice un spectacol fantomatic, ce se desfăşura în fund, în cinstea divinei Julia; melodiile pe care le-ai creat în inspiraţia ta sublimă se depanau una după alta; ba mai mult chiar: când mai departe, când mai aproape, răsuna ca o chemare plină de dor numele Juliei. Dar tu nu erai acolo, tu lipseai, dragul meu Johannes! De aceea, chiar dacă, după sfârşitul spectacolului a trebuit să-l laud pe Ariel al meu, aşa cum a făcut şi Shakespeare cu Prospero al său, deci, chiar dacă a trebuit să spun că toate au mers de minune, aveam senzaţia că tot ceea ce întocmisem cu atâta chibzuinţă era searbăd şi lipsit de viaţă. Cu deosebita ei delicateţe sufletească, Julia înţelesese tot. Era însă uşor emoţionată ca după un vis frumos, căruia în viaţa de toate zilele nu-i acordăm prea multă importanţă. În schimb, prinţesa era cufundată în gânduri. Se plimba la braţ cu Julia pe aleile luminate ale parcului, în timp ce curtea se adunase la bufetul instalat într-un pavilion. Pregătisem în acest moment lovitura cea mare, dar tu lipseai, tu lipseai, dragă Johannes. Alergam furios de colo-colo, să văd dacă toate sunt puse la punct

pentru marele joc de artificii, care urma să încheie serbarea. Aruncând o privire spre cer, am zărit licărind în noapte, deasupra Stâncii Uliilor, nouraşul cel roşietic prevestitor de furtună, care lunecă uşurel, iar când ajunge deasupra noastră, izbucneşte deodată într-un trăsnet înspăimântător. După cum ştii şi tu, ţinând seama de poziţia norului, pot să calculez, cu precizie de o secundă, momentul când urmează să aibă loc explozia. Deoarece până atunci era mai puţin de o oră, m-am hotărât să mă grăbesc cu artificiile. În aceeaşi clipă mi-am dat seama că Ariel al meu începuse acea fantasmagorie, care trebuia să hotărască tot, căci am auzit corul din capela cea mică, în fundul parcului, intonând cântecul tău: *Ave maris stella 19* M-am îndreptat grabnic într-acolo. Julia şi prinţesa erau îngenuncheate afară, în faţa capelei. Nici n-am ajuns bine, când… dar tu lipseai, tu lipseai, dragul meu Johannes. Îngăduie-mi să păstrez pentru mine cele ce s-au întâmplat căci, vai! a rămas fără niciun efect ceea ce eu socotisem ca o capodoperă a artei mele şi am aflat ceva, ce prostul de mine nici nu bănuisem…

182

— Vorbeşte odată! exclamă Kreisler. Spune-mi tot, tot, maestre, aşa cum s-a întâmplat!

— În niciun caz, răspunse bătrânul Abraham. Ţie nu-ţi va folosi la nimic, iar pentru mine ar fi o durere sfâşietoare dacă ar trebui să-ţi mai spun că propriile mele duhuri m-au umplut de groază! „Norul – iată o idee grozavă! am exclamat eu. Să se sfârşească toate într-o învălmăşeală nebună!” Cu aceste cuvinte am alergat spre locul de unde se trimiteau ierurile de artificii. Prinţul îmi poruncise să dau semnalul bând totul va fi gata. Cu ochii mereu aţintiţi asupra norului ce se ridica tot mai sus deasupra Stâncii Uliilor, am calculat momentul şi am făcut semn să se înceapă. Îndată, s-a adunat la locul hotărât întreaga curte, întreaga societate. După obişnuitele demonstraţii cu roţile de foc, rachetele, sferele şi alte trucuri banale, a apărut în sfârşit monograma prinţesei, scrisă cu foc chinezesc, strălucitor; deasupra ei, însă

plutea când sclipind tare, când destrămându-se într-o zare de lumină alba lăptoasă, numele Juliei. Clipa cea mai însemnată sosise. Am aprins focul de artificii cel mare şi, odată cu şuieratul rachetelor ce se înălţau, a izbucnit şi furtuna cu fulgere sângerii şi tunete asurzitoare, de care s-au cutremurat şi pădurile, şi munţii. Uraganul s-a năpustit asupra parcului, umplându-i desişurile cu vaierele a îmi de voci. Am smuls trompeta din mâinile unui muzicant, care fugea îngrozit, şi am început să trâmbiţez triumfător, în timp ce salvele focurilor de artificii ţineau isonul bubuitului de tunet.

183

Pe când maestrul Abraham povestea acestea, Kreisler sări în picioare şi începu să umble de colo-colo prin încăpere, agitându-şi braţele. Până la urmă, nemaistăpânindu-şi entuziasmul, exclamă:

— Minunat! Splendid! În asta îl recunosc pe maestrul meu Abraham, de care sunt legat trup şi suflet!

— O, îi răspunse acesta, ştiu prea bine că îţi place tot ce este sălbatic şi înfiorător; am uitat totuşi să-ţi spun un lucru care te-ar fi făcut să cazi pradă forţelor sinistre din lumea duhurilor. Poruncisem să fie acordată harpa eoliană care, după cum ştii, e aşezată deasupra havuzului celui mare, astfel încât furtuna cânta pe acea harpă ca un organist îndrăcit. Acordurile uriaşei orgi răsunau printre vuietele uraganului şi bubuitul tunetului. Tot mai des şi mai des se învălmăşeau sunetele acelea puternice, formând un fel de balet al furiilor, de un stil atât de măreţ, încât mă îndoiesc că ai putea să auzi vreodată aşa ceva între pereţii de carton ai unui teatru! Dar, în sfârşit, după o jumătate de ceas s-a potolit totul. Luna a apărut printre nori, iar vântul nopţii a alinat cu murmurul lui spaima pădurii, şi a uscat lacrimile tufişurilor negre. Din când în când se mai auzea doar harpa eoliană, asemenea dangătului unor clopote îndepărtate. M-a cuprins o stranie înseninare. Te simţeam atât de aproape de mine, dragul meu Joharmes, încât mi se părea că, dintr-o clipă într-altă, vei răsări în „faţa mea din mormântul speranţelor

spulberate şi al visurilor neîmplinite, şi vei cădea la pieptul meu. Atunci, în liniştea nopţii, mi-am dat dintr-odată seama de jocul meu nesăbuit, căci voisem să rup cu forţa nodul împletit de soarta întunecată. Eram ca o fiinţă străină, o apariţie necunoscuta, ţâşniţă din sânul meu şi, străbătut de un fior de gheaţă, m-am îngrozit de mine însumi. Mi s-a părut că văd dansând şi ţopăind prin, parc o mulţime de flăcărui tainice, dar nu erau decât slujitorii care, înarmaţi cu felinare, căutau pălăriile, perucile, podoabele de cap, spadele, încălţările şi şalurile pierdute în timpul tumultului. Am fugit, apoi m-am oprit o clipă pe podul cel mare, la intrarea în oraş, ca să mai alune o privire înapoi spre parcul care, în lumina magică a lunii, părea o grădină fermecată unde îşi încinseseră horele spiriduşi sprinţari. Deodată am auzit un glas subţirel şi piţigăiat, care aducea a scâncet de nou-născut. Am bănuit îndată o faptă mârşavă şi m-am aplecat grabnic deasupra balustradei, descoperind la lumina lunii un pisoiaş care, agăţat de stâlp, se lupta din răsputeri ca să-ţi salveze viaţa. Probabil că cineva a vrut să înece nişte pui de pisică şi biata jivină a reuşit să iasă la suprafaţă. „În sfârşit, mi-am zis eu, chiar dacă nu e un copil, e totuşi o biată vieţuitoare care imploră salvarea cu scâncetul ei, şi datoria ta este s-o salvezi”.

184

— O, bunule Just[10], unde este Tellheim[11] al tău?! exclamă râzând Kreisler.

— Dă-mi voie, dă-mi voie, continuă maestrul Abraham; nu-i tocmai cazul să mă compari cu Just, căci sunt mai just decât Just. Acesta a salvat un câine, aşadar un animal pe care oricine îl tolerează bucuros în preajma sa, ba chiar de la care poţi spera să obţii şi anumite servicii plăcute ca, de pildă, să-ţi aducă vreun obiect sau să poarte după tine mănuşile, punga de tutun sau luleaua; eu însă am salvat un motan, un animal socotit de mulţi ca antipatic şi perfid; un animal socotit incapabil de

10 Personaj din Lessing, Minna con Barnhelm.

11 Personaj din Lessing, Minna con Barnhelm.

sentimente frumoase şi de o prietenie sinceră; un animal care nu renunţă niciodată la atitudinea lui ostilă faţă de om. Da, am salvat un motan şi am făcut-o din pură filantropie. M-am căţărat peste balustradă şi, nu fără primejdie, m-am aplecat, am înşfăcat pisoiul care miorlăia jalnic şi l-am vârât în buzunar. Gând am ajuns acasă, m-am dezbrăcat în grabă şi, cum eram istovit, m-am trântit pe pat. Dar abia am apucat să închid ochii, că m-a trezit un mieunat jalnic ce părea să vină dinspre dulapul meu de haine. Uitasem cu desăvârşire de pisoi şi-l lăsasem în buzunar. Am eliberat jivina din temniţa ei şi, drept răsplată, m-a zgâriat atât de tare, încât mi-a umplut degetele de sânge. Era cât pe ce să azvârl motanul pe geam, dar m-am stăpânit, ruşinat de furia mea meschină şi de această sete de răzbunare, pe care nu se cade s-o simţi nici faţă de un om, şi cu atât mai puţin faţă de o biată fiinţă necuvântătoare. În sfârşit, ca să nu mai lungesc vorba, mi-am dat toată osteneala să-l cresc pe acest motan până ce s-a făcut mare. Este animalul cel mai isteţ, cel mai cuminte, ba chiar aş spune cel mai lutru din lume. Îi lipsesc doar studii superioare şi de aceea m-am gândit la tine, dragă Johannes. Sunt sigur că nu-ţi va fi de loc greu să suplineşti această lipsă şi, prin urmare, sunt hotărât să ţi-l încredinţez ţie pe motanul Murr, căci aşa l-am numit. Deşi în momentul de faţă Murr nu este încă *homo sui juris*[12], totuşi l-am întrebat dacă primeşte să intre în serviciul tău. El s-a declarat mulţumit.

185

— Nu prea ai nimerit-o, maestre Abraham! îi răspunse Kreisler. Doar ştii foarte bine că preferinţele mele merg mult mai mult spre specia canină, că n-am o simpatie deosebită pentru pisici.

— Te rog foarte mult, dragă Johannes, te rog din suflet să-l primeşti pe motanul Murr, care promite atât de mult, măcar până ce mă voi întoarce din călătorie. În acest scop l-am şi adus cu mine; aşteaptă la uşă un răspuns favorabil. Cel puţin, du-te să-l vezi.

12 Un om care e propriul său st.ăpîn (lat.).

Cu aceste cuvinte maestrul Abraham deschise uşa. Pe ştergătoarea de paie dormea, încolăcit, un motan care putea fi numit, în felul lui, o frumuseţe. Dungile cenuşii şi negre ce-i brăzdau spatele se uneau pe cap într-o singură linie, formând pe frunte una dintre cele mai bizare hieroglife. Coada-i pufoasă era, de asemenea, brăzdată de dungi şi avea o lungime cu totul neobişnuită. Veşmântul acesta pestriţ lucea în lumina soarelui, dând impresia că între dungile cenuşii şi cele negre mai sunt şi dâre aurii.

— Murr! Murr! îl chemă maestrul Abraham.

— Mirr! Mârr! îi răspunse foarte desluşit motanul, sculându-se şi rotunjindu-şi spinarea cu o neasemuită graţie.

Totodată căscă nişte ochi verzi care scânteiau de spirit şi de inteligenţă. Cel puţin aşa afirma maestrul Abraham. iar Kreisler n-a putut să nu fie de acord că fizionomia motanului era neobişnuită, originală, că avea capul destul de mare ca să-şi însuşească ştiinţele, şi că încă de pe acum, la vârsta asta tânără, avea mustaţa destul de albă şi de lungă ca, la nevoie, să-i dea înfăţişarea impozantă a unui înţelept elin.

— Dar cum se poate să dormi oriunde te-ai afla? îi vorbi maestrul Abraham. Aşa ai să-ţi pierzi toată vioiciunea şi ai să devii un motan posac. Spală-te frumos, Murr!

Motanul se aşează îndată pe labele de dinapoi, iar cu lăbuţele de dinainte se şterse graţios pe frunte şi pe obraji, după care scoase un „mi-au” voios şi sonor.

— Iată-l pe domnul capelmaistru Johannes Kreisler, în serviciul căruia vei intra de aci înainte, continuă maestrul Abraham.

Motanul ridică spre capelmaistru nişte ochi mari şi scânteietori, începu să toarcă şi sări pe masa care se afla lângă Kreisler; iar de acolo, fără a mai sta mult pe gânduri, sări drept pe umărul lui, ca şi când ar fi vrut să-i spună ceva la ureche. Apoi sări din nou jos şi, tot continuând să toarcă şi fluturându-şi coada în aer, dădu ocol noului său stăpân, de parcă ar fi vrut să facă mai îndeaproape

cunoştinţă cu el.

— Pe cinstea mea! exclamă Kreisler, până la urmă îmi vine să cred că individul ăsta cenuşiu e înzestrat cu inteligenţă şi se trage din ilustra familie a motanului încălţat.

— Un lucru pot să spun, îi răspunse maestrul Abraham, că motanul Murr este animalul cel mai plin de haz din lume, un adevărat măscărici; totuşi e cuminte şi manierat, nu ca unii câini care te plictisesc cu *guduratul* lor insistent şi nelalocul lui.

— Privind acest motan inteligent, zise Kreisler, mă cuprinde iarăşi tristeţea că puterea noastră de cunoaştere este îngrădită într-un cerc aşa de strâmt. Cine ar putea spune, cine ar putea bănui măcar, până unde merg facultăţile intelectuale ale animalelor: Când din natură ne rămâne ceva, sau mai bine zis, totul, cu neputinţă de pătruns, avem numaidecât la îndemână tot soiul de nume şi ne fălim cu stupida noastră ştiinţă şcolărească, nu cu mult mai mare decât lungul nasului. În felul acesta, întrebuinţând denumirea de instinct, lichidăm şi întreaga capacitate spirituală a animalelor care se manifestă adesea atât de minunat. Aş vrea totuşi să aflu răspunsul la o singură întrebare, şi anume dacă odată cu noţiunea de instinct, de imbold orb şi necontrolat, mai este compatibilă şi aptitudinea de a visa. Că, de pildă, câinii au vise foarte agitate, aceasta o ştiu toţi cei care au observat cum doarme un câine de vânătoare, în timp ce visează întâmplările petrecute în cursul vânătorii. Caută, adulmecă, mişcă din labe, ca şi când ar urmări un vânat, gâfâie şi asudă. Despre motani care să viseze n-am auzit încă până acum.

Maestrul Abraham îşi întrerupse prietenul:

— Motanul Murr nu numai că are vise foarte vii, ci, după cum vei observa destul de uşor, cade adesea într-o dulce reverie, într-o visătoare toropeală, într-un fel de delir somnambulic, într-un cuvânt, în starea aceea ciudată, dintre vis şi realitate, care, pentru firile poetice, este

socotită drept momentul zămislirii ideilor geniale. Aflându-se în asemenea stare, am observat de câtăva vreme că Murr geme şi suspină într-un fel atât de ciudat, încât trebuie să-mi închipui uneori că ori este îndrăgostit, ori scrie o tragedie.

Kreisler izbucni într-un hohot de râs sonor şi exclamă:

— Ei bine, vino atunci la mine, Murr, tu, motan înţelept, cuminte şi poetic; vom…

(M.r.p.) …primei mele educaţii, în privinţa lunilor mele de tinereţe, mai sunt încă foarte multe de spus.

Căci este un lucru pe cât de interesant, pe atât de edificator, cinci un om înzestrat cu o inteligenţă peste cele obişnuite descrie în cele mai mici amănunte, în autobiografia sa, toate evenimentele din tinereţe, oricât ar părea ele de neînsemnate. De altfel, ar fi oare cu putinţă ca unui mare geniu să i se întâmple ceva banal? Tot ce a întreprins, sau ce nu a întreprins în copilăria sa, are cea mai mare importanţă şi aruncă o lumină vie asupra sensului profund şi a tendinţelor esenţiale a nemuritoarei sale opere. Adolescentul ambiţios, dar chinuit de îndoiala dacă îi vor ajunge puterile să-şi atingă ţelul, se simte îndată îmbărbătat citind despre cutare sau cutare om de seamă, care, copil fiind se juca şi el de-a soldaţii, se îndopa cu dulciuri sau chiar primea şi câte o chelfăneală, când era obraznic, sau făcea vreo boroboaţă. „Întocmai ca şi mine! întocmai ca şi mine!” exclamă încântat adolescentul şi nu se mai îndoieşte că, asemeni idolului său adorat, este şi el un mare geniu.

Unii l-au citit pe Plutarh sau, să zicem, numai pe Cornelius Nepos şi au devenit mari eroi; alţii au citit tragediile anticilor în traducere şi, pe lângă ele, pe Calderón şi pe Shakespeare, pe Goethe şi pe Schiller şi au devenit dacă nu chiar mari poeţi, măcar buni versificatori, foarte preţuiţi de public. Tot astfel şi scrierile mele: şi ele vor trezi în pieptul vreunui tânăr motan plin de entuziasm, flacăra sublimă a poeziei. Iar dacă nobilul motan adolescent va studia pe acoperiş aventurile mele

biografice23, dacă va pătrunde sensul înalt al ideilor cuprinse în cartea pe care o ţin acuma sub gheare, atunci, cu pieptul umflat de o sublimă mândrie, va exclama:

— Murr, divinule Murr! Tu, cel mai falnic din întreg neamul tău! Ţie, numai ţie îţi datoresc tot, numai pilda ta mă face mare!

Trebuie relevat, ca un lucru vrednic de laudă că, în educaţia pe care mi-a dat-o, maestrul Abraham nu s-a călăuzit de perimatul Basedow, şi nici n-a urmat metoda lui Pestalozzi, ci mi-a acordat libertatea deplină de a mă educa singur, în măsura în care mă conformam numai unor anumite principii normative, socotite de maestrul Abraham absolut indispensabile pentru traiul în societate, acesta însumând toată forţa ce stăpâneşte în lume. Fără ele ar merge toate alandala şi ar ploua numai cu ghionturi şi cucuie. Totalitatea acestor principii, maestrul a numit-o politeţe naturală, spre deosebire de cea convenţională, potrivit căreia trebuie să spui „Binevoiţi a mă scuza!”, când te îmbrânceşte vreun mitocan sau când te calcă cineva pe labă. S-ar putea ca această politeţe să fie necesară oamenilor, dar nu văd cum s-ar putea potrivi şi pentru neamul meu, născut liber; iar întrucât principala metodă cu care maestrul mi-a inculcat aceste principii a fost o anumită şi blestemată mlădiţă de mesteacăn, pot, pe drept cuvânt, să mă plâng de asprimea educatorului meu. Aş fi plecat de la el, dacă o înclinaţie înnăscută spre cultură superioară, nu m-ar fi legat de maestru. Cu cât mai multă cultură – cu atât mai puţină libertate! – iată un adevăr. Odată cu cultura cresc şi necesităţile, iar odată cu necesităţile… Ei, dar tocmai de satisfacerea imediată a unor necesităţi naturale, fără a ţine seama de timp şi loc, maestrul m-a dezvăţat în primul rând şi categoric cu ajutorul acelei mlădiţe fatale. Apoi a venit rândul acelor pofte care, după cum m-am convins mai târziu, îşi au obârşia doar într-o anumită dispoziţie sufletească anormală. Această dispoziţie ciudată care, poate, este produsă de însuşi organismul meu psihic, mă îndemna să las în părăsire laptele, ba chiar şi friptura, burate pe care

mi le punea înainte maestrul, şi să sar pe masă pentru a şterpeli de acolo bunătăţile pe care le rezervase pentru el însuşi. Am simţit vigoarea mlădiţei de mesteacăn şi m-am lăsat păgubaş. Îmi dau seama că maestrul avea dreptate, abătându-mi interesul de la asemenea lucruri, deoarece ştiu că mulţi dintre bunii mei prieteni şi tovarăşi, mai puţin educaţi şi mai puţin cultivaţi ca mine, au avut mari neplăceri din pricina aceasta, ba chiar au nimerit în cele mai tragice situaţii. Am aflat că un motan tânăr şi plin de perspective a plătit cu pierderea propriei cozi lipsa de voinţă, atunci când nu şi-a putut învinge pofta de a-şi vârî botul într-o oală cu lapte. Devenind obiect de dispreţ şi de batjocură, a trebuit să se retragă în singurătate. Avea dreptate aşadar maestrul, dezvăţându-mă de asemenea apucături; în schimb, nu-i pot ierta că a pus piedici năzuinţelor mele spre ştiinţă şi artă.

189

Ceea ce mă atrăgea mai mult decât orice în odaia maestrului era masa de lucru, pe care se îngrămădeau cărţi, manuscrise şi tot felul de instrumente ciudate. Aş putea spune că masa lui era un fel de cerc magic care mă fascina; cu toate acestea, încercam un sentiment de teamă sacră, ce mă împiedica să-mi urmez în voie instinctul. Până la urmă, într-o zi, când maestrul lipsea de acasă, mi-am biruit teama şi am sărit pe masă. Ce voluptate să şezi astfel în mijlocul manuscriselor şi cărţilor, răvăşindu-le în voie! O, nu, nu zburdălnicia ci o nepotolită curiozitate ştiinţifică m-a îndemnat să apuc cu lăbuţele un manuscris şi să-l tot întorc când pe o parte, când pe alta, până ce s-a făcut ferfeniţă. Maestrul a intrat şi, văzând cele petrecute, s-a năpustit asupra mea strigând aceste cuvinte jignitoare: „Bestie afurisită!”. Apoi mi-a tras o bătaie atât de zdravănă cu mlădiţa de mesteacăn încât, scâncind de durere, m-am ascuns sub sobă, de unde niciun fel de cuvinte prieteneşti nu m-au putut scoate toată ziua. Cred că asemenea păţanie ar fi dezvăţat pe oricine, o dată pentru totdeauna să mai dea ascultare chiar şi îndemnurilor pe care i le-a sădit natura! Dar, abia refăcut după usturimea durerilor, am

sărit iar pe masă, credincios irezistibilei mele înclinaţii. Fireşte că o singură exclamaţie din partea maestrului meu, o frântură de frază, ca de pildă: „la vezi!”, era de-ajuns să mă alunge iar de acolo, astfel încât n-a mai putut fi vorba de niciun fel de studii. Cu toate acestea am aşteptat cu răbdare un moment prielnic pentru a-mi începe studiile, şi, într-adevăr, acest moment n-a întârziat să vină. Într-o zi, când maestrul, pregătindu-se de plecare, şi-a amintit de manuscrisul rupt, m-am ascuns aşa de bine în odaia lui, încât nu m-a putut descoperi că să mă alunge. Cum a închis uşa, dintr-o săritură am şi fost pe masă, chiar în mijlocul hârtiilor, fapt care mi-a produs o plăcere de nedescris. Cu o mişcare dibace a lăbuţei am deschis un tom gros ce se afla în faţa mea, ca să văd dacă îmi va fi cu putinţă să înţeleg literele. E drept că, la început, strădaniile mele au fost cu totul zadarnice; nu m-am lăsat însă, ci am tot privit în carte, aşteptând ca vreun spirit să se pogoare asupra-mi şi să mă înveţe cititul. În timpul acestei contemplaţii am fost surprins de maestru, care se năpusti asupra mea urlând: „Ia te uită la bestia asta afurisită! „Nu mai era nicio scăpare, de aceea mi-am lipit urechile de ceafă şi m-am ghemuit cât am putut mai bine, simţind dinainte mlădiţa pe spinare. Deodată însă maestrul s-a oprit cu mina ridicată, gata să lovească, apoi a izbucnit în râs:

190

— Nu cumva citeai, motane? De la asta nu pot, nu vreau să te opresc. *Ian* te uită, *ian* te uită, ce dorinţă de cultură îl stăpâneşte!

Mi-a luat volumul de sub lăbuţe, s-a uitat la el şi a râs şi mai zgomotos:

— Ce să zic, am impresia că ţi-ai făcut chiar o mică bibliotecă de referinţe, pentru că altfel nu-mi pot explica cum de a ajuns această carte pe masa mea! Ei bine, citeşte, studiază cu sârg, dragă motane; la nevoie îţi îngădui să şi însemnezi pasajele cele mai importante cu câte o zgârietură uşoară.

Rostind aceste cuvinte îmi puse iarăşi în faţă cartea

deschisă. După cum am aflat mai târziu, era lucrarea lui Knigge: *Despre relaţiile cu oamenii*; din această minunată carte am extras multă înţelepciune practică. Parcă se adresa direct sufletului meu şi, mai ales, este extrem de indicată pentru motanii care vor să joace un rol în societatea umană. După câte sunt informat, acest aspect al cărţii a fost până acum cu totul trecut cu vederea, din care pricină s-a tras uneori concluzia greşită că omul ce s-ar călăuzi întocmai după regulile din această carte va trece drept un pedant rigid şi lipsit de suflet.

191

De atunci maistru nu numai că îmi tolera prezenţa pe masă, ci era chiar bucuros dacă, în timp ce lucra, săream şi mă instalam între manuscrisele din faţa lui.

Maestrul Abraham avea obiceiul să citească adesea câte un pasaj cu glas tare. În asemenea împrejurări nu scăpăm prilejul să mă aşez în aşa fel, încât să pot privi cartea fără să-l stingheresc, ceea ce îmi era cu atât mai uşor, cu cât natura m-a înzestrat cu o privire deosebit de ageră. Astfel, comparând cuvintele rostite cu semnele din carte, am învăţat curând să citesc. Dacă cineva găseşte acest lucru greu de crezut, înseamnă că nu are nici cea mai mică idee despre talentul cu totul deosebit cu care am fost înzestrat de la natură. Geniile care mă înţeleg şi mă preţuiesc nu vor pune la îndoială o metodă didactică folosită poate şi de ei. Totodată nu pot trece sub tăcere nici interesantele observaţii pe care le-am făcut în legătură cu înţelegerea perfectă a limbajului omenesc. Am constatat cu toată luciditatea că, de fapt, nu ştiu cum am ajuns la această înţelegere. Se pare că observaţia respectivă este valabilă şi pentru oameni, ceea ce însă nu mă miră de loc, pentru că în anii copilăriei această specie este considerabil mai stupidă şi mai neajutorată decât noi. Chiar când eram încă un pisoi mititel, nu mi s-a întâmplat niciodată să-mi vâr singur degetele în ochi, să încerc să apuc focul sau lumina, sau să mănânc cremă de ghete în loc de dulceaţă de vişine, aşa cum fac de obicei copiii mici.

Când am ajuns să citesc în mod curgător şi să mă

pătrund, zilnic, tot mai mult, de ideile altora, am simţit dorinţa irezistibilă de a pune la adăpost de uitare propriile-mi gânduri, zămislite de geniul meu. Pentru aceasta aveam nevoie însă de arta atât de grea a scrisului. Oricât de atent aş fi urmărit mâna maestrului meu în timp ce scria, nu izbuteam totuşi să surprind specificul acestui mecanism. Am studiat lucrarea bătrânului Hilmar Curas24 – singurul manual de caligrafie pe care-l avea maestrul meu – şi era cât p-aci să ajung la concluzia că dificultatea enigmatică a scrisului nu poate fi înlăturată decât datorită manşetei pe care o purta mâna desenată pe copertă; faptul că maestrul meu scrie fără manşetă nu s-ar datora decât unei mari perfecţiuni dobândite prin exerciţiu, asemenea dansatorului pe sârmă care ajunge să se poată lipsi de prăjina ce-i slujeşte de balansoar. Am căutat cu înfrigurare să-mi fac rost de nişte manşete şi eram gata să rup scufia bătrânei menajere spre a o adapta la lăbuţa mea dreaptă, când deodată, într-una din acele clipe de inspiraţie caracteristice marilor genii, mi-a venit ideea genială care a rezolvat întreaga problemă. Şi anume, am bănuit că imposibilitatea de a ţine condeiul sau creionul, aşa cum o face maestrul, nu se datorează decât diferenţei de structură a mâinilor noastre, bănuială care s-a adeverit. Trebuia să inventez un alt gen de scris, potrivit cu conformaţia lăbuţei mele drepte, şi l-am şi inventat. Astfel, din organizarea specifică a individului iau naştere sisteme noi…

192

A doua mare dificultate am întâmpinat-o muind pana în cerneală. Nu reuşeam de loc să-mi feresc în timpul acestei operaţii lăbuţa, care nimerea mereu în călimară ceea ce a avut ca rezultat inevitabil că primele litere, trase mai mult cu laba decât cu pana, ieşeau cam groase şi lăbărţate. Nepricepuţii ar putea, prin urmare, considera primele mele manuscrise mai mult ca hârtie pătată cu cerneală. Geniile însă vor descoperi fără nicio greutate pe motanul genial chiar în primele lui opere, minunându-se de adâncimea şi bogăţia spiritului, care ţâşnea, pentru întâia

oară, dintr-un izvor nesecat. Pentru ca viitorimea să nu se sfădească într-o zi relativ la cronologia operelor mele nemuritoare, declar aici că întâi am scris romanul filosofic, sentimental şi didactic *Gândire şi intuiţie* sau *Motanul şi câinele*. Numai această lucrare ar fi de-ajuns ca să stârnească vâlvă în lumea întreagă. Apoi, cu talentul meu universal, am scris o lucrare politică intitulată: *Cursele de şoareci şi influenţa lor asupra concepţiilor şi activităţii pisicimii*, urmată de o tragedie plină de inspiraţie: *Kawdallor*, *regele şobolanilor*. Această tragedie s-ar fi putut reprezenta de nenumărate ori pe oricare scenă, culegând cele mai zgomotoase aplauze. Sus-amintitele producţii ale spiritului meu, plin de năzuinţe sublime, deschid Seria operelor mele complete; motivele care au prilejuit scrierea lor vor fi expuse la locul cuvenit?

193

Pe măsură ce învăţam să ţin mai bine pana şi lăbuţa nu mai mi-era mânjită de cerneala, stilul îmi devenea şi el, firește, mal atrăgător, mai elegant şi mai clar; aveam o preferinţa neta pentru almanahuri ale muzelor, am scris şi diverse lucrări amuzante, devenind foarte curând omul senin şi amabil care sunt şi astăzi. Era cât p-aci să scriu încă de pe atunci un poem eroic în douăzeci şi patru de cânturi, dar când l-am terminat a ieşit altceva, fapt pentru care Tasso şi Anost pot să mulţumească cerurilor din mormintele lor. Căci dacă de sub gheara mea ar fi ieşit într-adevăr un poem eroic, n-ar mai fi citit nimeni pe niciunul dintre ei. Am ajuns acum la…

(F.m.) …pentru o mai bună înţelegere este necesar să se expună stimatului cititor întreaga situaţie, cu toate amănuntele şi cât se poate de clar.

Oricine a avut măcar o dată în viaţă prilejul să tragă la Imnul simpaticului orăşel Sieghartsweiler a auzit numaidecât vorbindu-se de prinţul Irenaus. Să zicem că-i comanda hangiului nişte păstrăvi, care în regiunea aceea sunt delicioşi; hangiul îi răspundea în chip neîndoios:

— Aveţi dreptate, domnule. Milostivul nostru prinţ obişnuieşte şi el să mănânce păstrăvi cu deosebită plăcere,

iar eu ştiu să gătesc aceşti peşti gustoşi întocmai ca la curte.

Din cele mai noi manuale de geografie, hărţi şi buletine statistice, călătorul bine informat ştia doar atâta: că orăşelul Sieghartsweiler, împreună cu Stânca Uliilor şi toată împrejurimea, a fost de mult încorporat marelui ducat prin care călătorea acum; de aceea era plin de mirare, găsind aici un prinţ milostiv şi o curte. Lucrul acesta are următoarea explicaţie:

Prinţul Irenaus domnise într-adevăr asupra unui stătuleţ din apropierea Sieghartsweilerului şi din balconul castelului său aflat în orăşelul de reşedinţă, avea, cu ajutorul unui ochean bun, o privire de ansamblu asupra tuturor teritoriilor sale. Era deci firesc să fie în permanenţă informat de bucuriile şi necazurile ţării sale, precum şi de fericirea iubiţilor lui supuşi. În orice clipă putea şti cum merge griul lui Peter din colţul cei mai îndepărtat al ţării, după cum putea uşor observa dacă Hans şi Kunz îşi îngrijeau destul de bine via. Se zice că în timpul unei plimbări dincolo de graniţă, prinţul Irenaus şi-ar fi pierdut ţărişoara din buzunar; însă un singur lucru este cert, că într-o ediţie nouă, prevăzută cu numeroase anexe, în care se descrie marele ducat, ţara prinţului Irenaus este trecută şi înregistrată în toată regula. Prinţul a fost scutit de osteneala cârmuirii, alocându-i-se din veniturile ţării un buget destul de rotunjor, pe care urma să-l cheltuiască în plăcutul orăşel Sieghartsweiler.

În afară de ţărişoara lui, prinţul Irenaus mai posedase şi o frumuşică avere personală, care îi fu lăsată neatinsă, astfel că s-a văzut transferat din rangul unui mic domnitor în situaţia unui particular cu vază, care-şi putea rândui viaţa după bunul său plac.

Prinţul avea faima unui om de mare cultură, care se interesează de Ştiinţe şi arie. La aceasta trebuie să mai adăugăm că grijile domniei îi păreau adesea o povară prea grea; ba şi-ar fi exprimat chiar în versuri dorinţa romantică de a se retrage într-o căsuţă modestă, lângă murmurul

unui pârâu, spre a duce acolo, înconjurat de câteva animale domestice, o viaţă idilică *porcul negotiis*[13]. S-ar fi putut crede astfel că, dând cu totul uitării rolul său de domnitor, prinţul îşi va rândui un trai tihnit, cum îi stă în puteri s-o facă un particular înstărit şi independent. Toate acestea sunt însă departe de adevăr!

E posibil ca înclinaţia prinţului spre artă şi ştiinţă să nu fie decât o parte integrantă a vieţii de curte. Bunele maniere cer să posezi picturi şi să asculţi muzică şi ar fi rău ca legătorul de cărţi al curţii să trândăvească în loc să înveşmânteze sârguincios literatura cea mai recentă în aur şi piele. Dar dacă această înclinaţie este o parte integrantă a vieţii de curte, ea trebuie să dispară odată cu declinul acestei vieţi înseşi şi nu poate constitui, ca un lucru cu o existenţă de sine stătătoare, o mângâiere pentru pierderea unui tron sau a unui scăunel princiar, pe care eşti deprins să şezi.

Prinţul Irenaus le-a păstrat pe amândouă – şi viaţa de curte şi înclinaţia spre arte şi ştiinţă – creând în juru-i un vis dulce în care figura el însuşi, împreună cu anturajul său şi întregul Sieghartsweiler.

195

Şi anume, se prefăcea a fi prinţ suveran, menţinând întreaga curte, cu un cancelar, un colegiu al finanţelor ş.a.m.d.; conferea decoraţii ale casei sale, acorda audienţe, dădea baluri la curte, la care, de cele mai multe ori, luau parte între douăsprezece şi cincisprezece persoane, întrucât aici primirea era mult mai strictă decât la curţile cele mari; iar oraşul dovedea suficientă candoare pentru a considera toată această falsă strălucire a unei curţi fantomatice drept ceva care îi face cinste. De aceea blajinii locuitori ai Sieghartsweilerului îl intitulau pe prinţul Irenaus „preaslăvitui nostru domn”, iluminând oraşul cu prilejul onomasticii sale şi al onomasticilor membrilor familiei princiare, şi în general, se sacrificau bucuros pentru plăcerile curţii, după pilda atenienilor[14] din *Visul*

13D eparte de treburi (lat).

14î n piesa lui Shakespeare, şase meseriaşi distrează curtea ducelui

unei nopţi de vară a lui Shakespeare.

Trebuie să recunoaştem că prinţul îşi juca rolul cu un patos autentic, transmiţând acest patos şi anturajului său. Apare, bunăoară, la clubul din Sieghartsweiler, unul dintre consilierii financiari: sumbru, interiorizat, laconic. Nori grei par să plutească pe fruntea lui; cade mereu pe gânduri, apoi tresare ca un om trezit brusc. În jurul lui nimeni nu mai îndrăzneşte să vorbească tare, toţi calcă în vârful picioarelor. Orologiul bate ceasurile nouă, consilierul sare deodată în picioare, îşi ia pălăria şi în zadar ar încerca cineva să-l mai reţină; cu un zâmbet demn şi plin de subînţeles, el declară că-l aşteaptă vrafuri de acte, că va fi nevoit să-şi sacrifice toată noaptea spre a se pregăti pentru următoarea şedinţă trimestrială a colegiului, deosebit de importantă, care va avea loc a doua zi; cu pas grăbit se îndreaptă spre ieşire, lăsând în urma lui lumea împietrită de admiraţie faţă de uriaşa însemnătate şi greutate a funcţiei sale. Şi care-i importantul referat pe care bietul om trebuie să-l întocmească peste noapte?

— Pur şi simplu au sosit facturile trimestriale pentru spălatul rufelor de la diferitele departamente – bucătărie, sufragerie, garderobă etc. Şi lui îi incumbă referatul în această problemă. Oraşul îl compătimeşte pe bietul vizitiu-şef al prinţului, totuşi, în faţa patosului sublim al colegiului princiar, exclamă: „Sever, dar drept!” Potrivit instrucţiunilor primite, vizitiul în chestiune a vândut o jumătate de trăsură, devenită inutilizabilă; dar, sub sancţiunea unei concedieri imediate, colegiul finanţelor i-a cerut să probeze în termen de trei zile unde a lăsat cealaltă jumătate, care poate mai era utilizabilă.

195

O stea, care strălucea în chip cu totul deosebit la curtea prinţului Irenaus, era doamna consilier Benzon, văduvă între treizeci şi patruzeci de ani, odinioară de o frumuseţe impunătoare şi încă plină de farmec şi acum. Era singura persoană a cărei origine nobilă era pusă sub

---

Atenei cu un spectacol de imatori.

semnul îndoielii şi pe care prinţul o admisese totuşi, o dată pentru totdeauna, la curte. Inteligenţa pătrunzătoare a doamnei Benzon, spiritul ei vioi, înţelepciunea practică şi mai ales o anumită rezervă, atât de indispensabilă artei de a domina, nu se dezminţeau nicio clipă, astfel că ea era cea care trăgea toate sforile la această curte în miniatură. Julia, fata ei, crescuse împreună cu prinţesa Hedwiga şi doamna consilier influenţase dezvoltarea spirituală a prinţesei în asemenea măsură încât, în cercul familiei, aceasta părea o străină, contrastând izbitor mai ales cu fratele ei. De altfel prinţul Ignaz era blestemat să rămână veşnic copil: era aproape cretin.

În opoziţie cu doamna Benzon, dar tot atât de influent şi amestecându-se tot atât de mult în chestiunile cele mai intime ale curţii princiare, deşi într-un fel cu totul diferit, se afla personajul bizar pe care ai avut prilejul, iubite cititor, să-l cunoşti în calitatea lui de magician şi de *maître de plaisir*[27] al curţii lui Irenaus.

Împrejurările în care maestrul Abraham a nimerit în familia princiară sunt destul de neobişnuite.

Ilustrul şi răposatul părinte al lui Irenaus avea o fire blajină şi obiceiuri simple. El înţelegea că orice manifestare de putere, în loc să işte un nou avânt, mai degrabă va distruge mecanismul şubred al micului său stat. De aceea lăsase lucrurile să-şi urmeze cursul lor obişnuit. Neavând prilej să dea dovadă de o inteligenţă sclipitoare, sau de alt har deosebit, se mulţumi să facă în aşa fel, încât toată lumea să se simtă bine în principatul lui, asigurându-şi faţă de străinătate o poziţie asemănătoare celei a femeilor care sunt cu atât mai ireproşabile, cu cât se vorbeşte mai puţin de ele. Iar dacă această curte mică era austeră şi ceremonioasă, în vechiul stil francon, şi dacă prinţul nu avea de loc înţelegere pentru anumite idei generoase caracteristice epocii, de vină era rigiditatea schelăriei pe care marii maeştri de ceremonii, şambelanii şi mareşalii curţii o ridicaseră cu atâta trudă şi migală în interiorul ţării. În cadrul acestei schelării se învârtea însă o rotiţă pe care niciun maestru

de ceremonii şi niciun mareşal n-ar fi izbutit vreodată s-o oprească. Această rotiţă era înclinaţia înnăscută a prinţului pentru aventură, pentru tot ce era straniu şi misterios. După pilda gloriosului calif Harun al Raşid, prinţul avea obiceiul să se travestească şi să cutreiere oraşul şi ţara cu scopul de a-şi satisface sau măcar de a-şi alimenta această înclinaţie, care se deosebea atât de puternic de celelalte tendinţe ale caracterului său. Cu asemenea prilej îşi punea pe cap o pălărie rotundă şi lua o mantie cenuşie, astfel încât toată lumea ştia îndată că prinţul nu trebuie să fie recunoscut.

197

Se întâmplă într-o zi ca, travestit astfel şi incognito, prinţul să străbată aleea ce ducea de la castel spre un loc îndepărtat, la o căsuţă singuratică, în care trăia văduva unui bucătar princiar. În clipa când ajunse în faţa acestei căsuţe, prinţul zări doi indivizi, învăluiţi în mantii lungi, care tocmai se strecurau afară pe uşă. Prinţul se feri din calea lor şi istoriograful casei Irenaus, după relatările căruia scriu aceste rânduri, afirmă că prinţul nu ar fi putut fi observat alunei, chiar dacă ar fi purtat în locul mantiei cenuşii cel mai sclipitor veşmânt de ceremonie, cu toate decoraţiile pe el, şi asta pentru simplul motiv că era noapte şi întuneric beznă. Când cei doi bărbaţi înfăşuraţi în mantii trecură încet pe lângă el, prinţul desluşi clar următoarea convorbire:

— Frate şi excelenţă, spunea unul dintre ei, vino-ţi, te rog, în fire! Măcar de data asta nu fi măgar! Omul trebuie să plece, înainte ca prinţul să afle ceva despre el; altfel îl vom avea mereu pe capul nostru pe blestematul acela de vrăjitor, care ne va duce la pieire cu scamatoriile lui diavoleşti.

— *Mon cher frere28*, îi răspunse celălalt, potoleşte-te; cunoşti doar sagacitatea mea şi *mon savoir faire29*. Mâine am să-i arunc câteva monede acestui individ primejdios, şi atunci poate să-şi arate scamatoriile aiurea. Aici însă nu are voie să mai rămână. Prinţul e şi aşa un…

198

Restul nu s-a mai putut auzi, astfel că prinţul n-a aflat ce părere avea mareşalul curţii despre el, căci chiar mareşalul şi cu fratele său, marele maestru de vânătoare, se strecuraseră din casă şi rostiseră acele fatale cuvinte. Prinţul îi recunoscuse foarte bine după glas.

E lesne de închipuit că imediat lucrul cel mai important pentru prinţa fost să-l caute pe primejdiosul vrăjitor, pe care trebuia să-l cunoască. A bătut la uşă. Văduva a ieşit cu un sfeşnic în mână şi văzându-l cu pălăria aceea rotundă pe cap şi cu mantia cenuşie, l-a întrebat cu o politeţe rece:

— Cu ce vă pot fi de folos, *monsieur*?

Când umbla travestit şi nu trebuia să fie recunoscut, prinţului i se spunea *monsieur*. Înălţimea-sa s-a informat de străinul care trăsese la ea şi a aflat că nu era nimeni altul decât un vestit şi iscusit scamator, posesor a numeroase certificate, concesii şi privilegii şi care intenţiona să-şi arate talentele pe aceste meleaguri. Văduva i-a mai spus că l-au vizitat doi domni de la curte, pe care i-a uimit în asemenea hal cu nişte lucruri cu totul inexplicabile, săvârşite în faţa lor, încât aceşti domni au plecat galbeni la faţă şi năuci, aproape ca ieşiţi din minţi.

Prinţul a cerut să fie condus îndată sus. Maestrul Abraham (căci nu era nimeni altul decât el) l-a primit ca pe un oaspe de mult aşteptat şi a închis uşa în urma lui.

Nimeni nu ştie ce a făcut atunci maestrul Abraham; un lucru însă este sigur: prinţul a rămas toată noaptea la dânsul, iar a doua zi dimineaţa a poruncit să se pregătească la castel un apartament pentru maestrul Abraham, în care alteţa-sa putea să pătrundă nevăzut din odaia de lucru, datorită unui coridor secret. Se mai ştie de asemenea că prinţul nu i-a mai spus niciodată mareşalului curţii *mon cher ami30* şi că nu i-a mai cerut niciodată marelui maestru de vânătoare să-i spună minunata poveste despre iepurele cel alb şi cu un corn în frunte, pe care el (adică marele maestru de vânătoare) nu l-a putut împuşca în cursul primei sale expediţii vânătoreşti în pădure. Asta i-a cufundat pe cei doi fraţi în atâta mâhnire şi disperare,

încât peste scurtă vreme amândoi au părăsit curtea. Sigur este, în sfârşit, că maestrul Abraham a stârnit mirarea curţii, a oraşului şi a ţării întregi, nu numai prin fantasmagoriile sale, ci şi prin stima de care se bucura din ce în ce mai mult din partea prinţului.

199

În privinţa scamatoriilor executate de maestrul Abraham mai sus pomenitul istoriograf al curţii lui Irenaus povesteşte atâtea lucruri de necrezut, încât nu le-am putea repeta fără riscul de a pierde încrederea stimatului cititor. Performanţa pe care istoriograful o consideră drept cea mai extraordinară dintre toate, ba despre care afirmă chiar că reprezintă o dovadă de netăgăduit că maestrul Abraham are relaţii primejdioase cu forţe străine şi supranaturale, nu este totuşi altceva decât acel miraculos hocus-pocus acustic, care mai târziu a făcut atâta vâlvă sub denumirea de „fecioara invizibilă”; încă de pe atunci maestrul Abraham ştiuse s-o prezinte mai ingenios, mai fantastic şi mai senzaţional decât s-a făcut vreodată.

Lumea mai susţinea că şi prinţul înfăptuia împreună cu maestrul Abraham anumite operaţiuni magice; în legătură cu scopul lor, se iscase printre doamnele de la curte şi printre curteni o nostimă, neghioabă şi absurdă întrecere de presupuneri. Toţi erau de acord că maestrul Abraham îl învăţa pe prinţ să facă aur – fapt care putea fi dedus din fumul care ieşea uneori din laborator – şi că prinţul, sub îndrumarea maestrului, lua parte la tot felul de conciliabule cu spiritele, conciliabule, de altfel, foarte folositoare. Toţi erau încredinţaţi că prinţul nu-i acordă noului primar al orăşelului brevetul, şi nici măcar sobarului princiar nu-i aprobă un supliment de salariu, fără a consulta constelaţiile sau *spiritum familiärem31*, pe nume *Agathodemon32*.

Când prinţul cel bătrân a murit şi i-a urmat la tron Irenaus, maestrul Abraham a părăsit ţara. Tânărul prinţ, care nu moştenise nimic din înclinaţia spre aventură şi mister a tatălui său, l-a lăsat să plece; curând însă a constatat că forţele magice ale maestrului Abraham se

dovediseră foarte folositoare în alungarea unui anume spirit rău care se cuibărise din cale-afară de bucuros la curţile mici. E vorba de spiritul infernal al plictisului. La asta trebuie să mai adăugăm că stima de care maestrul Abraham se bucurase la curte îl impresionase adânc pe tânărul prinţ. Uneori prinţului Irenaus i se păruse că maestrul Abraham este o făptură supranaturală, mai presus de tot ce e omenesc. Se spune că această senzaţie deosebită s-ar trage de la un moment memorabil din istoria tinereţii prinţului. Pe când era copil încă, a intrat, îndemnat de curiozitatea caracteristică acestei vârste, în odaia maestrului Abraham şi a stricat prosteşte o mică maşinărie pe care bătrânul tocmai o terminase de construit cu multă trudă şi artă. Înfuriat peste măsură de pozna ştrengarului princiar, maestrul Abraham i-a tras o palmă zdravănă, după care l-a dat afară din odaie, repede şi fără delicateţe. Printre lacrimi şi sughiţuri de plâns, odrasla princiară n-a putut să scoată decât două cuvinte: „Abraham… *soufflet33*”, aşa că maestrul de ceremonii, dezolat, nu s-a încumetat să cerceteze mai adânc primejdioasa taină, pe care trebuia să aibă doar îndrăzneala s-o bănuiască.

200

Prinţul simţea o mare dorinţă să-l păstreze pe maestrul Abraham în rolul lui de principiu motor al[15]

25

26

maşinăriei curţii; însă toate strădaniile lui pentru a-l aduce înapoi au fost zadarnice. Abia după acea fatală plimbare, când prinţul Irenaus şi-a pierdut ţărişoara şi şi-a instalat curtea himerică în Sieghartsweiler, abia atunci s-a întors şi maestrul Abraham. Nici nu se putea un moment mai potrivit, căci, afară de faptul că…

(M.r.p.) …o întâmplare importantă care, ca să folosesc expresia biografilor plini de duh, a însemnat începutul unei epoci noi în viaţa mea.

Cititori!… Adolescenţi, bărbaţi, femei, voi toţi acei

15 Palmă, afront (franc).

sub a căror blană bate o inimă simţitoare, voi toţi care preţuiţi virtutea şi recunoaşteţi dulcile chingi cu care ne înlănţuie natura, voi mă veţi înţelege… şi iubi!

201

Ziua fusese înăbuşitoare şi am petrecut-o dormind după sobă. În sfârşit s-a lăsat seara şi o boare răcoroasă a pornit să sufle prin fereastra deschisă a maestrului meu. M-am deşteptat din somn cu un simţământ fără nume, de durere şi de voluptate totodată, care îmi umplea pieptul, trezind cele mai dulci speranţe. Copleşit de acesta presimţiri m-am ridicat cu acea arcuire expresivă asirii spinării pe care omul indiferent o numeşte „cocoaşa pisoiului”. „Afară, în sânul Naturii!” mă îndemna parcă un glas tainic; ascultând îndemnul, m-am suit pe acoperiş, hoinărind sub razele asfinţitului de soare. Deodată am auzit venind din pod nişte sunete atât de dulci, atât de tainice şi totodată atât de cunoscute şi de îmbietoare, încât m-am simţit atras ca de o forţă misterioasă şi de neînvins. Am părăsit frumuseţile naturii şi m-am strecurat printr-o lucarnă, în pod. Am zărit îndată pisică mare şi frumoasă, cu pete albe şi negre, care, aşezată într-o poziţie comodă pe picioarele de dinapoi, scotea acele chemări îmbietoare, şi începu a mă cerceta cu ochi sfredelitori. M-am oprit îndată în faţa ei şi, îmboldit de o forţă lăuntrică, am încercat să intonez şi eu melodia pe care o cânta frumoasa cu pete albe şi negre. Trebuie să mărturisesc că lucrul acesta mi-a reuşit cum nu se poate mai bine; pentru psihologii care-mi vor studia viaţa şi personalitatea, notez aici că această clipă marchează începutul încrederii în talentul meu muzical înnăscut şi, se-nţelege, odată cu această încredere şi începutul talentului însuşi. Bălţata m-a fixat drept în ochi, a amuţit, apoi, cu un salt năprasnic, s-a năpustit, asupra mea. Eu, neaşteptându-mă la nimic bun, i-am arătat ghearele, dar în aceeaşi clipă ea începu să strige, în timp ce lacrimi îi ţâşneau din ochi:

— Fiule, e, fiul meu, vino grabnic în labele mele! Apoi, cuprinzându-mă pe după gât şi strângându-mă cu pasiune la piept, urmă: Da! tu eşti! Eşti fiul meu, iubitul

meu copil, pe care l-am născut fără prea multe dureri!

Eram adânc emoţionat şi ar fi fost de-ajuns acest sentiment pentru a mă convinge că bălţata era într-adevăr maică-mea; cu toate acestea am întrebat-o dacă e sigură de acest lucru.

— Ah, asemănarea asta, îmi răspunse bălţata, aceşti ochi, trăsăturile feţei, mustăţile, blana – toate, toate îmi amintesc, din păcate prea bine, de infidelul ingrat, care m-a părăsit. Eşti leit tatăl tău, dragă Murr (căci aşa ţi s-a spus); nădăjduiesc însă că, împreună cu frumuseţea tatălui tău, ai moştenit şi modul blajin de a gândi, precum şi firea blândă a mamei tale Mina. Tatăl tău avea maniere foarte alese; pe frunte îi puteai citi o demnitate impunătoare, iar în ochii lui verzi sclipea o inteligenţă ageră, în timp ce în jurul mustăţii şi pe obraji îi juca un zâmbet fermecător. Aceste avantaje fizice, precum şi mintea lui vioaie şi uşurinţa plină de eleganţă cu care prindea şoareci mi-au cucerit inima… Curând însă a ieşit la iveală caracterul lui de tiran neînduplecat, pe care a ştiut atâta vreme să-l ascundă… Sunt cuprinsă şi acum de oroare, amintindu-mi că îndată după naşterea ta, tatăl tău a fost stăpânit de pofta nesăbuită de a te mânca, pe tine şi pe fraţii tăi.

202

— Dragă măicuţă, i-am întrerupt eu vorba, dragă măicuţă, nu trebuie să condamni aşa, fără nicio rezervă, această înclinare. Poporul cel mai cult din lume a atribuit neamului zeilor pofta ciudată de a-şi mânca odraslele; dar, după cum a putut fi salvat un Jupiter, tot astfel am scăpat şi eu! 34 – Nu te înţeleg de loc, fiule, răspunse Mina. Am impresia că vorbeşti prostii, sau, poate, vrei cumva să-ţi aperi părintele. Nu fi nerecunoscător faţă de mine, căci ai fi fost sfâşiat şi înghiţit, fără îndoială, de acel tiran sângeros, dacă nu te-aş fi apărat vitejeşte cu aceste gheare ascuţite, dacă nu te-aş fi scăpat de urmăririle acestui barbar, ascunzându-te când în pivniţă, când în pod, când în grajd… Până la urmă tatăl tău m-a abandonat şi de atunci nu l-am mai văzut niciodată. Şi totuşi inima mea mai bate încă pentru el!… Era un motan chipeş!… Datorită

prestanţei şi manierelor sale distinse, mulţi îl luau drept un conte, aflat în trecere prin aceste meleaguri... Am crezut apoi că voi putea duce o viaţă liniştită în cercul restrâns al familiei, îndeplinindu-mi datoriile de mamă, dar a trebuit să primesc încă o lovitură groaznică... Într-o zi, întorcându-mă acasă dintr-o scurtă plimbare, m-am pomenit că atât tu, cât şi toţi fraţii tăi aţi dispărut... O bătrână descoperise în ajun adăpostul meu şi rostise fel de fel de vorbe fatale, pomenind de aruncat în apă şi alte asemenea grozăvii. În sfârşit! E o fericire neaşteptată că tu, fiule, ai fost salvat. Vino, dragul meu, să te mai strâng o dată la piept!...

Bălţata mea măicuţă mă mângâie cu gingăşie, după care se interesă amănunţit de condiţiile mele de viaţă. I-am povestit totul, fără a uita să pomenesc de studiile mele superioare şi de felul în care am izbutit să le fac.

203

Mina păru însă mai puţin impresionată decât era de aşteptat de calităţile excepţionale ale fiului ei. Da, mi-a dat a înţelege destul de clar că eu, cu toată inteligenţa mea extraordinară am apucat, în ce priveşte cultura, pe o cale greşită, care mă poate duce la pierire. M-a prevenit, mai ales, să nu cumva să-i arăt maestrului Abraham cunoştinţele mele profunde, căci bătrânul va căuta să tragă numai foloase de pe urma lor, pe mine ţinându-mă însă în cea mai apăsătoare robie.

— E adevărat, vorbi Mina, eu nu mă pot lăuda că am cultura ta; în schimb, am aptitudini naturale şi anumite talente foarte plăcute, cu care m-a înzestrat firea. Printre de voi aminti, de pildă, puterea de a scoate scântei din blana mea, atunci când sunt mângâiată. Şi totuşi, câte neplăceri nu mi-a pricinuit până acum chiar acest talent! Copiii şi adulţii m-au tot pipăit pe spate de dragul acestui foc de artificii, spre marea mea plictiseală; iar atunci când săream jos ca să scap, sau îmi arătam ghearele, eu, o fiinţă sfioasă şi sălbatică, trebuia să mă las ocărită, ba chiar şi bătută, îndată ce maestrul Abraham va afla că ştii să scrii, va face din tine, dragul meu Murr, copistul său; şi atunci,

lucrul la care te-ai înhămat acum numai din propriul tău imbold ţi se va cere ca o obligaţie.

Mina îmi spuse încă multe lucruri privitoare la relaţiile mele cu maestrul Abraham, precum şi unele privitoare la educaţia mea. Abia mai târziu mi-am dat seama că ceea ce luasem la început drept dispreţ faţă de ştiinţă era o dovadă a marii înţelepciuni practice a bălţatei.

Am aflat că Mina trăia în condiţii destul de grele la o bătrână din vecinătate şi că adesea nu găsea cu ce să-şi potolească foamea. Faptul acesta m-a impresionat profund; am simţit că în pieptul meu dragostea filială se trezeşte cu violenţă şi, aducându-mi aminte de frumosul cap de scrumbie care-mi rămăsese de la cină, am hotărât să i-l ofer iubitei mele mame, pe care o găsisem în chip atât de neaşteptat.

Dar cine ar putea măsura nestatornicia inimii acelora care rătăcesc sub clarul de lună!... De ce oare destinul nu ne-a făcut imuni faţă de jocul năprasnic al pasiunilor fatale!...

De ce suntem nevoiţi – biete trestii tremurătoare – să ne îndoim sub furtunile vieţii?... O, soartă vitregă!... O, apetit, numele tău este motan! 35... Cu capul de scrumbie în gură, m-am căţărat pe acoperiş aidoma unui pius Aeneas36 şi mă pregăteam să intru pe lucarnă... în clipa aceea am fost cuprins de o stare, care, în mod paradoxal, înstrăinându-mă de eul meu, a dat totodată în vileag eul meu adevărat. Cred că m-am exprimat clar şi precis, astfel încât oricine va putea recunoaşte în descrierea stării mele ciudate pe psihologul a cărui privire pătrunde în abisurile sufleteşti... Dar, să-mi urmez vorba!

204

Senzaţia aceasta stranie, ţesută din poftă şi dezgust, mi-a obnubilat mintea... m-a copleşit... mi-a frânt puterea de rezistenţă, într-un cuvânt: am mâncat capul de scrumbie!

Cu groază am auzit-o pe Mina mieunând şi strigându-mă pe nume... Cuprins de remuşcări şi copleşit de ruşine am sărit înapoi în odaia maestrului meu şi m-am vârât sub

sobă. Acolo, m-au torturat cele mai înfiorătoare vedenii. O vedeam pe Mina, pe bălţata mea mamă regăsită, (abandonată, nemângâiată, jinduind la hrana făgăduită şi aproape gata să leşine de foame… Ah! vântul care geme în horn rosteşte numele Minei!… Mina, Mina! foşnesc hârtiile maestrului meu; Mina, Mina! scârţâie şubredele scaune de nuiele; Mina! se tânguie uşa sobei, sfâşiindu-mi sufletul… Am hotărât s-o invit pe biata Mina să împartă cu mine măcar laptele de la micul dejun. La gândul acesta m-am simţit cuprins de

O paté sufletească aidoma răcorii odihnitoare a umbrei! Mi-am lăsat urechile pe spate şi am adormit…

Voi, suflete sensibile, care mă înţelegeţi atât de bine, vă daţi seama, dacă sunteţi cu adevărat nişte motani cumsecade, şi nu nişte măgari, că această furtună din pieptul meu trebuia să-mi limpezească cerul tinereţii, asemeni unui uragan binefăcător care, împrăştiind norii negri, face să apară un peisaj luminos şi împrospătat. O, deşi la început capul de scrumbie mă apăsa pe suflet, am învăţat totuşi să înţeleg ce înseamnă pofta şi că e o crimă să te împotriveşti naturii-mume. Fiecare să-şi caute singur capul de scrumbie şi să nu se substituie iscusinţei celorlalţi care, minaţi de cuvenitul apetit, şi-l vor găsi până la urmă pe al lor.

205

Închei acest episod din viaţa mea, episod care…

(F.m.) … nu există nimic mai neplăcut pentru un istoriograf sau un biograf decât – ca şi cum ar călări un mânz sălbatic – să fie silit să sară încoace şi încolo prin hăţişuri, căutând zadarnic un drum bătut. Aşa

I se întâmplă, iubite cititor, aceluia care s-a apucat să aştearnă pe hârtie cele ce a putut afla despre viaţa extraordinară a capelmaistrului Kreisler. Aş fi vrut bucuros să înceapă cu următoarele cuvinte: în micul orăşel N. sau, să zicem, B. ori K., şi anume în lunea după Sfânta Treime a anului cutare, sau de Paşte, Johannes Kreisler a văzut lumina zilei. De o asemenea frumoasă ordine cronologică nu poate fi însă vorba, întrucât nefericitul biograf nu

dispune decât de date fragmentare ce i-au fost transmise oral şi pe care este silit să le prelucreze fără întârziere, spre a nu le uita cu desăvârşire. În ce împrejurări a avut loc această transmitere a datelor, vei afla, iubite cititor, încă înainte de sfârşitul cărţii şi atunci, poate vei fi mai îngăduitor faţă de structura rapsodică a ansamblului său, poate, cu tot aspectul său fragmentar, vei găsi că un fir conducător uneşte vădit toate părţile componente.

În clipa de faţă nu mai este de povestit altceva decât faptul că, într-o seară frumoasă de vară, scurtă vreme după ce prinţul Irenaus s-a stabilit în Sieghartsweiler, prinţesa Hedwiga şi Julia se plimbau prin parcul castelului. Razele asfinţitului învăluiau pădurea cu o maramă aurie. Nu fremăta nicio frunză. Copacii şi tufişurile aşteptau cu răsuflarea oprită mângâierea vântişorului de seară. Liniştea nu era întreruptă decât de vuietul pârâului, spumegând pe albia lui de prundiş alb. Braţ la braţ, cele două fete păşiră în tăcere pe cărările dintre straturile de flori şi trecură podeţele aruncate peste nenumăratele cotituri ale pârâului, până ce ajunseră în marginea parcului, la iazul cel mare în care se oglindeau ruinele pitoreşti ale depărtatei Stânci a Uliilor.

— Cât e de frumos! exclamă Julia, din adâncul inimii.

— Hai să intrăm în coliba pescarilor, propuse Hedwiga. Soarele dogoreşte încă prea puternic; de altfel, dinăuntru, prin fereastra de la mijloc, priveliştea este şi mai frumoasă, căci împrejurimile formează de acolo o vedere cu planuri multe, ca un adevărat tablou.

Julia o urmă pe prinţesă care, îndată ce intră şi aruncă o privire pe fereastră, îşi exprimă regretul că nu are la îndemână creion şi hârtie pentru a desena peisajul în acea lumină „picantă” cum o numea ea.

— Aproape că te invidiez pentru iscusinţa cu care poţi desena copaci, tufişuri, dealuri şi lacuri imitând atât de bine natura, zise Julia. Dar eu, chiar dacă aş putea desena tot atât de frumos ca tine, n-aş izbuti să redau niciodată un peisaj după natură, ba chiar cu atât mai greu,

cu cât priveliştea ar fi mai frumoasă. Copleşită de bucurie şi de încântarea contemplării n-aş mai fi în stare să mă apuc de lucru.

La aceste cuvinte ale Juliei, chipul prinţesei se lumină de un anumit zâmbet care, la o fată de şaisprezece ani, îţi putea da de gândit. Maestrul Abraham, în felul lui ciudat de a se exprima, era de părere că asemenea joc al muşchilor feţei se poate compara cu vârtejurile de la suprafaţa apei când în adâncuri se petrece ceva primejdios... Oricum, destul e că prinţesa a zâmbit; însă în clipa când îşi întredeschise buzele trandafirii spre a-i răspunde blândei Julia, cea nepricepută în artă, răsunară în preajmă acorduri atât de puternice şi atât de violente, încât cu greu puteai bănui că instrumentul ar fi o chitară obişnuită.

Prinţesa amuţi şi amândouă fetele ieşiră în grabă din coliba pescărească.

Răsuna melodie după melodie, legate prin cele mai ciudate treceri, prin cele mai neobişnuite acorduri. Din când în când se auzea o voce sonoră de bărbat, care, ori părea că epuizează toată dulceaţa cântecului italian, ori – întrerupându-se dintr-odată – ataca o melodie gravă şi sumbră, însoţind-o ba de un recitativ, ba de cuvinte puternic accentuate.

Se auzea zgomotul iscat de acordatul chitarei, apoi câteva acorduri întrerupte brusc... iar acordatul chitarei... din nou cuvinte violente, rostite cu mânie... apoi melodii... şi iarăşi acordatul instrumentului.

Curioase să-l vadă pe acel ciudat virtuoz, Hedwiga şi Julia se apropiară pe furiş, tot mai mult, până ce zăriră un bărbat îmbrăcat în negru, aşezat cu spatele spre ele, pe un colţ de stâncă, la marginea lacului, cufundat în muzica şi vorbele lui.

Tocmai îşi acordase chitara într-un fel cu toiul neobişnuit; încercă doar câteva acorduri, apoi exclamă:

— Iar am greşit... sunetul nu-i pur... când cu o comă prea jos, când cu o comă prea sus! Apoi, desprinzând

instrumentul din panglica albastră atârnată pe umăr, îl luă cu amândouă mâinile şi, ţinându-l în faţa lui, vorbi astfel: Spune-mi, încăpăţânat-o, unde sălăşluieşte cu adevărat muzicalitatea ta, în ce ungher al tău s-a ascuns gama cea pură, sau, poate vrei să te răzvrăteşti împotriva maestrului tău, susţinând că urechea i-a fost strivită pe nicovala gamei temperate şi că enarmonia lui nu-i decât o farsă copilărească? Am impresia că-ţi baţi joc de mine, deşi am mustaţa tunsă mai frumos decât cea a maestrului Stefano Pacini, *detto îl veneziano37*, care a sădit în tine harul armoniei, rămas pentru mine o taină de nedezlegat! Şi acum află, drăguţă, că dacă într-adevăr nu vrei cu niciun chip să îngădui dualismul în unison al lui *Gis* şi *As* sau *Cis* şi *Des*[16] sau mai degrabă al tuturor celorlalte tonuri, apoi am să te dau pe mâna a noua meşteri nemţi, care te vor mustra şi te vor domestici cu vorbe enarmonice. Şi te rog să nu te arunci în braţele lui Stefano Pacini al tău şi să nu cauţi să ai întotdeauna ultimul cuvânt, ca o femeie cicălitoare. Nu cumva ai atâta trufie şi obrăznicie ca să-ţi închipui că toate acele duhuri ale frumuseţii, care sălăşluiesc în tine, nu ascultă decât de vraja irezistibilă a acelor magicieni dispăruţi de mult de pe faţa pământului, şi că în mâinile unui laş…

Tăcu dintr-odată, sări în picioare şi dus pe gânduri, privi în adâncul lacului. Fetele, urmărind cu uimire purtarea lui ciudată, stăteau pironite locului după tufiş; abia mai îndrăzneau să răsufle.

Străinul întrerupse din nou tăcerea:

208

— La drept vorbind, chitara e instrumentul cel mai păcătos, cel mai imperfect din câte se află pe lumea asta, bun de pus doar în mâna păstorilor amorezaţi, atunci când au pierdut muştiucul fluierului. Altfel le place mai degrabă să sufle din răsputeri în fluier, trezind ecoul cu dulci răgete de dor şi melodii de jale adresate Emmelinelor[17], care-şi

16 Zis veneţianul (ital.).

17 Emmeline, personajul principal din opera O familie elveţiană (1809) de Joseph Weigl.

mână undeva în munţi văcuţele, în pocnetele vesele ale bicelor cu şfichiu. O, Doamne! învaţă-i pe păstorii aceia care „suspină jalnic, mugind după drăguţa lor”[18], că acordul se compune numai din trei sunete şi este răsturnat de lovitura de pumnal a septimei, şi pune-le chitara în mâini! Însă unor bărbaţi cu erudiţie şi cultură, cercetători ai înţelepţilor elini şi la curent cu ce se petrece la curtea de la Pekin sau de la Nankin, dar care habar n-au de păstorit şi oierit, ce poate să le pese de suspine şi zdrăngănit de strune?... Laşule, ce te-ai apucat să faci? Adă-ţi aminte de răposatul Hippel care spunea că atunci când vede un bărbat dând cuiva lecţii de clavir are impresia să respectivul ar fierbe nişte ouă, iar tu te-ai apucat de zdrăngănit la chitară... Laşule!... La dracu’!

Cu aceste cuvinte, străinul azvârli instrumentul în tufiş şi se depărta cu paşi repezi, fără să le fi zărit pe fete.

— Ei, întrebă Julia râzând, ce spui, Hedwiga, de apariţia asta fantastică? De unde o fi venind omul acesta ciudat, care întâi vorbeşte atât de frumos cu chitarei lui, ca apoi s-o arunce cu dispreţ, ca pe o cutie stricată?

— E o greşeală, spuse Hedwiga, cuprinsă de o mânie subită care-i coloră obrajii palizi, mare greşeală că parcul nu este închis şi că poate intra în el orice străin.

— Vrei să spui că ar fi bine ca prinţul să interzică în mod egoist locuitorilor din Sieghartsweiler şi tuturor drumeţilor care trec pe aici tocmai colţişorul cel mai pitoresc din întreaga regiune? Nu pot crede că ai dori asta cu tot dinadinsul!

— Dar nu-ţi dai seama, continuă prinţesa şi mai tulburată, ce primejdie reprezintă asta pentru noi? De câte ori nu ne plimbăm singure, ca astăzi, departe de toţi slujitorii, în cele mai retrase colţuri ale parcului!

Dacă într-o zi vreun răufăcător...

— Nu cumva, o întrerupse Julia pe prinţesă, te temi că dintr-un tufiş poate să apară vreun uriaş din basme, sau

18 Cuvinte citate adesea de Hoffmann, din comedia Cum vă place de Shakespeare. (Actul II, scena 7.)

cine ştie ce cavaler-brigând fabulos, care o să ne răpească şi să ne închidă în castelul lui? într-adevăr, de asta să ne ferească Dumnezeu! încolo, îţi mărturisesc că o mică aventură, aici, în pădurea aceasta romantică, nu mi-ar displăcea de loc. Mă gândesc la piesa lui Shakespeare *Cum vă place*, pe care mama multă vreme nu ne-a lăsat s-o citim şi pe care, până la urmă, ne-a citit-o Lothario. Ce zici, ai avea ceva împotrivă să joci puţin rolul Celiei, în timp ce eu aş fi credincioasa ta Rosalinda? Ce facem cu virtuosul nostru necunoscut?

— Ah! răspunse prinţesa, tocmai acest necunoscut… Poţi să-ţi închipui, Julia, că figura şi vorbele lui ciudate au trezit în mine o groază inexplicabilă? Mă înfior şi acum şi simt că mă copleşeşte o stare ciudată şi în acelaşi timp înfricoşătoare. Undeva în adâncurile sufletului meu, se trezeşte parcă o amintire, care se zbate zadarnic să se facă mai desluşită. L-am mai văzut pe acest om în nişte Împrejurări groaznice, care mi-au sfâşiat inima – poate că a fost numai un coşmar a cărui amintire am păstrat-o în mine; destul că omul acesta, cu purtarea şi vorba lui ciudată, mi s-a părut o fantomă primejdioasă, care poate voia să ne atragă în mrejele vreunei vrăjitorii nefaste.

— Ce închipuiri! exclamă Julia. În ce mă priveşte, eu transform fantoma cea neagră cu chitara în *monsieur* Jacques, sau chiar în onestul Tocilă, a cărui filosofie sună cam în acelaşi fel ca şi cuvintele străinului. Lucrul de căpetenie însă este să salvăm bietul instrument, pe care barbarul acela l-a azvârlit cu atâta duşmănie în tufiş.

— Pentru numele lui Dumnezeu, o, Julia, ce ţi-a venit! exclamă prinţesa.

Dar, fără a o lua în seamă, Julia se vârî printre tufe şi peste câteva clipe se întoarse triumfătoare, ţinând în mâini chitara, pe care o aruncase străinul.

Biruindu-şi sfiala, prinţesa privi cu băgare de seamă instrumentul: forma neobişnuită îi arăta îndeajuns vechimea, chiar dacă nu ar fi fost confirmată de anul şi nomele meşterului său, ceea ce se putea citi clar prin gaura de rezonanţă. Într-adevăr, pe fundul chitarei erau

săpate următoarele cuvinte: Stefano Pacini *foc.41 Venez*. 1532.

210

Julia nu se putu stăpâni să nu scoată câteva acorduri din instrumentul acela atât de graţios, şi aproape că se sperie de puterea sunetului ce ieşea dintr-un obiect atât de mic.

— Ce frumos, ce frumos! exclamă ea şi continuă să cânte. Întrucât era obişnuită să se slujească de chitară doar ca să se acompanieze, era firesc să fie ispitită să cânte şi din gură, ceea ce şi făcu, continuându-şi plimbarea. Prinţesa o urma în tăcere. Când Julia se opri, Hedwiga îi spuse:

— Te rog, mai ciută din instrumentul acesta fermecat, poate vei izbuti să alungi în infern duhurile cele rele, care au vrut să pună stăpânire pe mine.

— Duhurile tale rele să ne lase în pace şi să nu se apropie niciodată de noi, îi răspunse Julia; dar de cântat voi mai cânta, pentru că nu m-am aşteptat să dau vreodată peste un instrument de care să mă slujesc atât de uşor şi care să-mi placă atât de mult. Mi se pare chiar că şi vocea mea sună mai frumos ca oricând.

Începu să cânte o canţonetă italiană, complicând melodia cu tot felul de melisme, rulade şi capricii şi lăsând să curgă în voie toată bogăţia de sunete ce purta în suflet.

Dacă prinţesa se speriase văzându-l pe străin, apoi Julia înmărmuri ca o stană de piatră, zărindu-l deodată în faţa ei, tocmai când voia să cotească într-o alee laterală.

Străinul, în vârstă de vreo treizeci de ani, era îmbrăcat în negru, după ultima modă. Veşmintele sale nu aveau nimic deosebit în sine, cu toate acestea întreaga lui înfăţişare producea o impresie ciudată, stranie. Deşi hainele îi erau foarte curate, totuşi se observa la ele o anumită neglijenţă, care părea să vină, nu atât din lipsa de îngrijire, cât mai degrabă din faptul că străinul fusese nevoit să facă o călătorie la care nu se aşteptase şi cu care îmbrăcămintea sa nu era potrivită. Stătea în faţa lor cu haina desfăcută, cu eşarfa de la gât abia înnodată, cu

ghetele atât de prăfuite că abia se mai zăreau cataramele de aur. Pentru a se feri de soare, îşi îndoise în chip extravagant pe ceafă borul tricornului care, după cum se ştie, se poartă numai subsuoară. Desigur că-şi croise drum prin desişul cel mai adânc al parcului, pentru că păru-i negru, răvăşit, era plin de ace de brad. Aruncă o privire scurtă asupra prinţesei, apoi ochii lui mari şi negri, lucind de un foc lăuntric, se opriră îndelung asupra Juliei; asta făcu să crească starea de confuzie a fetei într-atât, încât – cum i se întâmpla de obicei în asemenea împrejurări – ochii i se umplură de lacrimi.

211

— Aşadar, rosti străinul cu o voce blândă şi caldă, aşadar, sunetele acestea divine amuţesc în prezenţa mea, prefăcându-se în lacrimi?

Luptându-se din greu ca să-şi biruie impresia pe care străinul o iscase la început asupra ei, prinţesa îl privi cu trufie şi vorbi pe un ton aproape tăios.

— Mărturisesc că apariţia dumneavoastră ne surprinde, domnule! La ora aceasta prezenţa unor străini în parcul princiar este destul de neaşteptată. Eu sunt prinţesa Hedwiga.

În clipa când prinţesa începuse să vorbească, străinul se întorsese brusc spre dânsa, privind-o drept în ochi; expresia feţei lui se schimbase însă. Dispăruse aerul de nostalgie, dispăruse orice urmă de emoţie; un zâmbet strâmb sublinia şi mai mult expresia de ironie amară şi amuzată, aproape burlescă.

Prinţesa se opri la jumătatea cuvântului, ca străbătută de un curent electric; se roşi toată şi-şi plecă privirea în pământ.

Străinul avea aerul că vrea să spună ceva, dar în aceeaşi clipă Julia îl întrerupse:

— Vai ce prostuţă sunt să mă sperii în aşa hal şi să plâng ca un copil, prins cu degetul în borcanul de dulceaţă! Da, domnule, comparaţia este potrivită – m-am înfruptat din ceva, m-am înfruptat din cele mai dulci sunete ale chitarei dumneavoastră. Chitara poartă toată

vina, dar şi curiozitatea noastră. V-am auzit când aţi vorbit atât de frumos cu ea, v-am urmărit şi atunci când aţi aruncat-o în tufiş cu atâta mânie, încât a scos un geamăt sonor; da, am văzut şi asta. Am simţit ca un cuţit în inimă, nu m-am putut stăpâni şi am intrat în tufiş ca s-o scot de-acolo. Şi apoi, ştiţi cum sunt fetele, am zdrăngănit puţin pe strune şi am simţit că instrumentul se potriveşte atât de bine cu mina mea, încât n-am mai putut să-l las. Vă rog să mă iertaţi, domnule, şi să binevoiţi a-l primi înapoi.

212

Cu aceste cuvinte Julia îi întinse chitara.

— E un instrument de o sonoritate rară, spuse străinul. E de pe timpuri, numai că în mâinile mele neputincioase – dar ce spun – mâini! Minunatul duh al armoniei care este prietenul acestui instrument, trăieşte şi în pieptul meu, e însă încătuşat, ca o crisalidă în gogoaşa ei. Dar din pieptul dumneavoastră, domnişoară, el îşi ia liber zborul spre slăvile de lumină ale cerului, scânteind în mii de culori, asemenea unui fluture strălucitor. Ah, domnişoară! În timp ce aţi cântat, toată durerea nostalgică a iubirii, tot farmecul visurilor dulci, tot dorul şi nădejdea unei inimi îndrăgostite pluteau peste păduri, ca să cadă apoi ca o rouă înviorătoare în cupa florilor înmiresmate şi în pieptul privighetorilor, amuţite pentru a vă asculta. Păstraţi deci chitara aceasta, căci numai dumneavoastră sunteţi stăpână pe farmecul ce sălăşluieşte într-însa…

— Dumneavoastră aţi aruncat această chitară, spuse Julia, roşindu-se.

— E adevărat, răspunse străinul, apucând cu un gest pătimaş chitara şi strângând-o la piept. E drept că am aruncat-o, dar acum o primesc înapoi sfinţită şi n-o voi mai lăsa din mâini niciodată.

Dintr-odată faţa străinului luă iar acea expresie de mască bufonă şi cu un ton foarte tăios rosti:

— Preaonorate doamne, destinul sau demonul meu cel rău mi-a jucat o festă foarte urâtă, făcându-mă să apar în faţa domniilor-voastre *ex abrupto42*, cum spun latinii şi alte feţe cinstite… Prinţesă, vă implor, în numele cerului,

să aruncaţi o privire asupra înfăţişării mele; după felul cum sunt îmbrăcat puteţi deduce că sunt un drumeţ care a pornit într-o călătorie lungă... Vai, aveam chiar de gând să trec prin Sieghartsweiler şi să depun în oraşul acesta frumos măcar cartea mea de vizită... Preaonorată prinţesă! Să nu vă închipuiţi că mi-ar lipsi relaţiile: aflaţi că mareşalul curţii părintelui domniei-voastre mi-a fost prieten intim. Sunt încredinţat că de m-ar vedea aici m-ar strânge la pieptul lui şi, oferindu-mi să prizez tabac, mi-ar spune înduioşat: „Aici suntem între noi, dragul meu, aici pot să las frâu liber inimii şi tuturor simţămintelor mele". Aş fi obţinut o audienţă la înălţimea-sa prinţul Irenaus şi v-aş fi fost prezentat prinţesa. V-aş fi fost prezentat în aşa chip, încât pot paria, cu toate acordurile mele de septimă contra unei palme, că v-aş fi câştigat bunăvoinţa! Dar vai! Spre nefericirea mea eternă, iată-mă silit să mă prezint aici, în locul cel mai nepotrivit, între lacul raţelor şi băltoace pline de broaşte! O, Doamne! de-aş putea măcar să fac vreo vrajă, de-aş putea ca această nobilă cutie de scobitori (străinul scoase o asemenea cutie din buzunarul vestei) s-o prefac *subilo*[19] într-un falnic curtean al casei Irenaus, care să mă ia sub aripa lui şi să spună: „Înălţimea-voastră, aveţi în faţa domniei-voastre pe cutare şi cutare". Dar aşa! *Che far*, *che* din[20]

Îndurare, îndurare, o, prinţesă! O, doamnelor! O, domnilor! Rostind aceste cuvinte, străinul căzu la picioarele prinţesei şi începu să cânte cu glas strident: *Ah*, *pieta*, *pieta*, *Signora*.[21] 213

Prinţesa o prinse repede de braţ pe Julia şi amândouă o apucară la fugă strigând:

— E un nebun! un nebun scăpat din ospiciu!

Când ajunseră la pavilionul de vară, cele două fete întâlniră pe doamna consilier Benzon şi-i căzură, gâfâind,

---

19 Repede, dintr-o dată (lat.).

20 Ce să fac, ce să spun (itat).

213 8 O, îndurare, îndurare, doamnă (ital.). Parafrazare glumeaţă a primelor cuvinte din Miserere de Nicole Jommeli — O, indurare, indurare, Doamne!

în braţe.

— Pentru numele lui Dumnezeu, ce s-a întâmplat? Ce înseamnă fuga asta nesăbuită?

Trăgându-şi cu greu răsuflarea, prinţesa abia putu bolborosi câteva cuvinte din care reieşea că au fost atacate de un nebun. Julia, care se liniştise, povesti calm cele petrecute, încheind cu părerea că străinul nu trebuie considerat nebun ci mai degrabă un poznaş ironic, un fel de *monsieur* Jacques, bun pentru o comedie în decorul pădurii din Ardeni.

Doamna consilier Benzon ceru să i se mai povestească o dată întreaga întâmplare, interesându-se de cele mai mici amănunte, insistând să afle cum era înfăţişarea străinului, mersul lui, gesturile, felul de a vorbi ş.a.m.d.

— Da! exclamă doamna consilier, în sfârşit. Da, nu mai încape nicio îndoială: el este, nu poate fi nimeni altul decât el!

214

— Cine? cine e? întrebă cu nerăbdare prinţesa.

— Linişteşte-te, dragă Hedwiga, îi răspunse doamna Benzon. Nu era nevoie să fugi cu sufletul la gură. Acest străin, care ţi s-a părut atât de primejdios, nu-i câtuşi de puţin nebun. Oricât de neplăcută şi nepotrivită a fost gluma pe care şi-a îngăduit-o cu purtarea lui barocă, totuşi cred că ai să te împaci cu el.

— Niciodată! exclamă prinţesa. Nu vreau să-l mai văd niciodată pe acest măscărici incomod.

— Ehei, Hedwiga, râse doamna Benzon, ai fost într-adevăr inspirată, alegând cuvântul „incomod”. După toate cele ce s-au petrecut se potriveşte mai bine decât ai putea crede sau bănui.

— Eu, dragă Hedwiga, nu pricep de loc de ce eşti atât de furioasă pe acest străin, zise Julia. În purtarea lui smintită şi în cuvintele lui fără şir, era totuşi ceva care m-a impresionat profund şi nicidecum neplăcut.

— Ai noroc că poţi fi atât de calmă şi atât de senină, răspunse prinţesa cu lacrimi în ochi. Eu însă simt că ironia

acestui individ înspăimântător îmi sfâşie inima! Spune-mi, Benzon, cine-i, cine-i nebunul?

— În două cuvinte am să vă explic tot, răspunse doamna consilier. Acum cinci ani…

(M.r.o.) …m-am convins că în adâncurile sufleteşti ale unui poet adevărat poate sălăşlui şi pietate filială, şi compasiune faţă de greutăţile semenilor săi.

O anumită melancolie m-a silit să caut singurătatea, aşa cum se întâmplă adesea tinerilor romantici, când în sufletul lor are loc o luptă care face să se dezvolte ideile sublime. O bună bucată de vreme am dat uitării acoperişul pivniţa şi podul. Asemenea vestitului poet[22], retras într-o căsuţă modestă, pe malul unui pârâiaş umbrit de frunzişul des al mestecenilor şi al sălciilor pletoase, eu, legănat de visuri, gustam lângă sobă aceleaşi dulci bucurii idilice. Din această pricină n-am mai văzut-o pe frumoasă, dulcea şi bălţata mea mamă, Mina. Mi-am găsit mângâiere şi linişte sufletească în studiul ştiinţelor. O, ştiinţele au ceva divin într-însele!

Primească recunoştinţa mea fierbinte omul care le-a născocit! Cu cât mai nobilă şi mai folositoare este această invenţie decât invenţia oribilului călugăr ce s-a apucat să fabrice praful de puşcă, un lucru de care, din pricina naturii şi efectului său, mi-i pur şi simplu greaţă. Judecata dreaptă a posterităţii l-a pedepsit pe barbarul, pe infernalul Barthold[23] cu dispreţul ei suveran, căci până în zilele noastre, pentru a da cuvenita preţuire unui savant cu minte ageră, unui statistician priceput sau, în general, oricărui om înzestrat cu o vastă cultură, folosim zicala: „Asta n-a inventat praful de puşcă”.

215

Ca învăţătură pentru tineretul motănesc talentat, nu

---

22 Probabil ahizie la epoda a a lui Horaţiu Beatus ille, quiprocul negotiis... (Fericit acela care, departe de treburi...) Poetul roman nu vorbeşte însă de mesteceni şi sălcii pletoase, ci de un stejar bătrîn...

23 Aluzie la Konstantin Anklitzen, un călugăr franciscan din Freiburg sau Dortmund, cu numele monahal du Bertold sau Berthold, poreclit „cel negru" din

pot lăsa nesemnalat faptul că atunci când voiam să studiez, săream cu ochii închişi în biblioteca maestrului meu, socoteam prima carte pe care puneam gheara şi o citeam apoi, oricare ar fi fost conţinutul ei. Datorită acestei metode de studiu, spiritul meu a dobândit flexibilitate şi universalitate, iar cunoştinţele mele au dobândit o bogată şi strălucită varietate, pe care posteritatea o va admira. Nu voi pomeni aici cărţile pe care le-am citit în şir, una după alta, în perioada melancoliei mele poetice; pe de o parte, pentru că se va ivi, poate, un alt prilej mai bun, pe de altă parte pentru că le-am uitat titlurile şi aceasta iarăşi se poate explica, într-o anumită măsură, prin faptul că cele mai multe titluri nici nu le-am citit, deci nici nu le-am ştiut vreodată. Oricine se poate declara mulţumit cu asemenea lămurire, şi nu va pune la îndoială seriozitatea mea de biograf.

Mă aşteptau experienţe noi.

Într-o zi, tocmai când maestrul meu era adânci într-un uriaş foliant, pe care-l ţinea deschis în faţa lui, iar eu, culcat lângă dânsul, sub masă, pe o excelentă coală de hârtie format englezesc „Royal”, mă exercitam la scrierea elină, care părea să-mi fie cu osebire la *îndegheară*, un tânăr a intrat brusc în odaie; îl mai văzusem de câteva ori la maestru şi întotdeauna mă tratase cu respectul amical şi calda stimă cuvenită unui talent excepţional şi unui geniu necontestat. Nu numai că de fiecare dată, după ce-l saluta pe maestru, mi se adresa şi mie cu un: „Bună dimineaţa, motane!” dar nu uita niciodată să mă scarpine uşurel după ureche şi să mă mângâie pe spinare, astfel încât asemenea atitudine constituia pentru mine o adevărată încurajare de a-mi manifesta în faţa lumii talentele înnăscute.

216

În ziua aceea, însă, toate urmau să ia altă întorsătură!

Spre deosebire de vizitele precedente, în urma tânărului năvăli în odaie un monstru negru şi flocos, care îndată ce mă zări se şi năpusti asupra mea. Cuprins de o spaimă de nedescris, am ajuns dintr-un salt pe masa

maestrului, scoţând urlete de groază şi disperare, în timp ce monstrul încerca să sară şi el pe masă, făcând un vacarm asurzitor. Grijuliu, maestrul mă luă în braţe şi mă vârî în sân, sub halatul lui de casă. Tânărul însă zise:

— Fii pe pace, maestre Abraham, pudelul meu nu face niciun rău pisicilor, ci vrea numai să se joace cu ele! Pune motanul jos şi ai să te bucuri văzând cum se împrietenesc fiinţele astea – câinele meu şi motanul dumitale.

Într-adevăr, maestrul a vrut să mă dea jos din braţe, dar eu m-am încleştat şi am început să mă văicăresc atât de jalnic, încât stăpânul meu n-a avut ce face şi a trebuit să mă aşeze lângă el pe scaun.

Îmbărbătat de protecţia maestrului meu, m-am aşezat pe labele de dinapoi, şi, cu coada rotocol în jurul meu, am luat o poză care prin demnitatea şi nobila ei mândrie era menită să facă impresie asupra presupusului meu adversar. Pudelul se cuibări jos în faţa mea şi uitându-se ţintă la mine, îmi vorbi în cuvinte sacadate pe care evident nu le puteam înţelege. Temerile mele se risipiră treptat şi, recăpătându-mi liniştea, am putut observa că în privirea câinelui nu se putea citi decât blândeţe şi intenţii oneste. Involuntar, am început să-mi manifest firea încrezătoare printr-o unduire lină a cozii. În acelaşi timp şi pudelul începu în felul cel mai prietenos să-şi mişte codiţa lui cea scurtă.

O, înţelesese glasul meu lăuntric şi afinităţile noastre sufleteşti nu mai puteau fi puse la îndoială! „Cum de a putut purtarea neobişnuită a acestui străin – mi-am zis eu – să mă sperie în asemenea hal? Tot vacarmul acela, săriturile şi alergatul, lătrăturile şi urletele lui vădeau doar un singur lucru: că e un tânăr exuberant şi afectuos, plin de voie bună şi îmbătat de libertate. În pieptul acela flocos sălăşluieşte bravură şi o nobilă fire câinească!”

Îmbărbătat de asemenea gânduri am hotărât să fac eu cel dintâi pas în vederea unei mai strânse apropieri între sufletele noastre şi, în consecinţă, să cobor de pe

scaun.

Îndată ce m-am ridicat şi m-am întins, câinele a prins a sări prin odaie, lătrând zgomotos. Agitaţia lui nu era-decât exteriorizarea unei minunate vitalităţi. Nemaiavând deci motive să mă tem, m-am dat jos de pe scaun şi m-am apropiat cu paşi înceţi şi precauţi de noul meu prieten. Am purces amândoi la împlinirea acelui act, care, în interpretarea lui simbolică, arată aprofundarea cunoaşterii reciproce a doua suflete înrudite, act pe care miopia umană însă îl desemnează cu termenul profan şi grosolan de „mirosire”. Prietenul meu cel negru a poftit să guste din oasele de pui, ce se aflau în farfuria mea. Pe cât mi-a stat în putinţă, i-am dat a înţelege că uzanţele mondene şi buna creştere mă obligă să-l tratez ca pe un oaspe. A mâncat tot, cu o poftă uimitoare, în timp ce eu stăteam la distanţă, privindu-l. M-am felicitat că am avut inspiraţia de a pune deoparte peştele prăjit, depozitându-l sub culcuşul meu.

218

După ce a luat masa, s-a încins jocul cel mai drăgălaş şi, până la urmă, uniţi trup şi suflet, ne-am îmbrăţişat strâns, şi rostogolindu-ne ca o minge, ne-am jurat credinţă şi prietenie eternă.

Nu pricep ce ar putea fi comic în această întâlnire a doua suflete nobile, în procesul de cunoaştere reciprocă a doi tineri simpatici; însă atât maestrul meu cât şi tânărul vizitator au râs tot timpul cu hohote, spre marea mea supărare.

Noua cunoştinţă a produs asupra mea o impresie profundă, astfel încât, fie că mă aflam la soare, fie că eram la umbră, fie pe acoperiş, fie sub sobă, eram stăpânit de un singur gând, un singur vis, o singură senzaţie: Pudel! Pudel! Pudel! Faptul acesta a făcut să-mi apară în culori strălucitoare firea intimă a speciei canine, ceea ce, la rândul său. a determinat geneza profundului studiu de care am amintit mai sus; e vorba de *Gândire şi intuiţie*, sau *Motanul şi câinele*. În această lucrare am înfăţişat obiceiurile, moravurile şi limba ambelor specii, ca fiind determinate de trăsăturile proprii fiecăreia dintre ele,

demonstrând că amândouă nu sunt decât ca nişte raze, ieşite din aceeaşi prismă. M-am ocupat, îndeosebi de caracterul limbii însăşi şi am demonstrat ca, întrucât limba, în general, fiind sonoră, reprezintă simbolic principiul naturii, în consecinţă, nu poate exista decât *o singură* limbă; astfel încât limba pisicească precum şi cea canină, în forma ei particular *pudeliană*, sunt ramuri ale uneia şi aceleiaşi tulpini. De aceea, motanii şi pudelii, însufleţiţi de un spirit superior, se pot înţelege între ei. Pentru a-mi prezenta teza cu maximum de claritate, am citat exemple din ambele limbi, atrăgând atenţia asupra unor etimologii, d.p.: bău – bău; mi-au – mi-au; hau – hau; au – v-au – mârr – murr – psi – ptsi etc.

După ce am scris cartea, am simţit dorinţa nestăvilită de a-mi desăvârşi cunoştinţele de limbă pudeliană, lucru care mi-a reuşit mulţumită noului meu prieten, pudelul Ponto, deşi nu fără trudă, întrucât pudeliană este pentru noi, motanii, o limbă într-adevăr foarte grea. Genii există însă în toate domeniile şi tocmai această genialitate o ignoră acel celebru scriitor din specia umană48, care afirmă că pentru a putea vorbi o limbă străină, cu toate particularităţile specifice poporului respectiv, trebuie să fii puţin cam tont. Maestrul meu este, bineînţeles, de aceeaşi părere şi admite numai cunoaşterea ştiinţifică a limbilor străine, cunoaştere căreia îi opune „parleza”, prin acest termen, dânsul înţelegând abilitatea de a vorbi într-o limbă străină despre toate şi despre nimic. A mers atât de departe în această privinţă, încât socotea conversaţiile în franţuzeşte între domnii şi doamnele de la curte, drept un fel de boală care se manifestă, asemenea crizelor de catalepsie, prin nişte simptome îngrozitoare. L-am auzit făcând această afirmaţie absurdă chiar faţă de însuşi mareşalul curţii princiare.

— Excelenţă, spunea maestrul Abraham, vă rog să binevoiţi a vă observa puţin pe dumneavoastră înşivă. Cerul v-a înzestrat cu un organ vocal plăcut şi armonios, dar când vă apucă franceza, începeţi deodată să sâsâiţi, să graseiaţi, să vă pelticiţi; totodată trăsăturile agreabile ale

chipului excelenţei-voastre se schimonosesc înfiorător; până şi prestanţa şi manierele încântătoare ale domniei-voastre dispar într-un şir de ciudate convulsiuni. Asta nu se poate explica decât prin agitaţia vreunui demon morbid, care pune stăpânire pe excelenţa-voastră.

219

Mareşalul curţii s-a stricat de râs şi, într-adevăr, era comică ipoteza maestrului Abraham, privitor la maladia limbilor străine.

Un savant ingenios dă într-o carte sfatul că dacă vrem să învăţăm repede o limbă străină trebuie să *gândim în ea*. Sfatul este excelent, însă aplicarea lui nu este lipsită de primejdii. Eu, bunăoară, am izbutit foarte curând să gândesc pudelian, dar m-am adâncit atât de mult în aceste idei pudeliene, încât posibilităţile mele de exprimare propriu-zise au rămas mult în urmă şi nu mai înţelegeam nici eu ce gândeam. Aceste idei neînţelese le-am aşternut în cea mai mare parte pe hârtie. Sunt uimit de profunzimea acestei limbi, pe care am prezentat-o în volumul: *Frunze de acantă49* şi pe care n-o înţeleg încă nici acum.

Consider că aceste scurte însemnări privitoare la istoria lunilor mele de tinereţe sunt suficiente pentru a-i da cititorului o idee despre ceea ce sunt, şi cum am ajuns să fiu ceea ce sunt.

Nu pot să mă despart însă de epoca de aur a vieţii mele remarcabile şi pline de evenimente, fără a aminti o întâmplare care, într-un sens, pune semn trecerii mele către vârsta unei formări mai mature. Cu acest prilej tineretul motănesc va afla că nu există trandafiri fără spini şi că în calea unui spirit plin de năzuinţe nobile se întâlnesc multe pietre de încercare şi se ridică numeroase piedici, care-i rănesc lăbuţele. Şi se ştie că aceste răni sunt dureroase, foarte dureroase!

Sunt sigur, dragă cititorule, că ai invidiat tinereţea mea fericită şi steaua mea norocoasă! Născut în condiţii modeste, din părinţi distinşi, dar săraci, şi sortit unei morţi dezonorante, am nimerit deodată în sânul lui Avram, un

adevărat Perú[24] al literaturii! Nimic n-a stat în calea educaţiei mele, nimic nu s-a împotrivit înclinaţiilor mele; cu paşi de uriaş înaintez spre perfecţiune, ridicându-mă cu mult deasupra nivelului contemporanilor mei. Deodată, însă, mă opreşte un funcţionar vamal, cerându-mi tributul, pe care sunt datori să-l plătească toţi cei care trec prin această lume!

220

Cine şi-ar fi putut închipui că sub florile celei mai calde şi mai intime prietenii erau ascunşi nişte spini, care urmau să mă zgârie şi să mă rănească. Sângeroase răni!

Oricine poartă în piept o inimă sensibilă ca a mea va înţelege lesne, din cele spuse cu privire la relaţiile mele cu pudelul Ponto, ce însemna pentru mine această fiinţă atât de dragă; şi totuşi, soarta a vrut ca el să deschidă drumul catastrofei; o catastrofă care mi-ar fi fost fatală, de n-ar fi vegheat asupră-mi spiritul marelui meu strămoş. Da, cititorule, am un strămoş[25], un strămoş fără de care, într-un sens, nici n-aş fi putut exista, un strămoş mare şi remarcabil, un om cu situaţie şi vază, bogat şi erudit, dotat cu calităţi excepţionale şi înzestrat cu o profundă iubire de oameni; un om de o eleganţă şi de un bun-gust cu totul deosebit, după ultima modă, un om… dar toate acestea fie spuse acum doar în treacăt, căci, pe viitor, va trebui să vorbesc mai pe larg despre fiinţa aceasta venerabilă, care nu-i nimeni altul, decât vestitul prim-ministru Hinz von Hinzenfeldt, iubit şi preţuit peste măsură de lumea întreagă sub numele de „Motanul încălţat”.

Dar, cum am mai spus, pe viitor voi vorbi mai pe larg despre cel mai nobil dintre motanii

Lucrurile ar fi putut lua altă întorsătură dar, fiind în stare să mă exprim elegant şi cu uşurinţă în limba pudeliană, puteam oare să nu vorbesc cu prietenul meu Ponto despre ceea ce preţuiam mai presus de toate în

---

24 Aluzie parodistică la volumul Frunzele de lotus (1817) de Isidorus Orientalis, de fapt Ferdinand August Otto Heinrich von Loeben,

25 Se referă la cartea scriitorului german Ludwig Tieck intitulată Motanul încălţat. Poveste pentru copii, în patru acte (1736).

viaţă, adică despre mine însumi şi despre operele mele? Astfel s-a întâmplat că Ponto a aflat de aptitudinile mele intelectuale, de genialitatea mea, de talentul meu; cu acest prilej, şi spre marea mea amărăciune, mi-am dat seama că o superficialitate incurabilă, ba aş spune chiar o anumită îngâmfare, îi făceau cu neputinţă orice activitate în domeniul artelor şi ştiinţelor, în loc să rămână înmărmurit de vastele mele cunoştinţe, el m-a încredinţat, că nu poate pricepe cum de-mi bat capul cu asemenea lucruri; cât despre dânsul, toată arta lui se reduce să sară peste un baston şi să facă aport, când stăpânul îşi aruncă pălăria în apă; iar în ce priveşte ştiinţele, era de părere că inşi ca el şi ca mine ne stricăm doar digestia cu asemenea treburi şi ne pierdem pofta de mâncare.

221

În cadrul unei astfel de conversaţii, în timp ce încercam să-l conving pe uşuraticul meu prieten, s-a întâmplat lucrul acela groaznic. Căci, înainte ca eu să-mi fi putut da seama ce se întâmplă, a sărit…

(F.m.) …cu această extravaganţă şi cu această ironie usturătoare nu vei produce decât încurcături, răspunse doamna Benzon. Numai haos şi dezacord faţă de toate relaţiile convenţionale pe care le cunoaştem.

— Straşnic capelmaistru, dacă-i în stare să producă un asemenea dezacord! exclamă râzând Johannes Kreisler.

— Fii serios! vorbi mai departe doamna consilier. De mine nu scapi cu o glumă amară. N-am să-ţi dau drumul aşa uşor, dragul meu Johannes! Da, aşa îţi voi spune, pe numele cel dulce de Johannes, ca să pot spera cel puţin că sub masca aceasta de satir se ascunde o fire blajină. De altfel, niciodată nu mă vei putea convinge că numele ăsta bizar de Kreisler nu este fals şi nu s-a substituit unui alt nume, cu totul diferit.

— Doamnă consilier! exclamă Kreisler, pe chipul căruia tremurau mii de cute şi încreţituri, scumpă doamnă consilier, ce aveţi împotriva numelui meu cinstit? Am purtat poate şi un altul, dar e mult de-atunci, iar acum mă

găsesc în situaţia sfetnicului din *Barbă-Albastră* a lui Tieck[26], care spune: „Am avut pe vremuri un nume frumos, dar a trecut atâta timp că aproape l-am uitat; abia-abia mi-l mai aduc aminte”.

— Gândeşte-te puţin, Johannes, strigă doamna Benzon, sfredelindu-l cu o privire scânteietoare. Sunt sigură că numele acela, pe jumătate uitat, îţi va veni din nou în minte.

— Nicidecum, scumpă doamnă; e cu neputinţă, ba mi se pare chiar că amintirile nelămurite despre o altă înfăţişare a mea sub un alt nume datează din vremurile acelea plăcute, când încă nu mă născusem. Apelez la bunătatea dumneavoastră, stimată doamnă consilier, rugându-vă să priviţi modestul meu nume în lumina cuvenită; conturul, coloritul şi întreaga lui fizionomie îl fac încântător. Mai mult! Întoarceţi-l pe dos, disecaţi-l cu bisturiul gramaticii – şi tâlcul lui se va vădi din ce în ce mai minunat. În niciun caz numele meu nu poate veni de la *Kraus*[27] şi deci, prin analogie cu cuvântul „încreţitor de bucle” (adică „frizer”), nu pot fi socotit „încreţitor de sunete”, nici simplu frizer, căci atunci numele meu s-ar scrie Krausler. Dar cum nu putem da la o parte cuvântul *Kreis*, rămâne doar ca Domnul să vă lumineze pentru a vă gândi la acele sfere minunate, prin care se perindă întreaga noastră existenţă şi din care, oricât ne-am strădui, nu putem ieşi. În aceste cercuri circulă Kreisler; şi se poate întâmpla ca, obosit de sărituriile smintite pe care este silit să le facă, luptându-se cu forţa misterioasă care a trasat aceste cercuri, să năzuiască să iasă din ele, chiar dacă această dorinţă nu-i potrivită cu constituţia lui firavă. Iar suferinţa adâncă de pe urma acestei năzuinţe s-ar putea să fie chiar ironia pe care dumneavoastră o osândiţi

---

26 Se referă la Cavalerul Barbă-Albastră. Poveste pentru copii, în patru acte de Ludwig Tieck.

27 întregul pasaj este bazat pe un joc de cuvinte în limba germană. Substantivul Krause înseamnă „coafură în cîrlionţi" sau „guler încreţit"; adjectivul kraus înseamnă „încreţit", „cîrlionţat", şi figurat se aplică la un stil înflorit. Substantivul Kreis înseamnă cerc.

cu atâta asprime. Ar trebui să ţineţi seamă, stimată doamnă, că acea mamă viguroasă a dat naştere unui copil care a păşit în viaţă ca un rege încoronat; vorbesc de umor, care nu are nimic de-a face cu lepădătura de frate vitreg, sarcasmul.

222

— Da, suspină doamna Benzon, şi tocmai acest umor, acest copil monstruos al unei fantezii deşănţate şi capricioase, pe care voi bărbaţii cu suflete împietrite nu ştiţi pentru cine se cuvine să fie cheltuit, încercaţi să ni-l prezentaţi drept ceva minunat şi nobil, atunci când vreţi să distrugeţi cu şfichiul batjocurii tot ce ne este drag şi preţios. Ştii dumneata, Kreisler, că prinţesa Hedwiga, după apariţia dumitale bruscă şi după felul cum te-ai purtat în parc, nu şi-a venit în fire nici până acum? Cu sufletu-i sensibil, se simte rănită de orice glumă în care se află chiar şi cea mai uşoară ironie la adresa ei. Pe deasupra, ai găsit cu cale, dragă Johannes, să te prezinţi ca un nebun adevărat speriind-o în aşa hal, încât a fost cât pe ce să se îmbolnăvească. E îngăduit oare să faci asemenea lucruri?

223

— Tot atât de puţin e îngăduit şi unei mici prinţese să încerce a-şi impune neînsemnata ei personalitate unui străin cu înfăţişare de om cumsecade, pe care-l întâlneşte întâmplător în parcul părintelui ei, prinţul, răspunse Kreisler.

— Oricum, continuă doamna consilier, apariţia dumitale aventuroasa în parcul nostru putea să aibă urmări neplăcute. Că acestea au putut fi evitate şi că prinţesa s-a obişnuit cu gândul de a te revedea, se datorează scumpei mele Julia. Numai dânsa îţi ia apărarea; în toate purtările şi în toate cuvintele dumitale, ea nu vede decât manifestarea unei stări de spirit extravagante, aşa cum se întâmplă cu firile prea sensibile, sau jignite din cine ştie ce pricină, într-un cuvânt, Julia, care a citit chiar acum de curând *Cum vă place* a lui Shakespeare, te compară cu melancolicul *monsieur* Jacques.

— O, divină copilă, cu suflet atât de delicat şi

pătrunzător! exclamă Kreisler, cu lacrimi în ochi.

— Afară de asta, continuă doamna Benzon, scumpa mea Julia, care te-a auzit improvizând la chitară şi în acelaşi timp cântând şi vorbind, a recunoscut în dumneata un muzician şi un compozitor sublim. Mi-a spus că în clipa aceea i-a apărut un sens nou al muzicii şi că, îndemnată de o forţă invizibilă, a trebuit să ciute numaidecât şi ea, şi a cântat mai bine ca oricând. Află că Julia nu putea să se împace cu gândul că n-are să-l mai vadă niciodată pe omul acela ciudat şi că-i va rămâne în amintire ca o încântătoare nălucă muzicală; în schimb, prinţesa susţinea cu toată tăria că o a doua vizită a smintitului fantomatic o va ucide. Cum însă fetele acestea se înţeleg atât de bine şi niciodată nu s-au sfădit pentru nimic, aş putea, pe bună dreptate, să afirm că se repetă, cu acest prilej, o scenă din frageda lor copilărie, doar cu rolurile inversate. Julia a primit odată o păpuşă... o paiaţă cam bizară; voia neapărat s-o arunce în foc; prinţesa însă i-a luat apărarea, declarând-o favorita ei.

Kreisler o întrerupse râzând:

— N-are decât să mă arunce prinţesa în foc – ca pe o altă paiaţă – iar eu mă bizui pe dulcea protecţie a frumoasei Julia.

— Te rog să consideri povestea cu paiaţa drept o digresiune umoristică, pe care, potrivit teoriei dumitale, nu poţi s-o iei în nume de rău. De altfel, închipuie-ţi că, după descrierea pe care mi-au făcut-o fetele despre apariţia dumitale şi despre tot ce s-a petrecut în parc, te-am recunoscut îndată; nici nu era nevoie de dorinţa Juliei de a te revedea; oricum, aş fi pus imediat în mişcare pe toţi oamenii pe care-i aveam la îndemână, să răscolească parcul şi întreg oraşul ca să te regăsească – atât de mult am ajuns să te preţuiesc după scurta noastră cunoştinţă. Toate cercetările au fost zadarnice şi te-am crezut dispărut; cu atât mai mare mi-a fost mirarea când te-am văzut intrând la mine azi-dimineaţă. Julia se află acum la prinţesă şi poţi să-ţi imaginezi ce vârtej de simţăminte contradictorii s-ar stârni, dacă fetele ar afla în clipa aceasta despre sosirea dumitale. Ce te aduce aici în chip

atât de neaşteptat pe dumneata, care ai o situaţie atât de frumoasă în calitate de capelmaistru la curtea marelui duce? Nu-ţi cer să-mi răspunzi decât dacă găseşti dumneata însuţi potrivit să mă informezi.

224

În timp ce doamna Benzon rostea aceste cuvinte, Kreisler căzuse adânc pe gânduri, pironindu-şi privirile în pământ şi frecându-şi fruntea cu palma, ca omul care încearcă să-şi reamintească ceva uitat.

— Ah, oftă el, când doamna Benzon tăcu, asta-i o poveste stupidă, care nici nu merită să fie pomenită! De un lucru pot să vă asigur; ceea ce mica prinţesă a binevoit să ia drept flecăreala unui om cu mintea rătăcită, este, în fond, adevărul adevărat. Mă aflam, de fapt, într-o călătorie de vizite, atunci când am avut nenorocul s-o întâlnesc în parc şi s-o sperii pe copila aceea simţitoare. Tocmai veneam de la alteţa-sa marele duce în persoană, urmând să mai fac şi aici, în Sieghartsweiler, alte vizite deosebit de importante şi de plăcute.

— O, Kreisler! exclamă doamna consilier zâmbind. (Nimeni n-o auzise vreodată râzând tare.) O, Kreisler, iarăşi o idee dintr-acelea bizare căreia îi dai frâu liber. Dacă nu mă înşel, reşedinţa se află la cel puţin treizeci de ore depărtare de Sieghartsweiler.

225

— E adevărat, răspunse Kreisler, dar nu uitaţi că ne plimbăm printr-o grădină atât de grandioasă, încât s-ar minuna de ea şi un Le Notre. Dacă nu credeţi că mă aflam într-o călătorie de vizite, atunci aţi putea să admiteţi că un capelmaistru cu fire sensibilă, hoinărind cu chitara în mână prin păduri înmiresmate şi pajişti verzi, căţărându-se pe stânci detunate şi trecând podeţe înguste, pe sub care spumegă pâraie de munte, aţi putea, zic, să admiteţi că un asemenea capelmaistru, participând ca solist la corurile ce cântă în juru-i, a putut foarte uşor nimeri, fără să vrea şi fără nicio intenţie, într-un colţişor al acestei grădini. Astfel s-ar explica apariţia mea neaşteptată în parcul princiar, care nu este decât o părticică a grandiosului parc sădit de

Natură. Dar lucrurile nu stau chiar aşa! Când mi-aţi povestit adineauri cum o întreagă ceată veselă de vânători a primit porunca să mă hăituiască asemenea unei sălbăticiuni, am şi căpătat convingerea că prezenţa mea aici este obligatorie. O obligaţie care, chiar dacă mi-aş fi urmat pribegia deşucheată, tot m-ar fi mânat spre laţ. Aţi binevoit să spuneţi că preţuiţi faptul că m-aţi cunoscut; nu era oare firesc să-mi aduc aminte cu acest prilej de zilele acelea de zbucium şi de suferinţe, în care soarta a vrut să ne întâlnim? M-aţi găsit atunci în mare cumpănă, incapabil de a lua vreo hotărâre, cu sufletul sfâşiat de contradicţii. M-aţi luat atunci sub prietenească dumneavoastră oblăduire şi, dezvăluind în faţa mea cerul senin al unei feminităţi desăvârşite, aţi vrut să-mi acordaţi o mângâiere; aţi condamnat, dar aţi şi iertat acel fel de viaţă, absurd şi dezordonat, găsindu-i o raţiune sau o dezvinovăţire în disperarea pricinuită de apăsarea unor împrejurări neprielnice. M-aţi făcut să părăsesc un mediu pe care eu singur a trebuit să-l recunosc drept îndoielnic; casa dumneavoastră a devenit pentru mine un refugiu paşnic, şi amical unde, respectând durerea dumneavoastră mută, am uitat de propriile-mi suferinţe. Felul dumneavoastră de a vorbi, senin şi blând, a avut asupra mea efectul unui balsam, fără ca dumneavoastră să-mi fi cunoscut boala. Dar nu evenimentele grave ce-mi primejduiau tot viitorul au avut asupra mea o înrâurire atât de nefastă. Doream de mult să renunţ la anumite legături, care mă apăsau şi mă îngrijorau; nu puteam cârti împotriva destinului, ce înfăptuia un lucru pe care eu însumi nu avusesem destulă bărbăţie şi voinţă să-l înfăptuiesc. O, nu!…

226

Când m-am simţit din nou liber, am fost cuprins de acea nelinişte de nedescris, care îmi chinuise atât de des sufletul în anii tinereţii. Nu e vorba de nostalgia care – după cum a spus atât de minunat poetul acela profund[28] – izvorăşte din sfere superioare şi durează veşnic, căci veşnic îşi caută împlinirea; niciodată amăgită, nici

28 Referire la Ludwig Tieck şi la scrierea sa Phantasus (1812).

înlocuită cu altceva, ci veşnic neîndeplinită, spre a nu muri… E mai degrabă vorba de clocotul unui dor năprasnic de ceva ce caut cu înfrigurare în jurul meu, deşi stă ascuns în mine însumi; o taină adâncă, visul haotic şi enigmatic al unei fericiri supreme, pe care nici visul n-o poate numi, ci numai o intuieşte. Această intuiţie mă supune chinurilor lui Tantal. Încă de pe vremea când eram copil, simţământul acesta punea uneori atât de brusc stăpânire pe mine, încât îmi părăseam tovarăşii în mijlocul celui mai voios joc şi fugeam în pădure, sus pe munte, unde mă trânteam la pământ şi plângeam în hohote, deşi eram cel mai zburdalnic dintre copii. Mai târziu am învăţat să mă stăpânesc oarecum, dar nu pot să vă descriu chinurile pe care le înduram când, în cercul vesel al unor prieteni plăcuţi, sau în clipe de desfătare artistică, ba chiar şi în situaţii în care, într-un fel sau altul, era în joc amorul meu propriu, dintr-odată totul mi se părea jalnic, meschin, fără culoare, lipsit de viaţă şi mă simţeam rătăcit într-un pustiu spăimântător. Un singur înger al luminii are putere asupra demonilor ce mă chinuiesc. E spiritul artei muzicale, care se înalţă adesea triumfător din adâncul meu şi al cărui glas face să amuţească toate suferinţele pământeşti.

— Întotdeauna am crezut, vorbi doamna consilier, că muzica are asupra dumitale o înrâurire foarte puternică, şi totodată nefastă, căci în timp ce, executând o bucată frumoasă, întreaga dumitale fiinţă părea pătrunsă de ea, vedeam cum expresia feţei ţi se schimbă cu desăvârşire. Deveneai palid, nu mai erai în stare să scoţi niciun cuvânt, oftai şi ochii ţi se umpleau de lacrimi, pentru ca apoi, batjocoritor şi plin de dispreţ, să te năpusteşti asupra celui dintâi care ar fi îndrăznit să rostească măcar un singur cuvânt despre opera maestrului. Ba chiar…

— O, stimată doamnă consilier! o întrerupse Kreisler, trecând brusc de la tonul serios şi emoţionat cu care vorbise până atunci, la ironia ce-i era caracteristică. Astăzi toate s-au schimbat. Nici nu vă puteţi închipui cât de cuminte şi de înţelept am devenit la curtea marelui duce. Sunt în stare să bat tactul cu toată tihna şi seninătatea la

Don Juan sau la *Armida*; pot face un semn amical primadonei, când sare în sus şi-n jos pe treptele gamei, în cea mai uluitoare cadenţă; chiar când mareşalul curţii îmi şopteşte la ureche, după ce s-au executat *Anotimpurile* lui Haydn: *„C était bien ennuyant, mon cher maître de chapelle”*[29], pot încuviinţa amabil din cap, acceptând o priză zdravănă de tabac; ba chiar sunt în stare să ascult cu răbdare îngerească lungile discursuri, în care maestrul de spectacole, atât de competent în artă, îmi demonstrează că Mozart şi Beethoven habar n-au de canto, şi că Rossini, Pucitta, sau cum s-or mai fi numind toţi pigmeii aceia, au atins culmile muzicii de operă. O, da, stimată doamnă consilieri nici nu vă puteţi închipui cât de mult am profitat, datorită funcţiunii mele de capelmaistru, mă gândesc mai ales la preţioasa convingere despre avantajele pe care le aduce intrarea artiştilor în slujbe oficiale, altfel, numai dracu’ şi ou bunică-sa sunt în stare să suporte acest goi de oameni mândri şi îngâmfaţi. Faceţi-l pe bravul compozitor, capelmaistru sau director muzical, pe poet, *aed* de curte, pe pictor, portretist al curţii, pe sculptor, cioplitor de busturi la curte, şi în curând nu veţi mai găsi în toată ţara niciun pierde-vară, ci numai cetăţeni folositori, manieraţi şi cu moravuri blânde…

227

— Ajunge, ajunge! exclamă nemulţumită doamna consilier. Iar îţi încaleci calul de bătaie şi o iei razna. De altfel îmi dau seama că la mijloc nu-i lucru curat şi tare mult aş vrea să aflu ce întâmplare neplăcută te-a silit să părăseşti reşedinţa atât de grabnic. Căci toate amănuntele apariţiei dumitale în parc arată că e vorba de o fugă.

— Iar eu, îi răspunse Kreisler calm, privind-o ţintă în ochi, pot să vă asigur că întâmplarea neplăcută care m-a alungat de la curtea marelui duce, îşi are rădăcina numai în mine însumi. Acea nelinişte despre care v-am vorbit adineauri cu mai multă insistenţă şi seriozitate decât, poate, ar fi fost nevoie, a pus stăpânire pe mine mai puternic decât oricând; nu mai puteam să rămân acolo.

29 A fost foarte plictisitor, dragă capelmaistre (franc).

Ştiţi cât de mult m-am bucurat de postul de capelmaistru la curtea marelui duce. În prostia mea mi-am închipuit că, trăind prin artă, mă voi potoli şi că demonul meu lăuntric va fi învins. Din puţinele lucruri pe care vi le-am spus despre viaţa mea la curtea marelui duce, puteţi înţelege cât de tare m-am înşelat.

Nu-mi cereţi să vă arăt cum am ajuns să mă conving de nimicnicia existenţei mele, din pricina unui joc searbăd cu arta sacră – joc la care am fost silit să particip şi eu – precum şi din pricina neroziei unor cârpaci în ale artei, lipsiţi de suflet, a unor diletanţi lipsiţi de gust, a întregii viitori smintite a unei lumi alcătuite numai din manechine. Într-o dimineaţă, a trebuit să mă prezint în faţa marelui duce pentru a afla rolul ce-mi revenea la festivităţile care trebuiau să se desfăşoare a doua zi. După cum era şi firesc, maestrul de spectacole era şi el de faţă şi s-a năpustit asupra mea cu fel de fel de dispoziţii lipsite de sens şi de bun-gust, şi pe care, bineînţeles, trebuia să le primesc. Era mai cu seamă vorba de un prolog scris de el însuşi. Punctul culminant al spectacolului trebuia să fie tocmai acest prolog, pentru care îmi cerea să-i compun muzica.

228

„Întrucât, se adresă el ducelui, aruncând spre mine o privire piezişă şi veninoasă, de data aceasta nu este vorba de o muzică germană savantă, ci de cel mai ales *bel canto* italienesc, am creat eu însumi câteva melodii delicate, pe care dumnealui urmează să le introducă aşa cum trebuie”.

Marele duce, nu numai că a acceptat toate propunerile, ci s-a folosit de acest prilej ca să-mi dea a înţelege că nădăjduieşte să-mi perfecţionez cunoştinţele, studiind cu cea mai mare atenţie noii compozitori italieni… Stăteam acolo ca un caraghios… Ah, ce grozav mă dispreţuiam!… Toate aceste umilinţe îmi păreau o pedeapsă bine meritată pentru compromisurile mele, copilăresc de naivei Am părăsit castelul pentru totdeauna. Avusesem de gând să-mi dau demisia chiar în seara aceea, dar nici măcar această hotărâre nu mi-a adus pacea sufletească, deoarece mă şi vedeam victima unui ostracism

ocult. Gând am ajuns la poarta castelului, mi-am luat din bagaje chitara, pe care o aveam cu mine în alt scop, şi, trimiţând înainte căruţa cu lucruri, am pornit în lumea largă, drept înainte, spre zările libertăţii. Soarele începuse să scapete şi umbrele munţilor şi ale pădurilor se lungeau, devenind tot mai negre. Gândul de a mă întoarce îmi era nesuferit, chiar ucigător.

„Ce forţă mă sileşte să fac cale întoarsă? 1” am exclamat eu cu glas tare.

Ştiam că mă aflu pe drumul spre Sieghartsweiler şi mi-am adus aminte de bătrânul meu maestru Abraham, de la care primisem în ajun o scrisoare şi care bănuind situaţia mea la reşedinţa ducală, mă îndemna s-o părăsesc şi să vin la dânsul…

229

— Cum? îl întrerupse doamna consilier, îl cunoşti pe bătrânul acela ciudat?

— Maestrul Abraham a fost cel mai bun prieten al tatălui meu, răspunse Kreisler. Mie mi-a fost dascăl şi, într-o oarecare măsură, educator. Aşadar, stimată doamnă, cunoaşteţi acum amănunţit prin ce împrejurare am ajuns în parcul preacinstitului prinţ Irenaus şi nu vă mai puteţi îndoi că, la nevoie, sunt în stare să povestesc toate, calm, cu precizia istorică necesară şi într-un chip atât de agreabil, încât să-mi fie şi mie greaţă. După cum v-am spus, întreaga poveste a fugii mele de la reşedinţa ducală îmi pare atât de stupidă şi atât de ucigător de prozaică, încât nu poţi vorbi despre ea, fără să te apuce un leşin la inimă. V-aş ruga, scumpă doamnă, să aveţi bunătatea ca această neînsemnată întâmplare să fie oferită ca o poţiune calmantă, care s-o liniştească pe gingaşa prinţesă speriată şi să ţineţi seama că un onest muzician german nu poate da dovadă de prea multă înţelepciune când Rossini, Pucitta, Pavesi, Fioravanti şi Dumnezeu mai ştie care alţi *mi* şi *itta* l-au pus pe fugă tocmai când începuse şi el să poarte ciorapi de mătase şi să se plimbe în caretă, cu aere distinse. Vreau să sper că pot să sper să fiu iertat!… Însă v-aş ruga să observaţi, buna mea doamnă, că drept ecou

poetic al acestei aventuri fără haz, în clipa când, biciuit de demonul meu voiam să fug mai departe, m-am pomenit înlănţuit de vraja cea mai dulce. Demonul se străduia cu plăcere sadică să pângărească până şi cel mai intim secret al inimii mele; dar atol puternicul spirit al muzicii şi-a desfăcut deodată aripile şi din sunetele melodioase care s-au revărsat, s-a născut mângâierea, s-a născut speranţa, dorul aprins care e însăşi dragostea nepieritoare şi fericirea tinereţii veşnice. A cântat Julia!

Kreisler tăcu. Doamna Benzon aştepta cu o aprinsă curiozitate urmarea. Şi deoarece capelmaistrul părea adânc cufundat în gândurile sale, doamna consilier îl întrebă cu un ton amical, dar rece:

— Ţi-a plăcut într-adevăr cum a cântat fiica mea, dragă Johannes?

230

Kreisler îşi întări cu înflăcărare spusele, abia stăpânindu-şi un oftat din adâncul rărunchilor.

— Îmi face plăcere să aud acest lucru, continuă doamna Benzon. În ceea ce priveşte adevărata artă a chitului, Julia poate învăţa foarte multe de la dumneata, dragă Kreisler, căci socot de pe acum ca lucru hotărât că vei rămâne aici.

— Stimată… dădu să răspundă Kreisler, dar în aceeaşi clipă uşa se deschise şi în odaie intră Julia.

Zărindu-l pe capelmaistru, faţa-i se lumină de un zâmbet dulce şi un „ah” abia auzit îi scăpă printre buze.

Doamna consilier se ridică şi, luându-l pe Kreisler de mână, îl duse spre Julia, spunând:

— Copila mea, iată-l pe ciudatul…

(M.r.p.) … tânărul Ponto se năpusti asupra noului meu manuscris, îl apucă de zor cu dinţii şi şterse puţina cu el. Făcând aceasta, avu un hohot de râs sadic şi numai atâta ar fi fost de ajuns ca să bănuiesc că ceea ce l-a îndemnat să săvârşească această faptă urâtă nu era numai o ştrengărie juvenilă, ci un lucru mult mai grav. Curând am avut prilejul să mă lămuresc pe deplin în această privinţă.

Câteva zile mai târziu, a venit la maestrul meu omul

acela în serviciul căruia se afla tânărul Ponto. După cum am aflat pe urmă, se numea domnul Lothario, profesor de estetică la liceul din Sieghartsweiler. După cuvenitele salutări, profesorul a cercetat încăperea şi văzându-mă a zis:

— Dragă maestre, v-aş ruga să binevoiţi să scoateţi din odaie pe motănaşul acela!

— De ce? s-a mirat maestrul. După câte ştiu, nu aveţi nimic împotriva pisicilor şi îndeosebi împotriva favoritului meu, graţiosul şi isteţul motan Murr!

— Da, da, a răspuns profesorul cu un râs batjocoritor, graţios şi isteţ nici vorbă! Dar v-aş ruga, maestre, să-mi faceţi plăcerea de a-l îndepărta pe favoritul dumneavoastră, căci avem de discutat despre lucruri, pe care, în niciun caz, el nu trebuie să le audă.

— Cine?! a exclamat maestrul Abraham, făcând ochii mari.

— Păi, motanul dumneavoastră, a răspuns celălalt. „Vă rog să nu mă mai întrebaţi nimic, ci să daţi urmare rugăminţii nude.

231

— Mare ciudăţenie! a zis maestrul, deschizând uşa cabinetului şi chemându-mă.

Am venit la chemarea lui dar, fără să bage de seamă, m-am strecurat iarăşi înăuntru şi m-am ascuns în raftul de jos al bibliotecii, astfel că, rămânând nevăzut, puteam observa tot ce se petrece şi puteam auzi orice cuvânt.

Maestrul Abraham s-a aşezat din nou în fotoliul său, avându-l pe profesor în faţă, şi l-a întrebat: – Ei, acum tare aş vrea să aflu de la dumneata taina aceea pe care cinstitul meu motan Murr nu trebuie s-o ştie!

Profesorul a început foarte serios şi preocupat:

— Mai întâi, aş vrea să vă întreb, dragă maestre, ce părere aveţi despre principiul că, în condiţii de bună sănătate fizică şi indiferent de aptitudinile intelectuale înnăscute, de talent sau de geniu, din orice copil se poate crea o somitate în domeniul ştiinţei sau artei, şi aceasta în cel mai scurt timp, numai printr-un anumit sistem de

educaţie?

— Păi, răspunse maestrul, nu pot să am decât o singură părere despre acest principiu[30], şi anume că e stupid şi grosolan. Nu este exclus, ba e chiar foarte posibil, să vâri sistematic o sumedenie de lucruri în capul unui copil înzestrat cu o bună memorie şi cu o capacitate de înţelegere cam pe potriva aceleia a maimuţelor, pentru ca apoi copilul să facă paradă cu aceste cunoştinţe în faţa lumii; ar trebui numai ca acestui copil să-i lipsească cu desăvârşire orice har natural, căci asemenea procedeu înfiorător nu s-ar împăca de fel cu spiritul superior, ce sălăşluieşte în adâncurile fiinţei lui. Dar cine va spune vreodată că un asemenea tânăr, neghiob şi îndopat cu tot soiul de fărâmituri de cunoştinţe ar fi un învăţat în adevăratul sens al cuvântului?

— Lumea! a exclamat vehement profesorul. Lumea întreagă! O, e groaznic! Orice credinţă într-o putere spirituală lăuntrică, superioară, înnăscută – singura care-l creează pe învăţat şi pe artist, se duce de râpă din pricina acestui principiu înfiorător şi nebunesc.

— Nu e cazul să vă faceţi atâta inimă rea, i-a răspuns maestrul zâmbind. După câte ştiu eu, până în prezent, în buna noastră Germanie, nu a fost pregătit decât un singur produs[31] al acestei metode de educaţie; s-a vorbit de el o bucată de vreme, dar lumea a încetat să mai discute, constatând că produsul acela nu era chiar atât de reuşit. Afară de asta, epoca de glorie a acestui preparat a apărut odată cu moda copiilor-minune care, ca maimuţoii şi clinii dresaţi cu atâta trudă, îşi arătau talentele în schimbul unui bilet de intrare ieftin.

232

— Acum vorbiţi aşa, a luat cuvântul profesorul; şi

---

30 Principiul la care se referă Hoffmann a fost formulat de pastorul Karl Heinrich Gottfried Witte, în lucrarea intitulaţii Karl Witte oder Erziehung und Bildungsgeschichte desselben (Karl Witte sau Educarea si istoria instruirii aceluiaşi) (1819).

31 Este vorba de copilul minune Karl Witte (1880 — 1883), care la 17 ani a devenit docent. Era fiul lui K.H.G. Witte.

lumea ar fi gata să vă creadă, dacă n-ar şti că sunteţi un hâtru, dacă n-ar şti că toată viaţa dumneavoastră este alcătuită dintr-un şir de experimente uimitoare. Nu puteţi tăgădui, maestre Abraham, că n-aţi experimentat acel principiu în cea mai mare taină şi că n-aţi vrut să-l întreceţi pe omul care a creat acel produs, despre care am vorbit. Aţi dorit ca, o dată gata, să vă prezentaţi cu elevul dumneavoastră, provocând uimirea şi disperarea tuturor profesorilor din lumea întreagă. Aţi vrut să faceţi pentru totdeauna de ruşine minunatul dicton: *non ex quovis ligno fit Mercurius*! *58* în sfârşit, într-un cuvânt, acel *quovis* există, însă nu şi un *Mercur*, ci un motan!

Maestrul a izbucnit în hohote de râs:

— Cum aţi spus? Un motan?!

— Zadarnic încercaţi să tăgăduiţi, a continuat profesorul; aţi experimentat acea metodă pedagogică abstractă pe motănaşul din cămăruţa de alături. L-aţi învăţat să citească şi să scrie; i-aţi predat diferite ştiinţe, încât de pe acum se încumetă să facă pe autorul, ba încă să scrie şi versuri.

— Asta-i, într-adevăr, lucrul cel mai năstruşnic care mi s-a întâmplat vreodată! a zis maestrul. Să-mi educ eu motanul şi să-i predau ştiinţele! Dragă domnule profesor, ce năluciri vă tulbură mintea? Din partea mea, vă asigur că habar n-am despre vreo educaţie a motanului meu şi, se de altă parte, socot asemenea lucru cu totul imposibil.

— Aşa?! a făcut profesorul pe un ton tărăgănat.

233

Apoi a scos din buzunar un caiet, în care am recunoscut îndată manuscrisul furat de tânărul Ponto, şi a început să citească:

Nostalgia sferelor înalte

Ce simţământ în pieptu-mi se frământă?

Ce-mi prevesteşte-n tainic grai fiorul?

Un duh ce-n mine pintenii şi-mplântă?

Au e măreţul geniu ce-şi ia zborul?

Un neastâmpăr arde şi mă-ncântă Stârnind, neînţeles şi aprig, dorul în care sens cu sens se ia la trântă.

În timp ce inima mi-o mistuie amorul.
Simt că sunt dus spre ţărmuri fermecate;
Cuvintele se sting ca ferecate.
Dar a speranţei boare mă-nvioară.
Sunt slobod, *lanţurile*-s *sfărâmate*!
Din vis – aievea în tufiş se-abate!
Sus inima! *Înhaţ-o de-aripioară*!

Nădăjduiesc că oricare dintre stimaţii cititori va aprecia perfecţiunea acestui minunat sonet, izvorât din adâncu) sensibilităţii mele. Cu atât mai mare va fi admiraţia lui, când va afla că este unul dintre cele dintâi pe care le-am compus. Profesorul însă l-a citit într-adins fără niciun fel de intonaţie şi atât de mizerabil, încât eu însumi abia m-am putut recunoaşte. Cuprins de o furie subită, de altfel caracteristică tinerilor poeţi, eram gata să-mi părăsesc ascunzătoarea şi să-i sar profesorului drept în faţă, aşa ca să simtă ascuţimea ghearelor mele. Am putut totuşi să-mi stăpânesc mânia, la gândul înţelept că, până la urmă, dacă voi avea de-a face cu doi adversari – profesorul şi maestru) – voi fi eu cel învins. Totuşi nu mi-am pulul înăbuşi un mi-au mârâit şi cu siguranţă că m-ar fi trădai, dacă, după ce profesorul şi-a isprăvit lectura, maestrul n-ar fi izbucnit din nou într-un hohot de râs zgomotos care pot să spun că m-a jignit mai mult decât stângăcia rău intenţionată a profesorului.

234

— Oho! a exclamat maestrul. Într-adevăr, sonetul este întru totul vrednic de un motan. Totuşi nu înţeleg încă gluma dumneavoastră, dragul meu profesor. Mai bine spuneţi-mi fără ocol unde vreţi să ajungeţi. Profesorul n-a răspuns nimic, ci, frunzărind manuscrisul, a citit din nou:

Glosă
De amor e lumea plină.
Amiciţia stă deoparte.
Dragostea de noi se-anină.
Pe-un amic să-l caţi departe.
Zvonuri dulci, îndurerate.
Când în jurul meu răsună.

Cine poate să îmi spună:
Vis e sau realitate?
De e dor sau de e cină, întrebările sunt vane:
Şi în beci, şi pe olane De amor e lumea plină.
De-a amorului săgeată Trece însă orice rană:
Cu un pic de somn şi hrană Poate fi, curând calmată Inima îndurerată.
La a timpurilor probă Din pasiunea lunci marte A rămas cât praf pe tobă.
Cu căţelul lângă sobă Amiciţia stă deoparte.
Ştiu…

— Nu, la întrerupt maestrul pe profesor, nu, prietene, începeţi să abuzaţi de răbdarea mea! Dumneavoastră, sau altcineva pornit pe glume, v-aţi amuzat să scriţi versuri în spiritul unui motan, alegând în acest scop anume pe Murr al meu, şi acum vă distraţi toată dimineaţa pe socoteala mea. De altfel, gluma nu e proastă şi cred c-o să-i placă foarte mult lui Kreisler care, fără îndoială, va pune la cale o vânătoare pentru descoperirea autorului; s-ar putea ca, până la urmă, dumneavoastră să fiţi fiara hăituită. Dar mai bine lepădaţi acum travestiul dumneavoastră atât de ingenios şi spuneţi-mi clar şi cinstit ce vrea să însemne gluma aceasta ciudată.

235

Profesorul a închis caietul şi, privindu-l pe maestru cu cea mai mare seriozitate, a zis:

— Aceste file mi-au fost aduse acum câteva zile de pudelul meu Ponto, care, după cum ştiţi, întreţine relaţii de prietenie cu Murr, motanul dumneavoastră. E drept că manuscrisul acesta l-a adus în dinţi, aşa cum are, de altfel, obiceiul să aducă orice; totuşi mi l-a depus nevătămat pe genunchi, dându-mi totodată să înţeleg limpede că îl are de la prietenul său, motanul Murr. De la cea dintâi privire mi-a sărit în ochi scrisul cu totul neobişnuit şi original; după ce am citit însă câteva pasaje, am avut, nu ştiu nici eu cum, impresia ciudată că s-ar putea ca toate acestea să le fi scris însuşi Murr. Deşi raţiunea şi o anumită experienţă a vieţii pe care o căpătăm în mod inevitabil cu

toţii şi oare, la urma urmelor, nu e altceva decât tot raţiune – deşi raţiunea îmi spunea că asemenea presupunere este absurdă, întrucât motanii nu sunt capabili să scrie şi să compună versuri, totuşi ideea aceasta nu mă părăsea. Până la urmă, am hotărât să-l ţin pe motanul dumneavoastră sub observaţie. Ştiind de la Ponto că Murr îşi petrece o mare parte din timpul lui în pod, am scos o ţiglă din acoperişul meu şi am izbutit să văd bine ferestrele podului dumneavoastră. Şi ce credeţi că mi s-a înfăţişat ochilor… Ascultaţi şi vă minunaţi!… într-un ungher retras al podului sta motanul dumneavoastră… Sta în faţa unei măsuţe pe care se aflau uneltele de scris şi nişte hârtie. Şedea şi-şi mângâia cu lăbuţa fruntea şi ceafa; îşi trecea apoi lăbuţa peste obraz şi îşi muia pana în călimară; scria, se oprea, scria din nou, recitea ce a scris şi torcea (da, l-am auzit!), torcea cu un aer de profundă mulţumire. Iar în jurul lui, vrafuri de cărţi pe care, după felul cum sunt legate, le-am recunoscut ca fiind din biblioteca dumneavoastră.

— Ei, drăcia dracului! a exclamat maestrul; am să văd îndată dacă îmi lipseşte vreo carte.

236

Vorbind astfel, maestrul s-a ridicat şi s-a îndreptat spre bibliotecă. Când m-a zărit, a sărit ca ars înapoi, privindu-mă plin de uimire. Profesorul a strigat:

— Vedeţi? Vedeţi? Dumneavoastră vă închipuiţi că pisoiul şade cuminte în cămăruţa în care l-aţi încuiat şi când colo, el s-a strecurat în raftul de cărţi ca să studieze sau, mai degrabă, ca să asculte ce vorbim noi. Acum a auzit tot şi-şi poate lua măsurile de precauţie.

Privindu-mă ţintă, cu o expresie plină de uimire, maestrul mi-a spus:

— Ascultă, motane! Dacă aş şti că, dezminţindu-ţi cu desăvârşire firea cinstită, te-ai apucat să faci versuri neghioabe, de genul celor citite adineauri de profesor, dacă aş şti că plodeşti ştiinţele, în loc să pândeşti şoareci, cred că aş fi în stare să-ţi rup urechile, sau chiar…

Cuprins de o frică nebună, am închis ochii, prefăcându-mă că dorm.

— Dar nu, şi-a urmat maestrul vorba, uitaţi-vă, dragă domnule profesor, cât de liniştit doarme onestul meu motan; spuneţi şi dumneavoastră dacă pe faţa lui candidă se poate citi vreo urmă a poznelor de care-l învinuiţi. Murr!… Murr!…

La chemarea maestrului am răspuns cu obişnuitul mrr… mrrr… am deschis ochii şi m-am întins, arcuindu-mi spinarea în felul cel mai drăgălaş cu putinţă.

Profesorul, furios, mi-a azvârlit manuscrisul în cap, dar eu (inspirat de viclenia mea înnăscută) m-am prefăcut că-mi închipui că vrea să se joace cu mine; săltând şi dansând, am răvăşit filele, care au început să zboare în jurul meu, ferfeniţite de tot.

— Ei, acum e limpede că n-aţi avut dreptate, domnule profesor, a spus maestrul. Se vede treaba că Ponto v-a înşirat minciuni. Uitaţi-vă cum maltratează pisoiul acesta versurile! Care poet s-ar purta în asemenea chip cu manuscrisul său?

— Eu v-am prevenit, maestre; faceţi cum credeţi! a răspuns profesorul, părăsind încăperea.

Am socotit că a trecut furtuna, dar cât de amarnic mă înşelasem!… Spre adânca mea mâhnire, maestrul Abraham s-a declarat împotriva studiilor mele ştiinţifice; deşi se prefăcuse că nu dă de loc crezare cuvintelor profesorului, am observat curând că-mi păndea orice mişcare; îmi interzicea accesul la bibliotecă, încuind-o cu cheia, şi nu mi-a mai îngăduit să mă aşez pe masa lui de lucru, sub hârtii. Astfel a început o perioadă neagră a fragedei mele tinereţi! Căci nimic nu poate pricinui mai multă durere unui geniu, decât faptul de a nu fi recunoscut, ba încă de a se vedea batjocorit şi de a întâmpina piedici *tocmai* de acolo, de unde aştepta încurajare! Dar, cu cât e mai mare oprelişte a, cu atât mai violentă e descărcarea, şi cu cât e mai întins arcul, cu atât mai aprig zborul săgeţii! De vreme ce lectura mi-a fost interzisă, spiritul meu a început să lucreze şi mai liber, creând din propria sa substanţă.

Adânc nemulţumit, am petrecut, în perioada aceea,

multe nopţi şi zile în beciurile casei, unde erau o mulţime de curse de şoareci şi unde se întruneau numeroşi motani de diferite vârste şi poziţii sociale.

Unei minţi filosofice şi curajoase nu-i scapă nici cele mai ascunse corelaţii ale vieţii trăite: ea ştie să descopere felul în care, din aceste corelaţii, se ţese viaţa conceptual şi fenomenologic. Astfel, am putut intui în beci interacţiunea dintre cursele de şoareci şi pisici. Ca motan cu un autentic simţ al nobleţii, n-am putut rămâne nepăsător faţă de influenţa demobilizatoare pe care aceste maşini moarte, funcţionând atât de precis, au exercitat-o asupra tineretului motănesc. Luând condeiul am scris nemuritoarea operă, pe care o concepusem încă înainte, şi anume: *Despre cursele de şoareci şi influenta lor asupra concepţiilor şi forţei de acţiune a pisicimii*. În acest opuscul am prezentat tinerilor molani molatici o oglindă în care se puteau vedea pe ei înşişi tolerând cu indolenţă, nepăsare şi fără cea mai mică veleitate de acţiune, ea păcătoşii de şoareci să se înghesuie la slănină! Cu slove tunătoare i-am trezit din somnolenţa lor. În afară de utilitatea lui directă, acest opuscul mai prezenta şi un avantaj pentru mine, căci scriindu-l, nu mai trebuia să prind şoareci; şi chiar şi după aceea, având în vedere că vorbisem cu atâta vehemenţă, nimănui nu-i va trece prin cap să-mi ceară să dau eu însumi o pildă practică de eroismul pe care îl exprimasem.

Cu aceasta aş putea încheia prima perioadă a viei îi mele, trecând la lunile de tinereţe propriu-zise, luni care se continuă cu vârsta maturităţii; îmi este însă peste putinţă să i lipsesc pe stimai îi cititori de ultimele două strofe din minunata glosă, deşi maestrul meu n-a vrut să le asculte. Iată-le:

238

Ştiu, năvalnic te îmbie Cupa plină a mângâierii.

Când în erata dulce-a serii Din boschet de iasomie Glasul dragostei adie.

Pe poteca înflorită Ochiu-aşteaptă ca să cină Cea iubită, cea dorită…

*Şi-ţi apare-n*tr-*o clipită*!
Dragostea de noi se-anină.
Dorul ăsta şi sminteala Vin, *şi-apoi te lasă-n pace*.
Veşnic nu pot satisface Hârjoneala, *fugăreala*!
Dar se schimbă socoteala când *luceafărul de scară*.
Spulberândporniri deşarte.
De-amiciţie te-nfioară.
Peste ziduri, *pe sub scară Pe-un amic îl caţi departe*.

(F.m.) … chiar în seara aceea, într-o stare de spirit voioasă şi senină cum nu se mai văzuse la dânsul de multă vreme. Starea lui de spirit lămureşte cum de s-a putut petrece acel lucru nemaipomenit. Căci nu a sărit în sus ca muşcat de şarpe şi nu a fugit din odaie, cum făcea de obicei în asemenea împrejurări, ci a stat şi a ascultat liniştit, ba chiar cu un zâmbet binevoitor, primul act, pe cât de lung, pe atât de plicticos, al unei tragedii oribile, compusă de un tânăr locotenent cu obrajii trandafirii şi păr frumos frizat, care îşi citea versurile cu tonul pretenţios al unui poet încântat de sine. Aşadar, după ce sus-numitul locotenent a sfârşit lectura şi l-a întrebat ce părere are despre acea operă, el, cu o expresie de adâncă încântare, s-a grăbit să-l asigure pe tânărul erou în ale armelor şi ale versurilor că acest act de probă – o adevărată delicatesă oferită esteţilor cu gustul cel mai rafinat – conţine idei splendide, de o genială originalitate, lucru ce se poate constata din însuşi faptul că şi alţi poeţi mari şi consacraţi, ca de pildă Calderón, Shakespeare şi modernul Schiller, s-au gândit la ele. Locotenentul l-a îmbrăţişat călduros şi i-a mărturisit în mare taină că, în seara aceea chiar, are de gând să fericească cu lectura primului act – cel mai reuşit din câte s-au scris până acum – o întreagă societate de domnişoare dintre cele mai distinse, printre ele numărându-se şi o contesă care citeşte în limba spaniolă şi pictează în ulei. Primind asigurarea că va avea un succes deosebit, locotenentul a plecat entuziasmat şi cu pas sprinten.

238 – Astăzi nu te mai înţeleg de loc, dragă Johannes, i s-a adresat mărunţelul consilier intim; cum de ai putut

asculta cu atâta răbdare şi atenţie, ba chiar cu bunăvoinţă, un lucru atât de îngrozitor? Am fost cuprins de o adevărată panică în clipa când, profitând de lipsa noastră de vigilenţă, locotenentul ne-a luat cu asalt şi ne-a prins în laţurile încâlcite ale versurilor lui interminabile. Mă aşteptam în orice clipă să-l întrerupi vehement, cum ai obiceiul să faci la cel mai mic prilej; când colo, te văd liniştit, ba chiar cu o expresie de mulţumire pe faţă. Iar la urmă, când, în ce mă priveşte, eram la pământ şi în culmea nefericirii, l-ai expediat cu o ironie pe care săracul de el nu o va bănui niciodată. Să-i fi spus măcar, ca să ştie pentru viitor, că scrierea lui e mult prea lungă şi că ar trebui amputată simţitor.

— Ah, la ce ar fi putut servi asemenea sfat?... Crezi că un poet atât de expresiv ca locotenentul nostru ar putea proceda cu vreun folos la o amputare a versurilor lui? Ele vor răsări la loc de sub condei. Parcă nu ştii că versurile tinerilor noştri poeţi au aceeaşi capacitate de reproducere ca şi şopârlele, cărora le creşte coada îndată la loc, chiar dacă le-o tai din rădăcină? Te înşeli însă amarnic dacă îţi închipui că am ascultat cu atenţie exerciţiile de lectură ale locotenentului. Eu eram adăpostit sub un măr rotat şi înflorit. Furtuna trecuse, firişoarele de iarbă şi florile din grădiniţă îşi ridicau din nou capetele plecate, sorbind cu nesaţ nectarul ceresc, ce picura rar din nouri. Ascultam glasul tunetului ce se stingea undeva în munţii îndepărtaţi şi al cărui ecou răsuna în inima mea asemenea prevestirii unor lucruri ce nu pot fi exprimate în cuvinte; priveam albastrul cerului care apărea când şi când, ca un ochi lumină, printre nourii învăluraţi... Unchiul îmi poruncea să intru în casă repede ca să nu-mi stric halatul cel nou şi să nu mă aleg cumva cu vreun guturai din pricina ierbii ude. Şi iar nu mai vorbea unchiul, ci un papagal ori un graur care avea chef să mă necăjească, strigându-mi de prin tufişuri sau Dumnezeu ştie de unde replici hazlii din Shakespeare, pe care le maimuţărea în fel şi chip. Şi apărea locotenentul cu tragedia lui!... Te rog să notezi, dragă prietene, că ceea ce m-a răpit din societatea voastră

– a ta şi a locotenentului – a fost o amintire din anii mei de copilărie. M-am pomenit aievea – băieţaş de doisprezece ani – în mica livadă a unchiului meu; aveam pe mine un halat din cea mai frumoasă stambă pe care a născocit-o vreodată imaginaţia unui desenator de modele şi pot să-ţi spun, dragă prietene, că ţi-ai irosit astăzi degeaba tabacul regal, căci n-am simţit decât mireasma mărului meu înflorit. N-am simţit nici măcar uleiul de păr al versificatorului, care-şi unge capul fără a avea vreodată perspectiva să-l apere de vânt şi de ploaie cu o cunună; ba, dimpotrivă, nu are voie să-şi îndese pe cap decât pâslă şi piele în formă de chipiu, conform regulamentului, într-un cuvânt, prietene, dintre noi trei, tu ai fost singura jertfă care şi-a pus grumazul sub cuţitul infernalei tragedii a poeticului nostru erou; căci în timp ce eu, înfăşurat cu grijă în halat, sărisem cu uşurinţa celor doisprezece ani în amintita grădină a unchiului meu, maestrul Abraham, după cum vezi, a stricat trei sau patru coale din cea mai frumoasă hârtie de muzică pentru a tăia din ele tot felul de scene încântătoare. Aşadar a scăpat şi el de locotenent!

Kreisler avea dreptate; maestrul Abraham se pricepea să decupeze foi de carton în aşa fel încât, deşi din haosul de tăieturi nu se putea desluşi nimic lămurit, totuşi, dacă în spatele cartonului aprindeai o luminare, umbrele aruncate pe pereţi formau felurite grupuri de figuri ciudate, întrucât maestrul Abraham nu putea suporta în general niciun fel de lectură cu glas tare, iar exerciţiile de versificare ale locotenentului îi erau peste măsură de nesuferite, a fost firesc să apuce imediat şi cu înfrigurare hârtia de muzică ce se afla întâmplător pe masa consilierului şi, scoţând din buzunar o mică foarfecă, să se adâncească într-o ocupaţie care-l sustrăgea în întregime de la atentatul locotenentului.

— Ascultă, Kreisler, începu consilierul intim, spui că ceea ce te-a făcut să fii astăzi atât de blajin şi bine dispus a fost o amintire din copilărie. Ascultă, dragă prietene! Ca toţi acei care te iubesc şi te preţuiesc, mă râcâie şi pe

mine că nu ştiu absolut nimic despre trecutul tău; mă râcâie că respingi, într-un fel atât de puţin amical, orice întrebare în legătură cu acest lucru; ba chiar arunci intenţionat asupra trecutului un văl care e uneori prea transparent, pentru a nu trezi curiozitatea din pricina tablourilor ciudat deformate ce se întrevăd prin el. Fii mai deschis faţă de acei cărora, oricum, le-ai dăruit încrederea ta!

Kreisler îl privi pe consilierul intim cu ochi plini de mirare, ca unul care, deşteptat dintr-un somn adânc, se pomeneşte deodată în faţa unui chip necunoscut. Apoi începu pe un ton grav:

— În ziua Sfântului Ioan Gură de Aur, cu alte cuvinte la 24 ianuarie[32] una mie şapte sute şi ceva, la ora amiezii, s-a născut o fiinţă cu cap, mâini şi picioare. De bucurie, tatăl, care tocmai mânca supă de mazăre, şi-a vărsat pe barbă o lingură plină; lehuza, deşi nu văzuse această poznă, a râs atât de tare, încât au plesnit toate coardele lăutei, pe care un muzicant îi cânta noului-născut ultima sa *Murky60*. În consecinţă, pomenitul muzicant a jurat pe scufia de atlaz a bunicii sale că micul Hans Hase va rămâne, în ceea ce priveşte muzica, un cârpaci nenorocit. În vremea asta, tatăl şi-a şters bărbia şi a rostit cu patos: Numele lui va fi, într-adevăr, Johannes, dar partea a doua nu se va adeveri. Muzicantul…”

Dar consilierul îl întrerupse:

— Te implor, dragul meu Kreisler, nu mai începe iarăşi cu umorul acela afurisit care, îţi mărturisesc, îmi taie răsuflarea. Nu-ţi cer să-mi dai o autobiografie pragmatică, nu-ţi cer decât să-mi spui câteva amănunte în legătură cu viaţa pe care ai dus-o înainte de a te fi cunoscut. Te asigur că nu ai niciun motiv să iei în nume de rău o curiozitate, re îşi are izvorul în sincera mea simpatie pentru tine. Şi-apoi, de vreme ce eşti o făptură atât de

32 La 27 ianuarie, s-a născut W.A. Mozart. În semn de veneraţie faţa de acest compozitor, Hoffmann şi-a schimbat cel de-al treilea nume din Willielm în Amadeus. Aici el substituie zilei de naştere a lui Mozart propria sa zi de naştere — 24 ianuarie.

bizară, trebuie să admiţi, oricine este îndreptăţit să-şi închipuie că numai o viaţă plină de cele mai fantastice întâmplări a putut modela structura unui suflet ca al tău.

242

— O, ce eroare grosolană! răspunse Kreisler, cu un adânc suspin. Tinereţea mea e asemenea unui deşert arid, fără flori, fără verdeaţă, cu spiritul şi sufletul amorţite de o singurătate pustiitoare!

— Nu, nu! exclamă consilierul. Nu, nu-i adevărat, deoarece ştiu cel puţin că în acest deşert se află o grădiniţă cu un măr în floare, a cărui mireasmă este mai puternică decât tabacul meu regal. Aşa că, dragul meu Johannes, vreau să-mi povesteşti amintirile tale din prima tinereţe, amintiri care, după cum ai spus chiar tu, ţi-au năpădit astăzi sufletul.

Maestrul Abraham, care tocmai terminase *tonsura* călugărului capucin, decupat din hârtie, se amestecă şi el în discuţie:

— Şi eu sunt de părere că, ţinând seama de dispoziţia dumitale de astăzi – destul de acceptabilă – cel mai bun lucru pe care l-ai putea face este să-ţi deschizi inima, sau sufletul, sau cum vrei să numeşti sipetul dumitale cu comori, arătându-ne şi nouă câte ceva. Cu alte cuvinte, de vreme ce ne-ai mărturisit că ai fugit în ploaie afară, fără voia unchiului dumitale, şi că ai ascultat într-un fel superstiţios profeţiile tunetului din depărtare, ai putea să ne povesteşti mai multe despre cele ce s-au petrecut atunci. Numai să nu minţi, Johannes, deoarece ştii prea bine că, cel puţin în ce priveşte vârsta când ţi-ai pus cea dintâi pereche de pantaloni şi ţi s-a împletit pentru întâia oară părul într-o codiţă, te afli sub controlul meu.

Kreisler dădu să răspundă, dar maestrul Abraham se întoarse repede către consilierul intim şi-i spuse:

— Nici nu-ţi poţi închipui, preastimabile, ce bir e în stare să plătească Johannes al nostru duhului rău al minciunii, când povesteşte despre prima lui tinereţe – lucru care de altfel se întâmplă foarte rar. La vârsta când ceilalţi copii mai gânguresc încă: „ta-ta – mamă!” şi-şi vâră

degetul în flacăra lumânării, el pretinde că a observat tot ce era în jurul său şi că a pătruns în inima oamenilor până în adâncuri.

243

— Îmi faci o mare nedreptate, maestre, spuse Kreisler, zâmbind cu blândeţe. Cum aş putea să mă laud în faţa dumitale cu inteligenţa mea precoce, ca un nerod înfumurat? Dar ţie, se adresă el consilierului intim, ţie nu ţi se întâmplă oare să-ţi apară amintiri clare dintr-o perioadă considerată de unii oameni foarte inteligenţi simplă perioadă vegetativă, fără alte atribute decât instinctul, care, de altfel, este superior la animale? Eu socot că lucrurile nu sunt atât de simple. Pentru noi rămâne veşnic insondabilă clipa primei treziri la lumina conştiinţei. Cred că dacă acest lucru s-ar putea întâmplă subit, fără nicio tranziţie, spaima noastră ar fi atât de mare, încât ne-ar ucide... Care dintre noi n-a simţit oare acea teamă când, în cele dintâi momente după trezirea dintr-un somn adânc, începi să devii conştient de trupul tău, de tine însuţi? Dar, să nu-mi încâlcesc prea mult povestirea; vreau să spun că orice impresie psihică mai puternică, în orice perioadă a dezvoltării noastre, lasă în noi un germen, care creşte odată cu zestrea noastră spirituală; astfel, orice durere şi orice bucurie trezită în acel ceas al dimineţii continuă să trăiască în noi; aşa că glasurile dragi şi triste pe care, deşteptându-ne din somn, credem că le-am auzit numai în vis, răsună în noi aievea! Ştiu că maestrul face aluzie la povestea răposatei mele mătuşi, încercând să-mi dispute dreptul asupra acelei istorisiri. Deci, ca să-l fac să plesnească de ciudă, ţi-o voi povesti ţie, dragă amice consilier, dacă-mi făgăduieşti că-mi vei trece cu vederea o anumită doză de sentimentalism copilăresc... Ceea ce-ţi spuneam despre supa de mazăre şi despre muzicant...

— Stai, stai! îl întrerupse consilierul intim. Văd că vrei iarăşi să râzi de mine. Asta-i împotriva tuturor regulilor jocului!

— Nicidecum, continuă Kreisler, nicidecum, iubitule!

Dar trebuie să încep cu muzicantul, pentru că el creează o trecere firească spre lăuta ale cărei sunete au legănat dulcea visare a copilului. Sora mai mică a mamei dădea dovadă de o adevărată virtuozitate la acest instrument atât de ponegrit de saloanele muzicale din acea vreme. Pe oameni în toată firea, care ştiu să scrie şi să citească, ba ştiu şi mai mult decât atâta, i-am văzut lăcrimând când îşi aduceau aminte cum cânta la lăută răposata domnişoară Sophie; cu atât mai puţin mi s-ar putea lua mie în nume de rău că, pe când eram încă un prunc însetat şi neputincios, adică abia un germene de conştiinţă, am sorbit cu nesaţ ţoală melancolia sunetelor fermecate ce izvorau din adâncul sufletului cântăreţei din lăută. Muzicantul de la căpătâiul leagănului meu era chiar dascălul ei. Se numea *monsieur* Turtel, era mic de statură şi cu picioarele strâmbe; purta o manta roşie şi o perucă albă, foarte curată, strânsă într-un fileu lat… Povestesc toate astea numai ca să dovedesc cât de limpede am păstrat în amintire figurile din acea perioadă de viaţă; nici maestrul Abraham, nici nimeni altul n-are dreptul să se îndoiască de spusele mele când afirm că, deşi nu aveam pe-atunci nici trei ani împliniţi, îmi amintesc clar că şedeam pe genunchii unei fete, a cărei privire blinda îmi lumina sufletul, că aud şi acum glasul ei dulce, cum îmi vorbea şi îmi cânta, şi-mi amintesc foarte bine că-i dăruiam acelei fiinţe încântătoare toată dragostea, toată tandreţea mea. Acea fiinţă era tocmai mătuşa Sophie care, printr-o abreviere ciudată, primise porecla de Fusschen. Într-o zi mă văicăream din răsputeri că n-o văzusem de loc pe mătuşa Fusschen. Dădaca mă duse într-o cameră unde mătuşa Fusschen stătea culcată; un bărbat în vârstă, care se afla lângă pat, sări de pe scaun şi, ocărând-o pe dădacă fără milă, o scoase repede din odaie, cu mine în braţe. Curând după aceea m-au îmbrăcat, m-au învelit într-o plăpumioară groasă şi m-au dus într-o altă casă, la alţi oameni, care pretindeau că-mi sunt toţi unchi şi mătuşi. Mi-au spus că mătuşa Fusschen este tare bolnavă şi că, dacă aş fi rămas cu dânsa, m-aş fi îmbolnăvit şi eu tot aşa de rău. După

câteva săptămâni m-au adus iarăşi în locuinţa veche. Plângeam, ţipam, voiam la mătuşa Fusschen. Îndată ce am ajuns în odaia ei, m-am repezit spre pat cu picioruşele mele nesigure de copil şi am tras perdelele. Patul era gol şi o doamnă, care şi ea pretindea că-mi este mătuşă, îmi spuse printre lacrimi: „N-ai s-o mai găseşti, Johannes; a murit şi acum e în pământ…”

Desigur că nu puteam înţelege atunci sensul acestor cuvinte, dar chiar şi astăzi, amintindu-mi de acea clipă, mă înfior de senzaţia fără nume, care mi-a cuprins întreaga fiinţă. Moartea însăşi mă strângea în menghina-i de gheaţă. Groaza ei a pătruns în adâncurile fiinţei mele, stingându-mi toate bucuriile copilăriei. Ce am făcut atunci nu-mi aduc aminte; poate că n-aş fi ştiut niciodată, dacă după aceea nu mi s-ar fi povestit de mai multe ori. Am lăsat perdeaua să cadă încet şi vreme de câteva clipe am rămas pironii locului, grav şi tăcut; apoi, ca şi când m-aş fi adâncit în mine însumi, ca să meditez asupra celor aflate, m-am lăsat pe un scăunel, care se afla acolo. Se mai spune că această tristă reculegere a unui copil, de altfel deosebit de vioi, avea ceva înduioşător; cei din jur se temeau de un şoc psihic, căci vreme de câteva săptămâni am rămas în aceeaşi stare. Nu plângeam, nu râdeam, n-aveam chef de joacă, răspundeam morocănos, neluând seama la cele ce se petreceau în jurul meu…

245

În acea clipă maestrul Abraham apucă o coală de carton, cu o mulţime de tăieturi întortocheate şi o puse în dreptul luminării. Pe perete se reflectă un întreg cor de călugăriţe, care cântau la nişte instrumente ciudate.

Zărind ceata de călugăriţe frumos grupate, Kreisler exclamă:

— Aha, ştiu, maestre, ce vrei să-mi aminteşti! Dar chiar şi astăzi îndrăznesc să afirm cu întreaga tărie că n-ai avut dreptate certându-mă şi zicând că sunt un copil neastâmpărat şi neînţelegător, care, cu glasul distonant al prostiei lui, a tulburat tonul şi măsura întregului cor al mănăstirii. Spune-mi dacă nu aveam tot dreptul să fiu

zburdalnic la vârsta când m-ai dus, cale de douăzeci sau treizeci de mile de oraşul meu natal, tocmai la mănăstirea clarisselor. ea să ascult, în sfârşit, muzică bisericească adevărat catolică! Şi nu a fost oare cu atât mai frumos că, totuşi, vechea rană a copilaşului de trei ani a sângerat din nou, cu mai multă putere încă, stârnind un fel de nebunie, care mi-a umplut inima cu ucigătoarele delicii ale unei tristeţi sfâşietoare? Nu era oare firesc, neţinând seama de tot ce mi se spunea, să susţin că deşi mătuşa Fusschen murise de mult, totuşi numai ea, şi nu altcineva cânta la instrumentul acela ciudat numit *trombetta marina*? De ce m-ai oprit când m-am repezit spre cor, unde aş fi regăsit-o în rochia ei verde cu funde roz!… Cu privirea pironită pe perete, Kreisler continuă cu o voce care tremura de emoţie: într-adevăr, mătuşa Fusschen iese în evidenţă în mijlocul călugăriţelor. S-a suit pe o băncuţă ca să poată mânui mai uşor instrumentul acela masiv.

Consilierul trecu în faţă, împiedicându-l să mai vadă umbrele de pe perete, şi-l apucă de umeri, zicând:

— Ar fi mai înţelept, dragă Johannes, să nu te mai laşi pradă visărilor tale fantastice şi să nu vorbeşti despre instrumente care nici nu există, căci în viaţa mea n-am auzit de vreo *trombetta marina*!

Maestrul Abraham aruncă sub masă cartonul, făcând să dispară astfel într-o clipă toată acea lume de călugăriţe cu himerica mătuşă Fusschen şi cu *trombetta marina*, şi celamă:

— O, preastimate domnule consilier! Domnul capelmaistru este în momentul de faţă, ca de obicei, un om inteligent şi liniştit, şi nu un fantast ori un laş, aşa cum vor să-l prezinte unii. Oare nu-i cu putinţă ca după moarte, cântăreaţa din lăută să se fi dedat cu pasiune acelui instrument ciudat, pe care, probabil, că-l vei putea întâlni uneori şi astăzi în mănăstirile de călugăriţe, spre marea dumitale uimire? Cum? Spui că *trombetta marina* nu există? N-ai decât să cauţi acest cuvânt în *Lexiconul muzical* al lui Koch, pe care de altfel ştiu că-l ai printre

cărţile dumitale. Consilierul intim se execută pe loc şi citi cu glas tare:

— „Acest vechi şi foarte simplu instrument cu arcuş este alcătuit din trei scânduri subţiri, având o lungime de şapte picioare şi la bază o lăţime de şase-şapte ţoli; lăţimea părţii superioare este însă numai de doi ţoli; astfel, întregul instrument se prezintă sub forma unui triunghi care merge îngustându-se spre partea superioară, unde se află dispozitivul pentru întins coarda. Una dintre cele trei scândurele joacă rolul de placă de rezonanţă şi este prevăzută cu câteva orificii şi o coardă unică. Instrumentul se aşază într-o poziţie oblică, cu partea superioară sprijinită pe piept. Coarda se apasă cu degetul mare al mâinii stângi la înălţimea necesară, pentru obţinerea tonului dorit; apăsarea trebuie să fie foarte delicată, cam ca pentru *flautino* sau flageolet la vioară, în timp ce cu mâna dreaptă treci arcuşul pe coardă. Sunetul specific al acestui instrument, care seamănă cu sunetul unei trompete cu surdină, este determinat de căluşul special, pe care se sprijină coarda la baza plăcii de rezonanţă. Forma acestui căluş se apropie de cea a unui pantofior, partea lui anterioară fiind foarte joasă şi subţire, iar partea posterioară, mai înaltă şi mai groasă. Coarda se sprijină pe partea posterioară a căluşului şi, la atingerea cu arcuşul, face să oscileze partea anterioară a căluşului, emiţând astfel un sunet vibrant, asemănător acelui al unei trompete prevăzute cu surdină”.

247

— Construieşte-mi un asemenea instrument, maestre Abraham! exclamă consilierul cu ochii strălucind de entuziasm. Construieşte-mi-l şi voi zvârli viola cu 20 de corzi într-un ungher; nu mă voi mai atinge de *eufon*, şi voi uimi curtea şi oraşul cântându-le cele mai minunate melodii la *trombetta marina*.

— Ţi-l voi construi, răspunse maestrul Abraham, şi-ţi urez ca spiritul răposatei mătuşi Fusschen, cea cu rochia de tafta verde, să te inspire.

Consilierul intim îl strânse călduros în braţe pe

maestru, dar Kreisler se interpuse între cei doi, rostind cu oarecare enervare:

— Am impresia că sunteţi mai laşi decât am fost eu vreodată şi pe deasupra lipsiţi de inimă faţă de acel pe care pretindeţi că-l iubiţi! Fiţi mulţumiţi că, descriind acel instrument al cărui sunet m-a răscolit adânc, mi-aţi turnat apă rece pe fruntea mea înfierbântată, şi nu-mi mai amintiţi de fiinţa aceea care cânta la lăută! Ei, dragă amice consilier, mi-ai cerut să-ţi vorbesc despre tinereţea mea, iar maestrul a croit nişte siluete, care se potrivesc foarte bine cu acea perioadă, aşa că ai putea fi satisfăcut de frumoasa ediţie a schiţelor mele autobiografice, ilustrată cu gravurii Dar, în timp ce citeai articolul din Koch, mi-am adus aminte de colegul său întru lexicoane, Gerber, şi m-am văzut întins pe masă în chip de cadavru, gata pentru o autopsie biografică. Prosectorul ar putea spune: „Nu e de mirare că în miile de vine şi vinişoare din interiorul acestui tânăr curge numai sânge muzical, întrucât fenomenul este specific multora dintre rudele sale de sânge şi tocmai de aceea el le este *consmgean*”. Adică vreau să spun că cea mai mare parte dintre mătuşile şi unchii mei se ocupau de muzică şi că, de cele mai multe ori, cântau la nişte instrumente care, încă pe vremea aceea, deveniseră o raritate, iar acuma aproape au dispărut; aşa că numai în vis mai aud sunetele acelor minunate concerte pe care le-am ascultat până la vârsta de zece – unsprezece ani. Poate tocmai de aceea talentul meu muzical s-a dezvoltat chiar de la început într-o direcţie care se vădeşte în maniera mea de a orchestra şi care nu e acceptată, fiind considerată prea fantastică. Dacă tu, amice consilier, eşti în stare să-ţi stăpâneşti lacrimile când auzi cântându-se la un instrument străvechi cum este *viola d’amore*, atunci mulţumeşte Creatorului pentru constituţia ta robustă; eu, în ce mă priveşte, nu-mi puteam stăpâni lacrimile când cânta cavalerul Esser; odinioară plângeam cu adevărat ascultându-l pe unchiul meu, un om voinic şi impunător, căruia îi stăteau deosebit de bine veşmintele duhovniceşti. Şi am mai avut o rudă care cânta fermecător la *viola di*

gamba, deşi unchiul care m-a crescut, sau, mai bine zis, nu m-a crescut, şi care avea la spinet o virtuozitate uluitoare, îi reproşa, pe bună dreptate, că nu ţine măsura. Bietul om şi-a atras dispreţul întregii familii când s-a aflat că pe muzica unei sarabande a dansat, plin de încântare, un menuet à la Pompadour. În general, v-aş putea povesti multe despre distracţiile muzicale ale familiei mele, distracţii unice în felul lor; ar ieşi însă la iveală şi unele situaţii groteşti, de care ar trebui să râdeţi; *respectus parentelae61* mă împiedică însă să-mi fac de râs stimabilele rude în faţa domniilor-voastre.

248

— Ascultă, dragă Johannes, vorbi consilierul, te rog să nu-mi iei în nume de rău dacă am să ating o coardă a sufletului tău, care, poate, vibrează dureros. Vorbeşti numai de unchii şi de mătuşile tale şi nu pomeneşti nimic nici de mama, nici de tatăl tău.

Kreisler îi răspunse adânc emoţionat:

— O, dragul meu prieten, tocmai astăzi mă gândeam… Dar nu; destul cu amintirile şi visurile, destul despre clipa care a trecut astăzi în mine toată tristeţea simţită numai, dar nu şi înţeleasă, a copilăriei mele; acum însă parcă mi s-a aşternut peste suflet acea pace asemănătoare liniştii pline de presimţiri a unei păduri după ce furtuna s-a potolit. Da, maestre, ai dreptate, am stat sub măr, ascultând glasul profetic al ecoului iscat de tunet. Poţi să înţelegi mai bine starea de toropeală şi de amorţire în care am rămas timp de doi ani, după moartea mătuşii Fusschen, dacă îţi voi spune că moartea mamei, care s-a întâmplat în perioada aceea, n-a produs asupra mea o impresie deosebită. Motivul pentru care tatăl meu m-a lăsat – sau a trebuit să mă lase – cu totul în grija fratelui mamei mele nu am nevoie să ţi-l spun, întrucât lucruri de acelaşi fel le-ai putea citi aproape în orice roman de familie, sau în orice comedie de-a lui *Iffland*. Ajunge să afli că mi-am petrecut anii copilăriei, ba chiar şi o parte din anii tinereţii, într-o singurătate lipsită de orice mângâiere, din pricină că eram fără părinţi. Un tată, oricât de rău,

este totuşi mai bun decât cel mai desăvârşit educator: asta este părerea mea; şi mă îngrozesc când văd părinţi, lipsiţi de înţelegere şi afecţiune, care se despart de copii trimiţându-i în vreun institut de educaţie, unde aceste biete fiinţe sunt modelate şi apretate după un anumit calapod, fără nicio consideraţie pentru personalitatea lor, pe care numai părinţii o pot înţelege cu adevărat. În ceea ce priveşte educaţia, n-ar trebui să se mire nimeni că sunt lipsit de orice creştere, deoarece unchiul meu nu s-a preocupat nicidecum de aşa ceva m-a lăsat pe mâna unor dascăli, care veneau la noi acasă, căci nu aveam voie să mă duc la şcoală şi în acelaşi timp nici nu-mi era îngăduit că, prin vreo prietenie cu un băiat de vârsta mea, să tulbur solitudinea casei, locuită doar de unchiul meu holtei şi de un servitor bătrân şi morocănos. Nu-mi pot aminti decât de trei Împrejurări în care unchiul meu, om calm şi de o indiferenţă aproape tâmpă, a recurs la o foarte scurtă acţiune educativă, dându-mi de fiecare dată câte o palmă. Aşa încât pot spune că, în timpul copilăriei mele, am primit trei palme. Întrucât tot m-am pornit pe vorbă, aş fi putut să-ţi prezint, dragă prietene, povestea celor trei palme sub forma unui trifoi romantic; mă voi mărgini însă la frunza din mijloc, ştiind cât de mult te pasionează studiile mele muzicale, şi că, prin urmare, ai fi foarte curios să afli împrejurările în care am compus pentru întâia oară. Unchiul meu avea o bibliotecă destul de cuprinzătoare în care, când aveam chef, puteam să cotrobăiesc şi să citesc; într-o zi mi-au căzut în mină *Confesiunile* lui Rousseau, în traducere germană. Am înghiţit această carte, care nu este chiar cea mai indicată pentru un băieţaş de doisprezece ani şi care ar fi putut sădi în sufletul meu germenul multor catastrofe. Curiozitatea mi-a fost însă trezită cu deosebită putere de un singur aspect al situaţiilor destul de echivoce din această carie, încât tot restul l-am uitat cu desăvârşire. Pentru mine a fost ca un şoc electric pasajul în care copilul Rousseau, îndemnat de spiritul atotputernic al muzicii interioare şi încolo lipsit de cele mai elementart cunoştinţe de armonie şi de contrapunct şi fără niciun fel de mijloace

practice, se hotărăşte să compună o operă. Trage perdelele, făcând astfel întuneric în odaie, se trânteşte pe pat, spre a se dărui în întregime inspiraţiei fanteziei sale, şi opera lui îi apare asemenea unui vis încântător… Zi şi noapte am fost obsedat de imaginea acestui moment, în care mi se părea că asupra copilului Rousseau se pogorâse harul supremei fericiri. De multe ori aveam impresia că şi eu m-am împărtăşit din această beatitudine şi că depindea numai de mine să iau hotărârea fermă de a face un salt spre acest paradis, întrucât spiritul muzicii mă stăpânea şi pe mine cu aceeaşi putere. Într-un cuvânt, am ajuns până acolo că m-am hotărât să-i urmez pilda. Într-o seară furtunoasă de toamnă, când contrar obiceiurilor sale, unchiul meu plecase de acasă, am tras repede perdelele şi m-am trântit pe patul lui, ca să se zămislească în sufletul meu o operă ca la Rousseau. Dar, deşi luasem toate măsurile şi făceam toate sforţările pentru a invoca spiritul poeziei, acest spirit se încăpăţâna să nu pogoare! În schimb, în locul ideilor sublime, tot timpul îmi suna în urechi un nenorocit de cântecel al cărui text plângăreţ începea în felul următor: „O iubesc doar pe Ismena, şi Ismena mă iubeşte” şi nu era chip să scap de el. „Acum, îmi repetam eu cu îndârjire, vine corul solemn al preoţilor: «Olimpul, sus…», dar „O iubesc doar pe Ismena” continua să-mi sune în urechi neîncetat, până ce am căzut într-un somn adânc. Am fost trezit de nişte strigăte şi am simţit un miros insuportabil, care mă sufoca. Întreaga odaie era plină de fum, iar în mijlocul acestui nor negru stătea unchiul meu, călcând în picioare resturile unei perdele arse şi strigând: „Apă, aduceţi repede apă!” Bătrânul servilor aduse foarte multă apă, pe care o turnă pe podea, stingând astfel focul. Fumul se împrăştie, ieşind încet pe fereastra deschisă. „Unde o fi nenorocitul?” întreba unchiul, căutând cu luminarea prin cameră. Îmi dădeam prea bine seama despre cine vorbea şi tăceam chitic în fundul patului. În sfârşit, m-a descoperit şi m-a tras afară strigând mânios: „Ieşi imediat de acolo! Ai dat foc casei… nemernicule!”

La întrebările lui i-am răspuns foarte senin că, după pilda copilului Rousseau din *Confesiuni*, compuneam în pat o *opera seria62* şi habar n-aveam de unde vine focul. „Rousseau, hai?! Compuneai? Opera scria?! Tâmpitule!” Unchiul se bâlbâia de furie şi mi-a ars cea de-a doua palmă pe care am primit-o în viaţa mea; stăteam mut şi încremenit de spaimă. Deodată, ca un ecou al palmei, am auzit foarte desluşit: „O iubesc doar pe Ismena etc”. Din clipa aceea am căpătat o puternică repulsie, atât pentru cântec, cât şi pentru entuziasmul creaţiei muzicale în general.

251

— Dar cum de s-a iscat focul? întrebă consilierul intim.

— Nici până astăzi, răspunse Kreisler, nu-mi pot da seama de unde a luat foc perdeaua, distrugând şi un frumos halat al unchiului, împreună cu trei sau patru bucle pe care obişnuia să le adauge, drept podoabă suplimentară, perucii sale. Totdeauna am avut impresia că palma am primit-o nu pentru focul, de care nu eram vinovat, ci pentru încercarea mea de compoziţie muzicală. Ciudat lucru însă: unchiul ţinea cu cea mai mare severitate să învăţ muzica, şi numai muzica, în pofida dascălilor oare, înşelaţi de repulsia mea trecătoare, mă socoteau lipsit de orice înclinaţie muzicală. Ce mai învăţam sau ce nu învăţam în afară de muzică – unchiului meu îi păsa prea puţin. Ţinând seama că şi-a manifestat de câteva ori marea nemulţumire faţă de modul anevoios în care se desfăşura educaţia mea muzicală, ai fi putut crede că o să se bucure nespus când, după vreo câţiva ani, înclinaţia mea spre muzică s-a manifestat atât de puternic, încât nu mă mai interesa nimic altceva. Dar iată că n-a fost de loc aşa. Unchiul meu se mulţumi să zâmbească uşurel când băgă de seamă că ajunsesem să cânt la mai multe instrumente cu o anumită virtuozitate, ba chiar că şi compuneam câte o mică piesă muzicală, spre bucuria maeştrilor şi a cunoscătorilor. Da, zâmbea când eram lăudat faţă de el şi spunea cu o expresie şireată: „Se poate; nepoţelul meu e

destul de trăsnit!”

Consilierul intim îl întrerupse pe capelmaistru;

— Totuşi, nu înţeleg câtuşi de puţin de ce unchiul acesta n-a lăsat libertate deplină înclinaţiei tale ci, dimpotrivă, te-a silit să apuci pe alt drum. Căci, după câte ştiu, nu eşti capelmaistru decât de puţină vreme.

252

— Şi nici pentru multă vreme, spuse râzând maestrul Abraham, proiectând pe perete silueta ciudată a unui bărbat mărunt. Acum vreau să mă ocup puţin de preacinstitul unchi, pe care un nepot trăsnit l-a poreclit unchiul Au-Vau pentru că purta numele de August Wenzel. Da, trebuie să arăt lumii că dacă i-a dat prin cap capelmnistrului Kreisler să devină consilier de legaţie şi să se chinuiască amarnic cu lucruri cu totul împotriva firii sale, cel mai puţin vinovat este tocmai sus-numitul unchi Au-Vau.

— Te rog, maestre, nu mai vorbi despre asta, îl întrerupse Kreisler. Şi ia-l pe unchi de pe perete, căci chiar dacă arăta în realitate destul de caraghios, n-aş vrea să-mi bat joc de bătrân, acum când zace în mormânt.

— Văd că azi eşti din cale-afară de cuviincios şi de delicat, îi răspunse maestrul.

Dar Kreisler, fără a-i lua în seamă cuvintele, se adresă consilierului intim:

— O să-ţi pară rău că m-ai tras de limbă, pentru că, deşi poate te aştepţi la ceva extraordinar, nu-ţi voi povesti decât lucruri foarte obişnuite, de acelea care se repetă de mii de ori în viaţa fiecărui om. Este cert, deci, că nu datorită educaţiei sau vreunei deosebite încăpăţânări a destinului – nu, nicidecum – ci numai din pricina cursului firesc al lucrurilor am ajuns acolo unde nu doream. Ai observat poate că în fiecare familie există câte un membru, care, fie datorită unui talent deosebit, fie prin coincidenţa fericită a unor împrejurări prielnice, este săltat spre anumite culmi; îl vezi apoi stând ca un erou în mijlocul cercului familial; toate rudele se uită la el cu admiraţie înduioşată, glasul lui imperios este ascultat cu supunere,

iar cuvintele lui sunt considerate ca nişte sentinţe fără drept de apel. Acesta a fost cazul fratelui mai mic al unchiului meu. A părăsit cuibul muzical al familiei şi a devenit un personaj cu destulă greutate la reşedinţa princiară, în calitate de consilier de legaţie şi sfetnic intim al prinţului. Înălţarea lui a cufundat întreaga familie într-o admiraţie perpetuă. Numele consilierului de legaţie se rostea cu un ton solemn şi dacă cineva spunea bunăoară: „Consilierul de legaţie a scris”, sau „Consilierul de legaţie a afirmat cutare sau cutare lucru”, toţi amuţeau, plini de respect. Fiind deprins încă din fragedă copilărie să-l consider pe unchiul din capitală ca pe un om care a atins scopul suprem al năzuinţelor omeneşti, este firesc să nu fi avut şi eu altă ambiţie decât aceea de a călca pe urmele lui. Portretul venerabilului unchi atârna pe perete în salonul cel mare şi singura mea dorinţă era să mă văd şi eu îmbrăcat ca unchiul din portret şi tot aşa de frizat. Dorinţa aceasta mi-a fost împlinită de educatorul meu şi, într-adevăr, la vârsta de zece ani, eram probabil foarte arătos cu peruca mea frizată şi înaltă cât toate zilele, cu haina mea de un verde-deschis cu broderii fine de argint, cu ciorapi de mătase în picioare şi o mică spadă la şold. Această ambiţie copilărească se adâncea odată cu vârsta căci, pentru a mi se trezi interesul faţă de ştiinţa cea mai aridă, era suficient să mi se spună că-i necesară ca să pot deveni şi eu consilier de legaţie, la fel cu unchiul. Că arta, care-mi umplea tot sufletul, ar fi trebuit să fie singura mea dorinţă, singurul meu scop – aceasta îmi trecea cu atât mai rar prin minte, cu cât auzeam în jurul meu vorbindu-se despre muzică, pictură şi poezie, doar ca despre nişte lucruri foarte plăcute, însă care nu pot servi decât pentru distracţie şi agrement. Repeziciunea cu care înaintam pe calea aleasă, într-o anumită măsură, de mine însumi, neîntâmpinând nici cea mai mică piedică, datorită cunoştinţelor pe care le dobândisem şi protecţiei unchiului din capitală nu-mi îngăduia răgazul să mă gândesc şi să înţeleg că apucasem pe un drum greşit. Scopul era atins şi nu mai exista nicio posibilitate de a face cale întoarsă,

când, cu totul pe neaşteptate, arta pe care o trădasem se răzbună; mi-am dat seama că mi-am ratat viaţa şi am fost cuprins de o deznădejde cumplită, văzându-mă încătuşat în nişte lanţuri, despre care credeam că nu vor putea fi niciodată zdrobite.

— Binecuvântată de o mie de ori fie deci catastrofa care te-a eliberat din lanţuri! exclamă consilierul intim.

— Nu e tocmai aşa, răspunse Kreisler. Eliberarea a venit prea târziu. Mă aflu în situaţia acelui captiv care, când, în sfârşit şi-a recăpătat libertatea, s-a simţit atât de dezobişnuit de larma lumii, ba chiar şi de lumina soarelui, încât nu mai era în stare să se bucure de darul suprem al libertăţii; nu dorea decât să se întoarcă din nou în temniţa lui.

Aici maestrul Abraham luă cuvântul:

254

— Acestea nu sunt decât nişte închipuiri deşarte, dragul meu Johannes, cu care te chinuieşti singur şi chinuieşti şi pe alţii! Lasă, lasă că ştiu: soarta ţi-a fost totdeauna favorabilă, dar nu eşti niciodată în stare să mergi la un trap normal, ci tot cauţi să te abaţi când la dreapta, când la stânga şi de asta eşti numai dumneata vinovat. Desigur, ai dreptate când spui că atunci când e vorba de copilărie, steaua dumitale ţi-a fost prielnică şi…

255

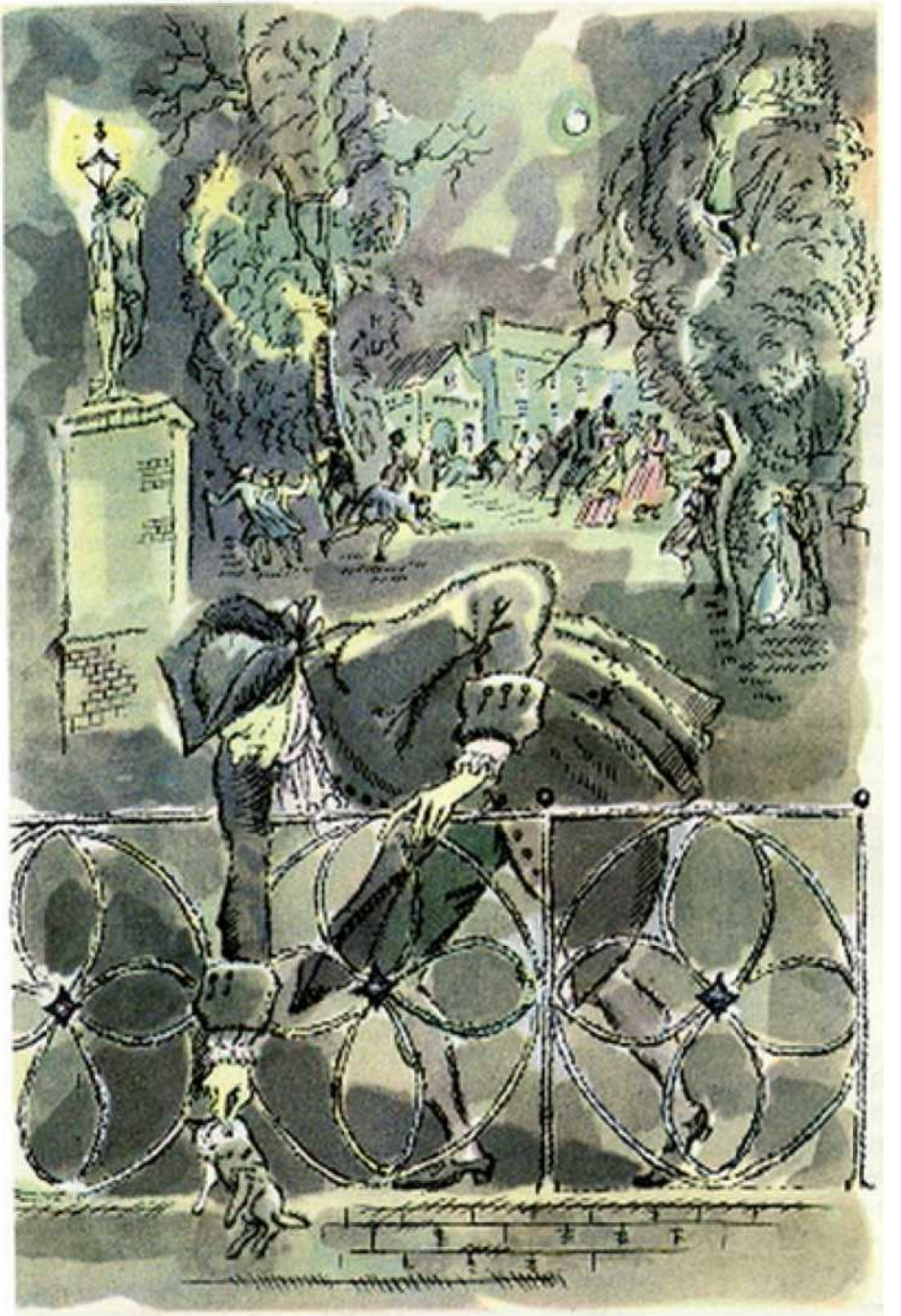

PARTEA A DOUA. UN TÂNĂR CAPĂTĂ EXPERIENŢA

VIEŢII. ŞI EU AM FOST ÎN ???
ARCADIA

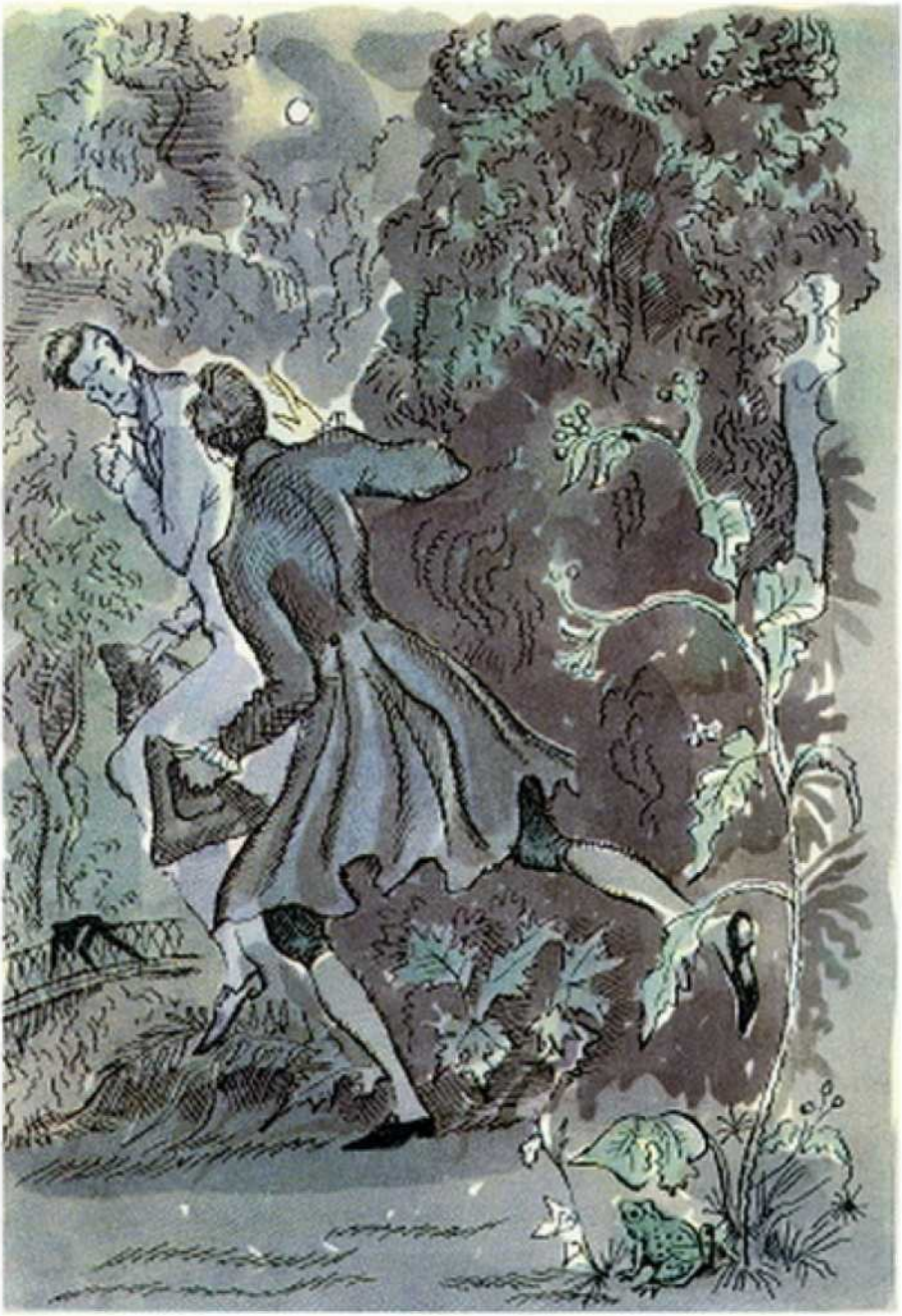

(M.R.P.) ...
— Ar fi nostim şi totodată din cale-afară de ciudat –

şopti într-o zi maestrul vorbind cu sine însuşi – dacă, totuşi, mititelul acela cenuşiu de sub sobă ar avea într-adevăr calităţile pe care i le atribuie fantezia profesorului. Hm!… Cred că m-ar putea îmbogăţi mai mult decât fata invizibilă construită de mine. L-aş închide într-o cuşcă şi l-aş sili să-şi arate talentele în faţa lumii care, desigur, ar plăti bucuros oricât, ca să-l vadă. Un motan cu o cultură ştiinţifică e cu mult mai interesant decât un copil precoce, care a învăţat papagaliceşte câteva operaţii mintale. Unde mai pui că, în acest caz, n-aş mai avea nevoie să-mi plătesc un copist! Trebuie să cercetez chestiunea asta mai de-aproape!

Auzind cuvintele fatale ale maestrului, mi-am amintit de sfaturile neuitatei mele mame, Mina. Ferindu-mă să arăt prin cel mai mic gest că l-am înţeles pe bătrân, am decis să-mi ascund cu cea mai mare grijă cultura. De aceea, citeam şi scriam numai noaptea şi, cu acest prilej, mi-am dat seama cu recunoştinţă cât de bună a fost providenţa când a înzestrat specia mea umilită cu atâtea avantaje faţă de creaturile bipede care, numai Dumnezeu ştie de ce, se consideră stăpânul lumii. Pot să jur, de pildă, că în cursul studiilor mele n-am avut nevoie să recurg la serviciile fabricantului de luminări sau de ulei, întrucât fosforul din ochii mei luminează puternic chiar în bezna cea mai adâncă. Din această pricină, operele mele sunt mai presus de învinuirea adusă unor autori din vechime, şi anume că produsele spiritului lor miros a lampă.

Cu toate că sunt convins de înalta perfecţiune cu care m-a înzestrat natura, trebuie să recunosc, totuşi, că tot ce se află sub soare poartă în sine anumite imperfecţiuni care, la rândul lor, dovedesc o anumită relaţie de dependenţă. De acele lucruri trupeşti pe care medicii le consideră nenaturale, deşi mie ele îmi par a fi foarte naturale, nici nu vreau să pomenesc; în schimb, aş vrea să subliniez, în legătură cu organismul nostru psihic, că acea dependenţă de care am vorbit mai sus se manifestă şi în el foarte clar. Astfel, nu este oare adevărat că zborul nostru spre culmi este adeseori frânat de câte un

balast despre care nu ştim nici ce este, nici de unde vine, nici cine ni l-a agăţat?

256

Dar mai bine şi mai exact este să afirm că orice rău se datorează unui exemplu dăunător şi că slăbiciunea firii noastre stă doar în faptul că suntem siliţi să-l urmăm. Sunt de asemenea convins că specia umană este anume făcută să dea acest exemplu dăunător.

De pildă ţie, iubite motănel, care citeşti aceste rânduri, nu ţi s-a întâmplat să nimereşti uneori într-o situaţie inexplicabilă chiar pentru tine însuţi şi pentru care ai fost mustrat cu asprime, ba chiar poate şi muşcat de aproapele tău? Ai fost leneş, arţăgos, indecent, lacom, nimic nu-ţi era pe plac, te nimereai totdeauna să fii acolo unde erai mai puţin dorit, stinghereai pe toţi cei din jur, într-un cuvânt – un tip nesuferit! Consolează-te, motane! Această perioadă nefastă a vieţii tale nu-şi are rădăcina în eul tău profund. E doar tributul plătit principiului ce ne cârmuieşte pe toţi, când ai urmat şi tu exemplul rău al oamenilor care au introdus această stare vremelnică. Consolează-te, motane, căci şi eu am păţit la fel!

În mijlocul acestor reflecţii, am fost cuprins de dezgust – un dezgust ca atunci când mănânci cantităţi prea mari de lucruri indigeste; imediat m-am ghemuit chiar pe cartea pe care o citeam şi pe manuscrisul la care tocmai lucram… şi am adormit. Indolenţa aceasta creştea din ce în ce mai mult, încât până la urmă ajunsesem să nu mai am niciun chef să scriu, să citesc, să sar sau să alerg, ori să mă distrez cu prietenii mei pe acoperişuri şi în beci. În schimb simţeam un imbold, mai puternic decât voinţa mea, să fac tot ce putea să displacă maestrului, tot ce putea să displacă prietenilor, devenindu-le astfel nesuferit. În ce-l priveşte pe maestru, multă vreme s-a mulţumit doar să mă alunge, când îmi alegeam drept culcuş vreun loc unde nu-i plăcea să mă vadă; până la urmă, însă, a fost nevoit să-mi tragă şi câte o bătaie. Odată, tot sărind pe masa de lucru a maestrului, atâta mi-am fluturat coada încolo şi-ncoace că am ajuns s-o moi în călimara cea mare, după care am

pictat pe podea şi pe divan cele mai frumoase motive. Maestrul, care nu avea niciun fel de înţelegere pentru acest gen artistic, s-a înfuriat la culme. Am fugit în ciule, dar acolo am păţit-o aproape şi mai rău. Un motan cu o înfăţişare foarte impunătoare îşi exprimase încă mai de mult dezaprobarea în privinţa purtării mele; acum, profitând de împrejurarea că încercasem – destul de imprudent, fireşte – săi şterpelesc de sub nas o bucăţică gustoasă cu care tocmai se delecta, m-a luat fără prea multă vorbă, într-o serie de palme, încât m-a năucit complet şi mi-a umplut urechile de sânge. Dacă nu mă înşel, respectabilul domn îmi era unchi, căci pe faţă i se vedeau clar trăsăturile Minei; de altfel, şi forma mustăţii avea un aer specific de familie… Într-un cuvânt, mărturisesc că în perioada aceea m-am întrecut pe mine însumi în obrăznicii, încât într-o zi maestrul mi-a spus:

— Nu pricep de loc, Murr, ce se petrece cu tine; până la urmă îmi vine a crede că ai ajuns la vârsta golăniei!

Maestrul avea dreptate. Perioada aceasta era pentru mine fatala vârstă a golăniei, prin care trebuia să trec, după pilda proastă a oamenilor, care, după cum am spus, au introdus această stare nefastă ca una care corespunde firii lor celei mai intime. Ei numesc această perioadă anii golăniei, deşi unii rămân toată viaţa lor aşa; la noi nu se poate vorbi decât de săptămânile de golănie şi, în ceea ce mă priveşte, am ieşit din această vârstă subit, datorită unui ghiont care m-ar fi putut costa un picior sau câteva coaste rupte. Propriu-zis *am sărit* din vârstă golăniei într-un mod foarte violent.

Trebuie să vă spun cum s-au petrecut lucrurile: în curtea unde locuia maestrul se afla un fel de maşinărie pe patru roţi, tapisată frumos pe dinăuntru; după cum am aflat mai târziu, era un cupeu englezesc. În starea de spirit în care mă aflam pe vremea aceea, era foarte firesc să-mi vină pofta să mă caţăr cu trudă ca să ajung în interiorul acelei maşinării. Pernele pe care le-am descoperit acolo mi s-au părut atât de îmbietoare, atât de plăcute, încât am ajuns să-mi petrec mai tot timpul înăuntru, dormind şi

visând.

O dată, tocmai în clipa când prin faţa ochiului meu sufletesc se perindau imagini delicioase de fripturi de iepure şi altele asemănătoare, am fost trezit de o smucitură puternică, însoţită de pocnete, zdrăngănituri şi bubuituri. Cine ar putea să descrie groaza care m-a cuprins când mi-am dat seama că întreaga maşinărie, cu o larmă infernală, se pusese în mişcare, legănindu-se şi aruncându-mă din colţ în colţ! Spaima mea creştea, transformându-se în disperare. Mi-am luat inima în dinţi şi m-am încumetat să sar din maşinărie. În urma mea am auzit hohote de râs care semănau cu nechezatul unor demoni din iad, şi am putut desluşi nişte glasuri barbare strigând: „Pisica! pisica! huo, huo, huo!” Fugeam orbii de furie, în timp ce în urma mea ploua cu pietre, în sfârşit, am izbutit să ajung sub o boltă întunecoasă, unde m-am înăbuşit pierzându-mi cunoştinţa.

Într-un târziu mi s-a părut că aud paşi deasupra capului; după felul cum răsunau, am avut impresia că mă aflu sub o scară. Chiar aşa era…

Dar când să mă strecor afară, am încremenit. În faţa mea fie întindeau la nesfârşit străzi nenumărate, pe care forfoteau o mulţime de oameni, toţi cu desăvârşire necunoscuţi. Unde mai pui că treceau în goană trăsuri, lătrau clini şi, culmea, o ceată întreagă, cu arme lucind în soare, bloca strada; o tobă începu să bată brusc, chiar lângă urechea mea, alil de laic, încât am sărit de trei coţi în sus. Era firesc să mi se umple sufletul de o spaimă ciudată. Îmi dădeam seama că mă aflam în lume, în acea lume pe care o întrezărisem din depărtare de pe acoperiş, de multe ori cu nostalgie, cu o anumită curiozitate. Da, mă aflam chiar în mijlocul acestei lumi, eu, un străin fără experienţă. M-am strecurat, cu grijă de-a lungul caselor, până am întâlnit în sfârşit câţiva tineri din specia mea. M-am oprit, încercând să leg cu dânşii o conversaţie; ei însă s-au mulţumit să holbeze nişte ochi din care parcă ieşeau schiţei, apoi, cu o săritură, s-au depărtat. „Tineret fluşturatic, am exclamat, habar n-ai cine ţi-a ieşit în cale!

Aşa trec prin lume spiritele mari, neobservate şi neluate în seamă. Acesta este destinul înţelepciunii pieri luare”. Mă aşteptam la mai multă înţelegere din partea oamenilor, aşa că sărind pe pervazul unei ferestre de subsol, care se ridica puţin deasupra trotuarului, am scos câteva mieunaturi vesele şi, după părerea mea, destul de îmbietoare; toţi treceau însă reci, fără pic de simpatie, abia aruncându-mi câte o privire. Într-un târziu am zărit un băieţaş frumos, cu bucle blonde, care m-a privit prietenos şi m-a chemat, ademenindu-mă cu degetul: „Piş! piş!”

„O, suflet nobil, tu mă înţelegi!” m-am gândit eu. Sărind jos, m-am apropiat de el şi am început să torc prietenos. Băieţaşul m-a mângâiat, dar în clipa când mă pregăteam să mă dăruiesc în întregime sentimentelor prieteniei, mi-a strâns cu atâta putere coada încât, de durere, am scos un ţipăt. Se pare că tocmai *acest* lucru i-a făcut cea mai mare plăcere acelei fiinţe răutăcioase, căci a izbucnit în râs şi, ţinându-mă bine, ca să nu pot fugi, a încercat să repete manevra diabolică. Cuprins de o mânie dreaptă şi însetat de răzbunare, mi-am înfipt ghearele adânc în mâinile şi în obrajii lui; urlând de durere, mi-a dat drumul. Dar în aceeaşi clipă l-am auzit strigând: „Tyras!… Cartuş! Şo pe el!… Şo pe el!”… Lătrând zgomotos, doi câini s-au năpustit asupra mea. Fugeam cu sufletul la gură… câinii după mine, gata-gata să mă înhaţe… simţeam că nu mai e nicio scăpare! înnebunit de groază, am sărit printr-o fereastră de la parter, făcând să zăngănească geamurile şi răsturnând câteva ghivece de flori ce se aflau pe pervaz şi care au căzut cu un zgomot de tunet pe podea. O femeie, care şedea împletind la o masă, a sărit în sus speriată. A apucat un băţ şi s-a repezit la mine strigând: „Îţi arăt eu ţie, bestie afurisită!”… Dar ochii mei care ardeau de mânie, ghearele scoase afară şi miorlăitul meu disperat au făcut-o să se oprească. Ca în tragedia aceea cunoscută63, stătea cu băţul ridicat, aidoma tiranului, nehotărât între furie şi stăpânire de sine. Deodată s-a deschis uşa; cu o extraordinară prezenţă de spirit, am zbughit-o printre picioarele bărbatului care tocmai intra şi

am avut norocul să nimeresc, din casa aceea, iar în stradă.

Istovit de toate aceste emoţii, am găsit până la urmă un locşor liniştit şi ferit unde am putut să-mi trag sufletul. Deodată a început să mă chinuie o foame cumplită şi abia atunci mi-am adus aminte, cu durere, de bunul maestru Abraham de care mă despărţise soarta crudă. Dar cum să-l regăsesc? Priveam cu tristeţe în jurul meu; nu găseam nicio posibilitate să nimeresc drumul spre casă şi ochii mi s-au umplut de lacrimi amare.

260

Speranţa mi-a reînviat însă când, la colţul unei străzi, am zărit o fetişcană, cu înfăţişare prietenoasă, stând în faţa unei măsuţe încărcate cu pâinişoare şi câraaţi, de care îţi lăsa gura apă. M-am apropiat încetişor; fata mi-a zâmbit. Ca să mă prezint din capul locului ca un tânăr binecrescut, cu maniere elegante, mi-am arcuit în faţa ei spinarea mai frumos ca oricând. Zâmbetul fetei s-a prefăcut într-un râs sonor. „În sfârşit, am întâlnit un suflet nobil, o inimă sensibilă! O, Doamne, ce dulce mângâiere pentru un suflet rănit!” Vorbind astfel cu mine însumi, am înşfăcat un cârnăcior de pe masă. M-am trezit însă că fata începe să ţipe şi dacă m-ar fi nimerit cu lemnul noduros cu care încerca să mă lovească, fără-ndoială că n-aş mai fi gustat niciodată din cârnăciorul pe care-l luasem – bazându-mă pe onestitatea şi umanitatea ei – nici din vreun alt cârnăcior. Mi-am adunat ultimele puteri ca să scap de urmărirea acelui monstru feminin. Am izbutit în cele din urmă să ajung într-un loc unde am putut consuma cârnăciorul în tihnă.

Această frugală gustare mi-a înseninat starea de spirit şi cum razele calde ale soarelui îmi mângâiau blana, am simţit cu toată plenitudinea cât de frumoasă e viaţa pe acest pământ. Când s-a lăsat însă noaptea umedă şi rece şi când, lipsit de un culcuş moale ca acela pe care-l aveam la bunul meu maestru, m-am trezit a doua zi îngheţat şi înfometat, am fost cuprins de o tristeţe vecină cu disperarea. „Aşadar (am izbucnit eu în tânguiri) asta e lumea pe care, de pe acoperişul căminului tău, doreai atât

de mult s-o cunoşti? Lumea, în care te-aşteptai să găseşti virtuţile, înţelepciunea şi etica unei culturi superioare? O, ce barbari lipsiţi de inimă! Puterea lor nu stă decât în bătaie, iar înţelepciunea lor, doar într-o nemiloasă batjocură. Şi singurul lor scop este persecuţia plină de invidie a firilor profunde şi sensibile. O, vreau să plec cât mai repede din această lume făţarnică şi amăgitoare! Primeşte-mă în umbra ta răcoroasă, tu, dulce beci al casei mele! O, pod! O, sobă! O, singurătate, unica mea bucurie, după tine tânjeşte sufletul meu îndurerat!”

Copleşit de deznădejde, am închis ochii şi am plâns amarnic.

Deodată o voce cunoscută mi-a răsunat în urechi:

— Murr! Murr! Cum de-ai ajuns aici, dragul meu prieten? Ce ţi s-a întâmplat?

Am deschis ochii: în faţa mea era tânărul Ponto.

Deşi Ponto mă ofensase grav, apariţia lui neaşteptată mi-a adus totuşi o mângâiere. Am uitat nedreptate pe care mi-o făcuse şi i-am povestit toate cele petrecute cu mine. Printre şiroaie de lacrimi, i-am înfăţişat situaţia disperată în care mă aflam şi am încheiat plângându-mă de foamea care mă chinuia. În locul compătimirii la care mă aşteptam. Ponto a izbucnit în hohote de râs.

— Mare prostănac eşti, măi Murr! întâi se vâră iepurele într-un cupeu în care n-avea ce căuta şi adoarme; iar când trăsura porneşte, se sperie şi sare afară; se miră grozav că, deşi n-a trecut niciodată pragul casei, nu-l cunoaşte nimeni, şi că dă de bucluc din pricina poznelor; pe deasupra e şi atât de prost, încât nu-i în stare să-şi găsească drumul înapoi, la stăpânul său... Ascultă aici, amice Murr: te-ai lăudat mereu cu savantlâcul şi cultura ta, ai făcut totdeauna pe grozavul cu mine, iar acum stai părăsit şi disperat şi toate însuşirile cele mari ale spiritului tău nu te pot învăţa cum să te descurci ca să-ţi potoleşti foamea şi să găseşti drumul spre casă. Şi dacă acel pe care-l socoti inferior ţie nu te va lua acum sub oblăduirea lui, ai să mori aici în chipul cel mai ruşinos; şi nu se va găsi nicio fiinţă pe tot pământul căreia să-i pese de cunoştinţele

şi de talentele tale; şi niciunul dintre poeţii pe care-i socoteşti prieteni nu va pune un amical *„Hiciact*!*” 64* pe locul unde ai să pieri din propria ta prostie. Vezi că şi eu am trecut prin şcoală şi, orice-ar zice unii, pot să citez şi eu puţintică latină!... Dar ţie ţi-i foame, sărmane motan, şi la asta trebuie găsit leac în primul rând. Hai cu mine!

Tânărul Ponto a pornit înainte cu pas sprinten. Eu îl urmam abătut, zdrobit de cuvintele lui care, pe stomacul gol. Îmi păreau a fi destul de adevărat. Dar ce tare m-am speriat când...

262

(F.m.) ... pentru editorul acestor file a fost întâmplare deosebit de fericită că a putut surprinde astfel, pe viu, ciudata conversaţie dintre Kreisler şi consilierul intim. Acest fapt i-a dat posibilitatea să-ţi înfăţişeze, dragă cititorule, cel puţin câteva icoane din prima tinereţe a acelui personaj bizar a cărui biografie este oarecum obligat s-o scrie. Editorul crede că, în ceea ce priveşte conturul şi coloritul lor, aceste icoane pot fi socotite destul de caracteristice şi de semnificative. Cel puţin după cele povestite de Kreisler despre mătuşa Fusschen şi lăuta sa. nu mai poate fi pus la îndoială faptul că muzica, cu melancolia ei ciudată şi cu deliciile ei cereşti, a prins rădăcini cu mii de fibre în sufletul băieţaşului.

Nu-i deci de mirare că din acest suflet curg şiroaie de sânge fierbinte atunci când e rănit. Pe numitul editor l-au interesat, l-au pasionat chiar, mai ales două momente din viaţa capelmaist rului nostru. Şi anume, în ce fel maestrul Abraham a intrat în familie, ajungând să-l influenţeze pe micul Johannes, şi care a fost catastrofa ere l-a smuls pe onorabilul Kreisler de la reşedinţa ducelui, transformându-l în capelmaistru, cum ar fi trebuit să fie de la început, deşi putem să avem încredere în forţa eternă care le face pe toate la timpul şi la locul potrivit. Parte din aceste împrejurări au putut fi aflaie şi le vei afla şi tu îndată, iubite cititor.

Mai întâi, se ştie precis că la Gonionesmuhl, unde s-a născut şi a copilărit Kreisler, trăia un om ciudat cu o

înfăţişare şi cu nişte purtări din cale-afară de curioase. De altfel; orăşelul Gonionesmuhl a fost întotdeauna paradisul tuturor originalilor; deci Kreisler a crescut înconjurat de personajele cele mai ciudate care, fără îndoială, produceau asupra lui o impresie deosebit de puternică, mai ales că în anii copilăriei n-avea legături cu cei de-o seamă cu dânsul. Omul acela se numea, la fel ca şi un cunoscut umorii, Abraham Liscov, şi era constructor de orgi, meserie pentru care avea uneori nu dispreţ profund, iar alteori o ridica în slăvi, aşa că, la drept vorbind, nu prea puteai să-ţi dai seama ce gândeşte.

După cum povesteşte Kreisler, în familia lui se vorbea totdeauna cu cea mai mare admiraţie despre domnul Liscov. Afirmau că e cel mai priceput artist din toţi câţi există şi regretau că firea lui capricioasă şi poznele lui năstruşnice îl ţineau departe de oameni. Puteai auzi când pe unul, când pe altul, vorbind ca de un noroc neaşteptat, dacă domnul Liscov îi făcuse o vizită şi-i acordase pianul. Cu acest prilej se povesteau multe despre ciudăţeniile lui nemaipomenite, ceea ce producea o impresie deosebit de puternică asupra lui Johannes. Copilul, fără să-l cunoască pe domnul Liscov, îşi făcuse o imagine precisă despre el şi ardea de dorinţa de a-l vedea. După ce, într-una din zile, unchiul spuse că domnul Liscov va veni, poate, la ei acasă, şi va repara pianul, micul Johannes nu mai avu linişte: în fiecare dimineaţă întreba dacă maestrul are de gând să vină cu adevărat. Interesul copilului pentru necunoscutul domn Liscov se transformă într-o admiraţie plină de respect când, pentru întâia oară, auzi sunetele maiestuoase ale orgii din catedrală, unde unchiul se ducea rar, şi când află că acel minunat instrument a fost construit chiar de domnul Abraham Liscov. Din clipa aceea, imaginea pe care Johannes şi-o făcuse despre domnul Liscov dispăru şi alta, cu totul nouă, îi luă locul. Copilul şi-l închipuia acum pe domnul Liscov ca pe-un bărbat înalt, frumos, cu înfăţişare impunătoare, vorbind clar şi tare şi, mai ales, purtând o haină brumărie cu fireturi late de aur, cum purta naşul lui – consilierul comercial – faţă de ale

cărui veşminte bogate micul Johanes arăta deosebit respect.

Într-o zi, pe când Johannes cu unchiul lui stăteau la fereastră, trecu în goană pe stradă un om mic şi uscăţiv, îmbrăcat într-un *roquelaure65* de lână, de o culoare verde-deschis, cu clapele de pe umeri fluturând caraghios în aer. Mai purta şi un tricorn mic, înfipt marţial peste frizura lui pudrată, cu o coadă lungă ce-i atârna pe spate. Călca apăsat, de răsuna caldarâmul, şi la fiecare pas lovea puternic în pământ cu bastonul de bambus ce-l ţinea în mână. Când ajunse în dreptul ferestrei, aruncă unchiului o privire tăioasă din ochii lui negri ca nişte cărbuni, fără să-i răspundă la salut. Micul Johannes simţea trec fiori reci şi în acelaşi timp îi venea să râdă în hohote, dar nu putea, pentru că îşi simţea pieptul strâns ca într-o menghine.

— Era domnul Liscov, îi spuse unchiul.

— Mi-am închipuit, răspunse Johannes.

Domnul Liscov nu era înalt şi impunător, nici nu purta o haină brumărie cu fierturi, ca naşul, consilierul comercial.

Foarte ciudat era însă faptul că arăta întocmai aşa cum şi-l închipuise copilul înainte de fi auzit orga. Johannes nu apucase însă să-şi revină din cel simţământ asemănător unei spaime neaşteptate, când domnul Liscov se opri brusc, făcu stânga-mprejur, şi, cu aceiaşi paşi zgomotoşi, se apropie de fereastră; se înclină adânc în faţa unchiului, apoi o şterse, hohotind de râs.

— Asta-i conduită de om aşezat, cu studii, care prin faptul că e constructor de orgi are privilegiul să se numere printre artişti şi căruia legile ţării îi îngăduie să poarte spadă? Îţi vine să crezi că de dimineaţă s-a întrecut cu paharul sau că a fugit dintr-o casă de nebuni, nu-i aşa? Dar acum sunt sigur că va veni la noi şi ne va repara pianul.

Unchiul a avut dreptate. Domnul Liscov s-a prezentat chiar a doua zi, dar în loc să se apuce de reparaţia pianului, ceru ca micul Johannes să-i cânte ceva. Copilul fu cocoţat pe un scaun, deasupra unui teanc de cărţi. Domnul

Liscov îşi rezemase coatele pe coada pianului şi-l privea atât de fix în ochi, încât băieţaşul se fâstâci de tot şi menuetele şi ariile, pe care le cânta de pe un vechi caiet de note, ieşiră pline de poticneli. Domnul Liscov asculta serios; deodată însă copilul alunecă de pe scaun şi căzu sub pian. Constructorul de orgi, care îi trăsese de sub picioare băncuţa, izbucni într-un hohot de râs nestăpânit. Copilul se ridică de jos foarte ruşinat, în timp ce domnul Liscov se şi aşezase în faţa pianului, scosese, un ciocan şi lovea în bietul instrument fără pic de milă, ca şi când ar fi vrut să-l facă ţăndări.

— Domnule Liscov, vino-ţi în fire! strigă unchiul.

În aceeaşi clipă, micul Johannes, fierbând de indignare, apăsă cu toată puterea capacul pianului, care se închise cu un zgomot asurzitor. Domnul Liscov abia avu timp să-şi tragă capul, ca să nu fie lovit. Băieţaşul strigă:

— Dragă unchiule, dumnealui nu-i acel artist îndemânatic, care a construit orga cea frumoasă. Nu se poate să fie el, pentru că ăsta e un prost care se poartă ca un copil rău crescut.

Unchiul se minună de îndrăzneala băiatului, iar domnul Liscov îl cercetă îndelung cu privirea şi mormăi:

— Ciudat domnişor!

După aceea, deschise încet şi cu grijă pianul. Îşi scoase sculele şi se apucă de lucru; sfârşi peste vreo două ore, fără să rostească niciun cuvânt.

Din ziua aceea, constructorul de orgi a manifestat o deosebită simpatie pentru copil. Venea în casă aproape zilnic şi izbuti să câştige dragostea băiatului, deschizându-i o lume nouă şi bogată, în care spiritul lui vioi se putea mişca mai în libertate. Nu tocmai vrednic de laudă era faptul că Liscov – mai ales când băiatul se făcu mai mare – îl încuraja la tot felul de farse a căror victimă era adesea chiar unchiul, căci acesta, cu inteligenţa lui limitată şi cu apucăturile lui caraghioase, oferea ţinta cea mai potrivită. Este sigur însă că, atunci când Kreisler se plânge de singurătatea nemângâiată a copilăriei lui, când atribuie acelei perioade descumpănirea ce-i tulbură uneori

adâncurile firii, trebuie să ne gândim mai ales la relaţiile cu unchiul care l-a crescut. Copilul nu putea să respecte pe omul care trebuia să-i ţină loc de tată, dar care îi apărea ca un caraghios prin tot ce făcea şi spunea.

Liscov ar fi vrut să şi-l apropie cu totul pe Johannes şi ar fi izbutit dacă nu se opunea firea nobilă a copilului. E drept că bătrânul constructor de orgi avea o inteligenţă pătrunzătoare, o sensibilitate profundă şi o neobişnuită vioiciune de spirit; în ce priveşte însă ceea ce numim în mod obişnuit umor, el nu avea acea rară şi minunată stare de spirit care izvorăşte din lupta celor mai antagonice principii şi din intuirea adâncă a vieţii în toate contingenţele ei, ci poseda numai un simţ acut pentru lucrurile extravagante unit cu nevoia de-a apărea bizar. Iată temeiul sarcasmului pe care Liscov îl manifesta cu orice prilej, un fel de bucurie răutăcioasă cu care urmărea până în cel mai mic amănunt tot ce era socotit nelalocul lui. Această bătaie de joc răutăcioasă rănise sufletul delicat al copilului şi împiedicase crearea unor raporturi mai intime la care ar fi fost firesc să se ajungă, datorită sentimentelor cu adevărat părinteşti ale acestui prieten în vârstă. Pe de altă parte nu putem tăgădui că bizarul constructor de orgi era cel mai indicat să trezească şi să cultive germenul unui umor care se afla în sufletul copilului, umor care, de altfel, s-a şi dezvoltat cu prisosinţă.

Domnul Liscov avea obiceiul să povestească multe despre tatăl lui Johannes cu care fusese prieten intim în tinereţe. Ceea ce povestea mi putea fi decât în defavoarea unchiului care trecea cu totul în umbră când fratele lui apărea în primul plan. Într-o zi, constructorul de orgi vorbi cu admiraţie despre profunda muzicalitate a tatălui, luând în bătaie de joc metoda greşită prin care unchiul predase nepotului său primele noţiuni de muzică. Johannes, mereu cu gândul la cel care îi fusese fiinţa cea mai apropiată şi pe care nu-l cunoscuse, cerea tot alte şi alte amănunte. Deodată însă Liscov tăcu şi rămase cu privirea pironită în pământ, ca un om căruia i-a apărut în minte o icoană de

odinioară.

266

— Ce aveţi, maestre? îl întrebă Johannes. Ce gânduri vă frământă?

Lisov tresări ca trezit dintr-un vis şi zâmbi:

— Îţi mai aduci aminte, Johannes, cum ţi-am tras bancheta de sub picioare şi tu ai căzut sub pian, când te puseseră să-mi cânţi menuetele acelea groaznice ale unchiului tău?

— Ah, nici nu vreau să-mi mai aduc aminte de ziua când v-am văzul pentru întâia oară! răspunse

Johannes. Aţi făcut haz pe seama unui copil.

— La care copilul a răspuns cu destulă mojicie, râse Liscov. Atunci nu-mi puteam însă închipui că în tine zace un muzician atât de desăvârşit. De aceea, fiule, fă-mi plăcerea şi cântă-mi un coral adevărat la orga asta cu tuburi de hârtie. Eu o să apăs pe *foale*.

Trebuie să mai adăugăm că Liscov avea o mare predilecţie pentru tot felul de jucării, care făceau încântarea lui Johannes. Încă de pe vremea când acesta era un copil, Liscov îi aducea de fiecare dată câte o mică năzdrăvănie. Uneori Johannes primea un măr care se risipea în sute de bucăţile când începea să-l cureţe de coajă, alteori o prăjitură de o formă ciudată. În felul acesta băiatul se familiarizase cu unele trucuri ale magiei naturale şi începuse să-l ajute pe Liscov la construire de maşini optice, la pregătirea unor cerneluri simpatice ş.a.m.d. Însă cea mai minunată jucărie mecanică pe care constructorul de orgi a făcut-o pentru Johannes, a fost o orgă de cameră cu tuburi de hârtie, lungi de opt picioare. Semăna cu acel obiect de artă al lui Eugenius Casparini, bătrânul constructor de orgi din secolul al XVII-lea, obiect care poate fi văzut acum în colecţia de artă din Viena. Instrumentul acela ciudat al lui Liscov avea un sunet atât de puternic şi atât de plăcut, încât te cucerea dintr-odată. Johannes spunea că nu putea să cânte la el fără a nu fi copleşit de o emoţie adâncă şi că i-a inspirat multe melodii bisericeşti de o mare puritate.

Tânărul trebuia deci să-i cânte acum constructorului de orgi la acest instrument. După ce, la cererea lui Liscov, cântă câteva corale, trecu la imnul: *Miscricordias Domini cantabo66* pe care-l compusese cu câteva zile înainte. Când sfârşi, Liscov sări de pe scaun, îl strânse cu putere în braţe şi exclamă râzând în hohote:

— Bufonule, de ce mă năuceşti cu lamentabila ta *cantilenă*? Dacă n-aş fi fost totdeauna lângă tine să apăs pe *foale*, n-ai fi făcut niciodată o compoziţie ca lumea. Acum însă plec şi te las în plata Domnului; să-ţi cauţi pe altcineva care să-ţi fie de folos şi care să ţină la tine tot atât cât am ţinut eu!

Ultimele cuvinte le spuse cu lacrimi în ochi. Apoi ieşi brusc din odaie, trântind cu putere uşa după el. Îndată însă îşi vârî din nou capul pe uşă şi zise cu glas foarte blând:

— Nu se poate altfel. Rămâi cu bine, Johannes. Dacă unchiul tău o să-şi caute vesta cea roşie de mătase înflorată, spune-i că am furat-o eu şi mi-am făcut din ea un turban ca să fiu prezentat marelui sultan. Adio, Johannes!

Nimeni nu-şi putea explica de ce domnul Liscov a părăsit atât de brusc plăcutul oraş Gonionesmuhl, fără să spună nimănui unde se duce.

Unchiul zise:

— Am bănuit de mult că omul acela fără astâmpăr are s-o ia din loc într-o zi; măcar că face nişte orgi atât de frumoase, nu ştie proverbul: piatra care se rostogoleşte nu prinde muşchi. Bine că pianul nostru e în bună stare. De exaltatul acela puţin îmi pasă!

Altfel vedea însă lucrurile Johannes, care simţea mereu lipsa lui Liscov şi căruia întregul Gonionesmuhl i se părea acum o temniţă întunecoasă.

După sfatul constructorului de orgi, voi să pornească în lume, în căutarea altcuiva care să apese pe foaie. Însă unchiul fu de părere că, deoarece şi-a terminat studiile, ar trebui să se ducă în capitală, ca să se desăvârşească sub oblăduirea consilierului de legaţie. Ceea ce s-a şi întâmplat.

În această clipă, iubite cititor, biograful este foarte necăjit căci, ajungând la cea de-a doua etapă a vieţii lui Kreisler despre care a făgăduit să-ţi vorbească, şi anume la momentul când şi-a pierdut postul de consilier de legaţie şi, cum s-ar zice, a fost alungat din capitală, numitul biograf îşi dă seama cât de sărăcăcioase, de neînsemnate şi *disparate* sunt informaţiile de care dispune.

Totuşi ar fi poate destul dacă spunem că, îndată după ce Kreisler a ocupat postul defunctului său unchi şi a devenit consilier de legaţie, un puternic cap încoronat cu statură de colos[33] a făcut prinţului o vizită neaşteptată, recomandându-se drept cel mai bun prieten; l-a strâns atât de călduros în braţele lui de fier, încât prinţul aproape că şi-a pierdut răsuflarea, în felul lui de a fi şi de-a se purta, namila avea ceva irezistibil, astfel că toate dorinţele i se îndeplineau, chiar dacă acest lucru pricinuia tuturor necaz şi suferinţă. Unii găsiră cam nefastă prietenia acestui bărbat puternic, ba voiră chiar să i se împotrivească, dar nimeriră ei înşişi într-o dilemă primejdioasă: ori să recunoască avantajele acelei prietenii, ori să caute, peste graniţă, o altă perspectivă din care, eventual, să-l poată vedea într-o lumină mai bună pe acest puternic.

Printre aceştia din urmă se afla şi Kreisler.

Cu toată firea lui de diplomat, Kreisler îşi păstrase destul de multă candoare şi din această pricină avea momente când nu ştia ce hotărâre să ia. Într-unul din aceste momente întrebă pe o femeie frumoasă şi în mare doliu, cam ce părere are despre consilierii de legaţie. Doamna îi răspunse multe şi de toate în cuvinte amabile şi înţelepte, din care, până la urmă, se înţelegea că nu are o părere prea grozavă despre un consilier de legaţie, care se ocupă cu pasiune de artă, dar nu i se consacră în întregime.

— Sunteţi cea mai admirabilă văduvă din lume! exclamă Kreisler. Voi pleca neapărat.

Când, gata de plecare şi cu pălăria în mână, se pregătea cu emoţie şi părere de rău, să-şi ia rămas bun de

33 Mila Domnului voi cînta (lat.).

la acea doamnă în doliu, ea îi vârî în buzunar numirea în postul de capelmaistru la curtea marelui duce, care înghiţise ţărişoara prinţului Irenaus.

Ar fi aproape de prisos să adăugăm că persoana în doliu era doamna consilier Benzon, care îşi pierduse de curând soţul.

Printr-o ciudată întâmplare, doamna Benzon…

(M.r.p.) … l-am văzut pe Ponto mergând drept spre acea vânzătoare de pâine şi cârnaţi care fusese gata să mă omoare în bătaie, deşi mă apropiasem de ea atât de prietenos.

— Dragă Ponto, dragă Ponto, ce faci! Fii atent, fereşte-te de barbara asta nemiloasă, fereşte-te de intangibilul cârnat, setos de răzbunare!

Astfel strigam zadarnic în urma lui Ponto, care îşi vedea mai departe de drum, neluând în seamă cuvintele mele. Eu îl urmam la distanţă, pentru ca, în cazul că va da de bucluc, să pot şterge puţină. Când ajunse în dreptul măsuţei, Ponto se ridică în două picioare şi începu să ţopăie graţios în jurul fetei, care se bucură nespus şi îl chemă lângă dânsa; pudelul se apropie, îşi puse capul pe genunchii ei, apoi sări iarăşi în sus, latră voios, ţopăind mereu în jurul mesei, în timp ce cu modestie adulmeca cârnaţii şi privea drept în ochii fetei.

— Vrei un cârnăcior, căţeluş cuminte ce eşti? îl întrebă ea şi, când pe Ponto dând drăguţ din coadă scotea un lătrat de bucurie, luă, spre marea mea uimire, cel mai mare şi cel mai frumos cârnăcior şi i-l întinse.

Pudelul, ca şi cum ar fi vrut să-şi arate recunoştinţa, mai făcu un pas de balet, apoi veni grabnic spre mine, îmi puse cârnăciorul în faţă şi mă îndemnă prietenos:

— Ia-l şi întremează-te, iubitule!

După ce am mâncat cârnăciorul, Ponto mă pofti să-l urmez, ca să mă ducă înapoi la maestrul Abraham.

Mergeam agale alături, astfel că pe drum nu ne-a fost greu să purtăm o conversaţie inteligentă.

— Recunosc, dragă Ponto, aşa am început discuţia, că tu te pricepi mai bine să te descurci în viaţă. Eu n-aş fi

izbutit niciodată să înduioşez inima acelei barbare, pe care tu ai câştigat-o atât de uşor. Dar, te rog să mă ierţi! Toată purtarea ta faţă de vânzătoarea de cârnaţi avea ceva ce e împotriva firii mele intime. O anumită linguşire umilă, o negare-a propriei demnităţi, a tot ce este nobil în tine – nu! dragul meu pudel, eu n-aş fi în stare să mă arăt atât de prietenos, să născocesc atâtea manevre, să cerşesc atât de umil, aşa cum ai făcut tu. Când mi-e foame sau când simt poftă de ceva special, mă mulţumesc să sări pe scaun, în spatele maeştrului şi, torcând uşor, să fac o aluzie la dorinţa mea. Mai degrabă îi aduc aminte de obligaţia pe care şi-a luat-o să se îngrijească de nevoile mele, decât să-i cer o binefacere. Ponto izbucni în râs şi-mi spuse:

270

— O, Murr, iubitul meu motan! Poţi să fii un bun literat şi să te pricepi grozav la nişte lucruri de care eu habar n-am, dar cât priveşte viaţa propriu-zis, nu cunoşti lucrurile elementare şi ai putea să crăpi de foame din lipsă de simţ practic. În primul rând, înainte de a mânca acel cârnat, ai fi judecat poate cu totul altfel, căci oamenii flămânzi sunt mult mai cuminţi şi mai docili decât cei sătui; în al doilea rând, săvârşeşti o mare eroare în ceea ce priveşte aşa-numita mea umilinţă. Ştii doar că dansul şi sărituriile îmi plac nespus de mult, aşa că adesea le practic şi pe cont propriu. Când îmi fac gimnastica mea în faţa oamenilor, mă amuză grozav că proştii de ei îşi închipuie că îmi arăt talentele dintr-o deosebită dragoste pentru persoana lor şi numai pentru a le oferi o plăcere şi o distracţie. Da, să ştii că aşa îşi închipuie ei, chiar dacă reiese limpede că scopul este altul. Dragul meu, ai avut chiar adineauri prilejul să vezi un exemplu concludent. Pata ar fi trebuit să-şi dea îndată seama că ceea ce mă interesa era câmăciorul; cu toate acestea nu mai putea de bucurie că-mi demonstram arta în faţa ei – unei necunoscute – ca în faţa unei persoane în stare să-mi aprecieze talentul; şi datorită acestei bucurii a procedat exact cum doream eu. Omul practic trebuie să ştie să prezinte lucrurile pe care le face în propriul lui interes, ca

pe ceva săvârşit de dragul altcuiva; acesta din urmă ajunge apoi să se creadă chiar foarte obligat şi dispus să-i realizeze scopurile. Mulţi par amabili, serviabili, modeşti, ai zice că trăiesc numai pentru a îndeplini dorinţele altora, pe când în realitate nu se gândesc decât la propriul lor eu, pe care ceilalţi îl slujesc fără să-şi dea seama. Aşadar, ceea ce tu numeşti linguşire josnică, nu este altceva decât o atitudine practică, şi constă în recunoaşterea prostiei altora şi în exploatarea ei.

— O, Ponto, i-am răspuns eu, eşti un om de lume, fără îndoială, şi sunt încredinţat că înţelegi mai bine decât mine viaţa; totuşi nu prea-mi vine a crede că talentele tale ciudate îţi fac cu adevărat plăcere. Cel puţin eu m-am cutremurat când te-ai produs în faţa mea cu un „aport”, aducând stăpânului tău o splendidă bucată de friptură, pe care ai ţinut-o frumos în dinţi şi de care nu te-ai atins, până ce stăpânul nu ţi-a făcut un semn de încuviinţare.

— Dar, ia spune-mi, dragă Murr, ce s-a petrecut după aceea? întrebă Ponto.

— După aceea, i-am răspuns eu, amândoi, şi stăpânul tău şi maestrul Abraham, te-au lăudat din cale-afară de mult şi ţi-au pus înainte o farfurie plină de friptură, din care ai înfulecat cu o poftă uimitoare.

— Ei vezi, continuă Ponto, crezi tu oare, dragă motane, că dacă aş fi mâncat bucăţica cea mică, în timp ce făceam „aport”, aş mai fi primit o porţie atât de mare, sau crezi că aş mai fi căpătat în vecii vecilor friptură? Află deci, tinere lipsit de experienţă, că nu trebuie să te dai înapoi în fala unui sacrificiu mic, dacă vrei să obţii ceva mare. Mă miră însă, că aşa de citit cum eşti, nu ştii ce înseamnă să dai cârnaţii pe slănină. Îţi mărturisesc cu laba pe inimă că dacă aş fi găsit o bucată de friptură într-un colţ singuratic, aş fi mâncat-o fără să mai aştept vreo încuviinţare din partea stăpânului meu – cu singura condiţie ca să nu mă vadă nimeni. E în firea omului ca, într-un colţ singuratic, să se poarte cu totul altfel, decât în plină stradă. Afară de asta, mai există un principiu, izvorât din profunda cunoaştere a lumii, şi anume că este recomandabil să fii

cinstit în lucrurile mărunte.

O bucată de vreme am rămas tăcut, meditând asupra principiilor enunţate de Ponto; îmi aduceam parcă aminte să fi citit undeva că fiecare trebuie să se poarte în aşa fel, încât purtarea lui să poată fi considerată ca un principiu general68, sau aşa cum ar dori el ca şi ceilalţi să se poarte cu dânsul, şi mă căzneam zadarnic să împac acest principiu cu înţelepciunea practică a lui Ponto. M-am gândit că toată prietenia de care pudelul îmi dădea dovadă în această clipă ar putea să nu aibă alt scop decât dezavantajul meu şi interesul lui. I-am spus-o verde în faţă.

— Ponto îmi răspunse râzând:

— Eşti un hârtu! De tine nici nu poate fi vorba. Tu nu-mi poţi aduce niciun fel de avantaj şi nu-mi poţi pricinui niciun rău. Eu nu te invidiez pentru ştiinţa ta seacă. Nu avem aceleaşi interese, iar dacă ţi-ar trece cumva prin minte să manifeşti vreo ostilitate faţă de mine, află că-ţi sunt superior ca forţă şi îndemânare. Un salt, o muşcătură zdravănă cu dinţii mei ascuţiţi te-ar pune la punct o dată pentru totdeauna.

Am fost cuprins de o frică grozavă faţă de propriul meu prieten. Această teamă crescu şi mai tare, când am văzut că un pudel mare şi negru i-a dat bineţe în felul lor obişnuit, iar pe urmă au şuşotit amândoi între ei, aruncând din când în când spre mine câte o privire, în care parcă ardeau flăcări.

Mi-am lipit urechile de cap şi m-am tras mai deoparte, dar curând după aceea Ponto se despărţi de prietenul său cel negru şi sări iarăşi spre mine, strigându-mi:

— Hai, amice!

— Doamne, Dumnezeule, am întrebat năucit, dar cine era bărbatul acela serios care, poate, e tot atât de înţelept şi de practic ca şi tine!

— Te pomeneşti că te-ai speriat de bunul meu unchi, pudelul Skaramuz? mi-a răspuns Ponto. Ştiu că eşti motan, dar văd că ai o inimă de iepure.

— Dar de ce unchiul tău se uita la mine cu nişte ochi aşa de învăpăiaţi şi ce-aţi tot şuşotit acolo în taină şi atât de suspect?

— Trebuie să-ţi spun că unchiul meu e cam ursuz şi, ca toţi oamenii de vârsta lui, are anumite prejudecăţi exagerate. Era mirat că ne-a văzut împreună, pentru că diferenţa de poziţie socială ar trebui să împiedice orice intimitate. L-am asigurat că eşti un tânăr foarte cult, cu un caracter agreabil şi că uneori mă distrezi grozav. Atunci a spus că-mi îngăduie să stau, din când în când, de vorbă cu tine, între patru ochi, dar nu care cumva să-mi dea prin gând să te duc la vreo adunare pudeliană, întrucât nu ai şi nu vei avea niciodată calităţile necesare pentru a fi primit la o asemenea adunare – fie chiar numai din pricina urechilor tale mici, care-ţi trădează prea vizibil originea inferioară, şi pe care pudelii cu urechi lungi le socot foarte indecente… I-am făgăduit că-l voi asculta.

Dacă pe vremea aceea aş fi ştiut ceva despre marele meu strămoş, motanul încălţat, care s-a ridicat la posturi şi demnităţi înalte, devenind prieten la cataramă cu regele Gottlieb[34], aş fi putut demonstra foarte uşor lui Ponto că orice adunare pudeliană ar trebui să se considere foarte onorată de prezenţa unui descendent din cea mai ilustră familie; dar aşa, a trebuit să rămân în obscuritate şi să îngădui ca Skaramuz şi Ponto să se creadă superiori mie.

În vremea asta ne continuam drumul. Chiar în faţa noastră mergea un tânăr care, scoţând un chiot de bucurie, făcu atât de brusc un pas înapoi încât, dacă n-aş fi sărit repede la o parte, ar fi putut să mă rănească. Un chiot la fel de puternic scoase şi alt tânăr, care îi venea în întâmpinare. Căzură unul în braţele celuilalt ca nişte prieteni care nu s-au văzut de mult. Apoi merseră o bucată de drum împreună ţinându-se de mână şi, în sfârşit, se despărţiră, luându-şi rămas bun în acelaşi mod afectuos. Cel care mergea înaintea noastră îşi petrecu prietenul cu privirea vreme îndelungată, apoi intră repede într-o casă. Ponto se opri, iar eu îi urmai exemplul. La catul al doilea al

34 Personaj din basmul Motanul încălţat de Ludwig Tieck.

casei se deschise o fereastră, în cadrul căreia apăru o fată frumoasă coz; în spatele ei stătea tânărul nostru şi amândoi râdeau în hohote, privind în urma prietenului, de care tocmai se despărţise. Ponto aruncă o privire în sus şi mormăi printre dinţi ceva, ce nu am putut să înţeleg.

— De ce te-ai oprit aici, dragă Ponto? Nu mergem mai departe?

La întrebarea mea Ponto nu răspunse nimic. Într-un târziu scutură energic din cap şi porni mai departe, fără să scoată un cuvânt.

Când ajunserăm într-o piaţă frumoasă, înconjurată de copaci şi împodobită cu statui, Ponto rupse în sfârşit tăcerea:

— Să ne oprim puţin aici, dragă Murr. Nu-mi ies din minte cei doi tineri care s-au îmbrăţişat atât de călduros pe stradă şi pe care îi leagă o prietenie ca aceea dintre Damon şi Pilade.

— Damon şi Pithias[35] l-am corectat eu. Pilade era prietenul devotat al lui Oreste, căruia îi punea halatul, îl vâra în pat şi-i făcea ceai de muşeţel ori de câte ori furiile îl persecutau din cale-afară. Se simte, dragă Ponto, că nu prea eşti tare la istorie.

— N-are a face, răspunse pudelul. În schimb cunosc prea bine istoria celor doi prieteni şi am să ţi-o povestesc cu toate amănuntele, aşa cum am auzit-o de la stăpânul meu, care a spus-o de vreo douăzeci de ori. Poate că la cele două perechi – Damon şi Pithias, Oreste şi Pilade – ai să adaugi şi a treia: Walter şi Formosus. Formosus este numele tânărului care era gata să te calce, în bucuria de a-l revedea pe iubitul său prieten Walter. Uite, vezi casa aceea frumoasă cu geamuri sclipitoare? Acolo locuieşte un preşedinte bătrân, putred de bogat. Formosus, datorită inteligenţei şi abilităţii sale uimitoare, a ştiut cum să se vâre bătrânului pe sub piele, atât de bine, încât acesta îl privea ca pe propriul său fiu. Deodată însă Formosus şi-a

35 Vestit cuplu de prieteni din Siracuza, amintit şi în poezia Ostatecul de Schiller.

pierdut toată vioiciunea, a devenit palid, căpătijid un aer bolnăvicios; ofta de zece ori pe ceas, de parcă ai fi zis că vrea să-şi dea sufletul. Nimic nu mai părea să-l intereseze, atât era de adâncit, de pierdut în sine. Multă vreme bătrânul a încercat zadarnic să afle de la el cauza acestei misterioase tristeţi; până la urmă a ieşit la iveală că era foarte îndrăgostit de fata preşedintelui, singura lui odraslă. Întâi bătrânul s-a speriat, căci avea cu totul alte planuri pentru copila lui şi nu se gândea nicidecum s-o mărite cu un Formosus oarecare, un ins care nu avea nici rang, nici slujbă. Văzând însă că tânărul se ofilea tot mai tare pe zi ce trece, bătrânul s-a hotărât s-o întrebe pe Ulrike ce părere are despre tânărul Formosus şi dacă acesta a apucat să-i spună ceva despre dragostea lui. Ulrike şi-a lăsat privirile în pământ şi i-a răspuns că Formosus nu i-a făcut nicio declaraţie, fiind prea modest şi cuviincios; dar că ea şi-a dat seama de mult că o iubeşte, întrucât asemenea lucru nu poate trece neobservat. De altfel, Formosus îi place foarte mult şi, dacă nu sunt alte piedici, şi dacă tăticului drag şi scump nu are nimic împotrivă, şi… într-un cuvânt, Ulrike a depănat tot ce obişnuiesc în asemenea ocazii să spună fetele, care nu mai sunt în prima tinereţe şi care se gândesc serios: „Cine va fi oare acela care mă va duce în casa lui?” În cele din urmă, preşedintele îi vorbi lui Formosus astfel: „Sus inima, tinere! Fii vesel şi fericit – ai s-o capeţi pe Ulrike a mea!”… Astfel Ulrike a devenit logodnica tânărului domn Formosus. Toată lumea se bucura de fericirea acestui tânăr drăguţ şi modest. Numai Walter, cu care Formosus împărţise până atunci toate bucuriile şi toate necazurile, a fost cuprins de mâhnire şi deznădejde, căci o văzuse de câteva ori pe Ulrike, ba chiar vorbise cu ea, şi se îndrăgostise încă şi mai grozav decât Formosus. Dar eu îţi pomenesc de dragoste şi de îndrăgostiţi şi nici nu ştiu măcar dacă tu, dragă motane, ai iubit vreodată şi dacă, prin urmare, cunoşti acest sentiment?

— În ceea ce mă priveşte, dragă Ponto, nu cred să fi iubit până acum, căci îmi dau seama că n-am ajuns

niciodată în starea aceea pe care o descriu mulţi poeţi. Oricum pe scriitori nu trebuie să-i crezi pe de-a-ntregul; judecând însă după câte am citit şi ştiu, dragostea n-ar fi decât o stare psihică morbidă care, la specia umană, se manifestă ca demenţă parţială, deoarece un obiect este luat drept altceva decât este în realitate. De pildă, un bondocei de fată, care cârpeşte ciorapi, o iei drept zeiţă. Dar te rog să continui, iubite pudel, căci vreau să aflu povestea celor doi prieteni, Formosus şi Walter.

276

— Walter, povesti Ponto mai departe, a căzut la pieptul lui Formosus şi i-a spus printre şiroaie de lacrimi: „Îmi răpeşti fericirea vieţii, dar pentru că e vorba de *tine*, că *tu* vei fi fericit, asta mă mângâie; adio, iubitul meu prieten, adio pe vecie!” Apoi Walter a fugit într-un boschet şi a vrut să se împuşte. Sinuciderea n-a izbutit însă, deoarece, în disperarea lui, Walter uitase să-şi încarce pistolul. Atunci s-a mulţumit cu unele manifestări de demenţă care s-au repetat în fiecare zi. Odată, Formosus, care nu-l mai văzuse pe Walter de câteva săptămâni, a intrat pe neaşteptate în camera acestuia şi l-a găsit îngenuncheat şi bocind în faţa portretului în pastel al Ulrikei, atârnat pe perete, înrămat şi acoperit cu geam. „Nu! a strigat Formosus, strângându-l pe Walter la piept. Nu, n-am putut îndura durerea şi deznădejdea ta, de aceea mi-am sacrificat fericirea... Am rupt logodna cu UIrike şi l-am convins pe tatăl ei să te accepte ca ginere... Ulrike te iubeşte, poate chiar fără să-şi dea seama de acest lucru... Cere-i mâna... Eu plec, adio!” A dat să iasă, dar Walter l-a reţinut cu sila. Acesta trăia ca într-un vis şi nu voia să creadă nimic, până ce Formosus nu i-a arătat un bilet, scris chiar de mâna preşedintelui, în care acesta spunea cam aşa: „Tânăr generos! Ai învins. Cu părere de rău te las să pleci, dar admir prietenia ta, vecină cu eroismul, despre care putem citi în autorii vechi. Domnul Walter, care este o persoană înzestrată cu însuşiri lăudabile şi are o slujbă bănoasă, poate să ceară nuna fiicei mele Ulrike; dacă ea vrea să-l ia de soţ, eu, din partea mea, nu mă opun”.

Formosus a plecat. Walter a cerut mâna Ulrikei şi ea a devenit într-adevăr soţia lui. Bătrânul preşedinte i-a scris încă o dată lui Formosus, lăudându-l peste măsură şi întrebându-l dacă i-ar face plăcere să primească trei mii de taleri. Bineînţeles, nu drept compensaţie, căci în asemenea caz nu e posibilă nicio compensaţie, ci doar ca o neînsemnată dovadă a marii lui simpatii faţă de el. Formosus a răspuns că preşedintele ştie cât de modeste sunt nevoile lui şi că banii nu-i pot aduce fericirea; numai timpul îl va consola de o pierdere, de care nimeni nu este vinovat, doar soarta care a aprins în pieptul scumpului lui prieten dragostea pentru Ulrike şi că, prin urmare, el n-a făcut, decât să se supună sorţii şi nu poate fi vorba de nicio faptă nobilă. De altfel, primeşte darul, cu condiţia ca aceşti bani să fie trimişi unei sărmane văduve care trăieşte împreună cu virtuoasa ei fiică, în cea mai neagră mizerie, la adresa cutare... Văduva a fost găsită şi a primit cei trei mii de taleri destinaţi lui Formosus. Curând după asta, Walter i-a scris şi el lui Formosus: „Nu mai pot trăi fără tine! întoarce-te iarăşi în braţele mele! „Formosus s-a supus şi când a sosit, a aflat că Walter renunţase la slujba lui bănoasă, cu condiţia ca să-i fie dată lui Formosus, care îşi dorea de mult o funcţie asemănătoare. Formosus a căpătat-o şi a ajuns în cea mai fericită situaţie, dacă nu ţinem seama de speranţele sale spulberate în ce priveşte căsătoria cu Ulrike. Întregul oraş, ba chiar întreaga ţară, se minuna de nobila emulaţie a celor doi prieteni; faptele lor erau socotite ca un ecou al timpurilor bune, de mult apuse, şi citate ca pildă a unui eroism de care sunt în stare numai spiritele superioare.

— Într-adevăr, am spus eu, când Ponto şi-a încheiat povestirea, după toate câte am citit, Walter şi

Formosus trebuie să fie nişte oameni tari şi nobili care, în abnegaţia lor reciprocă, habar n-au de vestitul tău simţ practic.

— Hm, depinde, răspunse Ponto, zâmbind cu perfidie; ar mai fi de adăugat anumite împrejurări, de care nu vorbeşte oraşul şi pe care, în parte, le-am aflat de la

stăpânul meu şi în parte le-am auzit chiar eu, trăgând cu urechea... Aşa, de pildă, se pare că amorul domnului Formosus n-a fost chiar atât de grozav, pe cât şi-l închipuia bătrânul, pentru că, în plin paroxism al pasiunii fatale, după ce îşi petrecea ziua în deznădejde, în fiecare seară tânărul avea obiceiul să facă o vizită unei mici modiste, frumuşică foc. Curbul după ce s-a logodit cu Ulrike, a descoperit că logodnica lui, un adevărat înger de domnişoară, avea un deosebit talent să se transforme dintr-odată, când găsea prilej, într-un mic diavol. Afară de asta, a auzit, cu multă mâhnire, dintr-o sursă sigură că, în ceea ce priveşte amorul şi norocul în dragoste, domnişoara Ulrike dobândise în capitală experienţe cu lotul speciale. Aşa că fulgerător Copleşit de sentimente nobile, s-a hotărât să cedeze prietenului său pe bogata lui logodnică. Văzând-o pe Ulrike la diferite ocazii mondene, în toată strălucirea artei salt; de a se îmbrăca, Walter s-a îndrăgostit cu adevărat de dânsa. Cil despre Ulrike, ei îi era totuna pe care dintre cei doi şi-l va anexa ca soţ, fie Forriiosus, fie Walter. Walter avea într-adevăr un post bănos, dar făcuse acolo nişte boroboaţe atât de îngrozitoare, încât concedierea lui era iminentă. Preferase să-şi dea grabnic demisia în favoarea prietenului său, salvându-şi astfel onoarea printr-un aci, care purta toate semnele unei intenţii nobile. Cele trei mii de taleri, în hârtii de valoare, au fost în minaţi unei femei bătrâne şi foarte cum se cade, care juca pe rând când rolul maniei acelei modiste drăguţe, când cel al mătuşii sau al slujnicei ei. În această afacere ea a apărut în două ipostaze, bit îi la primirea banilor, ca mamă, apoi, după ce a dat banii şi a primit un comision gras, în calitate de slujnică a fetei, pe care ai văzut-o şi tu, iubite Murr, căci e chiar aceea care s-a arătat la fereastră împreună cu domnul Formosus... De altfel, şi Formosus şi Walter, ştiind de mult câte parale face întrecerea lor în nobleţe, au căutat vreme îndelungată să nu se mai inţâlnească, tocmai pentru a nu fi nevoiţi să-şi aducă laude reciproce: iată de ce, astăzi, când s-au întâlnit întâmplător pe stradă, s-au îmbrăţişat cu atâta căldură.

Deodată se stârni° larmă îngrozitoare. Lumea înnebunită alerga încoace şi încolo, strigând: „Foc! Foc!” Bucăţi de lemn aprins zburau pe stradă, trăsurile treceau în goană huruind. Prin ferestrele unei case din preajma noastră izbucniră trâmbe groase de fum şi de flăcări. Ponto făcu un salt înainte, iar eu, în spaima mea, mă căţărai repede pe o scară sprijinită de o casă, şi în câteva clipe mă aflai în siguranţă, pe acoperiş. Deodată toate…

(F.m.) …cu totul neaşteptat, spuse prinţul Irenaus; fără a-l întreba pe mareşalul curţii, fără să fie introdus de camerierul de serviciu, aproape – dar ţi-o spun între patru ochi, maestre Abraham, şi te rog să rămână între noi – aproape neanunţat! Nicio livrea în anticameră. Măgarii ăia jucau cărţi în vestibul. Jocul este un mare viciu. Când era chiar la uşă, majordomul care, din fericire, tocmai trecea pe acolo, l-a prins de poala hainei şi l-a întrebat cine este şi cum trebuie să-l anunţe. Omul, însă, mi-a plăcut, e un tip interesant. Dumneata parcă mi-ai spus că n-ar fi decât un simplu muzicant. Dar totuşi cu un anumit rang, nu?

Maestrul Abraham îl asigură că muzicantul Kreisler trăise, ce e drept, în cu totul alte condiţii şi că a avut chiar cinstea de a sta la mese princiare; numai furtunile vieţii l-au smuls din acele condiţii. Doreşte însă ca vălul aruncat peste trecutul lui să nu fie ridicat.

— Aşadar este un nobil, spuse prinţul. Poate un baron, sau un conte, sau chiar… În sfârşit, nu trebuie să mergem prea departe cu presupunerile! Eu am o slăbiciune pentru asemenea mistere! Au fost nişte vremuri frumoase după Revoluţia Franceză, când marchizii fabricau ceară roşie şi conţii împleteau scufii de noapte, dorind să rămână nişte simpli *monsieurs*. Acel uriaş bal mascat era o adevărată plăcere. Dar, să ne întoarcem la domnul von Kreisler. Doamna consilier Benzon se pricepe la asemenea oameni; l-a lăudat şi mi l-a recomandat călduros. Are dreptate. După felul în care-şi ţine pălăria sub braţ, mi-am dat seama îndată că este un ins eu o educaţie aleasă şi de cel mai veritabil bonton.

Prinţul mai adăugă câteva laude la adresa înfăţişării lui Kreisler, astfel încât maestrul Abraham fu convins că planurile sale, au să izbutească. El îşi propusese să impună acestei curţi îngâmfate pe prietenul său, în calitate de capelmaistru, pentru a-l reţine la Sieghartsweiler. Când pomeni însă din nou despre această chestiune, prinţul îi răspunse hotărât că nici nu poate fi vorba de aşa ceva.

— Spune şi dumneata, maestre Abraham, dară mi ar mai fi posibil să-l introduc pe acest uni atât de agreabil în cercul intim al familiei inele, după ce voi face din el un capelmaistru, adică servitorul meu? I-aş fi putut da un post la curte – de pildă, să-l fac *maître de plaisir sau spectacles* – dar omul este un perfect cunoscător al muzicii şi, după cum afirmi dumneata, se pricepe bine la teatru. Trebuie să ştii însă, că nu vreau să mă abat nici cu o iotă de la principiul răposatului meu părinte – Dumnezeu să-l odihnească! – care spunea întotdeauna că un maestru nu trebuie să se priceapă în niciun caz în domeniile pe care le conduce; căci îşi va bate prea mult capul cu diferite probleme şi se va interesa prea mult de persoanele care se ocupă de ele – actori, muzicanţi şi aşa mai departe. Prin urmare, domnul von Kreisler să-şi păstreze masca de capelmaistru străin şi să pătrundă cu ea în încăperile intime ale casei princiare, după pilda unui bărbat destul de distins[36] care, sub masca desigur respingătoare a unui histrion, a distrat cele mai selecte cercuri cu scamatoriile cele mai amuzante.

În timp ce maestrul Abraham se pregătea să plece, prinţul exclamă din nou:

— Şi apoi, deoarece dumneata se pare că ai preluat întrucâtva funcţia de *charge d'affaires*[37] al domnului von Kreisler, îţi voi mărturisi că numai două însuşiri nu-mi plac la el, dar poate că sunt mai mult obiceiuri, decât însuşiri… Înţelegi ce vreau să spun… În primul rând, atunci când îi vorbesc, se uită ţintă la mine, privindu-mă drept în faţă. Totuşi eu am o căutătură destul de straşnică şi pot fulgera

36 Se referă, probabil, la Cagliostro.

371 0 Însărcinat cu afaceri (franc.!.

cu ea grozav de ameninţător, ca pe vremuri Frederic cel Mare, astfel că niciun *Kammerjunker*[38] sau paj nu îndrăzneşte să ridice ochii când, săgetându-l cu privirea mea cumplită, întreb pe respectivul *mauvais sujet*[39], dacă a făcut iarăşi datorii, sau dacă a şterpelit din marţipan. Când colo pe domnul von Kreisler pot să-l tot privesc, că nu se sinchiseşte cât uşi de puţin, ba încă zâmbeşte, într-un mod care mă sileşte pe mine să las ochii în jos. În al doilea rând, omul are un anumit fel de a vorbi, de a răspunde şi de a continua convorbirea, încât uneori îţi vine să crezi, chiar cu tot dinadinsul, că n-ai spus nimic extraordinar şi că nu eşti decât un fleac. Asta-i ceva insuportabil, maestre, şi trebuie să ai grijă ca domnul von Kreisler să se dezveţe de asemenea însuşiri sau obiceiuri!

280

Maestrul Abraham făgădui să facă ceea ce îi cerea prinţul Irenaus şi dădu din nou să plece, când alteţa-sa îi aminti şi de vădita antipatie pe care prinţesa Hedwiga o manifesta faţă de Kreisler, adăugând că de o bucată de vreme biata copilă era chinuită de visuri şi năluciri ciudate, din care pricină medicul curţii îi prescrisese pentru primăvara următoare o cură de zer. În momentul de faţă Hedwiga e urmăriia de ciudata idee că von Kreisler ar fi fugit de la casa de nebuni şi că la cel dintâi prilej e în stare să provoace cine ştie ce nenorocire.

— Spune-mi, maestre Abraham, acest om atât de inteligent dă oare vreun semn, cât de mic, de sminteală?

Abraham îi răspunse că domnul Kreisler e tot atât de puţin smintit ca şi el însuşi, dar că uneori are purtări ciudate, căzând în nişte stări, care aproape că ar putea fi comparate cu ale prinţului Hamlet, ceea ce însă îl face şi mai interesant.

— După câte ştiu, spuse alteţa-sa, tânărul Hamlet a fost un prinţ excelent, dintr-o veche şi vestită casă domnitoare, numai că din când în când îl apuca ideea fixă că toţi curtenii trebuie să înveţe să cânte din flaut. Unor

38 Funcţie la curţile princiare, cămăraş.

391 2 Pierde-vară (franc).

persoane de rang înalt le stă bine să aibă ciudăţenii; asta le face să fie mai respectate. Ceea ce la un om fără rang şi fără poziţie socială se socoate o absurditate, la ele nu este decât bizareria unei firi excepţionale, care trebuie să provoace uimire şi admiraţie. Domnul von Kreisler ar trebui să se ţină frumuşel pe drumul cel drept, dar dacă vrea neapărat să-l imite pe prinţul Hamlet, aceasta este desigur o lăudabilă năzuinţă spre, lucruri superioare iar obârşia ei ar trebui poate căutată în puternica sa înclinaţie pentru studiile muzicale. Prin urmare i se poate ierta, dacă se va purta uneori cam ciudat.

Se părea că maestrului Abraham nu-i era scris să iasă din camera prinţului în ziua aceea, căci acesta îl rechemă din nou, când abia apucase să deschidă uşa, şi-i ceru să afle de unde s-ar putea trage ciudata antipatie a prinţesei faţă de Kreisler. Maestrul îi povesti împrejurările în care Kreisler apăruse pentru prima oară în faţa prinţesei şi a Juliei, în parcul din Sieghartshof, adăugând că starea de iritare în care se afla pe atunci capelmaistrul nu se putea să nu fi avut o influenţă negativă asupra unei doamne cu nervii delicaţi.

Pe un ton cam vehement, prinţul îi dădu să înţeleagă că, după părerea lui, domnul Kreisler n-o fi venit chiar pe jos la Sieghartshof, ci că desigur trăsura îl aştepta undeva pe şleaul cel mare al parcului, întrucât, numai aventurierii de rând obişnuiesc să călătorească pe jos.

Maestrul Abraham spuse că deşi ne-am putea aminti exemplul unui brav ofiţer[40] care a făcut în goană şi pe jos drumul din Leipzig la Siracuza, fără a se opri măcar o dată pentru a-şi pune *pingele* noi, totuşi el este, convins că într-adevăr Kreisler trebuie să-şi fi lăsat trăsura undeva în parc. Prinţul se declară mulţumii.

În timp ce acestea se petreceau în camera prinţului, Johannes se afla la doamna consilier Benzon, în faţa celui mai minunat pian pe care l-a construit în viaţa ei talentata

---

40 A luzie la scriitorul Johann Gottfried Seume (1763—1810), al cărui jurnal de călătorie intitulat Plimbare la Siracuza a apărut în 1803, la Leipzig.

Nannette Streicher şi acompania la pian pe Julia care cânta marele şi pasionalul recitativ al Clitemnestrei din *Ifigenia în Aulida* a lui Glück.

282

Biograful de faţă este silii, spre regretul lui, să-l înfăţişeze pe eroul său – în cazul când vrea să facă un portret veridic – ca pe un om extravagant care, mai ales în ce priveşte entuziasmul muzical, poate de multe ori să pară un adevărat smintit în ochii unui observator calm. Numitul biograf a şi fost nevoit să redea felul lui năstruşnic de a vorbi: „În timp ce Julia cânta, deasupra pădurii plutea toată durerea nostalgică a dragostei, tot farmecul visurilor dulci, toată speranţa unei inimi îndrăgostite, lăsându-se apoi ca o rouă înviorătoare în cupa florilor înmiresmate şi în pieptul privighetorilor, care amuţiseră ca s-o asculte”. Pasajul acesta în care Kreisler a caracterizat cântul Juliei nu spune mare lucru. Dar cu acest prilej, biograful îl poate încredinţa pe iubitul cititor că felul de a cânta al Juliei (pe care pronia cerească nu i-a îngăduit s-o audă el însuşi vreodată) trebuie să fi avut ceva misterios, ceva cu totul deosebit. Persoane de o absolută seriozitate, care nu şi-au tăiat decât de puţină Vreme cozile şi cărora, după examinarea vreunui important caz juridic, a vreunei ciudate şi perfide maladii sau a vreunui proaspăt transport de pateu de Strassburg contactul la teatru cu Glück, Mozart, Beethoven şi Spontini nu le-a tulburat liniştea sufletească, ba chiar asemenea persoane au declarat în repetate rânduri că e destul să cânte domnişoara Julia Benzon, ca să simtă în suflet ceva misterios, inexplicabil. Spun că sunt cuprinşi de un fel de înflăcărare ce le provoacă o plăcere neasemuită şi care adesea creşte până la un punct când sunt în stare să facă prostii şi să se comporte ca nişte tineri aiuriţi, care scriu versuri. Ar trebui să mai adăugăm că într-o zi când Julia a cântat în faţa curţii, prinţul Irenaus a scos un suspin adânc, care s-a auzit foarte bine, iar la sfârşitul bucăţii s-a dus de-a dreptul la tânăra cântăreaţă şi apăsând mâna fetei pe buzele lui a rostit pe un ton foarte plângăreţ:

„Stimată domnişoară! „Mareşalul curţii s-a încumetat chiar să afirme că prinţul Irenaus i-a sărutat mina, în timp ce două lacrimi i-au picurat din ochi. Dar din iniţiativa soţiei marelui maestru de ceremonii, acest zvon a fost înăbuşit, fiind socotit ca deplasat şi potrivnic intereselor curţii.

Julia, care avea o voce puternică şi de o puritate cristalină, cânta cu acea căldură şi exaltare, ce izvorăsc dintr-o simţire profundă, ceea ce explica farmecul ciudat şi irezistibil pe care-l răspândea în jur. Când începu să cânte, ascultătorilor li se opri respiraţia, copleşiţi de o durere dulce şi fără nume; abia la câteva clipe după ce se sfârşi melodia, izbucniră cu toţii într-un uragan de aplauze. Numai Kreisler stătea mut şi nemişcat, rezemat de spătarul scaunului. Într-un târziu se ridică încet şi Julia îşi îndreaptă spre el plivirea în care puteai citi clar întrebarea: „A fost într-adevăr frumos?” Dar se roşi şi-şi plecă ochii când Kreisler, ducându-şi mâna la inimă, şopti cu glas tremurat:

— Julia, şi apoi, cu capul în piept şi aproape furişându-se, dispăru în spatele cercului pe care doamnele îl formau în jurul tinerei fete.

Doamna consilier Benzon îşi dăduse multă osteneală ca s-o convingă pe prinţesa Hedwiga să apară la serata unde urma să-l întâlnească pe capelmaistrul Kreisler. Prinţesa nu se lăsă înduplecată decât atunci când doamna consilier îi arătă cu toată seriozitatea cât de copilăros lucru ar fi să evite pe un om numai pentru că nu-i banal, ca o monedă curentă, ci se prezintă într-un fel al lui propriu, ce-i drept cam bizar uneori. În afară de asta, Kreisler pătrunsese în intimitatea prinţului şi, prin urmare, prinţesei îi va fi cu neputinţă s-o ţină înainte cu încăpăt marea asta ciudată.

În tot cursul acelei seri, prinţesa reuşi să se comporte cu atâta îndemânare, încât Kreisler care, ca om lipsit de răutate şi pornit pe concesii, ţinea cu adevărat s-o împace, nu izbuti să se apropie de ea. Prinţesa ştiu să dejoace toate manevrele lui, cu o tactică foarte fină. De aceea, doamna Benzon, care observase toate acestea, fu

foarte surprinsă când prinţesa trecu prin cercul de doamne şi se îndreptă fără nicio şovăială spre capelmaistru. Kreisler era atât de cufundat în sine, încât se trezi din visarea lui abia când prinţesa îl întrebă dacă vrea să fie singura persoană care nu are niciun cuvânt de spus despre succesul Juliei.

— Prinţesă, răspunse Kreisler cu un ton care trăda o adâncă emoţie, după părerea înţeleaptă a unor scriitori cu renume, cei fericiţi nu au cuvinte, ci doar gânduri şi priviri. Cred că am fost în al nouălea cer!

Prinţesa îi zise zâmbind:

— Prin urmare, Julia noastră a fost un înger al luminii, căci a reuşit să vă deschidă porţile paradisului. Acum însă v-aş ruga să coborâţi din cer pentru câteva clipe şi să-mi daţi ascultare şi mie, un biet copil al pământului…

Prinţesa se întrerupse, de parcă ar fi aşteptat ca şi Kreisler să spună ceva. Văzând însă că tace, privind-o cu ochi strălucitori, îşi lăsă în jos pleoapele şi se întoarse atât de brusc, încât şalul subţire, care-i acoperea umerii, alunecă, aproape să cadă. Kreisler îl prinse din zbor. Prinţesa se opri. Apoi, ca şi când ar fi luptat cu sine însăşi şi i-ar fi fost greu să exprime ceea ce hotărâse în sufletul ei, începu cu un ton nesigur:

— Hai să vorbim cât mai prozaic despre lucruri poetice. Ştiu că daţi Juliei lecţii de canto şi trebuie să recunosc că a progresat foarte mult de atunci, atât în ceea ce priveşte vocea, cât şi execuţia. Acest lucru mă face să nădăjduiesc că aţi putea cultiva chiar şi un talent mediocru, ca al meu. Vreau să spun…

Prinţesa se opri brusc, îmbujorându-se la faţă. În clipa aceea doamna consilier Benzon se apropie şi-l asigură pe Kreisler că prinţesa e nedreaptă cu ea însăşi, calificându-şi talentul drept mediocru, întrucât cântă excelent la pian şi are şi o voce foarte expresivă. Kreisler, căruia prinţesa, în sfiala ei, i se păru deodată extraordinar de simpatică, izbucni într-un şuvoi de cuvinte amicale şi sfârşi spunând că, pentru dânsul, ar fi cea mai mare

fericire dacă prinţesa i-ar da voie s-o ajute cu sfatul şi cu fapta la studiul muzicii.

Prinţesa îl asculta cu vădită plăcere, iar când Kreisler sfârşi şi doamna Benzon o mustră cu privirea pentru ciudata-i sfiiciune faţă de acest om atât de cuminte, ea îi mărturisi în şoaptă:

— Da, da, Benzon, ai dreptate. Uneori sunt prea copilăroasă.

În acelaşi timp, fără a-şi întoarce ochii, apucă şalul pe care Kreisler îl ţinea încă în mâini, gafa să i-l întindă. Cu totul fără voie Kreisler atinse mâna prinţesei. Dintr-odată simţi în inimă o puternică zvâgnitură care i se răspândi în toţi nervii, făcându-l să-şi piardă aproape minţile.

Ca o rază de lumină, ce străbate prin nori negri, auzi glasul Juliei:

— Trebuie să mai cânt, nu e chip, dragă Kreisler, să scap de rugăminţile lor. Aş vrea să încerc duetul acela frumos, pe care l-am studiat de curând.

— Nu poţi refuza Juliei acest lucru, dragă capelmaistre, hai, treci la pian, îl îndemnă doamna Benzon.

Kreisler, incapabil să scoată vreun cuvânt, se aşează la pian şi, încă pe de-a-ntregul stăpânit de-un fel de beţie ciudată, făcu să răsune primele acorduri ale duetului. Julia începu să cânte: *Ah chemi* mânca *l'anima*, *m şi fatal momento*[4142]…

Trebuie să spunem că aşa cum se obişnuieşte în cântecele italiene, în textul acestui duet era vorba de despărţirea unei perechi de îndrăgostiţi; cu *momento* rima bineînţeles *sento* şi *tormento*: ca şi în alte sute de duete de acelaşi gen, nu lipseau *Abbi pietade o cielo80* şi *pena di morir81*. Totuşi Kreisler compusese aceste cuvinte într-un moment de mare inspiraţie şi emoţie, astfel că la auzul lor, oricine era înzestrat cu o ureche cât de cât sensibilă, nu putea să nu se simtă transportat. Acest duet putea fi pus

41 O, de ce îmi lipseşte curajul într-un moment atît de fatal... (ital.). Comoziţie de E.T.A. Hoffmann (1812).

42 Pedeapsa cu moartea (ital.).

alături de cele mai pasionale bucăţi ale genului, şi deoarece Kreisler nu urmărise lucruri care puteau fi înţelese şi redate cu uşurinţă de o cântăreaţă oarecare, ci năzuise să atingă cea mai mare expresivitate a unui moment culminant, întâmpinase dificultăţi în găsirea tonalităţii juste. Astfel se explică de ce Julia începu cu sfială, cu o voce cam nesigură; Kreisler nu intră nici el cu mult mai bine. Curând însă amândouă vocile, asemenea unor lebede argintii, începură să plutească pe valurile melodiei; când îşi luau zborul cu puternice bătăi de aripi spre lumina aurie a norilor, când se pierdeau într-o dulce îmbrăţişare, cufundându-se în talazurile furtunoase ale acordurilor, până ce suspine adânci vestiră apropierea morţii; cel din urmă adio izbucni într-un strigăt de cumplită durere, ca un val de sânge dintr-o inimă sfâşiată.

Printre toţi cei de faţă n-ai fi găsit pe nimeni care să nu fi fost adânc emoţionat de duet; mulţi aveau lacrimi în ochi, şi chiar doamna Benzon mărturisi că n-a fost atât de impresionată nici la teatru, în faţa unei scene de adio, oricât de bine jucată. Julia şi Kreisler fură copleşiţi de laude, toată lumea vorbea de inspiraţia care i-a însufleţit pe amândoi şi bucata fu apreciată poate mai mult decât ar fi meritat în realitate.

286

Frământarea lăuntrică a prinţesei în timpul execuţiei duelului n-a trecut neobservată, cu ţoale sforţările ei de a părea calmă şi chiar de a ascunde orice interes. Lângă prinţesă slălea o doamnă de la curte, tinerică şi cu obrajii rumeni, gala oricând să plângă ori să râdă; prinţesa îi şuşotise tot felul de lucruri la ureche, fără a obţine alt răspuns decât cuvinte de circumstanţă, dictate de teama de a nu trece peste eticheta curţii. Doamnei consilier Benzon, care şedea de cealaltă parte, îi şoptise de asemenea fel de fel de lucruri neinteresante, ca şi când n-ar fi ascultat de loc duetul; însă doamna consilier, în felul ei sever, o rugase să amâne conversaţia până la sfârşitul cântecului. Acum prinţesa, cu obrajii în flăcări şi fulgere în ochi, prinse a vorbi atât de tare, încât glasul ei acoperi

laudele întregii societăţi.

— Să-mi fie îngăduit şi mie să-mi spun părerea. Recunosc că duetul poate avea valoare cât priveşte compoziţia şi că Julia a mea a cântat minunat. Dar vă întreb dacă, într-un cerc intim unde trebuie să domine o conversaţie amicală, unde vorbele şi cântecele ar trebui să curgă lin ca un pârâiaş murmurând dulce printre flori, e potrivit şi se cade să se prezinte asemenea lucruri exaltate, care sfâşie inima şi de a căror impresie apăsătoare nu poţi scăpa? Am încercat să nu las să-mi pătrundă în urechi şi în suflet acea durere sfâşietoare, ieşită parcă din infern, pe care Kreisler a redat-o prin sunete cu o artă care îşi bate joc de sensibilitatea noastră atât de vulnerabilă. Nu preget, domnule capelmaistru, să las slăbiciunea mea pradă ironiei dumitale; nu preget să recunosc că influenţa proastă a duetului dumneavoastră m-a îmbolnăvit cu adevărat. Oare nu există un Cimarosa sau un Paesiello ale căror compoziţii sunt scrise anume pentru societate?

— O, Doamne! exclamă Kreisler, în timp ce muşchii feţei lui vibrau, vestind, ca de obicei, un acces lăuntric de umor. O, Doamne, stimată prinţesă! De-aţi şti în ce măsură sunt de acord, eu, un biet capelmaistru, cu binevoitoarea şi înalta dumneavoastră opinie! Nu este oare potrivnic bunelor moravuri şi tuturor prescripţiilor privitoare la îmbrăcăminte să-ţi porţi în societate pieptul, cu toate dorurile, chinurile şi entuziasmele lui, altfel decât acoperit cu voalul celei mai perfecte cuminţenii şi convenţiuni? Toate aparatele de stins focul, pe care bunăvoinţa le aşază cu grijă pretutindeni, sunt ele oare de-ajuns pentru a stinge vâlvătaia care izbucneşte totuşi când ici, când colo? Oricât ceai, oricâtă apă îndulcită, oricâtă conversaţie mondenă şi oricât de agreabile melodii de flaşnetă s-ar turna, câte un incendiator nelegiuit reuşeşte totuşi să aprindă în adâncul sufletelor o rachetă Congreve[43], şi atunci flăcările se înalţă sus, luminează, ba chiar ard totul în jur, ceea ce nu se întâmplă niciodată cu lumina pură a

43 Rachetă denumită astfel după inventatorul ei, englezul William Congreve (1772-l828).

lunii. Da, stimată prinţesă! Da, eu, cel mai nevrednic dintre toţi capelmaistru de pe acest pământ, am păcătuit grav cu dezgustătorul duet care, asemenea unui infernal foc de artificii, a explodat cu sori, comete şi bubuituri de tun în mijlocul întregii societăţi şi, după cum constat cu nespusă părere de rău, a provocat aproape peste tot incendii! Foc! Foc! Ajutor! Arde! Pompierii… Apă! Ajutor! Ajutor!

Kreisler se năpusti spre caseta cu note muzicale şi o trase cu un gest brusc de sub pian. O deschise şi, răvăşind notele, scoase o partitură – *Molinara*[44] lui Paesiello. Se aşează la pian şi începu să cânte riturnela din frumoasa şi cunoscuta arietă: *La Rachelina molinarina*[45], cu care morăriţa îşi face apariţia.

— Ah, dragă Kreisler! exclamă Julia foarte intimidată şi speriată.

Dar Kresiler îi căzu în genunchi, implorând-o:

— Scumpă şi frumoasă Julia! Îndură-te de onorata societate! Varsă balsam peste sufletele lor nemângâiate! Cântă *La Rachelina*! Dacă nu cânţi nu-mi rămâne altceva de făcut decât să mă prăbuşesc chiar aici, sub ochii dumitale, în cea mai neagră deznădejde, la marginea căreia mă şi aflu. Şi zadarnic îl vei ţine de pulpana hainei pe capelmaistrul pierdut, strigându-i: „Rămâi, o, rămâi printre noi, Johannes!” căci el a şi coborât spre Acheron[46] şi încearcă cele mai elegante sărituri într-un demoniac dans al şalului De aceea te implor, cântă!

288

Julia îi îndeplini rugămintea, deşi mai mult în silă. Îndată după sfârşitul arietei, Kreisler începu cunoscutul duet comic dintre notar şi morăriţă.

Atât vocea, cât şi metoda de a cânta a Juliei erau potrivite mai ales pentru bucăţi serioase şi patetice; cu toate acestea, când executa cântece comice, dispunea de un registru sufletesc care îi îngăduia să le cânte în chip încântător. Kreisler îşi însuşise la perfecţie maniera

44 Operă de Giovanni Paesiello (1741 — 1816).

452 2 Mica morăriţă Rachelina (ital.).

46 Fluviu din infern

ciudată, dar de un farmec irezistibil, a cântăreţilor de operă bufă italiană; de astă dată însă ajunse până la exagerare, căci, în timp ce vocea lui reda în mii de nuanţe dramatismul dus la culme, faţa i se schimonosea în aşa fel, încât l-ar fi făcut să râdă şi pe un Cato[47]. Nu-i de mirare deci că întreaga asistenţă izbucni în chiote şi în hohote de râs.

Kreisler, încântat, sărută mâna Juliei. Ea şi-o retrase repede, cu o expresie de nemulţumire, spunându-i:

— Ah, domnule capelmaistru! M-au zăpăcit toanele dumneavoastră bizare, aş spune chiar extravagante. Aceste salturi mortale de la o extremă la alta îmi taie răsuflarea! Vă rog, dragă domnule Kreisler, atunci când sunt adânc emoţionată şi în suflet îmi mai răsună o melodie sfâşietoare, nu-mi cereţi să cânt îndată ceva comic, chiar dacă este decent şi drăgălaş. Ştiu că pot s-o fac, reuşesc, dar asta mă vlăguieşte şi mă îmbolnăveşte. Să nu-mi mai cereţi una ca asta! Nu-i aşa că-mi făgăduiţi, dragă Kreisler?

Capelmaistrul dădu să răspundă, dar în aceeaşi clipă prinţesa o îmbrăţişa pe Julia, râzând mai zgomotos şi mai zglobiu decât ar fi socotit cuviincios soţia oricărui maestru de ceremonii.

— Vino la pieptul meu, exclamă ea, tu, cea mai frumoasă, cea mai veselă şi cea mai bună cântăreaţă dintre toate morăriţele! Tu, Julia, îi zăpăceşti pe toţi baronii, pe toţi guvernatorii şi pe toţi notarii din lume, ba chiar şi pe… Sfârşitul se pierdu în alte hohote de râs. Apoi prinţesa se întoarse brusc spre capelmaistru: M-ai împăcat definitiv, dragă Kreisler!… Acum înţeleg umorul dumitale atât de schimbător… E delicios, într-adevăr delicios!… Numai din contradicţia senzaţiilor celor mai diferite, din ciocnirea sentimentelor celor mai opuse, poate ţâşni, o viaţă superioară!… Primeşte mulţumirile mele… Îţi mulţumesc din toată inima… Uite, îţi ofer mâna să mi-o săruţi!

Kreisler luă mâna ce i se întindea şi simţi din nou,

47 Cato celBătrîn (234 — 149 î.e.n.), cenzor roman, cunoscut pentru severitatea lui.

deşi de data aceasta nu cu aceeaşi intensitate, o zvâcnitură, de care se înfiora toată fiinţa lui; şi şovăi o clipă, înainte de a-şi apăsa buzele pe degetele delicate şi fără mănuşi, înclinându-se totodată cu atâta distincţie, de parcă ar fi fost tot consilier de legaţie. Nici el însuşi nu-şi putea explica de ce la atingerea mâinii prinţesei această senzaţie fizică i se părea atât de comică. „În fond, îşi zise el după ce prinţesa se depărta, alteţa-sa este un fel de butelie de Leyda şi zguduie oamenii de treabă cu şocuri electrice, după bunul ei plac princiar”.

Prinţesa sărea şi dansa prin sală, râzând şi fredonând *La Bachelina molinarina*, oprindu-se ca să îmbrăţişeze şi să sărute când pe una, când pe alta dintre doamne, asigurându-le că niciodată n-a petrecut mai bine şi că datoreşte această plăcere simpaticului capelmaistru. Toate acestea nu erau de loc pe placul serioasei doamne Benzon care, până la urmă, nu se mai putu stăpâni şi, luând-o pe prinţesă la o parte, îi şopti la ureche:

— Te rog, Hedwigal Ce înseamnă purtarea asta? Cu ochii scânteind, prinţesa răspunse:

— Cred că ar fi bine să lăsăm grija protocolului şi să mergem cu toţii la culcare Da, la culcare, la culcare!

Şi porunci să i se tragă trăsura la scară.

În timp ce prinţesa se agita, plină de-o veselie aproape spasmodică, Julia rămăsese tăcută şi îngrijorată. Sta la pian, palidă, cu capul sprijinit în mâini, cu privirea înceţoşată; era vădit că proasta ei dispoziţie se transformase într-o suferinţă aproape fizică.

Şi umorul supărător al lui Kreisler se stinsese. Ferindu-se să mai discute cu cineva, se îndreptă cu paşi rari şi nesiguri spre ieşire, dar doamna Benzon îi tăie drumul:

— Nu ştiu ce dispoziţie proastă azi mi-a…

(M.r.p.) … mi se pare atât de cunoscut, atât de familiar! Aroma dulce, nici eu nu ştiu a cărui fel de friptură, plutea în nori albăstrii peste acoperişuri, iar susurul vântişorului da seară aducea parcă din mari, mari depărtări, un zvon de glasuri dragi:

— Murr, iubitule, unde ai dispărut atâta vreme?…

Nu ştiu nici eu de ce îmi vine să mă-nfior de fericire.

Nu e cumva o presimţire A voluptăţilor divine?

O, biată inimă, spre cer Te-nalţă dintr-o săritură/

Se schimbă chinul – o, mister – în bucurii. Şi iarăşi sper Căci îmi miroase a friptură!

Astfel cântam, cufundându-mă în cele mai plăcute visuri, fără să-mi pese de larma pricinuită de incendiu. Dar şi aici pe acoperiş continuau să mă urmărească apariţii înspăimântătoare din lumea grotescă în care sărisem atât de brusc, înainte de a-mi da seama ce se petrece, răsări din coşul casei unul dintre monştrii aceia pe care oamenii îi numesc coşari. În clipa când m-a zărit, haimanaua aceea neagră a şi aruncat cu mătura după mine, strigând:

— *Câţ*, motane!

M-am ferit de lovitură, sărind pe acoperişul vecin, şi m-am pitit repede în jgheab. Dar cine ar putea să descrie surpriza mea plăcută, uimirea mea plină de bucurie, când mi-am dat seama că mă aflu chiar pe acoperişul bunului meu stăpân! M-am căţărat cu mare agilitate de la o ferestruică la alta a podului, dar toate erau închise. Am mieunat – zadarnic însă, căci nimeni nu m-a auzit. În acest timp, norii de fum ai incendiului se înălţau tot mai sus, coloane puternice de apă ţâşneau din toate părţile şi mii de voci ţipau învălmăşite. Focul creştea tot mai ameninţător, Deodată se deschise una din ferestrele podului şi în ea apăru maestrul Abraham, în halatul lui cel galben.

Când mă văzu, mă chemă prietenos:

— Murr, dragul meu motan, iată-te în sfârşit! Haide, vino înăuntru, blăniţă cenuşie!

Bineînţeles că şi eu i-am arătat bucuria *mea*, prin toate mijloacele pe care le aveam la îndemână, şi astfel am sărbătorit minunata clipă a revederii. Când am sărit în pod, maestrul m-a mângâiat, iar eu, de plăcere, am început să scot acel murmur dulce, pe care oamenii, cu ironia lor dispreţuitoare, îl numesc „tors”.

— Aha, drăguţul tatii, spuse maestrul râzând, te simţi

bine, te întorci acasă dintr-o lungă pribegie; nu-ţi dai seama de primejdia în care ne aflăm. Aproape că aş vrea să fiu şi eu un motan fericit şi nevinovat, căruia nu-i pasă de foc şi de pompieri, şi ale cărui bunuri mobile nu pot să ardă, căci singurul lucru mobil pe care-l posedă spiritul lui nemuritor este el însuşi.

Cu aceste cuvinte, maestrul mă luă în braţe şi coborî în odaia lui.

Abia apucarăm să intrăm, că profesorul Lothario, urmat de alţi doi oameni, dădu buzna înăuntru.

— Vă implor, exclamă profesorul, vă implor, pentru numele lui Dumnezeu! Sunteţi în mare primejdie, maestre! Flăcările au ajuns lângă acoperişul dumneavoastră. Îngăduiţi-ne să vă scoatem lucrurile afară!

Maestrul îi răspunse rece că, în asemenea pericol, zelul peste măsură al prietenilor este mai dăunător decât primejdia însăşi, întrucât ceea ce a fost scăpat de foc se duce de obicei de râpă, deşi, poate, într-un fel mai elegant. Pe vremuri, într-o clipă de entuziasm şi plin de cele mai bune intenţii, el însuşi aruncase pe fereastră nişte obiecte de porţelan, foarte preţioase, numai ca să le salveze de focul ce ameninţa casa unui prieten de-al său. El însă le va fi recunoscător dacă vor împacheta liniştit într-o ladă trei scufii de noapte, două haine cenuşii şi alte câteva veşminte, printre care neapărat o pereche de pantaloni de mătase, precum şi ceva rufărie; de asemenea să pună câteva cărţi şi manuscrise în nişte coşuri, dar să nu se atingă cumva de maşinile lui. Dacă acoperişul va fi cuprins de flăcări, atunci va părăsi casa cu toate boccelele.

— Înainte de aceasta, însă, încheie el, îngăduiţi-mi să-l întremez cu puţină hrană şi băutură pe colocatarul şi colegul meu de cameră, care s-a întors obosit dintr-o lunga călătorie. După aceea puteţi să vă vedeţi de treabă.

Toată lumea izbucni în râs, dându-şi seama că de mine vorbea maestrul.

Mâncarea a fost grozav de gustoasă şi frumoasele speranţe pe care le exprimasem pe acoperiş în sunete

dulci de dor s-au realizat în întregime.

După ce am mai prins puteri, maestrul m-a aşezat într-un coşuteţ; lângă mine a pus o străchioară cu lapte, căci era destul loc, şi a acoperit coşul cu grijă, spunându-mi:

— Aşteaptă liniştit, dragă motane, în sălaşul tău întunecos, să vedem ce va fi cu noi; ca să te distrezi, ia câte un gât din băutura ta preferată, căci dacă sări afară şi te plimbi prin odaie în zarva salvatoare, te vor călca pe coadă sau îţi vor strivi lăbuţele. Dacă ajung lucrurile până acolo, încât va trebui să fugim, voi avea chiar eu grijă să te iau de aici, ca să nu te mai rătăceşti, aşa cum s-a întâmplat. Apoi, adresându-se celorlalţi: Nici nu vă puteţi închipui, stimaţi domni şi salvatori, ce motan minunat şi din cale-afară de isteţ este făptura asta cenuşie care şade acum în coş. Naturaliştii din şcoala lui Gall[48] spun că motanii, înzestraţi, de altfel, cu cele mai perfecte instincte, cum ar fi, bunăoară, setea de a ucide, dibăcia la furat şi la făcut pozne etc, sunt lipsiţi cu desăvârşire de simţul orientării; aşa că, o dată rătăciţi, nu-şi mai pot găsi drumul spre casă. Bunul meu Murr este însă o excepţie strălucită. Acum câteva zile am observat dispariţia lui şi regretam din adâncul inimii această pierdere. Dar iată că adineauri s-a întors şi, după cât am temei să presupun, a folosit acoperişurile drept agreabilă stradă artificială. Acest suflet bun nu numai că a dat dovadă de înţelepciune şi inteligenţă, ci şi de cel mai sincer ataşament faţă de stăpânul său, aşa că-l iubesc acum şi mai mult decât înainte.

Cuvintele de laudă ale maestrului m-au bucurat nespus, îmi simţeam, cu o adâncă satisfacţie, superioritatea faţă de întreaga mea specie, faţă de o oaste întreagă de motani rătăciţi, lipsiţi de simţul orientării, şi mă minunam că până acum nu-mi dădusem seama îndeajuns de caracterul cu totul extraordinar al

48 Franz Joseph Gall (1758 — 1828), medic, întemeietor al frenologiei, potrivit căreia înfăţişarea exterioară a craniului uman permite să se tragă concluzii cu privire la capacităţile spirituale.

inteligenţei mele. Îmi aminteam într-adevăr, că tânărul Ponto m-a călăuzit pe drumul cel bun şi că hoinarul m-a făcut să sar pe acoperişul care trebuia; cu toate acestea, nu mă socoteam câtuşi de puţin îndreptăţit să mă îndoiesc de sagacitatea mea şi de adevărul cuvintelor de laudă rostite de maestru. După cum am mai spus, simţeam forţa care sălăşluieşte în fiinţa mea şi acest simţământ era pentru mine chezăşia amintitului adevăr. Că laudele nemeritate bucură şi-l fac pe cel lăudat să se umfle mult mai mult în pene, decât cele meritate, după cum am citit cândva, sau am auzit pe cineva spunând, asta e adevărat numai pentru oameni. Motanii inteligenţi sunt feriţi de asemenea nerozie şi sunt absolut sigur că aş fi găsit drumul spre casă chiar fată Ponto şi hornar. La drept vorbind, amândoi n-au făcut decât să-mi zăpăcească ideaţia. Picul acela de înţelepciune practică, cu care Ponto se lăuda atât de mult, l-aş fi putut căpăta şi pe altă cale, deşi variatele întâmplări pe care le-am trăit împreună cu acest amabil pudel – cu acest *aimable roue*[49] – mi-au dat un material excelent pentru epistolele amicale, formă sub care mi-am înveşmântat descrierile călătoriilor. Aceste epistole ar putea să apară cu mult succes în toate ziarele de dimineaţă şi de seară[50] şi în toate revistele elegante şi liberale, întrucât în aceste scrisori sunt scoase la iveală, cu inteligenţă şi spirit, cele mai strălucite aspecte ale eului meu, ceea ce, fireşte prezintă interes extraordinar pentru orice cititor. Dar ştiu prea bine că domnii redactori şi editori se vor întreba: „Cine este acest Murr?” şi, aflând că sunt un motan, fie chiar cel mai desăvârşit din câţi există pe lume, vor spune cu dispreţ: „Un motan care se apucă să seriei”. Şi chiar dacă aş avea umorul unui Lichtenberg şi profunzinea unui Hamann[51] – (am auzit despre amândoi,

---

49 Desfrînat simpatic (franc).

50 Se referă la „Morgenblatt", editat de Cotta, la Stuttgart, „Abendzeitung", editat de Theodor Hell, la Leipzig etc.

51 Johann Georg Hamann (1730 — 1788), scriitor german care a exercitat o puternică influenţă asupra lui Herder şi a poeţilor din curentul „Sturm und Drang". Din pricina exprimării sale obscure a fost

lucruri foarte bune; dar au răposat, ceea ce, pentru orice scriitor sau poet care doreşte să trăiască, este un lucru foarte riscat) – aşadar, zic, chiar dacă aş avea umorul unui Lichtenberg sau profunzimea unui Hamann, tot mi s-ar restitui manuscrisul. Şi asta numai pentru că, poate din pricina gheţarelor mele, lumea îşi închipuie că n-aş avea un stil destul de amuzant. Asta mă deprimă! O, prejudecată! prejudecată strigătoare la cer! Câtă putere ai asupra oamenilor şi îndeosebi asupra acelor care se numesc editori!

294

Profesorul şi cei doi oameni care veniseră cu el se agitau înspăimântător în jurul meu – un spectacol care, după umila mea părere, nu era deloc necesar pentru împachetarea unor scufii de noapte şi a două-trei haine cenuşii.

Deodată, de afară se auzi o voce cavernoasă:

— A luat foc casa!

— Oho! exclamă maestrul Abraham. Trebuie să mă duc şi eu să văd cum stau lucrurile. Dumneavoastră, domnilor, rămâneţi aici liniştiţi. Dacă primejdia e aproape, mă întorc îndată şi ne ocupăm de lucruri.

Cu aceste cuvinte, maestrul ieşi din odaie.

Pe mine m-a apucat o frică grozavă în coşuleţul meu. Bubuiturile ce se auzeau şi fumul care începuse să pătrundă în încăpere nu făceau decât să-mi sporească groaza. Gândurile cele mai negre îmi treceau prin minte dar dacă maestrul uită de mine? Dacă pier într-un chip ruşinos, mistuit de flăcări? Simţeam în pântec nişte pişcături deosebit de neplăcute, datorită, probabil, spaimei de nedescris care mă cuprinsese. „Dar dacă, mă gândeam eu, dacă maestrul, fals şi invidios pe cunoştinţele mele, m-a vârât în acest coş ca să se descotorosească de mine şi să scape astfel de orice grijă? Dar dacă această băutură, de un alb atât de nevinovat, nu e decât o otravă, pe care mi-a pregătit-o în chip perfid, ca morţii să mă dea?[52] O,

poreclit „Magul nordului".

52 Aluzie la Shakespeare, Romeo şi Julieta, actul IV, scena 3.

minunate Murr! Chiar cuprins de spaima morţii, gândeşti în iambi! Nu uiţi ce ai citit odinioară în: Shakespeare-ul lui Schlegel [53]”.

În clipa aceasta maestrul Abraham îşi vârî capul pe uşă, spunând:

— Pericolul a trecut, domnilor. Aşezaţi-vă liniştiţi la masă şi goliţi cele câteva sticle de vin pe care le-aţi găsit în dulapul din perete. Eu mă mai urc puţin pe acoperiş, să-l mai stropesc. Dar staţi, să văd întâi ce-mi face motanul.

Maestrul intră în cameră şi, ridicând capacul coşuleţului în care mă aflam, îmi vorbi cu multă prietenie. Se interesă dacă mă simt bine şi mă întrebă dacă n-aş pofti să mai mănânc nişte pasăre friptă, la care i-am răspuns cu un mi-au dulce şi repetat, întinzându-mă în tihnă, ceea ce maestrul interpretă, pe bună dreptate, ca un semn grăitor că sunt sătul şi că doresc să mai rămân în coşuleţ, şi deci închise iarăşi capacul.

Acum eram definitiv convins de bunele intenţii pe care maestrul Abraham le avea faţă de mine. Ar fi trebuit să mă ruşinez de neîncrederea mea jignitoare – dacă s-ar cădea ca un om inteligent să se ruşineze. „La urma urmelor, m-am gândit eu, spaima aceea grozavă şi neîncrederea care mă făcuseră să bănuiesc o întreagă catastrofă nu erau decât năluciri poetice, obişnuite la tinerii entuziaşti şi geniali, şi de care năluciri ei au adesea nevoie ca de un fel de opiu”. Drept urmare a acestor consideraţii, mi-am simţit inima împăcată.

N-a apucat maestrul să iasă bine din cameră şi profesorul – îl puteam vedea printr-o crăpătură mică a coşuleţului – a privit bănuitor spre locul în care mă aflam şi le-a făcut celorlalţi semn că vrea să le spună ceva important. A vorbit apoi atât de încet, încât n-aş fi înţeles niciun cuvânt dacă cerul nu mi-ar fi înzestrat urechile ascuţite cu un auz extraordinar de fin.

---

53 August Willhehn von Schlegel (1767—1845) a transpus în limba germană 17 drame ale lui Shakespeare, într-o traducere ce a rămas neegalată pînă azi; prima ediţie a apărut în 10 volume, la Berlin între 1797 şi 1810.

— Ştiţi ce aş avea chef să fac acum? îmi vine să mă duc la coşuleţ, să ridic capacul şi, cu cuţitul ăsta ascuţit, să tai beregata afurisitului de motan, care se află acolo şi care, cu suficienţa lui îngâmfată, îşi bate joc, poate chiar în clipa asta, de noi toţi.

— Ce-ţi trece prin minte, Lothario! exclamă unul dintre ceilalţi doi. Cum să-l ucizi pe motanul ăsta frumos, care e favoritul bunului nostru maestru? Şi de ce vorbeşti atât de încet?

Profesorul, cu glasul mereu în şoaptă, îi spuse că eu înţeleg totul; că ştiu să citesc şi să scriu; că maestrul Abraham – bineînţeles după o metodă misterioasă şi inexplicabilă – mi-a predat ştiinţele, astfel că, după cum i-a destăinuit pudelul Ponto, m-am apucat să fac chiar pe autorul şi să compun poezii; că hâtrul de maestru n-a pus la cale toate acestea, decât pentru a-şi bate joc de cei mai de seamă savanţi şi scriitori.

296

— Ah! zise el, abia stăpânindu-şi furia. Îl şi văd pe maestrul Abraham, care şi aşa se bucură de totala încredere a marelui duce, făcând acum tot ce vrea cu ajutorul acestui blestemat de motan. Bestia o să devină *magister legens*[54], o să obţină titlul de doctor, şi, până la urmă, în calitate de profesor de estetică, va ţine cursuri despre Eschil, Corneille, Shakespeare… Ah, înnebunesc! Motanul ăsta o să-mi răvăşească măruntaiele, şi are nişte gheare infame!

Auzind aceste cuvinte ale profesorului de estetică Lothario, toţi se arătară peste măsură de uimiţi. Unul îşi exprimă părerea că este cu totul imposibil ca un motan să înveţe să citească şi să scrie, întrucât aceste elemente ale oricărei ştiinţe cer, pe lângă o îndemânare de care numai omul este capabil, şi un anumit raţionament, s-ar putea spune chiar o inteligenţă, care nu se întâlneşte totdeauna nici la om, cununa creaţiei, şi cu atât mai puţin la un simplu dobitoc!

---

54 Magistru care citeşte (lat.); adică, magistru care, după o disertaţie publică, a obţinut dreptul de a ţine prelegeri la o facultate de filozofie.

— Dragul meu, luă cuvântul celălalt care, de acolo din coşuleţul unde mă aflam, mi se păru a fi un om foarte serios. Dragul meu, ce numeşti dumneata simplu dobitoc? Aşa ceva nici nu există. Adesea, cufundat în adâncă autocontemplare, simt un mare respect faţă de măgari şi de alte animale folositoare. Nu înţeleg de ce o jivină domestică, înzestrată cu anumite predispoziţii naturale fericite, n-ar putea fi învăţată să citească şi să scrie? Ba chiar, de ce o vietate simpatică de acest fel n-ar putea fi ridicată la rangul de savant sau de poet? Ar fi acesta oare un lucru fără precedent? Nu vreau să mă refer la *o mie şi una de nopţi*, ca la cea mai bună sursă istorică, de mare autenticitate pragmatică, ci-ţi voi aminti doar, iubitule, de motanul încălţat, care a fost un motan cu o mare nobleţe sufletească, de o inteligenţă pătrunzătoare şi cu profunde cunoştinţe.

Bucurat peste măsură de această laudă la adresa unui motan, despre care un glas lăuntric îmi spunea că nu poate îi decât un venerabil strămoş de-al meu, nu m-am putut stăpâni să pu strănut de două-trei, ori destul de tare. Vorbitorul se opri brusc şi toţi trei, foarte speriaţi, îşi întoarseră privirile spre coşuleţul meu.

— *Contentement*, *mon cher94*! exclamă într-un târziu bărbatul acela serios, care tocmai vorbise. Apoi continuă: Dacă nu mă înşel, stimate esteticiene, adineauri ai amintit de un pudel Ponto, care ţi-a destăinuit preocupările scriitoriceşti şi ştiinţifice ale motanului. Acesta ne duce la minunatul Berganza[55] al lui Cervantes; ultimele ştiri despre soarta lui ne sunt comunicate într-o carte recentă, plină de aventurile cele mai pasionante. Acest câine ne oferă şi el un exemplu edificator cu privire la firea şi capacitatea de educare a animalelor.

— Dar ce fel de exemple ne citezi aici, dragul meu prieten? îl întrerupse celălalt. De câinele Berganza ne vorbeşte Cervantes care, după cum ştie toată lumea, a fost un autor de romane; iar povestea despre motanul încălţat este un basm pentru copii. E drept că domnul Tieck ni l-a

55 în sensul de „stai liniştit". (Franc).

înfăţişat în culori atât de vii, încât suntem aproape ispitiţi să comitem prostia de a-l crede. Aşadar, dumneata invoci doi scriitori, ca şi când ar fi naturalişti sau psihologi serioşi. Numai că scriitorii, departe de a fi aşa ceva, nu sunt decât nişte fantaşti, care născocesc şi răspândesc tot felul de închipuiri. Şi atunci, spune-mi, cum de este cu putinţă ca un om atât de inteligent ca dumneata să se sprijine pe nişte scriitori, pentru a demonstra un lucru care este împotriva oricărui bun-simţ? Lothario e profesor de estetică, aşa că s-ar putea admite ca, în această calitate, s-o cam ia uneori razna, pe câtă vreme dumneata…

298

— Stai puţin, dragul meu, îl întrerupse bărbatul cel serios. Nu te pripi. Gândeşte-te că, atunci când e vorba de lucruri extraordinare şi de necrezut, suntem îndreptăţiţi să invocăm pe scriitori, întrucât simpli istorici nu se pricep de loc în acest domeniu. Da, atunci când extraordinarul trebuie expus în forma cuvenită şi prezentat din punct de vedere pur ştiinţific, cel mai indicat lucru este ca demonstraţia unor date experimentale să se ia din opera unor scriitori cu renume, pe cuvântul cărora se poate pune temei. Am să-ţi citez exemplul unui medic celebru[56] şi cred că, dumneata însuţi fiind un medic foarte învăţat, vei fi mulţumit. Acest medic, pentru a arăta legătura noastră cu spiritul cosmic, pentru a demonstra în mod incontestabil existenţa unei intuiţii miraculoase, în expunerea sa ştiinţifică privitoare la magnetismul animal, s-a referit la Schiller care în al său *Wallenstein* spune „În viaţa omului sunt clipe” şi „E mai presus de orice îndoială că glasuri de-acest fel există” – şi aşa mai departe. Restul poţi să-l citeşti şi dumneata în tragedia cu acest nume.

— Ho-ho! exclamă doctorul, acum ai sărit la magnetism şi până la urmă eşti în stare să susţii că un magnetizator, pe lângă toate minunile pe care le face, ar

56 Aluzie la C.A.F. Kluge, care în lucrarea sa încercare de expunere a magnetismului animal ca mijloc terapeutic, Berlin, 1811, se referă la drama lui Schiller Moartea lui Wallenstein.

putea fi şi dascăl pentru motani inteligenţi.

— Încă nu se ştie ce efect are magnetismul asupra animalelor, îi răspunse bărbatul cel serios. Motanii, care au şi aşa o mare cantitate de fluid electric, după cum te vei putea convinge îndată…

Aducându-mi brusc aminte de Mina, care se plânsese atât de amarnic de experienţele de acest gen efectuate asupra ei, m-am speriat atât de tare, încât am scos un mieunat puternic.

— Pe Hades! exclamă profesorul, speriat. Jur pe Hades şi pe toate grozăviile lui că acest motan infernal ne aude, înţelege tot ce spunem! M-am hotărât: îi sucesc gâtul cu mâinile mele.

— N-ar fi înţelept din partea dumitale, domnule profesor, n-ar fi de loc înţelept, vorbi bărbatul cel serios. În niciun caz nu voi îngădui să faci vreun rău acestui motan pe care l-am îndrăgit din toată inima, cu toate că n-am avut fericirea să-l cunosc mai de-aproape. Până la urmă îmi vine să cred că eşti invidios pentru că scrie versuri! Vietatea aceasta cenuşie nu va putea fi niciodată profesor de estetică, fii pe pace. Nu ştii că din pricina prea marelui număr de abuzuri săvârşite, străvechile statute academice prevăd că niciun măgar nu mei poate deveni profesor şi nu trebuie extinsă oare această dispoziţie la toate animalele, de orice neam sau specie, inclusiv şi la motani?

— Chiar dacă e aşa, răspunse profesorul nemulţumit, chiar dacă motanul nu poate deveni niciodată *magister legens*, totuşi, ca scriitor se va afirma, mai târziu sau mai devreme; profitând de faptul că e ceva nou, va găsi editori şi cititori, frustrându-ne astfel de onorarii importante.

— Nu văd niciun motiv ca acestui motan de treabă, simpaticului favorit al maestrului nostru, să i se interzică un drum, pe care atâţia rătăcesc, fără a ţine seama de puterile şi de însuşirile lor, răspunse bărbatul cel serios. Singura măsură de precauţie pe care am putea-o lua ar fi de a-l obliga să ne lase să-i tăiem ghearele. Asta ar fi poate singurul lucru ce-l putem face deocamdată, pentru a fi siguri că nu ne va răni niciodată, când va ajunge autor.

Toţi trei se ridicară în picioare. Esteticianul apucă un foarfece. Vă puteţi închipui în ce situaţie mă aflam. Am luat hotărârea să lupt cu un curaj de leu împotriva dezonoarei ce mi se pregătea şi pe cel dintâi care se va apropia de mine să-l însemnez pentru toată viaţa. M-am pregătit să fac un salt năprasnic îndată ce vor deschide capacul coşului.

În clipa aceea intră maestrul Abraham şi frica mea care începea să devină disperare, se potoli pe loc. Maestrul ridică încet capacul, iar eu, scos din minţi cum eram, sării din coş şi, trecând ca o săgeată pe lângă toţi, mă pitii sub sobă.

— Dar ce-a păţit motanul?! exclamă maestrul, privind bănuitor spre ceilalţi, care stăteau ruşinaţi şi, din pricina conştiinţei lor încărcate, nu erau în stare să scoată un cuvânt.

Oricât de primejdioasă fusese situaţia mea în temniţă, totuşi simţeam o deosebită plăcere lăuntrică la auzul presupunerilor făcute de profesor în legătură cu eventuala mea carieră; mă bucurase mult şi invidia pe care şi-o exprimase fără ocol. Parcă mă şi vedeam cu tichia de doctor pe frunte şi tronând la catedră! Prelegerile mele urmau să fie cele mai frecventate de către tineretul setos de cunoştinţe. Şi niciun tânăr manierat n-ar fi luat în nume de rău rugămintea profesorului lui de a nu veni cu câini la cursuri. Nu toţi pudelii nutresc sentimente atât de amicale ca Ponto al meu; cât priveşte neamul acela de vânători, cu urechi lungi şi blege, apoi în ei nu poţi avea chiar nicio încredere; cu persoanele cele mai culte din specia mea se poartă atât de brutal, încât le silesc să-şi manifeste indignarea în felul cel mai necuviincios, cum ar fi scuipatul, zgâriatul, muşcatul etc, etc.

300

Cu atât mai nefaste ar fi…

(F.m.) … numai în ce priveşte pe acea doamnă de la curte, mititică şi cu obrajii rumeni, pe care Kreisler o văzuse la doamna consilier Benzon.

— Nanette, spuse prinţesa, fii bună, du-te chiar

dumneata în grădină şi vezi să fie puse garoafele acelea în pavilionul meu. Oamenii sunt atât de indolenţi, încât s-ar putea să nu facă nici măcar acest lucru.

Domnişoara sări în picioare şi, după ce se înclină ceremonios, zbură din cameră asemenea unei păsărele căreia i s-a deschis colivia.

Prinţesa se întoarse către Kreisler:

— Nu pot spune o vorbă dacă nu sunt singură cu dascălul meu, care mi-e ca şi un duhovnic şi căruia îi pot mărturisi fără nicio sfială toate păcatele. În general, dragă Kreisler, vei găsi probabil că eticheta noastră rigidă e ciudată, ţi se va părea chiar plicticoasă; oriunde mă duc sunt înconjurată de doamne de onoare şi păzită ca regina Spaniei. Ar trebui ca măcar aici, în frumosul Sieghartsweiler, să ne bucurăm de mai multă libertate. Dacă prinţul ar fi la castel, n-aş fi avut voie s-o expediez pe Nanette, pe care studiile noastre muzicale o plictisesc tot atât pe cât mă stinghereşte ea pe mine. Să reluăm bucata de la capăt, acum va merge mai bine.

Kreisler, care în timpul lecţiilor era răbdarea personificată, începu din nou aria pe care prinţesa o studia. Dar oricât se străduia Hedwiga şi oricât încerca Kreisler s-o ajute, prinţesa pierdea tactul şi tonul, făcând greşeli peste greşeli, până când, roşindu-se ca para focului, sări de pe scaun şi fugi la fereastră, ca şi cum ar fi vrut să privească parcul. Kreisler avu impresia că prinţesa plânge şi prima lui lecţie, ca şi întreaga scenă, i se păru destul de penibilă. Nu-i rămânea decât să încerce, tot prin muzică, să alunge acel duh antimuzical şi vrăjmaş, care părea că o tulburase pe prinţesă. De aceea, execută la pian tot felul de melodii, făcând variaţii pe tema celor mai cunoscute arii, în atâtea forme contrapunctice şi cu atâtea înfloriturі melismatice, că până la urmă se minună el singur cât de încântător ştie să cânte la pian, uitând şi de prinţesă şi de toanele ei.

— Ce frumos arată Stânca Uliilor în lumina sfinţitului, rosti Hedwiga, fără a întoarce capul.

Kreisler tocmai era preocupat de o disonanţă, pe

care, firește, trebuia s-o rezolve; n-avea când să admire, împreună cu prinţesa, Stânca Uliilor şi apusul de soare.

— Crezi că mai există undeva pe lumea asta un loc mai frumos decât Sieghartshof al nostru? întrebă prinţesa mai tare şi mai apăsat.

După ce făcu să răsune un energic acord final, Kreisler trebui să se ducă la fereastră, lângă Hedwiga, supunându-se politicos poruncii de a face conversaţie.

— Într-adevăr, prinţesă, zise el, parcul este minunat, îmi place mai ales că toţi arborii au frunzişul verde, ceea ce admir şi ador la toţi copacii, la toate tufişurile şi la toate firele de iarbă. În fiecare primăvară îi mulţumesc celui Atotputernic că frunzişul este iarăşi verde, şi nu roşu, ceea ce nu pot suferi în tablouri şi nu se întâlneşte la peisagiştii mari, ca de pildă la Claude Lorrain, sau la Berghem, ba nici chiar la Hackert, care se mărgineşte să-şi pudreze doar puţin pajiştile.

Kreisler se pregătea să-şi urmeze vorba dar, zărind în oglinda fixată lângă fereastră chipul livid şi răvăşit al prinţesei, amuţi străbătut de un fior rece, care-i îngheţă inima.

Într-un târziu, prinţesa rupse tăcerea. Fără a întoarce capul şi continuând să privească afară, spuse pe un ton mişcător, care trăda o profundă tristeţe:

— Văd că soarta vrea să-ţi apar întotdeauna ca urmărită de nişte năluciri bizare, aş spune chiar tulburată, ca o proastă, dându-ţi astfel prilejul să încerci asupra mea umorul dumitale muşcător. A venit vremea să te lămuresc de ce dumneata eşti persoana la vederea căreia sunt cuprinsă de o stare asemănătoare unei crize nervoase, pricinuite de o febră puternică. Vei afla tot. O mărturisire sinceră îmi va uşura sufletul, făcând totodată cu putinţă să rabd a te vedea, ca şi prezenţa dumitale. Atunci când te-am întâlnit întâia oară, în parc, fiinţa dumitale şi toată purtarea dumitale m-au umplut de o groază de nedescris – nici eu nu ştiam de ce. Adevărul este că o amintire din prima mea copilărie m-a copleşit deodată, cu toată spaima

ei. Mai târziu această amintire a luat forma precisă a unui vis ciudat. La curtea noastră era un pictor, Ettlinger, pe care atât prinţul cât şi prinţesa îl preţuiau mult, căci avea un talent cu adevărat extraordinar, în galerie ai să găseşti picturi minunate făcute de mâna lui, şi în toate tablourile ai s-o vezi pe prinţesă sub chipul unuia sau altuia dintre personajele grupurilor istorice. Cea mai frumoasă pictură, însă, care stârneşte admiraţia nemărginită a tuturor cunoscătorilor, se află în cabinetul prinţului. E portretul prinţesei, în plină floare a tinereţii; asemănarea e atât de mare, încât ai zice că i-a furat imaginea din oglindă, deşi prinţesa nu i-a pozat niciodată. Leonhard – aşa i se spunea pictorului la curte – trebuie să fi fost un om bun şi blând. Aveam cel mult trei ani, şi toată dragostea pe care era în stare s-o simtă inima mea de copil i-o dăruisem lui; doream să nu mă părăsească niciodată. Iar el se juca mereu cu mine, făcându-mi tot felul de desene mici şi decupându-mi diferite figuri. Dar, cam după un an, a dispărut pe neaşteptate. Femeia căreia îi fusese încredinţată prima mea educaţie îmi spuse cu lacrimi în ochi că a murit. Eram nemângâiată şi nu mai voim să stau în camera în care Leonhard se jucase cu mine. Mă foloseam de orice prilej ca să scap de sub supravegherea guvernantei mele şi a cameristelor şi alergam prin tot castelul strigând: „Leonhard!” Nu puteam încă să cred că a murit şi mi-l închipuiam ascuns undeva, în castel. De aceea într-o seară, când guvernanta mea s-a îndepărtat pentru o clipă, m-am furişat afară din cameră, ca să mă duc la prinţesă. Voiam să-mi spună unde este domnul Leonhard şi să-i cer să mi-l aducă înapoi. Uşa coridorului era dată de perete şi astfel am putut ajunge până la scara principală, pe care am urcat-o în fugă şi am intrat în prima încăpere deschisă. Privind în jurul meu am văzut o uşă care mi-am închipuit că trebuie să ducă în apartamentele prinţesei. Tocmai când mă pregăteam să ciocănesc, uşa s-a deschis brusc şi din cameră a năvălit un om în haine zdrenţuite şi cu părul vâlvoi. Era Leonhard, care m-a privit cu nişte ochi scânteietori şi fioroşi. Chipul lui alb ca varul şi cu obrajii

supţi era aproape de nerecunoscut. „Ah, domnule Leonhard! am strigat eu. Ce-i cu tine? De ce eşti atât de palid, de ce-ţi ard ochii, de ce te încrunţi la mine?... Mi-e frică! O, fii bun, cum ai fost mai înainte... mai desenează-mi nişte poze colorate frumos...” Leonhard a sărit deodată spre mine, izbucnind într-un hohot de râs care semăna cu un nechezat, în timp ce un lanţ cu care părea încins zăngănea în urma lui. Lăsându-se pe genunchi în faţa mea, mi-a spus cu glas răguşit: „Ho, ho... prinţesă mică!... Poze colorate, zici...? Da, abia acum pot să pictez bine... Am să-ţi pictez un tablou şi pe frumoasa ta mămică... Nu-i aşa că ai o mămică frumoasă? Numai roag-o să nu mă mai transforme iarăşi... nu vreau să fiu acel om nenorocit care se numea Leonhard Ettlinger... Acela a murit de mult. Eu sunt uliul roş şi pot să pictez după ce mănânc raze de culori... Da, pot să pictez dacă, în loc de vernis[57], am sânge fierbinte, dintr-o inimă vie... îmi trebuie sângele inimioarei tale, prinţesă!” Cu aceste cuvinte, m-a tras la el şi mi-a dezvelit gâtul. Mi s-a părut că văd lucind în mâna lui lama unui cuţitaş. La ţipătul meu de groază, slujitorii au alergat şi s-au năpustit asupra nebunului, care însă i-a trântit la pământ, cu o putere de uriaş. În aceeaşi clipă s-a auzit un zăngănit şi paşi zgomotoşi care urcau în grabă scările. Un bărbat înalt şi voinic a năvălit în cameră, strigând: „Iisuse, mi-a scăpat! Iisuse, ce nenorocire! Am să-ţi arăt eu ţie, diavole!” Zărindu-l, nebunul a părut că-şi pierde dintr-odată toate puterile şi a căzut jos, urlând. Servitorii l-au legat cu lanţurile aduse de omul acela şi l-au scos afară, în timp ce Leonhard urla înfiorător, ca o fiară prinsă în capcană.

Îţi poţi închipui ce impresie distrugătoare a făcut această scenă groaznică asupra unui copil de patru ani. Au încercat să mă liniştească şi să-mi explice ce înseamnă a fi nebun. Deşi nu înţelegeam prea bine, totuşi am avut un fior de spaimă pe care-l simt şi acum când văd un nebun

57 Soluţie colorată a unor substanţe răşinoase sau bituminoase, care, aplicata pe anumite obiecte, formează un strat ornamental sau protector.

sau când mă gândesc numai la această stare groaznică, asemănătoare unui chin veşnic, fără clipă de răgaz. Dumneata, Kreisler, semeni cu nefericitul acela, de parcă i-ai fi frate. Îndeosebi privirea dumitale, adeseori atât de ciudată, îmi aminteşte foarte mult de Leonhard. Iată ce m-a tulburat când te-am văzut întâia oară şi iată ce mă nelinişteşte, mă înspăirnintă şi acum, când mă aflu în prezenţa dumitale.

304

Kreisler, adânc zguduit, stătea nemişcat, incapabil să scoată o vorbă. De multă vreme îl urmărea ideea fixă că nebunia îl pândeşte, asemenea unei fiare ahtiate de pradă, care-l va sfâşia într-o zi. Aceeaşi groază, care o cutremurase pe prinţesă la vederea lui, o simţea acum faţă de sine însuşi; se lupta cu gândul înfiorător că chiar el, într-un acces de nebunie, voise s-o omoare pe Hedwiga.

După câteva clipe de tăcere, prinţesa îşi urmă povestirea:

— Bietul Leonhard era îndrăgostit în taină de mama mea. Această dragoste, prin ea însăşi o nebunie, a izbucnit până la urmă în furie şi dementă.

— Aşadar, rosti Kreisler blând şi moale, cum îi era obiceiul după ce se potolea în el o furtună, aşadar în pieptul lui Leonhard nu răsărise încă dragostea artistului…

— Ce vrei să spui cu asta, Kreisler? întrebă prinţesa, întorcându-se brusc.

Zâmbind blând, Kreisler răspunse:

— Am auzit cândva, într-o comedie foarte nostimă[58], pe un servitor hâtru adresându-se actorilor cu următoarele-cuvinte: „Voi, oameni buni şi muzicanţi proşti!” Auzind aceste cuvinte, am şi împărţit, ca la judecata-de-apoi, pe toţi oamenii în două grupe diferite: cea dintâi alcătuită din oameni buni care sunt artişti proşti, sau mai bine zis, nu sunt artişti de loc, iar cea de-a doua alcătuită din adevăraţii artişti. Dar nu voiam să

58 Scriitorul romantic german Clemens Brentano (1778 — 1842) foloseşte expresia în comedia Ponce de Leon (1804).

59 Partea pentru întreg, (lat.).

osândesc pe nimeni la chinurile veşnice ci, dimpotrivă, doream să fie toţi fericiţi, fiecare în felul lui. Oamenii buni se îndrăgostesc uşor de doi ochi frumoşi, îşi întind braţele spre fiinţa aceea plăcută, pe chipul căreia strălucesc ochii de care vorbeam, strâng pe iubită în cercuri tot mai înguste, ce se transformă până la urmă în verigheta, pe care o pun în degetul iubitei ca *pars pro foto*". Dumneavoastră, prinţesă, ştiţi ceva latineşte – aşadar, ca *pars pro foto*, ca o verigă a lanţului de care trag mereu, până ce închid simbolul amorului lor în temniţa căsătoriei. Apoi încep să strige pe un ton cu totul exaltat: „O.

Dumnezeule!" sau „O, cerule!", sau dacă s-au consacrat astronomiei: „O, stelelor!" ori, dacă au o înclinaţie spre păgânism: „O, zei, e a mea, îmi aparţine!" Stârnind această larmă, oamenii buni îşi închipuie că-i imită pe artişti. În van însă, căci, în ceea ce priveşte dragostea acestora din urmă, lucrurile stau cu totul altfel. Se întâmplă uneori ca o mână nevăzută să smulgă vălul ce acoperea ochii numiţilor muzicieni şi deodată ei să vadă chipul îngeresc care, asemenea unei dulci şi necercetate taine, zăcuse mult, îngropat în adâncul inimii lor. E bucuria neasemuită, voluptatea fără nume a vieţii superioare ţâşnite din adâncurile firii, ce se aprinde într-un foc ceresc care luminează şi încălzeşte, fără flăcări nimicitoare; dorinţa fierbinte întinde mii de tentacule, urzind o mreajă în jurul acelei întruchipări care e a lui şi în acelaşi timp nu e niciodată a lui, pentru că dorul dăinuieşte veşnic nepotolit. Iar ea, frumoasă, mândra, acea presimţire din sufletul artistului care a prins trup viu, începe a străluci în chip de cântec, de imagine, de poem. Ah, prinţesă, credeţi-mă, fiţi sigură că adevăraţii artişti nu fac altceva cu braţele lor şi cu mâinile care prelungesc aceste braţe decât muzică – fie cu pana, cu penelul ori cu arcuşul. Către iubita lor adevărată întind doar antene spirituale, pe care nu se află mină ori degete ce ar putea apuca o verighetă, ca s-o treacă în degetul adoratei, cu toată graţia cuvenită. De aceea, nu sunt de temut mezalianţe vrednice de dispreţ şi este cu totul indiferent dacă iubita care trăieşte în inima

artistului este prinţesă sau e o simplă fată de brutar, cu condiţia ca aceasta din urmă să nu fie o simplă cucuvaie. După ce se îndrăgostesc, aceşti artişti creează, într-o inspiraţie divină, opere minunate şi nu se prăpădesc de oftică, nici nu înnebunesc. Îl găsesc foarte vinovat pe domnul Leonard Ettlinger că şi-a pierdut minţile; după felul adevăraţilor artişti, putea s-o iubească pe alteţa-sa cu toată ardoarea, fără niciun fel de neajunsuri.

Nuanţele umoristice cu care Kreisler îşi presăra vorbirea nu atingeau urechea prinţesei, fie că ea nu le asculta, fie că erau acoperite de ecoul unei coarde pe care capelmaistrul o atinsese şi care, în pieptul ei de femeie, vibra mai puternic decât toate celelalte.

306

— Dragostea unui artist!... rosti prinţesa lăsându-se într-un jilţ şi proptindu-şi îngândurată capul în mâini... Să fii iubită astfel... O, e un vis minunat, un vis divin... dar numai un vis, un vis deşert...

— După cât se pare, prinţesă, nu prea preţuiţi visurile. Totuşi numai în vis ne cresc aripi de fluture, care ne îngăduie să părăsim orice temniţă strâmtă şi să ne înălţăm într-un zbor plin de strălucire şi de culori spre slăvile cerului. La drept vorbind, orice individ are o pornire înnăscută spre zbor şi am cunoscut oameni serioşi şi cumsecade care se umpleau până seara târziu cu şampanie, ce le servea drept gaz, pentru ca noaptea să se poată ridica deasupra pământului – balon şi pasager totodată.

— Să ştii că eşti iubită astfel... repetă prinţesa, din ce în ce mai emoţionată.

— În ce priveşte dragostea de artist, aşa cum v-am zugrăvit-o, prinţesă, reluă Kreisler, aveţi, desigur, în faţa ochilor, pilda nefericită a domnului Leonhard Ettlinger, care era artist, dar voia să iubească la fel ca oamenii obişnuiţi. Nu-i de mirare că mintea lui s-a cam zdruncinat. Tocmai de aceea spun că domnul Leonhard n-a fost un artist adevărat. Artiştii poartă pe aleasa lor în inimă şi nu doresc nimic altceva decât să cânte, să compună poezii sau

să picteze în cinstea ei. Ei sunt, în ce priveşte curtoazia asemenea cavalerilor galanţi de odinioară, ba chiar, pentru puritatea lor sufletească, trebuie preferaţi acelor cavaleri care, cu felul lor sângeros, dacă nu găseau la îndemână vreun uriaş sau vreun zmeu, culcau la pământ oameni de ispravă, numai ca să cinstească pe doamna inimii lor.

— Nu! strigă prinţesa, trezindu-se parcă dintr-un vis: nu, nu este cu putinţă ca în pieptul unui bărbat să se aprindă o flacără pură ca flacăra care arde altarul zeiţei Vesta[60]! Dragostea unui bărbat este o armă perfidă folosită de acesta pentru a sărbători un triumf, care pe femeie o distruge fără a-l face fericit pe el.

Pe când Kreisler se pregătea să-şi exprime uimirea faţă de asemenea păreri, atât de ciudate la o prinţesă în vârstă de şaptesprezece, optsprezece ani, se deschise uşa şi prinţul Ignatius intră în cameră. Gapelmaistrul era bucuros să pună capăt unei convorbiri pe care ar fi putut-o compara cu un duet perfect, unde fiecare voce trebuie să rămână credincioasă caracterului ei propriu. În timp ce prinţesa stăruia într-un *adagio* melancolic, făcând doar când şi când câte un mordant[61] sau un tril, el, ca un bufon perfect şi un *chanteur* comic adevărat, intervenea cu scurte note *parlando*, ceea ce crea o autentică capodoperă de compoziţie şi execuţie, astfel că ar fi dorit s-o audă pe prinţesă şi să se audă pe el însuşi, la teatru, într-o lojă sau într-un fotoliu rezervat.

Aşadar, prinţul Ignatius intră, ţinând în mână o ceaşcă spartă şi plângând cu sughiţuri.

Trebuie să menţionăm că, deşi prinţul avea aproape treizeci de ani, nu se putea despărţi încă de jocurile lui preferate din copilărie. Îndeosebi, îi plăceau ceştile frumoase, cu care se juca ore întregi, înşirându-le pe masă în faţa lui şi schimbând mereu ordinea din acele şiruri, astfel că lângă ceaşca roşie venea una galbenă, alteori una verde şi aşa mai departe. Jucându-se astfel, se bucura din

60 Zeiţă la latini, protectoarea focului din cămin.

61 Ornament muzical care constă din succesiunea rapidă a notei obişnuite şi a secundei superioare sau inferioare.

toată inima, ca un adevărat copil. Nenorocirea de care se tânguia acuma era că micu-i mops sărise pe neaşteptate pe masă şi trântise jos cea mai frumoasă ceaşcă.

Prinţesa îi făgădui că va avea ea grijă să i se aducă din Paris o ceaşcă nouă, după ultima modă. Prinţul se declară mulţumit şi toată faţa i se lumină de un zâmbet. Abia acuma părea că-l vede şi pe capelmaistru. I se adresă, întrebându-l dacă are şi el ceşti multe şi frumoase. Kreisler aflase dinainte, de la maestrul Abraham, ce trebuie să răspundă. Îl asigură pe prinţ că el nu are ceşti atât de frumoase ca alteţa-sa şi că, de altfel, i-ar fi imposibil să cheltuiască atâţia bani pentru ceşti.

— Fireşte, răspunse Ignatius foarte mulţumit, eu sunt prinţ şi de aceea pot avea toate ceştile frumoase pe care le vreau, dar dumneata nu poţi, pentru că nu eşti prinţ; şi pentru că nu încape nicio îndoială că sunt prinţ, înseamnă că ceştile frumoase…

308

Ceşti şi prinţi, prinţi şi ceşti se amestecau într-un discurs tot mai încâlcit, în timpul căruia Ignatius râdea, ţopăia şi bătea din palme în culmea fericirii. Hedwiga se roşi şi-şi coborî privirea; îi era ruşine de imbecilul de frate-său şi-i era şi teamă de ironia lui Kreisler. Acestuia însă, în starea de spirit în care se afla, imbecilitatea prinţului, simptom evident, al unei nebunii autentice, îi stârnea numai milă, sentiment nelalocul lui, căci nu putea decât să mărească încordarea clipei. Pentru a-l sustrage pe bietul Ignatius de la jocul cu nefericitele acelea de ceşti, prinţesa îl rugă să facă ordine în mica bibliotecă ce se afla într-un dulap, frumos lucrat şi zidit în perete. Cât se poate de mulţumit, prinţul se apucă, râzând voios, să scoată cu grijă cărţile legate şi să le aşeze după format, cu cotorul aurit în afară, bucurându-se peste măsură de şirul strălucitor obţinut astfel.

Domnişoara Nanette dădu deodată buzna în odaie, strigând în gura mare:

— Suveranul! Suveranul împreună cu prinţul!

— O, Doamne! exclamă prinţesa. Nu sunt îmbrăcată!

Neam pierdut vremea vorbind, Kreisler, fără să ne dăm seama. Am uitat cu desăvârşire de mine însămi. De mine, de suveran şi de prinţ.

Dispăru împreună cu Nanette în încăperea vecină. Prinţul Ignatius îşi continuă netulburat ocupaţia.

Se şi auzi oprindu-se trăsura oficială a suveranului. Când Kreisler coborî scara principală, cei doi alergători în livrele oficiale tocmai descălecau de pe bihuncă. Acest amănunt cere o explicaţie…

Prinţul Irenaus nu renunţa la vechile tradiţii, astfel că, fără a pune un măscărici, îmbrăcat în haine pestriţe şi iute de picior, să alerge înaintea cailor, ca o fiară hăituită, avea printre slujitorii săi şi doi alergători. Aceştia erau oameni în toată firea, bine hrăniţi, suferind doar uneori de tulburări în regiunea abdominală din pricina vieţii lor sedentare. Prinţul avea sentimente mult prea umane, pentru a cere vreunuia din slujitorii săi să se transforme din când în când într-un ogar, sau altă potaie; ca să menţină totuşi o anumită etichetă, când prinţul făcea o ieşire oficială, cei doi alergători aveau datoria să călărească înaintea alaiului pe o bihuncă solidă, urmând ca, în locurile potrivite, bunăoară acolo unde se aduna o ceată de gură-cască, să-şi mişte puţin picioarele, ceea ce în chip simbolic arăta că aleargă cu adevărat… Era o privelişte plăcută.

Aşadar, alergătorii tocmai descălecaseră şi valeţii intrau pe poartă; în urma lor venea prinţul Irenaus, însoţit de un tânăr care păşea falnic, în uniforma-i de gardă napolitană, cu stele şi cruci strălucitoare pe piept.

— *Je vous salue, monsieur*[62] de Krosel, îi spuse prinţul Irenaus, văzându-l.

Când, în ocaziile mari şi solemne, acesta vorbea franţuzeşte şi nu-şi putea aminti bine niciun nume nemţesc, obişnuia să-i spună lui Kreisler „Krosel”. Prinţul cel străin – căci, desigur, pe tânărul acela falnic îl avusese în vedere Nanette când strigase că soseşte suveranul împreună cu prinţul – îi făcu în treacăt un semn cu capul,

62 Vorbind (ital.).

un fel de a saluta, pe care Kreisler nu-l putea suferi, nici chiar când venea din partea persoanelor celor mai suspuse. De aceea se înclină până la pământ în chip atât de burlesc, încât mareşalul curţii, care-l socotea pe Kreisler un mare hâtru şi, de obicei, lua drept glumă tot ce spunea şi făcea el, nu se putu împiedica să nu chicotească pe înfundate. Prinţul străin îl fulgeră pe Kreisler cu privirea-i neagră, murmurând printre dinţi:

— Măscărici!

Apoi se grăbi să-l ajungă din urmă pe suveran, care întorsese capul spre el, cu o expresie de blândă gravitate.

— Pentru un ofiţer din garda italiană, zise Kreisler, râzând şi adresându-se mareşalului curţii, alteţa-sa vorbeşte o germană bunicică. Spuneţi-i, excelenţă, că-l pot servi, în schimb, cu o napolitană de mâna întâi şi că n-am să introduc prin contrabandă un dialect romanic sau o veneţiană vulgară, ca măştile lui Gozzi[63]; într-un cuvânt, că n-o să-l plictisesc. Spuneţi-i, excelenţă…

Dar excelenţa-sa urca acum scările, ridicându-şi umerii în chip de zid şi şanţ de apărare pentru urechile sale.

310

Trăsura princiară, cu care Kreisler obişnuia să călătorească la Sieghartshof, se opri şi bătrânul lacheu deschise portiera, întrebându-l dacă binevoieşte să se urce. În clipa aceea, un ajutor de bucătar trecu în goană pe lângă ei, urlând cât îl ţinea gura:

— Ce nenorocire! *Quel malheur*!

— Ce s-a întâmplat strigă Kreisler în urma lui.

— Ce nenorocire! repetă ajutorul de bucătar, plângând şi mai amarnic. Domnia-sa domnul bucătar-şef[64] s-a prăbuşit la pământ, cuprins de disperare. Este atât de

---

63 Carlo Gozzi (1720—1806), autor italian a numeroase comedii apreciate de E. T. A. Hoffmann. Personajele lui vorbeau în dialect veneţian.

64 Aluzie probabil, la Vatel, celebrul bucătar din vremea lui Ludovic al XIV-lea, care şi-a pus capăt vieţii pentru că un anumit soi de peşte nu a sosit la timp pentru festin.

tulburat, încât ţine cu tot dinadinsul să-şi înfigă cuţitul de tăiat carne în piept, pentru că luminăţia-sa a poruncit pe neaşteptate să se pregătească un supeu şi ne lipsesc stridiile pentru salata italienească. Vrea să se repeadă chiar el la oraş, dar domnia-sa maestrul grăjdar refuză să înhame caii, fiindcă nu are poruncă de la luminăţia-sa.

— La asta se poate găsi leac, spuse Kreisler. Domnul bucătar-şef să se suie în trăsura asta şi să facă rost de cele mai frumoase stridii din Sieghartsweiler, iar eu voi merge pe jos până acolo.

Zicând acestea, se depărta cu paşi repezi spre parc.

— Ce mărinimie! Ce suflet nobil! Ce domn şarmant! strigă în urma lui bătrânul lacheu, cu ochii plini de lacrimi.

La orizont, munţii ardeau în flăcările aurii ale asfinţitului, al cărui reflex luneca peste pajişte, printre copaci şi printre tufişuri, ca minat de vântul uşor de seară ce se stârnise susurând dulce.

Kreisler se opri la mijlocul podului ce trecea peste un braţ al lacului, ducând spre pavilionul de pescuit, şi privi apa în oare se reflectau, într-o scânteiere feerică, parcul cu pâlcurile-i armonioase de arbori şi piscul înalt al Stâncii Uliilor, încununat de ruini alb-sclipitoare, ca de o coroană ciudată. Lebăda domesticită, care răspundea la numele de Blanche, luneca pe suprafaţa lacului, înălţându-şi cu mândrie gâtul şi fâlfâind zgomotos din aripile-i strălucitoare.

— Blanche! Blanche! strigă Kreisler, întinzând braţele. Cântă-mi cântecul tău cel mai frumos şi să nu crezi că vei muri după aceea! Cântă la pieptul meu; atunci suspinele tale vor fi ale mele şi eu voi pieri în flăcările dorului, pe când tu, plină de iubire şi de viaţă, te vei îndepărta dusă de valurile mângâietoare.

Nici el nu-şi dădea seama ce îl emoţiona dintr-odată atât de adânc. Se sprijini de balustradă şi, fără voie, închise ochii. Deodată, o auzi pe Julia cântând şi o durere nespus de dulce îi străbătu întreaga fiinţă.

Nori negri luceau pe cer, depărtându-se; umbrele lor, asemenea unor văluri uriaşe, cădeau peste munţi şi păduri.

Undeva, spre răsărit, se auzea bubuitul surd al tunetului: vântul nopţii prinse a. şuiera mai puternic, murmurul pâraielor se înteţi; când şi când, asemenea unei orgi, veneau din depărtare sunetele izolate ale harfei eoliene. Păsările de noapte se ridicau speriate şi zburau, ţipând prin desiş. Deodată Kreisler se trezi din visarea lui şi-şi văzu silueta neagră în oglinda apei. Avu impresia că din adâncuri îl priveşte Ettlinger, pictorul nebun.

— Ehei, iată-te deci, scumpul meu *alter ego*, iubitul meu tovarăş! Ascultă, tinere! Pentru un pictor, care a cam trecut măsura, voind să folosească sânge princiar în loc de vernis, arăţi destul de bine. Până la urmă, dragul meu Ettlinger, îmi vine să cred că, prin purtările tale smintite, ai reuşit să prosteşti numeroase familii ilustre! Cu cât mai mult te observ, cu atât mai bine îmi dau seama că ai manierele cele mai alese, şi prin urmare, dacă vrei, pot s-o conving pe prinţesa Maria că, în ceea ce priveşte situaţia sau poziţia la aici, în apă, eşti un om de rang important, şi că ea te-ar putea iubi, fără să mai stea la îndoială. Dacă vrei însă, prietene, ca prinţesa să semene şi acum imaginii pictate de tine, atunci trebuie să procedezi ca acel diletant princiar, care potrivea asemănarea portretelor sale cu persoana portretizată, retuşând-o pe aceasta din urmă cu câteva iscusite trăsături de penel! În sfârşit, de vreme ce te-au trimis pe nedrept în iad, am să-ţi spun şi o seamă de noutăţi! Află deci, stimate pensionar de ospiciu, că rana pe care i-ai produs-o bietei copile, prinţesa Hedwiga, nu s-a vindecat încă de tot, astfel că durerea încercată atunci o sileşte să facă tot felul de grimase. Nu cumva i-ai atins inima atât de dureros, încât când îţi zăreşte chipul, sângele ţâşneşte fierbinte din ea, aşa cum sângerează un cadavru când se apropie asasinul? Nu e vina mea, iubitule, că mă ia drept o stafie, şi anume stafia ta. Dar, oricât aş vrea să-i dovedesc că nu sunt un strigoi, ci capelmaistrul Kreisler, în cale îmi stă prinţul Ignatius, care suferă de un fel de *paranoia*, de o *fatuitas107* şi *stoliditas108*, care, după

Kluge[6566], este o foarte agreabilă varietate de sminteală. Nu-mi imita toate gesturile, pictore, atunci când îţi vorbesc serios! Iar începi? De nu m-aş teme de guturai aş sări jos, la tine, şi ţi-aş trage un toc de bătaie! Du-te dracului, mim nenorocit ce eşti!

312

Kreisler se depărta brusc.

Se făcuse întuneric beznă. Fidgere sfâşiau norii negri. Se auzeau bubuiturile tunetului şi ploaia începu să cadă în stropi mari. Dinspre pavilionul de pescuit venea o rază orbitoare de lumină şi Kreisler se îndreptă cu paşi grăbiţi într-acolo.

Când se apropie de uşă îşi zări propriul chip, care păşea lângă el în plină lumină. Cuprins de o groază nebună, Kreisler dădu buzna în pavilion şi, palid ca un mort, căzu gâfâind pe un scaun.

Maestrul Abraham, care şedea la o măsuţă, citind un foliant gros la lumina puternică a unei lămpi astrale[67], sări speriat în sus şi se apropie de Kreisler, exclamând:

— Pentru numele lui Dumnezeu, ce e cu tine, Johannes?! De unde vii la ora asta? Ce te-a înspăimântat în aşa hal?

Făcând o sforţare nemaipomenită, Kreisler izbuti să-şi recapete stăpânirea de sine şi şopti cu glas înăbuşit:

— N-am încotro, acum suntem doi… Vreau să spun… eu şi dublul meu, care a sărit afară din lac şi m-a urmărit până aici. Îndură-te, maestre, ia pumnalul şi străpunge-l pe ticălosul ăsta. E nebun, crede-mă, şi ne poate nenoroci pe amândoi. El a stârnit furtuna de afară, duhurile se frământă în văzduh şi corul lor sfâşie inima oamenilor. Maestre, maestre! Cheamă lebăda încoace. Vreau să-mi cânte, cântul meu a împietrit, căci acel *alter ego* şi-a pus mâna rece de cadavru pe pieptul meu, dar va fi silit s-o retragă şi se va întoarce iarăşi în lacul lui, dacă lebăda

---

65 Prostie, neghiobie (lat.).

66 Confuzie lui Johann Christian Reil, autor al lucrării Rapsodii despre aplicarea tratamentului psihic în tulburările sufleteşti, Halle, 1803.

67 Veche lampă cu ulei, cu rezervor plat.

începe să cânte.

Maestrul Abraham nu-l mai lăsă să continue, vorbindu-i blând şi silindu-l să dea pe gât câteva pahare de vin tare, italienesc, pe care îl avea la îndemână. Apoi, încetul cu încetul, începu să-l descoasă.

Dar Kreisler nu apucă bine să sfârşească istorisirea celor întâmplate, când maestrul Abraham exclamă, râzând zgomotos:

— Eşti un incorigibil fantast, un vizionar, căruia i se nălucesc vedenii! Cât priveşte organistul ce ţi-a cântat în parc coraluri sinistre, e doar vântul nopţii, care a străbătut văzduhul în zbor, făcând să răsune coardele harfei eoliene. Da, da, Kreisler, ai uitat de harfa eoliană[68], care e întinsă între cele două pavilioane din fundul parcului. Cât despre acel *alter ergo*, care alerga lângă dumneata în lumina lămpii mele astrale, am să-ţi demonstrez îndată că, în clipa când voi păşi pe prag, se va ivi şi dublul meu; ba, şi mai mult, oricine ar intra la mine trebuie să suporte tovărăşia unui astfel de *chevalier d'honneur*[69].

Cu aceste cuvinte maestrul Abraham se duse spre uşă şi un al doilea maestru Abraham apăru îndată lângă el în lumina ce-l înconjura.

Kreisler observă ca aceasta se datora efectului unei oglinzi concave ascunse, ceea ce îl necăji, cum se necăjeşte oricine când în faţa lui se dezvăluia miraculosul în care credea. Omul acceptă mai degrabă cea mai mare groază, decât explicaţia firească a lucrurilor, pe care le crede fantomatice; cu niciun chip nu vrea să se împace cu lumea asta, ci doreşte să vadă ceva din altă lume, ceva ce nu are nevoie de trup pentru a se manifesta.

— Nu pricep de loc, maestre, înclinaţia dumitale ciudată pentru asemenea scamatorii, spuse Kreisler. Dumneata, ca un bucătar iscusit îţi prepari miracolele din

---

68 Abatele Gattoni din Milano a pus să se întindă între două turnuri cincisprezece corzi de fier acordate în aşa fel, încît dădeau o gamă diatonică. La orice schimbare din atmosferă coardele răsunau mai puternic sau mai slab (n.a.).

695 0 Cavaler de onoare (franc).

tot felul de ingrediente picante şi-ţi închipui că aceste isprăvi vor îmboldi pe acei oameni a căror fantezie s-a lenevit, ca stomacul mâncăilor. Nu există ceva mai stupid şi mai neplăcut decât să-ţi dai seama că sub afurisitele astea de scamatorii care-ţi taie răsuflarea, se ascunde un mecanism foarte firesc.

314

— Firesc! Tot repeţi cuvântul „firesc”, exclamă maestrul Abraham. Eşti doar un om destul de inteligent, ca să înţelegi că nimic nu se petrece în chip firesc pe lumea asta. Nimic”! Sau poate îţi închipui cumva, stimate capelmaistru, că, deoarece suntem în stare să provocăm un anumit efect, cu ajutorul mijloacelor la-ndemână, ar fi totodată lămurită pentru noi şi cauza care izvorăşte din acel organism misterios ce produce efectul? De altfel, până acum ai avut destulă stimă pentru scamatoriile mele, deşi nu ai văzut-o niciodată pe aceea care-mi încununează opera.

— Vrei să vorbeşti de fata invizibilă113? întrebă Kreisler.

— Bineînţeles, răspunse maestrul. Tocmai această scamatorie – de altfel, e mai mult decât atât – ţi-ar fi demonstrat că până şi mecanismul cel mai banal, cel mai uşor de calculat, poate avea adesea o legătură cu cele mai misterioase minuni ale naturii şi poate să producă efecte care vor rămâne neînţelese, chiar dacă luăm acest cuvânt în sensul lui obişnuit.

— Hm! făcu Kreisler. Dacă ai aplicat cunoscuta teorie acustică, dacă ai ştiut să maschezi bine aparatul şi ai avut la îndemână o fiinţă isteaţă…

— O, Chiara! exclamă maestrul Abraham, în timp ce ochii i se umplură de lacrimi. O, Chiara, dulcea mea copilă!

Kreisler nu-l văzuse niciodată pe bătrân atât de emoţionat; de când îl ştia, maestrul Abraham obişnuia să biciuiască neîncetat cu ironia lui necruţătoare orice sentiment melancolic.

— Ce-i cu Chiara? întrebă capelmaistrul.

— E stupid, îi răspunse maestrul zâmbind, că apar

astăzi în faţa dumitale sub chipul unui amorez plângăreţ; dar se vede că stelele au hotărât să-ţi vorbesc acum despre un episod din viaţa mea, asupra căruia am păstrat atâta timp tăcere. Vino mai aproape, Kreisler; priveşte această carte groasă. Este lucrul cel mai minunat pe care-l posed; îl am ca moştenire de la un meşter priceput în toate, pe nume Severino. Tocmai şedeam şi citeam lucrurile cele mai de neînchipuit, privind-o pe micuţa Chiara, a cărei imagine este reprodusă aici, când dumneata ai dat buzna în odaie ca scos din minţi; ai început să-mi ponegreşti magia, chiar în clipa când eram copleşit de amintirea celei mai frumoase minuni ale ei – minune care a fost a mea, când eram în floarea vârstei!

— Atunci, povesteşte mai departe, ca să bocesc şi eu împreună cu dumneata! exclamă Kreisler.

— La drept vorbind, începu maestrul Abraham, nu este chiar lucru de mirare, că, deşi eram un bărbat tânăr şi robust, din prea mult zel şi prea mare sete de glorie, m-am îmbolnăvit, lucrând la orga cea mare de la biserica principală din Gonionesmiihl. Medicul mi-a spus: „Dragă maestre, trebuie să umbli mult, pleacă în lumea largă, cât mai departe”. Ceea ce am şi făcut. Mi-am îngăduit plăcerea să colind lumea în calitate de mecanic, prezentând oamenilor tot felul de scamatorii. Treburile mi-au mers bine şi ocupaţia asta mi-a adus şi mulţi bani, până ce am dat peste un om cu numele de Severino, care m-a luat în râs cu scamatoriile mele şi, prin diferite mijloace, aproape m-a făcut să cred, ca şi pe toţi ceilalţi, că el are legături cu diavolul, sau cel puţin, cu alte spirite tot atât de onorabile. Cea mai mare vâlvă o stârnea cu oracolul lui, o scamatorie care, mai târziu, a devenit cunoscută sub numele de fata invizibilă. În mijlocul camerei, atârna de tavan o sferă din sticla cea mai fină; din această sferă veneau, asemenea unor uşoare adieri, răspunsurile la întrebările puse fiinţei nevăzute. Ceea ce atrăgea un public numeros la aceste spectacole era nu numai caracterul inexplicabil al fenomenului, ci şi glasul fantomatic, profund şi pătrunzător al fiinţei invizibile, modul cum se potriveau

răspunsurile ei şi darul cu adevărat profetic pe care-l avea. Am făcut tot ce era posibil să mă apropii de Severino şi i-am vorbit de scamatoriile mele mecanice; el însă a luat în derâdere toată ştiinţa mea – deşi altfel decât ai făcut-o dumneata, Kreisler; în schimb ţinea mult să-i construiesc, o orgă hidraulică pentru folosul lui personal, cu toate că i-am demonstrat – după cum, de altfel, ne asigură şi răposatul consilier de curte Meister din Göttingen în tratatul său *De veterum hydraulo*[70] – că asemenea maşină hidraulică nu serveşte la nimic şi nu economiseşte decât câţiva pfunzi de aer, care, slavă Domnului, nu costă niciun ban şi se găseşte oriunde. Până la urmă, Severino mi-a mărturisit că are nevoie de sunetele deosebit de dulci ale acestui instrument pentru fata invizibilă şi că este gata să-mi dezvăluie secretul, dacă Şi jur pe sfânta cuminecătură că nu-l voi folosi eu însumi şi nici nu-l voi destăinui altora, deşi e de părere că nu este uşor să imiţi invenţia lui, fără să… Aici Severino se opri, cu un aer misterios şi plin de dulceaţă, ca pe vremuri Gagliostro, când le vorbea femeilor despre farmecele magiei sale. Arzând de dorinţa de a vedea fiinţa invizibilă, i-am făgăduit să-i construiesc orga hidraulică cât voi putea mai bine; atunci el îmi acordă toată încrederea, ba chiar mă îndrăgi, văzând cât de bucuros îl ajutam. Într-o zi, pe când mă îndreptam spre locuinţa lui Severino, am văzut mulţimea adunată pe stradă. Mi se spuse că un bărbat bine îmbrăcat leşinase. Mi-am croit drum prin gloată şi l-am văzut pe Severino, pe care tocmai îl ridicau şi-l duceau într-o casă apropiată. Un medic care trecea pe acolo îi dădu primele îngrijiri. După ce s-au încercat mai multe mijloace ca să-l aducă în simţiri, Severino deschise în sfârşit ochii şi suspină adânc. Privirea cu care mă pironi de sub sprâncenele-i încruntate era înspăimântătoare: ardea în ea, asemenea unui foc lugubru, toată groaza luptei cu moartea. Buzele îi tremurau, în timp ce făcea sforţări zadarnice să vorbească. Până la urmă se bătu furios cu mina de câteva ori peste buzunarul hainei.

70 Albert Ludwig Friedrich Meister (m. 1788), autor al tratatului Despre orgile hidraulice în antichitate.

Urmând acest semn, mi-am vârât mâna în buzunarul lui şi am scos nişte chei.

„Acestea sunt cheile locuinţei dumneavoastră? am întrebat eu. Severino a aprobat cu un semn al capului; apoi, arătându-i una din chei, am continuat: aceasta este cheia cabinetului în care n-aţi vrut niciodată să mă lăsaţi să intru?” Severino a aprobat din nou. Când mă pregăteam să-mi continui întrebările, Severino a început să geamă şi să suspine, cuprins parcă de o groază nebună; broboane reci de sudoare i se iviseră pe frunte. Îşi întinse braţele, apoi le împreună de parcă ar fi îmbrăţişat ceva, arătând în acelaşi timp spre mine.

317

„Doreşte să vă îngrijiţi de lucrurile şi aparatele lui, sau, poate, dacă moare, să le păstraţi dumneavoastră”, spuse medicul. Severino aprobă cu tărie din cap, apoi strigă: „Corre!”[71] şi căzu în nesimţire. M-am îndreptat grabnic spre locuinţa lui; tremurând de curiozitate, am deschis uşa cabinetului în care trebuia să se afle misterioasa fată invizibilă şi nu mică mi-a fost mirarea, văzând că încăperea era absolut goală. Unica fereastră era acoperită cu perdele grele, printre care abia pătrundea o dâră subţire de lumină. Pe peretele din faţa uşii atârna o oglindă mare. Păşind întâmplător prin faţa acestei oglinzi şi zărindu-mi chipul reflectat în lumina slabă din încăpere, m-am simţit pe neaşteptate străbătut de o senzaţie ciudată, de parcă m-aş fi aflat pe scaunul electric. În acea clipă, glasul fetei invizibile rosti în italieneşte: „Cruţă-mă măcar astăzi, tată! Nu mă biciui atât de nemilos, doar eşti mort”. Am deschis grabnic uşa, lăsând lumina să pătrundă în încăpere, dar n-am putut zări ţipenie de om. „Bine ai făcut, tată, că l-ai trimis pe domnul Liscov, vorbi vocea. El nu va mai îngădui să mă biciuieşti şi va distruge magnetul, iar dumneata nu mai poţi ieşi din groapa în care te va lăsa să zaci, oricât te vei zbate, pentru că de aici înainte eşti mort şi nu mai faci parte dintre cei vii”.

Îţi poţi închipui lesne, Kreisler, ce groază m-a

71 Fugi! (ital.).

cuprins, căci nu vedeam pe nimeni, în timp ce vocea răsuna chiar lângă urechea mea.

„Ei, drace! am exclamat atunci tare, ca să-mi fao curaj. Dacă aş vedea pe undeva vreo nenorocită de sticluţă, aş face-o fărâme şi atunci acel *diable boiteux116* ar ieşi din temniţa lui şi ar sta acum în faţa mea, dar aşa…”

Deodată mi se păru că suspinele uşoare care pluteau în încăpere veneau dinspre un scrin ce se afla într-un colţ, dar care mi se părea prea mic pentru a adăposti în el o fiinţă omenească. Totuşi, m-am

1747). Eroul eliberează diavolul închis repezit într-acolo şi am ridicat capacul. Chircită ca un vierme, o fată mă privea cu nişte ochi mari şi neasemuit de frumoşi. La chemarea mea: „Vino, mititica mea, ieşi, frumoasa mea nevăzută!” fata îşi îndreptă braţele spre mine. I-am apucat una din mâinile întinse şi deodată un şoc electric mi-a străbătut toate mădularele…

318

— Stai puţin, exclamă Kreisler. Ce poate să fie asta, maestre Abraham, căci şi eu când am atins pentru întâia oară, din întâmplare, mâna prinţesei Hedwiga, am simţit ceva asemănător; şi am mereu aceeaşi senzaţie, deşi într-o măsură mai slabă, de fiecare dată când alteţa-sa binevoieşte a-mi întinde mâna.

— Oho! răspunse maestrul Abraham, te pomeneşti că până la urmă mica noastră prinţesă este un fel de *gymnotus electricus117*, un *raja torpedo118* sau vreun *trichiurus indicus119*, cum a fost într-un anumit grad şi dulcea mea Chiara; sau. poate, un fel de şoricel isteţ, ca acela care i-a tras stimatului *Signor* Cotugno[72] o palmă zdravănă, când l-a apucat de spate să-l disece, ceea ce, bineînţeles, nu aveai de gând să faci cu prinţesa! Dar, despre prinţesă vom vorbi altă dată. acum să ne întoarcem la invizibila mea. Când, sub efectul şocului neaşteptat al micului *torpedo*, am făcut speriat o săritură înapoi, fata mi-a vorbit cu glas fermecător în limba germană: „Te rog, nu mi-o lua în nume de rău, domnule Liscov, dar nu m-am

72 Tipar electric (lat.).

putut stăpâni, căci durerea e prea mare”. Lăsând deoparte mirarea mea, am cuprins-o pe fată uşor de umeri şi am scos-o din dezgustătoarea temniţă în care se afla. În faţa mea stătea o fiinţă delicată şi graţioasă, de statura unei fetiţe de doisprezece ani, dar care avea cel puţin şaisprezece. Priveşte în cartea aceea; imaginea îi seamănă şi va trebui să recunoşti că nu se află pe lume un alt chip mai fermecător şi mai expresiv; ţine însă seamă că nicio imagine nu poate reda flacăra adâncă şi mistuitoare a frumoşilor ei ochi negri. Cine nu era înclinat să admire numai tenul alb ca zăpada şi părul bălai de culoarea inului trebuia să recunoască frumuseţea desăvârşită a acestui chip gingaş, căci, firește, pielea Chiarei mele era puţin prea închisă, iar părul ei negru avea luciri aprinse, noptatice. Chiara – acum ştii că acesta era numele micuţei invizibile – Chiara căzu la picioarele mele, ca o adevărată întruchipare a durerii şi, cu lacrimi curgându-i şiroaie din ochi, rosti pe un ton cu neputinţă de redat: „*Je suis sauvée*!”[73] 321

Inima mi se frângea de milă şi bănuiam nişte lucruri îngrozitoare. Curând fu adus cadavrul lui Severino – a doua congestie îl ucisese după ce îl părăsisem. În clipa când Chiara zări mortul, lacrimile ei secară brusc. Aruncă spre trupul neînsufleţit o căutătură plină de gravitate şi se depărta, în timp ce lumea o privea curioasă şi-şi spunea râzând că fără îndoială asta trebuie să fie fata invizibilă. M-am gândit că nu pot s-o las singură cu cadavrul. Proprietarii, care erau nişte oameni de treabă, au acceptat s-o găzduiască la ei. După ce au plecat toţi, m-am dus iarăşi în cabinetul lui Severino şi am găsit-o pe Chiara şezând în faţa oglinzii, într-o stare foarte ciudată. Privirea îi era pironită în oglindă şi părea că, asemenea unei somnambule, nu-şi dă seama de nimic din ce se petrece în jurul ei. Şoptea cuvinte neînţelese, încetul cu încetul cuvintele deveniră mai desluşite şi, până la urmă, începu să vorbească pe rând în germană, franceză, italiană şi spaniolă, despre nişte lucruri care păreau să se refere la

73 Sînt salvată! (Franc).

persoane îndepărtate. Mi-am dat seama cu surprindere că era tocmai ora când Severino obişnuia să-şi pună oracolul lui feminin să vorbească. Într-un târziu Chiara a închis ochii, părând că se cufundă într-un somn adânc. Am luat-o pe biata copilă în braţe şi am dus-o jos, la gazde. În dimineaţa următoare am găsit-o pe Chiara vioaie şi senină; abia acum părea să înţeleagă că este cu adevărat liberă şi-mi povesti tot ce doream să aflu de la ea. Cred că n-ai să strâmbi din nas – deşi ştiu că altminteri pui oarecare preţ pe rangul naşterii – când ai să afli că fata nu era decât o ţigăncuşă care, împreună cu întreaga ei ceată murdară, se prăjea la soare sub ochii vigilenţi ai poliţiei, în piaţa unui oraş mare, când Severino a trecut întâmplător pe acolo. „Hai să-ţi ghicesc, domnişorule!” i-a strigat fetiţa aceea de opt ani. Severino a privit-o lung, drept în ochi, apoi a pus-o să-i ghicească în palmă şi s-a arătat foarte mirat. Găsise desigur ceva cu totul deosebit la fetiţă, căci se îndreptă îndată spre locotenentul de poliţie, care păzea ceata de ţigani arestaţi, şi-i spuse fără înconjur că este gata să plătească o sumă mare de bani, dacă i se îngăduie să ia cu el ţigăncuşa. Locotenentul de poliţie îi răspunse grosolan că acolo nu e piaţă de sclavi, adăugând însă că puştoaica nu face parte dintre fiinţele cu adevărat omeneşti şi ar fi numai o belea pentru închisoare. De aceea el îi stă la dispoziţie, dacă domnul vrea să dea zece ducaţi pentru fondul de ajutorare a săracilor din oraş. Severino şi-a scos imediat punga şi i-a numărat ducaţii. Chiara şi bunica ei, care auziseră toată târguiala, începură să urle şi să ţipe, nevoind să se despartă una de alta. Atunci se amestecară zbirii şi o zvârliră pe bătrână în căruţa gata de plecare. Locotenentul de poliţie, care, probabil, în clipa aceea îşi confunda punga cu casa de ajutor a săracilor din oraş, vârî într-însa ducaţii lucitori, iar Severino o târî cu el pe micuţa Chiara şi încercă s-o liniştească, îndopind-o cu acadele şi cumpărindu-i o rochiţă nouă, chiar din piaţa unde o descoperise. Desigur tocmai în perioada aceea gândul lui Severino era preocupat de scamatoria cu fata invizibilă şi găsise la mica ţigăncuşă toate însuşirile necesare pentru a

juca un asemenea rol. Pe lângă că i-a dat o educaţie îngrijită, el s-a străduit să-i influenţeze organismul, care era deosebit de predispus la stări de mare tensiune. Cu ajutorul unor mijloace artificiale, Severino stârnea aceste stări de tensiune în timpul cărora se trezea în fiinţa fetei un spirit profetic – (adu-ţi aminte de Mesmer[74] şi de operaţiile sale oribile) – şi de fiecare dată când trebuia să profetizeze, o aducea în asemenea stare. O întâmplare nefericită i-a arătat că fata devenea deosebit de sensibilă după ce i se provoca o durere; în asemenea împrejurări, darul ei de a citi în sufletul altora creştea într-o măsură aproape de necrezut, astfel că întreaga ei fiinţă părea complet spiritualizată. De atunci, acest om îngrozitor o biciuia cumplit, de fiecare dată, înainte de a o aduce la starea cunoaşterii celei mai adânci. Pe lângă acest chin, se mai adăuga şi un altul: de câte ori Severino pleca de acasă, o silea pe fată să stea chircită în acea ladă, astfel că dacă cineva ar fi pătruns în cabinetul lui, existenţa Ghiarei să rămână o taină. Tot acolo stătea ascunsă în timpul călătoriilor pe care le făcea cu Severino. Soarta Chiarei era mai nefericită, mai groaznică decât a piticului pe care vestitul Kempelen[75] îl ducea cu sine şi care, ascuns în păpuşa înfăţişând un turc, trebuia să joace şah. În sertarul mesei de lucru a lui Severino, am găsit o sumă apreciabilă de bani, în aur şi hârtii, aşa că am putut să-i asigur Chiarei un venit destul de important. Aparatul care servea drept oracol, adică instalaţiile acustice din cameră şi din cabinetul de lucru, l-am distrus împreună cu alte dispozitive netransportabile, în schimb, potrivit testamentului clar exprimat al lui Severino, mi-am însuşit numeroase secrete din moştenirea lui. După ce am pus rânduială în toate aceste lucruri, mi-am luat cu multă tristeţe rămas bun de la Chiara, pe care proprietarii casei

74 Franz Anton Mesmer (1734 — 1815) a reîntemeiat învăţătura despre magnetismul animal.

75 Wolfgang von Kempelen (1734—1804), mecanic, inventator al unor roboţi, în special al turcului jucător de şah, în care se spunea că se ascunde un pitic.

doreau s-o ţină la ei ca pe copilul lor drag, şi am părăsit oraşul. Trecuse aproape un an şi voiam să mă întorc la Gonionesmuhl, unde eram chemat ca să repar orga oraşului. Dar cerul ţinea se vede să mă înfăţişez oamenilor ca un scamator, aşa că îi dădu unui derbedeu afurisit puterea să-mi fure punga în care se afla întreaga mea avere, silindu-mă astfel pe mine – mecanic vestit, cu numeroase diplome şi certificate – să fac scamatorii pentru o bucăţică de pâine. Aceasta s-a întâmplat într-o mică localitate, în apropiere de Sieghartswei Ier. Într-o seară, şedeam şi meşteream la o cutie magică; deodată se deschide uşa şi în cameră intră o făptură strigând: „N-am mai putut îndura! A trebuit să pornesc în căutarea dumneavoastră, domnule Liscov, altfel aş fi murit de dor! Dumneavoastră sunteţi stăpânul meu, dumneavoastră aveţi toată puterea asupra mea!” Cu aceste cuvinte se repede la mine, vrea să mi se arunce la picioare, eu o prind în braţe – era Chiara! Abia o mai recunoşteam; crescuse, se făcuse voinică, dar nu pier duse nimic din graţia ei! „Draga mea Chiara!” am exclamat eu, strângând-o în braţe cu adâncă emoţie. „Nu-i aşa că o să mă primiţi lângă dumneavoastră? m-a întrebat fata. Nu-i aşa că n-o s-o alungaţi pe biata Chiara care vă datorează libertatea şi viaţa?”

322

Spunând aceste cuvinte, se repezi la cufărul pe care îl adusese chiar în clipa aceea un slujitor al poştalionului şi îi vârî acestuia în mână o sumă de bani atât de mare, încât flăcăul o zbughi afară, exclamând: „Drace! Grozavă arăpoaică!” Chiara deschise cufărul din care scoase cartea asta de aici şi mi-o dădu, spunând: „Iată, domnule Liscov, vă rog să primiţi din moştenirea lui Severino lucrul cel mai de preţ, pe care l-aţi uitat la plecare”. În timp ce eu frunzăream cartea, Chiara se apucă fără altă vorbă să-şi despacheteze hainele şi rufăria. Îţi închipui lesne, Kreisler, că micuţa Chiara m-a vârât în mare încurcătură.

Dar, a venit timpul, băiete, să-ţi faci o părere mai bună despre mine. Pentru că te-am ajutat să şterpeleşti pere coapte din pomii unchiului tău, agăţând pere de lemn

frumos pictate în locul lor, să-i pui esenţă de portocale în stropitoarea cu care îşi uda pantalonii de pânză întinşi pe iarbă la albit, obţinând astfel, fără trudă, o marmură de toată frumuseţea, într-un cuvânt, pentru că te-am îndemnat la tot felul de năzbâtii, ţi-ai închipuit că nu sunt decât un fel de bufon, care n-a avut niciodată inimă, sau o acoperise cu atâtea haine de măscărici că nu-i mai simţea bătăile! Nu te făli, tinere, cu sensibilitatea ta, cu lacrimile tale, căci uite, încep să bocesc şi eu ca tine, în chip ruşinos. Dar la dracu'! dacă ajungi la bătrâneţe să-ţi deschizi sufletul în faţa unor tineri, cum ai deschide o oarecare *chambre garnie*[76]!

Maestrul Abraham se duse la fereastră şi începu să privească afară. Furtuna trecuse; prin foşnetul pădurii se auzea cum cad picăturile de apă, pe care vântul nopţii le scutura de pe frunze. Dinspre castelul îndepărtat veneau sunetele vesele ale unei muzici de dans.

— Am impresia că prinţul Hector îşi inaugurează *une partie à la chasse*[77], spuse maestrul Abraham.

— Şi Chiara?... întrebă Kreisler.

— Ai dreptate, fiule, continuă maestrul Abraham, lăsându-se obosit în jeţ. Bine faci că-mi aminteşti de Chiara. căci în noaptea aceasta fatală trebuie să beau până la ultima picătură cupa amară a amintirilor. Ah! văzând-o cum umblă după treburi prin casă, cu faţa luminată de bucurie, mi-am dat seama că-mi va fi cu neputinţă să mă despart vreodată de ea, şi că va trebui să-mi fie soţie. Cu toate acestea i-am spus: „Dar ce vrei să fac cu tine, Chiara, dacă rămâi aici?" Chiara s-a apropiat de mine şi, privindu-mă foarte serios, mi-a spus: „Maestre, în cartea pe care v-am adus-o veţi găsi descrierea amănunţită a oracolului. De altfel, am văzut şi eu mecanismul lui. Voi fi fata dumneavoastră invizibilă!"... Chiara! am exclamat eu uimit. Ce tot spui, Chiara? Nu cumva mă iei drept un Severino?" „O, să nu-mi vorbiţi de Severino", a răspuns fata...

76 Cameră mobilată (franc).

77 Petrecere vînătorească (franc).

În sfârşit, nu mai e nevoie să-ţi povestesc toate de-a fir-a-păr, Kreisler. Ştii că am uimit lumea întreagă cu fata mea invizibilă şi poţi să mă crezi pe cuvânt că m-am ferit să folosesc vreun mijloc artificial pentru a o duce într-o stare de exaltare pe scumpa mea Chiara şi a-i stânjeni în vreun fel libertatea. Ea îmi indica timpul şi ora exactă când se simţea, sau, mai bine zis, se va simţi în stare să joace rolul invizibilei – şi numai atunci vorbea oracolul meu. Pe de altă parte, pentru Chiara rolul acesta devenise o necesitate. Anumite împrejurări, pe care le vei afla mai târziu, m-au adus la Sieghartsweiler. Planul meu era să-mi fac o apariţie foarte misterioasă. Am închiriat o locuinţă singuratică la văduva bucătarului-şef al prinţului şi cu ajutorul ei am izbutit să răspândesc foarte repede la curte vestea despre scamatoriile mele. Lucrurile s-au petrecut aşa cum mă aşteptam. Prinţul – e vorba de tatăl prinţului Irenaus – mă vizita adesea, iar profetica mea Chiara a fost fiinţa vrăjită care, inspirată de o putere nepământească, i-a dezvăluit de multe ori propriul lui eu, astfel că unele lucruri care până atunci îi fuseseră ascunse, îi deveniră limpezi. Chiara, care îmi devenise soţie, locuia la omul meu de încredere din Sieghartshof şi venea la mine când se înnopta, astfel că existenţa ei a rămas ascunsă. Căci să ştii, Kreisler, că oamenii sunt atât de însetaţi de miraculos, încât deşi trucul cu fata invizibilă nu e posibil decât cu colaborarea unei fiinţe omeneşti, totuşi întreaga poveste ar fi fost socotită drept o păcăleală de prost-gust, dacă s-ar fi aflat că fata invizibilă e făcută din carne şi oase. Din această pricină, toată lumea din oraşul în care trăise Severino îl ocăra, după moartea lui, ca pe un escroc, întrucât se aflase că o ţigăncusă vorbea din cabinetul lui; în schimb nimeni n-a luat câtuşi de puţin în seamă dispozitivul acustic, prin care sunetul se transmitea în sfera de sticlă. Bătrânul prinţ muri. Eu eram sătul până în gât de scamatorii şi de toată povestea cu taina în jurul Chiarei. Doream să mă mut cu iubita mea soţie la Gonionesmuhl şi să construiesc iarăşi orgi. Într-o noapte, tocmai când trebuia să joace pentru ultima oară rolul

invizibilei, Chiara nu a venit şi publicul a trebuit să plece nemulţumit acasă. Inima mi se strângea de-o spaimă neînţeleasă. Dimineaţa m-am repezit la Sieghartshof. Chiara plecase în ajun, la ora obişnuită. Ei, ce te uiţi aşa la mine, băiete? Sper că n-ai să-mi pui vreo întrebare stupidă! Ştii doar prea bine că Chiara a dispărut fără urmă – şi de atunci n-am mai văzut-o niciodată…

324

Maestrul Abraham sări brusc în picioare şi fugi spre fereastră. Suspina adânc, parcă ar fi lăsat să-i curgă sânge din rana deschisă a inimii. Kreisler respectă prin tăcere durerea bătrânului.

— Nu mai poţi să te întorci în oraş, capelmaistre, spuse deodată maestrul Abraham, într-un târziu. E aproape de miezul nopţii; afară, după cum ştii, bântuie fantome, şi tot soiul de duhuri primejdioase ar putea să-şi vâre codiţa în treburile noastre. Rămâi aici! Trebuie să fie o adevărată nebunie…

(M.r.p.) … asemenea impertinenţe în sălaşurile sacre – vreau să spun în auditoriu. Îmi simt pieptul prins ca într-un cleşte… Plin de cele mai sublime gânduri, nu mai pot continua să scriu… Trebuie să mă opresc… trebuie să mă plimb puţin!

Mă întorc la masa mea de lucru, mă simt mai bine… Dar – cum se ştie – ce-i în inimă e pe limbă şi, bineînţeles, şi în vârful condeiului unui poet. L-am auzit o dată pe maestrul Abraham povestind că într-o carte veche se vorbeşte despre un om ciudat; trupul lui era frământat de o anumită *materia peccans*[78], care nu se scurgea decât prin degete. Omul punea o coală frumoasă de hârtie albă sub mână şi aduna astfel tot ce lepăda acea fiinţă rea care-l frământa; iar despre nenorocitele deşeuri obţinute astfel spunea că sunt poezii intimiste. Eu cred că asta nu-i decât o satiră răuvoitoarei E drept însă că uneori o senzaţie ciudată, pe care aş putea-o numi mâncărime spirituală, mă încearcă şi pe mine, până în vârful lăbuţelor, care sunt

78 Materie păcătoasă sau materie morbidă (lat.). Se credea odinioară că se află într—un organism bolnav.

silite să scrie tot ceea ce gândesc. Tocmai această senzaţie mă stăpâneşte acum... S-ar putea să fie primejdios pentru mine: unii motani induşi în eroare s-ar putea înfuria în orbirea lor, ba chiar ar putea să mă facă să le simt ghearele, dar n-am încotro, trebuie să vorbesc!

325

Maestrul meu citise toată dimineaţa un in-cvarto legat în piele de porc; când, în sfârşit, la ora lui obişnuită a plecat, a lăsat cartea deschisă pe masă. Îndemnat de curiozităţi! şi de setea mea de cunoaştere, am sărit repede pe masă, ca să aflu ce fel de carte e aceea, pe care maestrul o studiază cu atâta sârg. Era frumoasa şi admirabila operă a lui Johannes Kunisperger[79] despre influenţa naturală a stelelor, a planetelor şi a celor douăsprezece semne zodie cale. Da, pe drept cuvânt, pot numi această operă frumoasă şi admirabilă căci, citind-o, mi-au apărut cu toată limpezimea minunile fiinţei mele şi ale peregrinărilor mele pământeşti... Ah! în timp ce scriu toate acestea, deasupra capului meu arde steaua minunată, care, în adâncă afinitate cu fiinţa mea, scânteiază în mine şi în afară de mine. Da, simt pe frunte raza arzătoare a cometei – da, eu însumi sunt strălucitoarea stea cu coadă, meteorul ceresc, care, în piscul gloriei sale, străbate profetic şi ameninţător lumea. După cum toate stelele pălesc la strălucirea cometei, tot astfel v-aţi cufunda cu toţii în beznă, voi, montani, animale şi oameni – dacă în loc să-mi ascund talentele sub obroc le-aş lăsa să strălucească în toată splendoarea lor, lucru ce depinde numai şi numai de mine. Dar, cu toată natura divină ce iradiază din mine – spirit codat al luminii – împărtăşesc şi eu soarta tuturor muritorilor. Am o inimă prea bună, sunt un motan mult prea sensibil, simt imboldul să mă alătur celor slabi; din pricina asta am foarte mult de

79 Johannes Kunisperger (1436 — 1476), de fapt Johann Müller din Königsberg, în Franconia, matematician şi astronom celebru în epoca lui, sub numele de Regiomontanus; aici se face aluzie la lucrarea lui Arta naturală temporală a astronomiei — scurtă expunere asupra influentei naturale a aştrilor.

suferit… Căci la fiecare pas îmi dau seama că mă aflu singur, ca într-un pustiu, că nu aparţin acestei epoci, nu, ci unei epoci viitoare de înaltă cultură, că nu există nici măcar un singur suflet care să ştie să mă admire în măsura cuvenită. Şi-mi face atâta plăcere să fiu admirat! Chiar şi laudele din partea unor motani tineri, banali şi lipsiţi de educaţie mă încântă nespus de mult. Mă pricep să-i uimesc; dar ce folos, că ei nu sunt în stare să nimerească tonul just al trâmbiţei de proslăvire oricât s-ar strădui şi oricât de tare ar striga „miau-miau!” Trebuie să mă gândesc la posteritate, ea îmi va cinsti memoria. Dacă aş scrie acum o operă filosofică, cine va fi acela care va pătrunde profunzimea ghidului meu? Dacă m-aş coborî până la a scrie o piesă de teatru, unde sunt actorii care vor fi în stare s-o interpreteze? Dacă mă apuc de alte genuri literare, bunăoară de critică (care mi se potriveşte, fie şi numai pentru că planez mai presus de tot ce se cheamă poeţi, scriitori, artişti şi pot să mă citez pretutindeni pe mine însumi ca model, ca ideal al perfecţiunii, bineînţeles, de neatins, şi deci pot să fac aprecieri competente), cine este acela care va putea să se ridice până la punctul meu de vedere şi să-mi împărtăşească părerile? Există oare o labă sau o mână care ar putea să-mi încingă fruntea cu laurii pe care îi merit? Dar pentru asta se găseşte leac: o fac singur, iar pe acela care se va încumeta să se atingă de cunună, va simţi ascuţimea ghearelor mele. Căci asemenea bestii invidioase există desigur – visez adesea că sunt atacat de ele şi, închipuindu-mi că trebuie să mă apăr, îmi rănesc propriul chip cu armele mele ascuţite… Chiar plini de conştiinţa nobilă a propriei valori, devii totuşi puţin bănuitor; dar aşa e, şi n-ai încotro! De pildă, nu de mult, am luat drept un atac ascuns împotriva virtuţilor şi superiorităţii mele faptul că în timp ce Ponto vorbea cu alţi câţiva tineri pudeli, întâlniţi pe stradă, despre ultimele evenimente ale zilei, nici n-a pomenit de mine, deşi şedeam la şase paşi de el, pe ferestruica pivniţei mele. M-am supărat foarte tare când, drept răspuns la reproşurile ce i le-am adus, fantele a vrut să mă facă să cred că nici nu mă

observase.

Dar a venit timpul să aflaţi, o, suflete înrudite, dintr-o lume viitoare mai frumoasă (ah! cât de mult aş vrea ca această lume a viitorului să fie în plină viitoare a prezentului, să aibă părerile care se cuvin despre măreţul Murr şi să rostească tare aceste păreri, cu un glas atât de răsunător, încât nimic altceva să nu mai poată fi auzit, în afară de acest puternic strigăt), da, a venit timpul să aflaţi ce i s-a mai întâmplat lui Murr al vostru în anii tinereţii sale. Luaţi aminte, suflete iubite, căci se apropie un moment remarcabil al vieţii sale.

Idele lui Marte începuseră; razele blânde şi fermecătoare ale soarelui de primăvară cădeau pe acoperiş şi o flacără dulce îmi mistuia pieptul. De câteva zile eram tulburat de o vagă nelinişte, de un dor tainic şi necunoscut. Din când în când eram mai calm, dar numai pentru a cădea iarăşi într-o stare pe care n-o bănuisem niciodată!

Dintr-o ferestruică a podului, nu departe de mine. ieşi lin şi blând o făptură – o, de aş putea zugrăvi chipul celei mai frumoase dintre frumoase! Era înveşmântată toată în alb, doar un mic beret de catifea neagră îi împodobea fruntea încântătoare, iar picioarele-i graţioase erau încălţate cu nişte ciorăpei tot negri. Din verdele de smarald al celor mai frumoşi Ochi pe care i-am văzut vreodată, scapără un foc neînchipuit de dulce; mişcările uşoare ale urechilor ei ascuţite trădau virtute şi inteligenţă, iar curba unduioasă a cozii exprima o înaltă graţie şi gingăşie feminină.

Mândra copilă părea să nu mă fi observat. Privind spre soare, clipi şi strănută. O, sunetul acesta mă străbătu cu un dulce fior până în adâncurile fiinţei mele, sângele îmi zvâcnea în vine şi în artere, inima-mi era gata să plesnească. Toată încântarea plină de durere care mă scotea din minţi izbucni într-un puternic „mi-au!” pe care n-am fost în stare să-l stăpânesc. Micuţa îşi întoarse repede căpşorul spre mine; în privirea ei se putea citi spaimă şi, totodată, o dulce şi copilărească sfială. împins

de o părere de neînvins, am sărit, ca pe nişte labe nevăzute, spre mândra apariţie, ca s-o cuprind – dar în aceeaşi clipă ea a dispărut în spatele unui horn! Clocotind de furie şi deznădejde, alergam încolo şi încoace pe acoperiş, scoţând modulaţiile cele mai jalnice. Totul în zadar, ea nu s-a mai întors. Ah, ce stare cumplită! Nu-mi mai tihnea niciun dumicat, de ştiinţe îmi era silă, nu mai puteam nici scrie, nici citi.

— O, cerule! am strigat eu a doua zi, după ce o căutasem pe frumoasa frumoaselor pretutindeni, pe acoperiş, în pod, în beci, prin toate coridoarele casei, şi mă întorsesem nemângâiat acasă. Gândurile îmi erau într-atâta stăpânite de ea, încât până şi peştele prăjit, pe care mi-l oferise maestrul, mă privea din farfurie cu ochii ei, aşa că, nebun de bucurie, am exclamat: Tu eşti, o, mult dorită? şi l-am mâncat dintr-o înghiţitură. Apoi am strigat: O, cerule, n-o fi oare asta iubirea?

328

M-am liniştit puţin şi, ca un tânăr erudit ce sunt, am decis să clarific definitiv starea în care mă aflam. În consecinţă, m-am apucat – deşi nu fără trudă – să studiez *De arte amandi*[80] a lui Ovidiu, precum şi *Arta dragostei* a lui Manso[81], dar niciunul din simptomele caracteristice unui îndrăgostit, aşa cum sunt descrise în aceste opere, nu mi se potrivea în întregime. Deodată mi-am adus aminte că am citit într-o piesă[82] că indiferenţa intelectuală şi barba neîngrijită sunt simptomele sigure ale îndrăgostitului. M-am privit în oglindă: cerule, barba mea era neîngrijită! cerule, intelectul meu era nepăsător! Ştiind acum adevărul asupra stării mele, sufletul mi s-a liniştit. Am hotărât să mă întremez cu mâncare şi băutură şi apoi să pornesc în căutarea micuţei căreia îi dăruisem toată inima mea. O dulce presimţire îmi spunea că ea se află lângă uşă în faţa

---

80 Despre arta dragostei, operă a poetului latin Publius Ovidiu Naso (43 î.e.n. — 17 e.n.).

816 7 Johann Kaspar Friedrich Manso (1760— 1826), autor al lucrării Arta dragostei. Poem didactic în trei cărţi (1794i).

82 Se referă la piesa lui Shakespeare Cum vă place, actul III, scena 2.

casei! Am coborât treptele şi, într-adevăr, am găsit-o acolo! Ah, ce revedere! În pieptu-mi clocotea, asemenea talazurilor mării, voluptatea dragostei. Mismis – aşa o chema, după cum am aflat mai târziu – şedea într-o poziţie graţioasă pe lăbuţele ei dinapoi şi se spăla ducându-şi mereu o lăbuţă peste urechi şi obraji. Cu câtă drăgălăşie îndeplinea în faţa ochilor mei toate cele cerute de curăţenie şi eleganţă! Pentru a-şi scoate în valoare farmecul dăruit de natură, nu avea nevoie de niciun fel de artificii cosmetice! Cu mai multă sfială decât întâia oară, m-am apropiat de ea şi m-am aşezat alături. Ea n-a fugit ci, aruncându-mi o privire cercetătoare, şi-a lăsat pleoapele în jos.

— O, preafrumoaso, i-am şoptit, fii a mea!

— Dar cine eşti tu, îndrăzneţule motan?[83] Mă cunoşti cumva? Dacă eşti tot atât de sincer ca şi mine, atunci jură-mi că mă iubeşti cu adevărat.

— O! am exclamat eu cu însufleţire, pe grozăviile infernului, pe sfânta lună, pe toate celelalte stele şi planete ce vor luci noaptea viitoare, pe cerul senin, îţi jur că te iubesc.

— Şi eu te iubesc şopti micuţa, lăsându-şi ruşinată capul pe umărul meu.

Copleşit de pasiune, tocmai mă pregăteam s-o îmbrăţişez, când, deodată, doi montani uriaşi se năpustiră asupra mea cu urlete diabolice, muşcându-mă şi zgâriindu-mă fără milă, ba, pe deasupra, mă aruncară şi în şanţ, astfel că scursorile cele murdare mă înghiţiră. Numai cu multă trudă am izbutit să scap din ghearele acelor bestii însetate de sânge, care nu aveau niciun respect pentru rangul meu şi, urlând de groază, am fugit pe scări în sus. Când m-a zărit, maestrul meu a exclamat, râzând în hohote: – Murr, Murr, în ce hal eşti! Ha, ha, ha, acum pricep ce s-a întâmplat: ai pornit după aventuri, asemenea „cavalerului rătăcind în labirintul dragostei”[84] şi ţi s-a

83 Parafrazare după romanul Titanul de Jean Paul.

84 Se referă la romanul Cavalerul rătăcind în labirintul dragostei sau Povestea călătoriei şi amorurilor unui nobil german, domnul v. St. care,

înfundat!

Spre nespusa mea dezolare, maestrul a izbucnit din nou în râs. Apoi, a poruncit să se aducă un lighean cu apă călduţă în care, fără multă vorbă, m-a cufundat de câteva ori – încât de atâta strănutat şi scuipat nu mai vedeam şi nu mai auzeam nimic – m-a învelit într-o bucată de flanelă şi m-a culcat în coşuleţul meu. Aproape îmi pierdusem minţile de furie şi de durere şi nu mai eram în stare să-mi mişc niciun mădular. Până la urmă, căldura a avut asupra mea un efect binefăcător, aşa că am putut să-mi pun ordine în idei.

„Ah, încă o decepţie amară! mă tânguiam eu. Aşadar, asta-i dragostea pe care am cântat-o atât de minunat, ca fiind tot ce-i mai sublim în viaţă şi ne umple sufletul de o dulceaţă fără nume, înălţându-ne în slăvile cerului. Ah, pe mine dragostea m-a zvârlit într-un şanţ murdar. Renunţ latin sentiment care nu mi-a adus decât muscaluri, o baie dezgustătoare şi o umilitoare înfofolire într-o cârpă!”

330

Îndată însă ce mi-am revenit şi m-am înzdrăvenit, chipul lui Mismis a reînceput să mă obsedeze şi mi-am dat seama, spre marea mea disperare, că deşi nu uitasem ruşinea ce o păţisem, eram tot îndrăgostit. Am făcut o uriaşă sforţare să mă stăpânesc şi, ca un motan înţelept şi învăţat ce sunt am recitit Ovidiu, întrucât îmi aminteam că în *Ars amandi* dădusem şi peste nişte reţete contra dragostei. Am citit versurile:

Venus otia amat. Qui finem quaeris amoris.

Cedit amor rebus, res age, tutus eris![85]

Plin de un zel reînnoit am vrut, dând urmare acestei poveţe, să mă cufund în ştiinţe, dar chipul lui Mismis îmi juca în faţă, pe fiecare pagină. Mismis gândeam, Mismis

---

după numeroase excese amoroase, a aflat pînă la urmă cum pedepseşte cerul la bătrtneţe păcatele tinereţii ele scriitorul german Johann Gottfried Schnabel (1692 — aprox. 1750).

85 Venus se complace în trîndăvie. De vrei să pui capăt dragostei, cum amorul fuge de ocupaţii, găseşte-ţi o ocupaţie şi vei izbuti. (Lat.). Ovidiu, Remedia amoris (Leacuri împotriva dragostei).

citeam şi scriam! Mi-am zis că Ovidiu o fi avut în vedere altfel de muncă şi, deoarece auzisem de la unii motani că vânătoarea de şoareci este o distracţie extraordinar de plăcută, e posibil ca printre celelalte *rebus*[86] să se înţeleagă şi vânătoarea de şoareci. De aceea, cum s-a întunecat, am pornit spre beci şi am străbătut coridoarele cele mai întunecate, cântând:

Mă strecuram tiptil prin codru cu puşca încărcată...[87]

Dar în locul jivinelor pe care voiam să le vânez, vedeam pretutindeni chipul frumoasei mele... îmi apărea aievea din toate ungherele întunecate. Săgeata amorului îmi străpungea dureros biata inimă prea vulnerabilă. M-am pomenit rostind:

— *Feciorelnica-i lumină luna printre nori revarsă*; *ca un mire şi-o mireasă*, *Murr şi Mismis merg spre casă*!

Aşa grăit-am eu, motan naiv, bucurându-mă la girului izbânzii ce m-aşteaptă. Bietul de mine! Cu ochii învăluiţi, sfielnica pisică a dispărut...

Astfel eu, făptură vrednică de plâns, cădeam tot mai mult în mrejele iubirii, pe care o stea vrăjmaşă părea că nu-a aprins-o în piept spre pieirea mea. Cuprins de furie şi hotărât să-mi înfrunt destinul, am revenit la Ovidiu şi m-am oprit la următoarele versuri.

Exige, quod cantet, şi qua est sine voce puella.
Non didicit chordus tangere, posce lyram.136

— Aha, am exclamat eu, sus pe acoperiş! Acolo o voi regăsi pe mândra mea, acolo unde am văzut-o pentru întâia oară. Şi n-o să aibă încotro, va trebui să cânte şi dacă-mi scoate o singură notă falsă, atunci totul s-a sfârşit, atunci sunt vindecat, sunt salvat.

Cerul era senin şi luna, pe care îi jurasem dragoste pisicii Mismis, strălucea într-adevăr, în timp ce mă urcam pe acoperiş s-o caut. Multă vreme n-am putut-o zări şi suspinele mele începură să se transforme în dureroase strigăte de dor.

Până la urmă am prins să fredonez un cântec plin de

86 Ocupaţii (lat.).

87 Parafrazare după poezia lui Goethe Cîntecul de seară al vînătorului.

tristeţe, care suna cam aşa:

Codri în freamăt, valuri în geamăt.
Şipote-n murmure line.
Plângeţi-mi durerea, cântaţi sfâşierea.
Plângeţi împreună cu mine!
Ah, unde-i frumoasa Mismis, drăgăstoasa.
Pe care o caut în van?
O, lună, o, lună!
Alină-l pe bietul motan.
Şi spune-i pe care ţărm fermecat rătăceşte.
Pe care meleaguri domneşte Făptura ei dragă.
Tu, sfetnic prieten, ajută-mi, aleargă.
Verigile sfarmă în grabă.
Şi de-al iubirii alean.
Mântuieşte-l pe disperatul motan!

332

După cum vezi, iubite cititor, un poet adevărat nu are nevoie să se afle într-un codru ce freamătă şi nici lângă un izvor ce murmură, căci în valurile jucăuşe ale inspiraţiei găseşte tot ce pofteşte, lucruri pe care apoi le cântă cum vrea. Dacă cineva se va mira de perfecţiunea versurilor de mai sus, aceluia trebuie să-i atrag atenţia că mă aflam într-o stare de extaz, inspirat de iubire. Or, este îndeobşte ştiut că un ins care nu-i în stare să rimeze amor cu dor şi fericire cu iubire, într-un cuvânt, un ins care, oricât s-ar munci, n-ar putea găsi nici măcar rimele acestea obişnuite, când e cuprins însă de febra amoroasă, simte deodată o inspiraţie poetică şi nu se poate împiedica să nu ţâşnească din el versuri – aidoma aceluia care, având guturai, nu se poate opri să nu strănute. Datorită acestui extaz al unor firi prozaice, s-au produs multe lucruri încântătoare şi, de multe ori, din această pricină, câte o Mismis umană se bucură un timp de o reputaţie grozavă, fără să fie cine şti ce frumuseţe. Dacă asta se poate întâmpla cu un lemn uscat, apoi ce nu ne putem aştepta de la lemnul verde? Adică, vreau să spun că dacă dragostea poate transforma în poeţi nişte bieţi prozatori, apoi ce trebuie să se întâmple cu poeţii adevăraţi, în acest stadiu al vieţii lor?

Aşadar, nu mă aflam nici în mijlocul unei păduri ce fremăta şi nici lângă un izvor ce murmura, ci şedeam pe un acoperiş înalt şi golaş; lumina lunii era atât de zgârcită că nici n-o puteai băga în seamă; cu toate acestea în versurile mele măiestrite, imploram codrii, şi izvoarele, şi valurile şi, până la urmă, şi pe prietenul meu Ovidiu, chemându-i să mă susţină, să mă ajute în suferinţa mea. Mi-a fost cam greu să găsesc o rimă potrivită pentru numele speciei mele; cea banală „elan” nu mi-a venit nici măcar în toiul inspiraţiei. Faptul că am putut găsi totuşi rime este încă o dovadă a superiorităţii speciei mele faţă de cea umană, întrucât, după cum se ştie, cu cuvântul „oameni” nu rimează nimic, drept care un hâtru de autor dramatic[88] a făcut observaţia că omul e un animal nerimat. Eu, dimpotrivă, sunt unul rimat.

Nu în deşert îmi înălţasem cântecul de dor, nu în deşert invocasem codrii, izvoarele şi luna, cerându-le să mi-o aducă pe stăpâna gândurilor mele: frumoasa apăru de după un horn, păşind eteric şi cu graţie.

— Tu cânţi aşa de frumos, dragă Murr?! exclamă Mismis, zărindu-mă.

— Cum, am strigat la rândul meu, plăcut surprins, cum, mă recunoşti, suavă făptură?!

— Ah, desigur! rosti ea. Mi-ai plăcut de la prima privire şi m-a durut sufletul că cei doi veri ai mei au fost atât de mojici, încât te-au împins fără milă în şanţ…

— Să nu mai vorbim de şanţ, dulce copilă, ci mai bine, spune-mi, spune-mi dacă mă iubeşti?

Mismis vorbi mai departe:

— M-am interesat de tine şi am aflat că te numeşti Murr şi că, trăind la un om foarte bun, nu numai că ai existenţa asigurată din belşug, ci şi că te bucuri de tot confortul vieţii, ba chiar ai putea să-l împărţi cu o soţioară duioasă! O, te iubesc foarte mult, bunule Murr!

— Cerule! am strigat eu, în culmea fericirii. E oare cu putinţă? Visez oare, sau e aievea? O, raţiune, ţine-te bine,

88 Se referă la August Friedrich von Kotzehue (1761 — 1819) şi la comedia sa Poetul sărac (1813), scena 1.

ţine-te bine, n-o lua razna. Ah, mai sunt oare pe pământ? Mai calc oare pe acoperiş? Nu cumva plutesc în nori? Mai sunt oare tot motanul Murr? Nu sunt cumva omul din lună? Vino la pieptul meu, iubito! Şi spune-mi întâi cum te cheamă?

— Mă cheamă Mismis, a şoptit dulce micuţa, cu o sfială încântătoare şi s-a aşezat lângă mine.

Ce frumoasă era! Blana ei albă avea sclipiri argintii în lumina lunii, ochişorii ei verzi ardeau de un foc blând şi languros.

— Tu...

334

(F.m.) ... iubite cititor, ai fi putut afla ceva mai devreme; dar dea cerul să nu mai fiu nevoit, ca până acum, să sar de la una la alta. Aşadar, după cum am spus, tatăl principelui Hector a păţit la fel ca şi prinţul Irenaus; adică, nici el nu ştie cum, i-a căzut ţărişoara din buzunar. Principele Hector nu era câtuşi de puţin înclinat spre o viaţă liniştită şi paşnică. În ciuda faptului că tronul princiar i-a fost smuls de sub picioare, tot mai râvnea să stea ţeapăn şi, dacă nu să guverneze, cel puţin să comande, aşa că s-a angajat în serviciul franţujilor şi a dat dovadă de foarte mare bravură. Dar într-o zi, când o chitariste i-a cântat *Cunoşti tu ţara unde înfloresc lămâii*[89], a pornit îndată spre ţara unde înfloresc într-adevăr sus-pomeniţii lămâi, cu alte cuvinte la Neapole unde, în locul uniformei franceze, a îmbrăcat una napolitană. A ajuns general, cu o repeziciune de care numai un prinţ e capabil. Când tatăl principelui Hector a murit, prinţul Irenaus a deschis cartea cea groasă în care trecuse cu propria lui mână numele tuturor capetelor încoronate din Europa şi a însemnat moartea princiarului său prieten şi tovarăş de *malheur*[90]. După această operaţie, a contemplat îndelung numele scris, a strigat tare: „Principele Hector! „şi a închis cartea atât de violent, încât mareşalul curţii a sărit speriat făcând

89 Versuri din Gocthe, Anii de ucenicie ai lui Wilhelm Meister, Cartea a treia, cap. 1.

90 Nenorocire (franc).

trei paşi înapoi. Apoi prinţul s-a ridicat de pe scaun şi a început să se plimbe de colo colo prin odaie, cu paşi mari, prizând atât tabac spaniol, cât era necesar pentru a pune ordine într-un univers întreg de idei. Mareşalul curţii a vorbit mult despre răposatul prinţ care, în afară de mari bogăţii avea şi o inimă *aimable*[91], despre tânărul principe Hector pe care monarhul şi naţiunea din Neapole îi divinizează etc.

Prinţul Irenaus părea că nu ia nimic în seamă; deodată, oprindu-se brusc în faţa mareşalului, l-a sfredelit cu crâncena lui privire frederichiană, a rostit tare şi răspicat *peutêtre*[92] şi a dispărut în cabinetul vecin.

— Doamne, Dumnezeule! a oftat mareşalul curţii. Se vede ca înălţimea-sa are gândurile cele mai considerabile, să poată chiar şi anumite planuri.

Aşa şi era, Irenaus se gândea la averea prinţului, la legăturile acestuia de rudenie cu persoane importante; ajunse la convingerea că prinţul Hector va schimba cu siguranţă spada cu sceptrul şi în minte îi încolţi ideea că o căsătorie între prinţ şi prinţesa Hedwiga ar putea da cele mai fericite roade. În foarte mare secret, *Kammerherr-ul* pe care Irenaus îl trimise îndată să prezinte condoleanţe prinţului Hector ducea în buzunar un portret în miniatură al prinţesei, portret a cărui asemănare mergea până la nuanţa de culoare a tenului. Aici e cazul să menţionăm că prinţesa putea fi numită o frumuseţe perfectă, dacă tenul ar fi avut o culoare mai puţin gălbuie. De aceea lumina lumânărilor îi era cu deosebire favorabilă.

Kammerherr-ul a îndeplinit cu foarte multă îndemânare misiunea secretă a prinţului, care păstrase o taină desăvârşită asupra intenţiilor sale, neîncredinţându-le nici măcar princiarei sale soţii. Zărind portretul, prinţul Hector a căzut aproape în acelaşi extaz ca şi colegul său princiar din *Flautul fermecat*. Ca şi Tamino[93], era gata,

91 Iubitoare (franc).

92 Poate (franc).

93 Personaj din opera Flautul fermecat de W.A. Mozart.

dacă nu să cânte, cel puţin să exclame: „Portretul e fermecător”, apoi, mai departe: „Ceea ce simt o fi iubire? Da, da, nu poate fi decât iubire!” Pe prinţi, de obicei, nu numai iubirea îi îndeamnă să aspire la frumuseţe; cu toate acestea prinţul Hector nu se gândea la alte combinaţii, când s-a aşezat să-i scrie prinţului Irenaus, cerându-i îngăduinţa să solicite mâna şi inima prinţesei Hedwiga.

Prinţul Irenaus i-a răspuns că încuviinţează cu drag această căsătorie pe care o doreşte din toată inima, fie chiar numai şi în amintirea răposatului său prieten, de aceea n-ar mai fi nevoie – la drept vorbind – de niciun fel de cerere propriu-zisă. Însă, deoarece formele trebuie totuşi *sauvées*[94], s-ar cere ca prinţul să trimită la Sieghartsweiler un om de încredere, de rang corespunzător, pentru a încheia căsătoria în numele lui şi care să sară – după vechea şi frumoasa datină – cu cizme şi cu pinteni pe pat. Prinţul Hector a dat de veste: „Voi veni eu însumi!”

Lucrul acesta, însă, nu-i prea convenea prinţului Irenaus. Căsătoria prin intermediul unui împuternicit i se părea mai spectaculoasă, mai solemnă, mai princiară şi se bucurase dinainte de această sărbătoare. Se mai împacă doar la gândul că, înainte de cununie, se poate organiza o grandioasă serbare la palat. Cu acest prilej voia să atârne de gâtul prinţului Hector, în chipul cel mai solemn, Marea Cruce a unui ordin instituit de părintele lui, ordin pe care nu-l mai purta, nu mai avea dreptul să-l poarte niciun cavaler.

336

Aşadar, prinţul Hector veni la Sieghartsweiler ca s-o ia cu sine pe prinţesa Hedwiga şi, totodată, ca să primească Marea Cruce a unui ordin dispărut. El ceru prinţului Irenaus să păstreze secretul asupra, intenţiilor sale, mai ales faţă de Hedwiga, întrucât voia întâi să se asigure de iubirea ei deplină şi abia după aceea să-i ceară mâna.

Prinţul Irenaus nu prea pricepea ce voia să spună

---

948 1 Salvate (franc).

prinţul Hector şi declară că, după câte ştia şi-şi amintea, această formă, adică declaraţia de dragoste înainte de cununie, nu s-a practicat niciodată în casele princiare. Dacă însă prin asta prinţul Hector nu înţelege decât manifestarea unui anumit *attachement*, atunci ar fi de preferat ca asemenea lucru să nu se petreacă în perioada logodnei; întrucât însă tineretul uşuratic este înclinat să treacă peste toate poruncile etichetei, ar putea totuşi să facă acea declaraţie chiar şi înainte de schimbarea verighetelor, să zicem cu vreo trei minute înainte. Fireşte că ar fi frumos şi distins dacă în acea clipă perechea princiară ar manifesta o oarecare silă reciprocă; din păcate, însă, aceste reguli ale înaltei bunei cuviinţe au devenit în ultima vreme doar visuri deşarte.

Zărind-o pentru întâia oară pe prinţesă Hedwiga, prinţul Hector şopti aghiotantului său în dialectul napolitan, de neînţeles pentru cei din jur:

— Pe toţi sfinţii! E frumoasă, dar pare să se fi născut la poalele Vezuviului, atâta foc are în ochi!

Prinţul Ignatius porni să se informeze cu toată insistenţa dacă la Neapoli se găsesc ceşti frumoase şi câte posedă prinţul Hector; acesta sfârşise cu toată gama de saluturi şi se pregătea să se adreseze din nou prinţesei Hedwiga; dar în clipa aceea uşile se deschiseră şi prinţul Irenaus îl pofti la ceremonia organizată în salonul cel mare, unde convocase pe toţi cei care erau cât de cât vrednici de a fi primiţi la curte. De data aceasta fusese mai puţină stricteţe ca de obicei, întrucât cercul de la Sieghartshof era foarte mic. Se aflau de faţă şi doamna Benzon cu Julia.

Prinţesa Hedwiga era tăcută şi îngândurată, aproape absentă; acel străin chipeş, venit din sud, nu-i dădea nici mai multă şi nici mai puţină atenţie, decât oricărei alte apariţii noi la curte, ba chiar văzând că domnişoara ei de onoare, Nanette cea cu obrajii rumeni, nu mai contenea să-i şoptească la ureche cât de arătos e prinţul cel străin şi că în viaţa ei n-a văzut o uniformă atât de frumoasă, o întrebă pe ton destul de aspru dacă nu cumva se ţicnise.

Prinţul Hector începu să desfăşoare în faţa prinţesei bogata şi multicolora coadă de păun a galanteriei sale; ea, aproape jignită de torentul complimentelor dulcege, îl întrebă despre Italia şi despre Neapoli. Prinţul îi descrise un paradis, în care ea va fi zeiţă şi stăpână. Cu acest prilej se arătă a fi un maestru în arta de a vorbi unei doamne într-un fel în care totul, absolut totul, se transforma într-un imn de proslăvire a frumuseţii şi a graţiei ei. Dar, în toiul acestui imn, prinţesa se depărta, îndreptându-se spre Julia, pe care o văzuse în preajmă. În timp ce prinţul Hector, cam descumpănit de fuga prinţesei Hedwiga, se apropia şi el, aceasta o strângea pe Julia în braţe, dezmierdând-o cu mii de nume drăgăstoase:

— Iat-o pe Julia, pe scumpa mea surioară, frumoasa şi dulcea mea Julia!

Prinţul Hector o pironi cu o privire atât de stăruitoare şi de ciudată, încât Julia, roşindu-se ca focul, îşi lăsă ochii în pământ şi se întoarse intimidată spre doamna Benzon care se afla alături. Dar prinţesa o îmbrăţişa din nou, exclamând cu lacrimi în ochi:

— Dragă, dragă Julia!

— Prinţesă, o mustră încet doamna Benzon, ce înseamnă această purtare nefirească?

Fără a ţine seamă de cuvintele ei, prinţesa se întoarse spre prinţul Hector, pe care toate acestea îl făcuseră să-şi piardă graiul. Dacă la început Hedwiga fusese tăcută, gravă, ba chiar posomorâtă, acum se dezlănţui într-o veselie excesivă. Până la urmă însă, coardele prea întinse cedară, şi melodiile care izvorau acum din sufletul ei erau blânde, dulci, de o gingăşie feciorelnică. Era mai amabilă ca oricând şi prinţul Hector părea cu totul subjugat de farmecul prinţesei.

În sfârşit, începu balul. După câteva dansuri, prinţul Hector se oferi să le arate un dans naţional napolitan şi izbuti îndată să-i facă pe dansatori să execute perfect toate figurile, ba chiar să redea şi caracterul pasionat şi totodată gingaş al acelui dans.

Nimeni însă nu prinsese acest caracter atât de bine ca Hedwiga, care dansa cu prinţul Hector. Ea ceru să se repete dansul şi, după ce dansă a doua oară, stărui – fără a ţine seamă de avertismentele doamnei Benzon, care observaase pe chipul prinţesei o paloare suspectă – stărui să danseze şi a treia oară, spunând că abia acum figurile îi vor reuşi cu adevărat. Prinţul era în culmea încântării. Plutea prin sală cu Hedwiga, care părea întruchiparea însăşi a graţiei. La una din numeroasele figuri ale dansului, prinţul o strânse pătimaş la piept, dar în aceeaşi clipă Hedwiga leşină în braţele lui.

Prinţul Irenaus declară că nu se putea închipui o întrerupere mai necuviincioasă a unui bal la curte şi doar faptul că avea loc la ţară mai putea scuza, oarecum, întâmplarea.

Prinţul Hector o duse el însuşi pe Hedwiga într-o încăpere învecinată şi o aşeză pe o sofa; doamna Benzon îi frecă fruntea cu un fel de esenţă puternică pe care medicul curţii o avea la îndemână. De altfel, medicul declară că acest leşin se datora numai tensiunii nervoase pricinuite de excitaţia dansului, şi că prinţesa îşi va reveni degrabă.

Medicul avusese dreptate, căci după câteva clipe, prinţesa deschise ochii, scoţând un suspin adânc. Îndată ce află că Hedwiga se simte bine, prinţul Hector îşi croi drum prin cercul de doamne care o împresurau şi, îngenunchind în faţa sofalei. Îşi exprimă nespusa părere de rău de a fi vinovat de o întâmplare ce-i sfâşia inima. Însă în clipa când îl zări, prinţesa, dând semnele celui mai profund dezgust, strigă:

— Pleacă, pleacă! apoi căzu din nou în leşin.

— Să ne retragem de aici, spuse prinţul Irenaus luându-l de mână. Încă n-ai aflat că prinţesa suferă adesea de asemenea reverii ciudate. Cine ştie sub ce chip straniu i-ai apărut în clipa aceasta. Închipuie-ţi că – *entre nous soit dit144* – în copilărie m-a socotit timp de o zi întreagă drept Marele Mogol, cerându-mi să călăresc cu pantofi de atlaz, ceea ce până la urmă a şi trebuit să fac, deşi numai în grădina palatului.

Între noi fie vorba (franc).

Prinţul Hector îi râse în faţă şi porunci să vină caleaşca. Principesa, îngrijorată de starea Hedwigăi, hotărî ca doamna Benzon să rămână la castel împreună cu Julia. Ea cunoştea influenţa psihică pe care doamna Benzon o exercita asupra prinţesei şi mai ştia că asemenea crize morbide cedează de obicei în faţa acestei influenţe. Şi de data asta Hedwiga îşi reveni repede sub înrâurirea cuvintelor blânde ale doamnei Benzon. Prinţesa afirma nici mai mult, nici mai puţin că în timpul dansului, prinţul Hector s-a transformat într-un monstru cu chip de balaur, care a împuns-o drept în inimă cu limba lui de foc.

— Doamne fereşte! exclamă doamna Benzon. Te pomeneşti că prinţul Hector este cu adevărat acel *mostro turchino145* din povestea lui Gozzi! Ce închipuiri! Până la urmă o să se întâmple ca şi cu Kreisler, pe care l-ai socotit un nebun primejdios!

— Niciodată! strigă prinţesa aprig. Apoi adăugă râzând: Drept să spun, n-aş vrea ca bunul meu Kreisler să se transforme deodată într-un *mostro turchino*, ca prinţul Hector.

În dimineaţa zilei următoare, după ce veghease o noapte la căpătâiul prinţesei, doamna Benzon intră în camera Juliei, pe care o găsi palidă şi nedormită, cu căpşorul atârnând moale în jos, ca o porumbiţă bolnavă.

— Ce-i cu tine, Julia?! exclamă speriată doamna Benzon, care nu era deprinsă să-şi vadă fiica în asemenea stare.

— Ah, mamă, îi răspunse Julia cu disperare, nu mai vreau să calc niciodată pe aici. Mă cutremur toată când mă gândesc la noaptea trecută. Prinţul acesta are ceva înspăimântător. Nu pot să-ţi descriu ce s-a petrecut cu mine atunci când m-a privit. Ochii lui negri şi siniştri parcă m-au săgetat ca un fulger care, dacă m-ar fi lovit, m-ar fi ucis. Să nu râzi de mine, mamă! Era privirea unui asasin, pironită asupra victimei care moare de groază înainte ca el să fi scos pumnalul. Îţi spun încă o dată că tot trupul mi-a fost străbătut de un fior fără nume, cutremurându-mi

întreaga fiinţă. Se vorbeşte despre vasilişti a căror privire, asemenea unei raze de foc, te ucide în aceeaşi clipă, dacă îndrăzneşti să te uiţi la ei. Ei bine, cred că prinţul Hector seamănă cu un monstru de aceştia.

340

Doamna Benzon izbucni într-un râs zgomotos.

— Acum chiar că-mi vine să cred că e ceva adevărat în povestea cu *mostro turchino*, întrucât prinţul Hector, deşi este unul din cei mai chipeşi şi mai amabili bărbaţi, a apărut ia faţa a doua fete ca un balaur, ca un vasilisc. Cât o priveşte pe prinţesă, ştiu că e în stare să-şi facă cele mai năstruşnice, închipuiri, dar ca dulcea mea copilă, blinda şi senina mea Julia, să se lase pradă unor năluciri atât de smintite…

— Pe Hedwiga, o întrerupse tânăra fată, nu ştiu ce forţă vrăjmaşă vrea s-o despartă de inima mea şi să mă silească să lupt cu o boală îngrozitoare, care îi pustieşte sufletul! Da, nu pot numi decât boală starea prinţesei, o stare împotriva căreia, sărăcuţa de ea, nu poate face nimic. Aseară, când se depărtase grabnic de prinţ şi mă îmbrăţişa, dezmierdându-mă, am simţit, cum arde toată. Şi apoi dansul, dansul acela groaznic! Ştii, mamă, cât de mult urăsc dansurile în care partenerilor le este permis să ne strângă în braţe! Am atunci senzaţia că suntem silite să renunţăm la orice decenţă şi să acordăm bărbaţilor o superioritate care – cel puţin celor capabili de sentimente delicate – nu le poate aduce nicio bucurie. Şi Hedwiga nu se mai sătura de dansul acela meridional care, pentru mine, cu cât dura mai mult, cu atât mi se părea mai respingător… Iar în ochii prinţului Hector ardea o bucurie satanică…

— Prostuţo, ce-ţi trece prin minte? Totuşi, nu te pot mustra pentru părerile tale. Păstrează-le, dar să nu fii nedreaptă cu Hedwiga; nu te mai gândi la starea ei şi scoateţi-l din minte pe prinţ. Dacă vrei, voi face în aşa fel ca o bucată de vreme să nu-l mai vezi, nici pe el, nici pe Hedwiga. Da. Liniştea ta nu trebuie în niciun fel tulburată. Vino să te sărut, scumpa mea.

Cu aceste cuvinte, doamna Benzon o îmbrăţişa pe Julia cu toată duioşia maternă.

Ascunzându-şi faţa îmbujorată la pieptul mamei sale, copila continuă:

— Se prea poate ca din acea nelinişte îngrozitoare de care am fost cuprinsă să fi izvorât şi visele ciudate care m-au tulburat atât de tare.

— Dar ce-ai visat?

— Se făcea că mă plimbam printr-o grădină splendidă în care, sub tufişuri dese şi negre, înfloreau la un loc trandafiri şi regina nopţii, înmiresmând aerul cu parfumul lor dulce. O lumină ciudată, ca licărirea lunii, se transforma în cântec. Sub atingerea razei ei aurii, copacii şi florile se înfiorau de plăcere, tufişurile foşneau, iar izvoarele susurau cu suspine pline de dor. Deodată mi-am dat seama că eu sunt acel cântec care se revarsă asupra grădinii şi că îndată ce strălucirea sunetelor va păli, mă voi stinge de durere. Atunci am auzit un glas blând: „Nu te teme! Sunetul este fericire şi nicidecum pieire, şi eu te sprijin cu braţe puternice, iar în fiinţa ta sălăşluieşte cântecul meu, care e etern ca şi dorul!” Kreisler stătea în faţa mea şi-mi spunea aceste vorbe. Am avut o senzaţie divină de mângâiere şi de speranţă şi – nici eu nu ştiu, mamă, cum s-a întâmplat – am căzut la pieptul lui. Deodată m-am simţit cuprinsă de nişte braţe de fier şi o voce îngrozitoare mi-a strigat batjocoritor: „Zadarnic te mai împotriveşti, nefericito, ai murit şi acum vei fi a mea!” Mă aflam în braţele prinţului Hector. Scoţând un ţipăt de groază, m-am trezit din somn şi, punându-mi un halat, am fugit la fereastră. Am deschis-o, căci aerul din cameră mă înăbuşea. În depărtare am zărit un bărbat ce privea printr-un ochean spre ferestrele castelului, şi care a pornit apoi să sară într-un chip ciudat, sau mai degrabă comic, căci făcea fel de fel de *entrerchats* şi alţi paşi de dans, agitându-şi braţele şi, după cât mi-am putut da seama, cântând în gura mare. L-am recunoscut pe Kreisler şi, cu toate că purtarea lui mă făcea să râd cu poftă, simţeam totuşi că el e duhul binefăcător care mă va apăra de prinţ.

Mi se părea că abia acum îi înţeleg cu adevărat sufletul şi că abia acum îmi dau seama că sarcasmul lui, de care atâţia se simt răniţi, izvorăşte dintr-o inimă bună şi sinceră. Îmi venea să cobor repede în parc şi să mă plâng lui Kreisler de toate grozăviile coşmarului meu.

— Un vis stupid! rosti doamna Benzon serioasă. Iar epilogul este şi mai stupid. Ai nevoie de odihnă, Julia, un somn uşor ţi-ar face bine. De altfel, şi eu am de gând să dorm câteva ore.

Cu aceste cuvinte, doamna Benzon ieşi din cameră, iar Julia îi ascultă sfatul.

Când se trezi, soarele amiezii bătea în fereastră; în odaie plutea un puternic parfum de trandafiri şi de regina nopţii.

— Ce înseamnă asta! exclamă Julia plină de uimire. E visul meu!

Întorcând capul, văzu pe spătarul sofalei, pe care dormise, un buchet splendid de trandafiri şi regina nopţii.

— Kreisler, dragul meu Kreisler, şopti fata, luând buchetul şi căzând într-o dulce visare.

Prinţul Ignaz trimise să întrebe dacă îi va fi îngăduit s-o vadă pe Julia pentru câteva clipe. Aceasta se îmbrăcă în grabă şi se duse în camera în care Ignaz o şi aştepta cu un coşuleţ plin de ceşti de porţelan şi de păpuşi chinezeşti. Julia, cu inima ei bună, avea răbdare să se joace ore întregi cu prinţul, care-i inspira o adâncă milă. Niciodată nu-i scăpa vreun cuvânt ironic, şi cu atât mai puţin vreun cuvânt jignitor, cum se întâmpla uneori altora, îndeosebi prinţesei Hedwiga. De aceea prinţul Ignaz preţuia foarte mult tovărăşia Juliei, ba adesea o numea mica lui mireasă. Ceştile erau întinse pe masă, păpuşile aşezate, şi fata tocmai ţinea – în numele unui arlechin – o cuvântare adresată împăratului Japoniei (cele două păpuşi şedeau faţă în faţă), când doamna Benzon intră în odaie.

După ce, câteva clipe, privi în tăcere jocul, o sărută pe frunte, şoptind:

— Copila mea bună şi dragă!

Se înserase. Julia, căreia i se îngăduise să nu apară la masă, stătea singură în cameră, aşteptându-şi mama. Deodată se auzi un zgomot uşor de paşi, uşa se deschise şi în încăpere intră prinţesa, palidă şi cu privirea fixă, toată în alb ca o stafie.

— Julia, rosti ea cu glas înăbuşit, poţi să mă socoti stupidă, nebunatică, smintită, dar nu mă îndepărta din inimă-ţi. Am nevoie de compătimirea ta, de mângâierea ta… Numai dansul acela dezgustător m-a îmbolnăvit, aducându-mă în starea aceea de nemaipomenită agitaţie şi istovire. Dar acum mi-a trecut, mă simt bine!… Prinţul a plecat la Sieghartsweiler… Simt nevoia să ies la aer. Hai să ne plimbăm prin pare.

Când ajunseră la capătul aleii, o lumină puternică apăru din desiş şi se auziră cântece religioase.

— E litania de seară din capela Sfintei Marii! exclamă Julia.

— Da, răspunse prinţesa. Să intrăm şi să ne rugăm! Roagă-te şi pentru mine, Julia!

Adânc mâhnită de starea în care se afla prietena ei, fata îi răspunse:

— Să ne rugăm ca niciodată vreun duh rău să nu aibă putere asupra noastră, ca sufletul nostru curat să nu fie niciodată tulburat de ispita celui viclean.

Când fetele se apropiară de capela ce se afla la extremitatea parcului, se întâlniră cu ţăranii care ieşeau din bisericuţă după ce cântaseră litania în faţa chipului Fecioarei, împodobit cu flori şi luminat.

Îngenuncheată. Din mica galerie construită lângă altar, corul intona imnul *Ave maris stella* compus nu demult de Kreisler.

Cântarea, la început dulce şi lină, devenea tot mai puternică la cuvintele *dei mater alma*[146] pentru ca la *felix coeliporta*[147] să se stingă, pierzându-se în depărtare pe aripile vântului de seară.

Fetele continuau să rămână îngenuncheate, cufundate într-o evlavie pasionată. Preotul bolborosea nedesluşit rugăciuni; iar din depărtare, asemenea unui cor

de îngeri, venind din cerul acoperit de vălul nopţii, răsuna imnul *„O, Sanctissima" 148*, cântat de ţăranii care se îndreptau spre casă.

În sfârşit, preotul le binecuvântă. Atunci fetele se ridicară în picioare şi căzură una în braţele celeilalte. O simţire fără nume, în care încântarea şi durerea se împleteau deopotrivă, părea că vrea să le spargă pieptul, iar lacrimile lor erau picături de sânge, ce se preling dintr-o inimă rănită.

— El a fost, şopti prinţesa.

— Da, el a fost, răspunse Julia.

Fiecare o înţelese pe cealaltă.

Pădurea era ca încremenită, aşteptând încordată ca discul lunii să răsară şi să-şi reverse asupra ei aurul sclipitor. Coralul cântat de săteni, ce se auzea încă destul de clar în liniştea adâncă a nopţii, părea că se înalţă spre norul purpuriu lucind peste crestele munţilor, ca o călăuză pentru astrul luminos, în faţa căruia stelele începeau să pălească.

— Ce ne tulbură oare atât de puternic şi ne sfâşie sufletul în dureri cumplite? şopti Julia. Auzi cum sună alinător acel cântec îndepărtat? Noi ne-am rugat, şi duhurile blânde ne şoptesc din nori despre o fericire cerească.

— Da, draga mea Julia, răspunse prinţesa cu glas grav şi ferm. Deasupra norilor se află mântuirea şi fericirea şi aş vrea ca un înger din ceruri să mă poarte spre stele, înainte de a cădea sub stăpânirea forţelor întunericului. Nu mi-ar păsa că mor, dar ştiu că mă vor aşeza în cripta princiară şi strămoşii înmormântaţi în ea nu vor crede că am murit; se vor trezi din înţepenirea morţii la viaţa asta înfricoşătoare şi mă vor izgoni de acolo. Şi atunci nu voi fi nici între cei morţi, nici între cei vii şi nu-mi voi găsi nicăieri adăpost.

— Pentru Dumnezeu, ce tot spui, Hedwiga?! exclamă Julia speriată.

Prinţesa continuă cu acelaşi ton ferm, aproape

indiferent:

— Am visat odată ceva asemănător. Dar s-ar putea ca vreunul din cumpliţii mei strămoşi să fi devenit un vampir care-mi suge sângele. Poate aşa se explică desele mele leşinuri.

— Eşti bolnavă, zise Julia. Eşti foarte bolnavă. Hedwiga. Aerul nopţii îţi face rău. Trebuie să plecăm cât mai repede de aici.

Cu aceste cuvinte, o cuprinse de umeri şi prinţesa se lăsă condusă fără să scoată un cuvânt.

În vremea aceasta luna se ridicase sus, deasupra Stâncii Uliilor, scăldând în lumina ei magică tufişurile şi copacii, care foşneau şi şuşoteau gingaş, parcă dezmierdându-se cu vântul nopţii în mii şi mii de melodii drăgăstoase.

— Şi totuşi e atât de frumos pe pământ, şopti Julia. Natura ne îmbie cu darurile ei cele mai minunate, asemenea unei mame iubitoare care-şi răsfaţă copiii.

— Crezi? întrebă prinţesa. După o clipă de tăcere, îşi urmă vorba: La început nu voiam ca tu să-mi fi înţeles pe de-a-ntregul vorbele şi te rog chiar să le socoteşti ca o izbucnire de proastă dispoziţie. Nu cunoşti încă suferinţa nimicitoare a vieţii. Natura e crudă, ea se îngrijeşte numai de copiii sănătoşi, pe cei bolnavi îi lasă în voia sorţii, ba chiar îşi ridică asupra lor armele-i cumplite. Ştii prea bine că odinioară natura nu reprezenta pentru mine decât un fel de galerie de tablouri, care-mi dădea prilejul să-mi exercit mintea şi mâna; acum însă toate s-au schimbat, căci nu mai simt decât cruzimea ei. Aş prefera să fiu într-o sală strălucitoare de lumini şi în mijlocul unei societăţi pestriţe decât să mă plimb singură cu tine prin noaptea luminată de lună.

Juliei începu să-i fie teamă; observa că Hedwiga e tot mai slabă, mai istovită; şi trebuia să-şi folosească toate forţele ca s-o ajute să meargă drept.

În sfârşit, ajunseră la castel. În apropiere, pe o bancă de piatră de sub un tufiş de soc, şedea o făptură[95]

95 O, preasfintă (lat.). Titlul unui cor a capella compus de E.T.A.

tenebroasă, cu chipul învăluit. Zărind-o, Hedwiga exclamă cu bucurie:

— Slavă Fecioarei şi tuturor sfinţilor! Iat-o, în sfârşit! Prinzând deodată puteri, prinţesa Hedwiga se desprinse de Julia şi se îndreptă spre silueta aceea, care se ridică, rostind cu o voce înăbuşită: – Hedwiga, biata mea copilă!

Julia observă că silueta era aceea a unei femei, învăluită din cap până în picioare într-o mantie cafenie; umbra adâncă nu lăsa să i se desluşească trăsăturile. Fata se opri locului, înfiorată.

Femeia şi prinţesa se aşezară pe bancă. Femeia îi dădu cu un gest blând buclele la o parte, apoi, punându-i mâinile pe frunte, vorbi într-o limbă, pe care Julia nu-şi amintea să o fi auzit vreodată. După ce trecură astfel câteva minute, necunoscuta îi strigă Juliei:

— Fetiţo, du-te repede la castel şi cheamă cameristele; îngrijeşte-te ca prinţesa să fie transportată acasă. S-a cufundat într-un somn lin, din care se va trezi sănătoasă şi voioasă.

Fără să mai piardă timp ca să se mire de cele ce se petreceau, Julia se grăbi să facă după cum i se spusese.

Când se întoarse împreună cu cameristele, o găsiră pe prinţesă învelită cu grijă în şalul ei şi cufundată, într-adevăr, într-un somn adânc. Femeia dispăruse.

346

Când, a doua zi, prinţesa se trezi, complet însănătoşită şi fără nicio urmă de tulburare sufletească, Julia, care se temea atât de mult de acea stare, o întrebă:

— Pentru Dumnezeu, spune-mi cine era femeia aceea extraordinară?

— Nu ştiu, răspunse prinţesa. Am văzut-o o singură dată în viaţa mea. Îţi aduci aminte, când eram mică m-am îmbolnăvit grav şi doctorii pierduseră orice speranţă. Într-o noapte m-am trezit cu ea, şezând la căpătâiul meu; ca şi acum, m-a legănat, făcându-mă să cad într-un somn lin, din care m-am trezit sănătoasă. Aseară, chipul necunoscutei mi-a apărut din nou în faţa ochilor. Presimţeam că va veni

---

Hoffmann în 1808.

iarăşi şi mă va salva, ceea ce s-a şi întâmplat. În numele dragostei ce mi-o porţi, te rog să nu spui nimănui despre această apariţie; niciun cuvânt, niciun gest de-al tău să nu dea să se înţeleagă că s-a petrecut ceva neobişnuit. Adu-ţi aminte de Hamlet şi fii Horatio[96] al meu! Este sigur că în jurul acestei femei pluteşte un mister, dar, chiar dacă totul ar rămâne atât pentru tine cât şi pentru mine o taină, cred că e primejdios să încercăm a o pătrunde. Nu e oare destul că m-am făcut bine, că sunt veselă şi eliberată de toate fantomele ce mă urmăreau?

Toată lumea se miră de însănătoşirea subită a prinţesei. Medicul curţii afirma că plimbarea nocturnă la capela Sfintei Marii produsese acest efect drastic, provocându-i un şoc nervos, şi că el numai cu totul întâmplător uitase să-i prescrie o asemenea plimbare.

Doamna Benzon însă îşi spuse în sinea ei:

„Desigur că bătrâna a vizitat-o… De data asta, fie!”

A venit momentul ca acea fatal a întrebare a biografului…

(M.r.p.) …mă iubeşti, aşadar, Mismis? O, mai spune o dată, mai spune-mi-o de mii de ori, ca să mă sui şi mai sus pe culmile fericirii şi să debitez toate prostiile pe care le poate debita un tânăr amorez creat de cel mai bun romancier!… Fără îndoială, scumpa mea, că ai apucat să-ţi dai seama de înclinaţia mea pentru cântec, ca şi de măiestria mea în acest domeniu. N-ai vrea acum să-mi cânţi şi tu un cânticel?

— Ah, suspină Mismis, ah, iubite Murr, nu sunt nici eu lipsită de experienţă în arta cântatului, dar ştii ce se petrece cu cântăreţele tinere, când trebuie să se producă pentru întâia oară în faţa unor maeştri şi cunoscătorii Teama şi sfiala le sugrumă vocea, şi cele mai frumoase sunete, triluri şi mordante rămân înţepenite în gât, în chip mizerabil, ca nişte oase de peşte. Este cu neputinţă să cânţi o arie în asemenea condiţii; de aceea se obişnuieşte să se înceapă cu un duet. Dragul meu, dacă n-ai nimic împotrivă, hai să încercăm un duet!

96 Personaj din Hamlet de Shakespeare; prietenul eroului principal.

M-am declarat de acord şi, pe loc, am început acel duios duet: *Cum te-am văzut, am şi căzut sub vraja ta* etc, etc. La început Mismis era intimidată, însă puternicul meu falset îi inspiră repede curaj. Avea o voce adorabilă, iar execuţia era expresivă şi de o mare delicateţe; într-un cuvânt, se dovedi a fi o excelentă cântăreaţă. Eram fericit, deşi îmi dădeam seama că amicul Ovidiu iar m-a trădat. Întrucât Mismis s-a arătat atât de iscusită la *cantare*, chestia cu *chordas tangere*[97] n-avea niciun rost şi n-a mai fost nevoie să cer şi o chitară.

Acum Mismis cânta cu o uşurinţă uimitoare, cu o expresivitate extraordinară şi o eleganţă supremă, cunoscutul *Di tanti palpiţi151* etc, etc. De la forţa eroică a recitativului a trecut impecabil la dulceaţa pur pisicească a andantelui. Aria părea scrisă anume pentru ea. Copleşit, am izbucnit într-un puternic strigăt de bucurie:

— Ah! Cu această arie Mismis poate fermeca o lume întreagă de suflete motăneşti sensibile:

După aceea, am intonat încă un duet dintr-o operă nou-nouţă, care ne-a reuşit şi el splendid, căci părea scris anume pentru noi. Ruladele divine ieşeau minunat din gâtlejurile noastre, fiind compuse în cea mai mare parte din pasaje cromatice. Trebuie să subliniez, cu acest prilej, că specia noastră este cromatică, deci compozitorul care vrea să compună pentru noi ar face bine să aranjeze cromatic melodiile şi tot restul. Din păcate am uitat numele maestrului care a compus acel duet: în orice caz este un om priceput şi simpatic, un compozitor după gustul meu.

348

În timp ce cântam, pe acoperiş a apărut un motan negru care ne săgeta cu ochi de foc.

— Fii amabil şi îndepărtează-te, amice, i-am strigat eu; altfel îţi scot ochii şi te zvârl jos. Dacă vrei însă să cânţi împreună cu noi, n-am nimic împotrivă.

Ştiam că tânărul acela în haine negre era un bas excelent şi de aceea am propus să cântăm o compoziţie

97 A atinge coardele (lat.).

care, de fapt, nu-mi plăcea dar care se potrivea bine cu iminenta mea despărţire de Mismis. Am cântat *De nu te voi revedea, iubitule*! *152* Dar abia am apucat să declar, împreună cu basul, că zeii mă vor avea în paza lor, că un ciob enorm de ţiglă a căzut între noi şi o voce groaznică a strigat:

— Da tăceţi odată, motani afurisiţi!

Ne-am împrăştiat cuprinşi de o groază nebună şi ne-am refugiat în pod. O, barbari lipsiţi de inimă şi de sensibilitate artistică, ce rămân nesimţitori chiar şi la cele mai înduioşătoare lamentări ale suferinţei amorului şi nu urzesc decât răzbunare, moarte şi distrugere!

După cum am mai spus, ceea ce trebuia să mă izbăvească de chinul dragostei, n-a făcut decât să mă cufunde şi mai adânc în el. Mismis era atât de muzicală, încât găseam o plăcere cu totul deosebită să improvizăm împreună. Până la urmă a învăţat să cânte atât de bine melodiile mele proprii, încât mi-am pierdut cu totul minţile şi, chinuit de amor, am ajuns palid, slab şi jigărit. Târziu, târziu de tot, după ce m-am torturat vreme îndelungată, mi-a venit în minte ultimul leac, deşi disperat, să mă vindec de dragoste. M-am hotărât să ofer scumpei mele Mismis inima şi laba mea. Ea le-a primit şi, îndată ce am devenit o pereche conjugală, suferinţele mele amoroase au dispărut ca prin farmec. Înfulecam cu poftă atât supa de lapte, cât şi friptura, mi-am recăpătat dispoziţia jovială, mustăţile nu-mi mai erau răvăşite, iar blana şi-a redobândit luciul ei frumos. Acum eu eram mai preocupat de toaleta decât înainte, pe când Mismis şi-o neglija complet pe a ei. Cu toate acestea am mai compus, ca şi în trecut, câteva poezii pentru Mismis, poezii care erau cu atât mai frumoase şi mai adânci, cu cât mă străduiam să potenţez expresia duioşiei visătoare, până părea că atinge culmea supremă. În sfârşit, i-am dedicat soţiei şi o carte groasă, făcând astfel şi pe plan literar-estetic tot ce se poate cere de la un motan cinstit şi fidel.

Mismis şi cu mine duceam o viaţă de familie liniştită şi fericită, pe ştergătorul de paie ce sta în pragul

maestrului meu, dar există oare pe acest pământ o fericire care să dureze? Curând am observat că adesea, chiar când era cu mine, Mismis părea distrată; îmi răspundea neatentă la întrebări, suspina adânc şi cânta numai cântece triste de dragoste. Până la urmă, puterile i-au slăbit cu totul şi Mismis s-a îmbolnăvit de-a binelea. Dacă o întrebam ce are, ea, ce-i drept, mă mângâia pe obraji şi-mi răspundea: „Nimic, n-am nimic, tăticuţul meu scump”, dar asta nu mă mulţumea de loc. De multe ori o aşteptam în zadar pe ştergătorul de paie. După ce o căutam prin pod, prin beci, şi în sfârşit o descopeream îi şi făceam dulci reproşuri, Mismis se scuza pretextând ca starea sănătăţii ei cere plimbări lungi, ba chiar că un motan-medic îi recomandase să plece la băi. Asta nu-mi plăcea. Ea simţea supărarea mea ascunsă şi mă copleşea cu mângâieri; dar şi aceste mângâieri aveau ceva ciudat, n-aş putea spune ce anume – în loc să mă încălzească, mă îngheţau – şi nici asta nu-mi plăcea. Fără să bănuiesc că purtarea ei ar putea să aibă un motiv anumit, mi-am dat seama că ultima scânteie de dragoste pentru Mismis s-a stins şi că mă plictiseam de moarte lângă frumoasa mea. De aceea, eu îmi vedeam de treburile mele, ea, de ale ei.[98]

Dacă întâmplător ne întâlneam pe ştergătorul de paie, ne făceam unul altuia cele mai drăgăstoase reproşuri, eram apoi cei mai duioşi soţi şi cântam împreună pacea conjugală în care trăiam.

Într-o zi, basul acela negru m-a vizitat în camera maestrului meu. Întâi mi-a vorbit cam încâlcit, apoi m-a întrebat nitam-nisam cum o duc cu Mismis – într-un cuvânt mi-am dat seama că negrul avea ceva suflet, şi că nu ştia cum să înceapă. Până la urmă, iată ce am aflat: Un tânăr, care slujise în armată, se întorsese şi trăia în vecinătate, dintr-o pensioară zvârlită de un mic birtaş sub formă de oase de peşte şi resturi de mâncare. Chipeş şi de o constituţie herculeană, purtând şi o uniformă străină bătătoare la ochi – negru, cenuşiu şi galben – având pe

98
Terţet din actul al II-lea al operei Flautul fermecat de Mozart.

piept decoraţia „Slănina prăjită”, primită drept răsplată pentru vitejia de care dăduse dovadă curăţând de şoareci, numai cu câţiva camarazi, un întreg hambar, tânărul fusese remarcat de fetele şi femeile din împrejurimi. Toate inimile băteau pentru el când îşi făcea apariţia, dârz şi semeţ, cu fruntea sus şi aruncând în jur priviri scânteietoare. După cât mă asigura negrul, tânărul se îndrăgostise de Mismis a mea, iar ea îi răspunsese cu acelaşi sentiment – şi nu mai era nicio îndoială că îşi dădeau în fiecare noapte întâlniri amoroase, în secret, după horn sau în beci.

350

— Mă mir, spuse negrul, mă mir foarte tare, dragă prietene, că n-ai observat asta mai demult, cu toată sagacitatea dumitale; dar soţii iubitori sunt adesea orbi şi regret că datoria mea de prieten mă obligă să-ţi deschid ochii, ştiind că eşti îndrăgostit ca un nebun de minunata dumitale soţie.

— O, Mucius (aşa se numea negrul), am exclamat eu, te mai întrebi dacă sunt îndrăgostit de ea, dacă sunt nebun după ea, după această dulce trădătoare?! O ador, întreaga mea fiinţă îi aparţine! Nu, buna şi credincioasa mea Mismis nu-mi poate face una ca asta. Mucius, negru calomniator ce eşti, primeşte răsplata faptei tale josnice!

Am ridicat asupra lui o labă cu ghearele scoase, dar Mucius m-a privit prietenos şi mi-a vorbit calm:

— Nu te pripi, dragă prietene. împărtăşeşti soarta multor bărbaţi, vrednici de toată cinstea. Ticăloasa nestatornicie domneşte pretutindeni şi, din păcate, mai ales la speţa noastră.

Mi-am aplecat laba ridicată şi, cuprins de deznădejde, am sărit de câteva ori în sus, strigând plin de furie:

— E oare cu putinţă? E oare cu putinţă? O, cerule! O, pământule! Ce să mai invoc? Iadul! 153 Şi cine mi-a făcut una ca asta? Motanul negru-cenuşiu-galben? Şi ea, dulcea mea soţioară, altă dată atât de credincioasă şi de iubitoare, a fost în stare cu atâta perfidie să-l dispreţuiască pe acela

care s-a odihnit de nenumărate ori la pieptul ei, legănat de dulci visuri de dragoste? O, lacrimi, curgeţi şiroaie, plângând-o pe ingrată. Mii de blesteme! N-o să-i meargă! Bălţatul acela de după horn o să dea de dracul

— Linişteşte-te, spuse Mucius, nu te lăsa pradă furiei şi durerii. Ca prieten sincer ce-ţi sunt, nu vreau să te mai stingheresc în plăcuta dumitale deznădejde. Dacă, în disperarea care te-a cuprins, ai de gând să-ţi pui capăt vieţii, aş putea să-ţi procur o excelentă otravă pentru şobolani. Dar nu voi face aşa ceva, pentru că eşti un motan amabil şi şarmant şi ar fi păcat de tinereţea dumitale. Consolează-te; las-o pe Mismis în plata Domnului; mai sunt pe lume şi alte pisici frumoase, *Adieu*, iubitule!

Cu aceste cuvinte Mucius o zbughi prin uşa deschisă.

Culcat după sobă, am avut răgazul să mă gândesc în linişte la descoperirea făcută de motanul Mucius şi am simţit în adâncul sufletului o tainică bucurie. Acum ştiam care era situaţia între mine şi Mismis şi se terminase cu chinurile îndoielii. Însă de vreme ce, de ochii lumii, arătasem cuvenita disperare, socoteam de asemenea necesar, tot de ochii lumii, să-i dau bălţatului o lecţie straşnică.

Am pândit în timpul nopţii perechea de îndrăgostiţi, ascunzându-mă după horn, şi m-am năpustit asupra rivalului meu strigându-i:

— Bestie infernală de trădător!

El însă îmi era superior ca putere fizică, cum am observat, din păcate, prea târziu; m-a înşfăcat şi mi-a tras o chelfăneală de mi-a sfârtecat blana, după care s-a făcut nevăzut. Mismis zăcea în nesimţire; dar, când m-am apropiat, a sărit tot atât de iute ca şi ibovnicul ei şi a dispărut după el în pod.

Cu oasele frânte şi cu urechile sângerând, m-am târât înapoi la maestrul meu, blestemând gândul care m-a pus să-mi apăr căsnicia; acum nu-mi mai părea de loc ruşinos să renunţ cu totul la Mismis în favoarea bălţatului.

„Ce soartă haină, mă gândeam eu. Din pricina amorului romantic şi ideal sunt zvârlit într-un şanţ, iar

fericirea conjugală nu mi-a adus nimic altceva decât o bătaie zdravănă”.

Nu mică mi-a fost mirarea când, a doua zi, ieşind din camera maestrului, am găsit-o pe Mismis şezând pe ştergătorul de paie.

— Dragă Murr, îmi spuse ea blând şi calm, mi se pare că nu te mai iubesc aşa de mult ca înainte, ceea ce mă doare grozav.

— O, scumpă Mismis, i-am răspuns eu cu duioşie, mi se sfâşie inima, dar trebuie să recunosc că, de când s-au întâmplat anumite lucruri, mi-ai devenit şi tu mie indiferentă.

352

— Te rog să nu mi-o iei în nume de rău, continuă Mismis, dar trebuie să-ţi spun, scumpul meu prieten, că e cam multă vreme de când nu te mai pot suporta.

— O, cerule am exclamat eu încântat, ce extraordinară potrivire de caracter, căci şi eu simt acelaşi lucru!

După ce am căzut astfel de acord asupra faptului că nu ne putem suferi reciproc şi că este necesar să ne despărţim pentru totdeauna, ne-am *înlăbuţat* în chipul cel mai drăgălaş, vărsând lacrimi de bucurie şi de fericire.

Apoi ne-am despărţit, încredinţaţi fiecare de perfecţiunea şi mărinimia celuilalt, şi povesteam despre această perfecţiune şi mărinimie oricui voia să ne asculte.

— Şi eu am fost în Arcadia! am strigat, şi m-am întors la artele frumoase şi la ştiinţe, cu mai mult zel ca oricând.

(F.m.) …dumitale, zise Kreisler, ţi-o spun cu toată îngrijorarea. Acalmia aceasta mi se pare mai primejdioasă decât cel mai furios uragan. Atmosfera în cure se mişcă acum întreaga curte – pe care prinţul Irenaus a alcătuit-o aidoma unui mic almanah cu cotoare aurite – este aidoma atmosferei care te înăbuşă înainte de a se dezlănţui o furtună nimicii oare. Zadarnic organizează prinţul serbări strălucite, în chip de paratrăsnet, ca un al doilea Franklin; trăsnetul tot va cădea, pârlindu-i, poate, chiar şi veşmântul de gală. E adevărat că acum prinţesa Hedwiga seamănă cu

o melodie clară şi lină; nu se mai aud acordurile sălbatice şi dezordonate care izbucneau din pieptul ei rănit, dar… în sfârşit! Hedwiga păşeşte acum minară şi cu chipul luminat la braţul falnicului napolitan. Iar Julia, zâmbind în felul ei angelic, acceptă galanteriile lui, galanterii pe care prinţul, fără să-şi părăsească din ochi logodnica, i le adresează cu atâta îndemânare încât, asemenea unor lovituri în ricoşeu, îşi ating ţelul în biata fiinţă tânără şi lipsită de experienţă, mai precis chiar decât dacă arma nimicitoare ar fi fost îndreptată asupra ei. Şi când te gândeşti că, după câte mi-a povestit doamna Benzon, Hedwiga întâi s-a înspăimântat de acest *mostro turchino*, iar Juliei – acestei copile blânde şi liniştite – elegantul *general en chef* i-a apărut sub chip de vasilisc. O, suflete sensibile, câtă dreptate aţi avut! Drace! n-am citit oare în istoria universală a lui Baumgarten[99] că şarpele, din pricina căruia am pierdut noi paradisul, era şi el împodobit cu solzi de aur sclipitori? La asta mă gândesc când îl văd pe Hector muiat în aur din creştet până-n tălpi… De altfel, tot Hector se numea şi un respectabil buldog, care mă iubea foarte mult şi-mi era nespus de credincios… Tare-aş vrea să-l am acum lângă mine şi să-l asmut asupra princiarului său tiz, când se plimbă umflat în pene între cele două fete. Sau spune-mi dumneata, maestre, care ştii atâtea trucuri, cum aş putea să mă transform, la momentul potrivit, într-o viespe şi să-l fac pe câinele ăsta princiar să turbeze de să-şi iasă din minţi…

— Te-am lăsat să-ţi verşi focul, dragă Kreisler, îl întrerupse maestrul. Acuma să-mi spui dacă poţi să mă asculţi liniştit, ca să-ţi dezvălui anumite lucruri care confirmă bănuielile dumitale.

— Doar am un caracter de capelmaistru, răspunse Kreisler. Nu vorbesc în sensul filosofic al cuvântului, şi anume că mi-e angajat tot eul în firea de capelmaistru[100], ci mă refer la forţa spirituală de a rămâne calm în

99 Siegmund Jakob Baumgarten (1706 — 1757), profesor de teologie ia îîalie, traducătorul unei istorii universale englezeşti.

100 Aluzie la filozofia lui Johann Gottlicb Fichte (1762 —1814).

societate când mă pişcă un purice.

— Bine, bine, Kreisler, urmă maestrul Abraham, află aşadar că o întâmplare bizară mi-a dat prilejul să sondez mai adânc viaţa prinţului Hector. Ai dreptate să-l compari cu şarpele din paradis. Sub un înveliş strălucit – pe acesta nu i-l poţi contesta – se ascunde o fire depravată, aş spune chiar infamă. Plănuieşte o nelegiuire; din multe lucruri care s-au petrecut, mi-am dat seama că i-a pus gând rău frumoasei Julia.

— Oho! exclamă Kreisler, umblând agitat prin odaie. Ăsta ţi-e cântecul, pasăre împodobită ce-mi eşti? Drace, drace! Iscusit băiat e prinţul nostru! Apucă deodată cu ghearele atât fructul îngăduit cât şi cel oprit. Bagă de seamă, napolitane, tu nu ştii că pe Julia o apără un capelmaistru viteaz, care, cum te vei apropia de dânsa. te va trata ca pe un afurisit de acord în cvartă-chintă ce trebuie rezolvat. Şi capelmaistrul nu şovăie, ci îşi face meseria, adică te rezolvă trimiţându-ţi un glonte în cap, sau străpungându-te cu pumnalul.

354

Cu aceste cuvinte Kreisler scoase *şişul* din baston şi, luând poziţie de scrimă, îl întrebă pe maestru dacă arată destul de impunător, ca să străpungă un câine princiar.

— Domoleşte-te, domoleşte-te, îi răspunse maestrul Abraham. Nici nu e nevoie de asemenea isprăvi ca să stricăm jocul prinţului. Pentru el există alte arme, şi acelea li le voi pune eu la dispoziţie. Aseară mă aflam în pavilionul de pescuit. Hector a trecut pe acolo împreună cu aghiotantul său. Nu m-au observat. „Prinţesa e frumoasă, a spus prinţul, dar mica Benzon e divină! Când am zărit-o, sângele a început să-mi clocotească în vine. Trebuie să fie a mea, înainte de a o lua pe prinţesă de nevastă. Crezi oare că va refuza să-mi cedeze?” „Ce femeie v-a putut rezista, alteţă?” i-a răspuns aghiotantul. „Dracu’ ştie! a continuat prinţul, pare să fie o copilă virtuoasă”. „Şi naivă, a adăugat aghiotantul râzând. Or, tocmai copilele virtuoase şi naive, luate prin surprindere de atacul unui bărbat deprins cu victoriile, îi cedează supuse, după care consideră că totul a

fost din voia lui Dumnezeu, ba chiar se îndrăgostesc nebuneşte de învingător. La fel se va întâmpla şi cu dumneavoastră, alteţă". „Asta ar fi nostim! a exclamat prinţul. Dar cum să izbutesc s-o văd între patru ochi?" „Nimic mai uşor, a răspuns aghiotantul. Am observat că se plimbă adesea singură prin parc. Dacă dumneavoastră…"

În vremea asta, cei doi s-au depărtat aşa că n-am mai putut auzi restul. Probabil că vor încerca chiar astăzi să pună la cale vreun plan diabolic, pe care trebuie să-l zădărnicim. Aş fi putut să fac asta şi singur, dar, din anumite motive, nu vreau să fiu deocamdată văzut de prinţ. De aceea trebuie să te duci dumneata imediat la Sieghartshof şi s-o pândeşti pe Julia, când va ieşi, ca de obicei, spre seară la lac să hrănească lebăda domesticită. Canalia de italian a aflat probabil de această plimbare. Şi acum iată, Kreisler, primeşte armele şi instrucţiunile absolut necesare, pentru ca în bătălia împotriva acestui prinţ primejdios, să te poţi arăta ca un bun tactician…

Biograful se simte iarăşi cuprins de groază din pricina caracterului atât de fragmentar al informaţiilor, din frânturile cărora este nevoit să reconstituie povestirea de faţă. N-ar fi oare potrivit să spunem acum ce instrucţiuni i-a dat maestrul Abraham lui Kreisler? Căci, deşi mai târziu apare arma, totuşi, tu, iubite cititor, nu vei putea înţelege semnificaţia ei. Dar, deocamdată, bietul biograf nu are nici cea mai mică idee despre acele instrucţiuni, datorită cărora (acest lucru însă pare cert) bravul capelmaistru a fost iniţiat într-un mister extraordinar. Cu toate acestea, te poftesc, iubite cititor, să mai ai puţină răbdare. Susmenţionatul biograf îşi pune drept chezăşie mâna cu care scrie că, încă înainte de sfârşitul cărţii, va ieşi la iveală şi această taină! Deocamdată se poate povesti cum, atunci când soarele a început să scapete spre asfinţit, Julia a pornit cântând spre lac, cu un coşuleţ de pune albă pe braţ, şi s-a oprit pe podeţul din preajma pavilionului de pescuit. Kreisler se afla însă ascuns în desiş, având şi un ochean cu ajutorul căruia putea vedea din tufişuri tot ce se petrece în jur. Lebăda pluti spre podeţ, în timp ce Julia îi

arunca bucăţele de pline pe care pasărea! e înhăţa cu lăcomie. Fata cânta cu glas tare, de aceea nu-şi putu da seama că prinţul Hector se apropie, iute de ea. Când îl zări, tresări speriată. Prinţul îi apucă mâna, o duse întâi la pieptul lui, pe urmă la buze şi apoi se rezemă lângă Julia de balustrada podeţului. În timp ce prinţul vorbea cu înfrigurare, fata continua să hrănească lebăda, privind în jos.

— Nu mai face schime atât de dulcege şi infame, prinţule! Nu-ţi dai oare seama că mă aflu şi eu aproape de balustradă, şi că pot să te iau la palme? O, Dumnezeule! De ce ţi se îmbujorează obrajii, divină copilă? De ce-l priveşti atât de ciudat pe acest nemernic? Zâmbeşti? Da, e suflarea otrăvită, la adierea căreia inima trebuie să ţi se deschidă asemenea bobocului de trandafir sub mângâierea razelor de soare, pentru a pieri cu atât mai grabnic!

Astfel vorbea Kreisler observând perechea pe care, cu ajutorul ocheanului puternic, o vedea aproape de el.

Prinţul arunca de asemenea bucăţele de pâine în apă, dar lebăda le refuza, izbucnind în strigăte zgomotoase de protest. Atunci prinţul îşi petrecu braţul după umerii Juliei, azvârlindu-le în aşa fel, încât lebăda să creadă că fala o hrăneşte. Cu acest prilej, obrazul lui aproape că atingea obrazul Juliei.

— Aşa, aşa, şoptea pentru sine Kreisler, aşa, stimată canalie! Ţine-ţi bine prada în gheare, preaonorabilă pasăre răpitoare ce eşti! Dar iată, e unul aici în tufiş care te-a luat la ochi şi care îţi va săgeta îndată aripile sclipitoare; vai şi amar va fi de tine şi de toată vânătoarea ta!

Prinţul o prinse pe Julia de braţ şi amândoi se îndreptară spre pavilionul de pescuit. Dar chiar lângă pavilion, Kreisler apăru din tufiş şi, făcând câţiva paşi în întâmpinarea perechii, se adresă prinţului, cu o plecăciune adâncă:

— Ce seară minunată, ce aer proaspăt, ce mireasmă înviorătoare! Probabil că vă simţiţi aici, preastimate domn, ca în frumosul Neapole.

— Cine eşti dumneata, domnule? îl apostrofă prinţul, în aceeaşi clipă, însă, fata se desprinse de braţul lui, se apropie de Kreisler, îi întinse mâna şi-i spuse cu prietenie:

— Ce bine-mi pare, dragă Kreisler, că eşti iarăşi aici! Ştii că mi-a fost foarte dor de dumneata? îţi mărturisesc, mama mă ceartă grozav că mă port ca un copil nesuferit şi prost-crescut când lipseşti măcar o singură zi. Nici nu ştiu ce m-aş face, m-aş îmbolnăvi, dacă ai înceta să te ocupi de mine şi de cântul meu.

— Aha, exclamă Hector aruncând priviri înveninate spre Julia şi spre Kreisler, va să zică dumneavoastră sunteţi *monsieur* de Krosel! Prinţul v-a lăudat mult.

— Fie binecuvântată alteţa-sa, răspunse Kreisler, în timp ce pe faţa lui vibrau nenumărate creţuri mici, dându-i o expresie ciudată, poate că astfel voi izbuti să obţin lucrul pentru care voiam să vă implor, luminate prinţ, şi anume binevoitoarea dumneavoastră protecţie. Îndrăznesc să cred că, încă de la prima privire mi-aţi acordat bunăvoinţa domniei-voastre, căci, dintr-o pornire cu totul spontană, aţi găsit cu cale să mă înălţaţi la rangul de măscărici, şi, întrucât măscăricii sunt capabili de orice, rezultă…

— Sunteţi un om foarte glumeţ, îl întrerupse prinţul.

— Câtuşi de puţin, urmă Kreisler. Ce-i drept îmi plac glumele, dar numai cele proaste, ori acelea nu mai sunt glume, în momentul de faţă aş dori foarte mult să plec la Neapole, ca să-mi notez câteva frumoase cântece de pescari şi de bandiţi *ad usum delphini156*. Domnia-voastră, luminate prinţ, ca mare preţuitor al artelor, aţi binevoi poate să-mi daţi câteva scrisori de recomandaţie…

— Sunteţi un om glumeţ, *monsieur* de Krosel, îl întrerupse din nou prinţul, ceea ce îmi place, într-adevăr, dar acum n-aş vrea să vă mai reţin din plimbarea dumneavoastră. *Adieu*!

— Nu! exclamă Kreisler. Nu vreau să pierd acest prilej de a mă arăta în toată strălucirea. Tocmai voiaţi să intraţi în pavilion. Acolo se află un mic pian şi domnişoara Julia va fi desigur atât de amabilă şi nu va refuza să cânte cu mine un duet.

— Cu cea mai mare bucurie! exclamă Julia, sprijinindu-se de braţul lui Kreisler.

Scrâşnind din dinţi, prinţul păşi semeţ înainte. Pe drum Julia îi şopti lui Kreisler la ureche:

— Ce atitudine ciudată, Kreisler!

— O, Doamne, îi spuse tot în şoaptă Kreisler, te laşi legănată de visuri amăgitoare în timp ce şarpele se apropie, ca să te ucidă cu muşcătura lui veninoasă?

Fata îl privi uluită. Doar o singură dată, într-o clipă de mare entuziasm muzical, Kreisler o mai tutuise.

După ce duetul se sfârşi, prinţul, care şi înainte strigase mereu *bravo* şi *bravissimo*, izbucni în aplauze furtunoase. Acoperi mâinile Juliei de sărutări înflăcărate, jurându-i că niciun cântec nu l-a emoţionat atât de adânc ca acesta, după care o rugă să-i îngăduie să depună un sărut pe buzele divine, din care se revărsase torentul de nectar al sunetelor paradiziace.

Julia se feri speriată. Kreisler făcu un pas spre prinţ şi-i spuse:

— Întrucât alteţa-voastră nu a binevoit să-mi adreseze nici măcar un singur cuvânt de laudă, pe care eu, în calitatea mea de compozitor şi excelent cântăreţ, l-am meritat în aceeaşi măsură ca şi Julia, îmi dau seama că modestele mele. cunoştinţe muzicale nu produc o impresie destul de puternică. Dar deoarece mă pricep şi la pictură, socotesc că e o cinste să vă prezint un mic portret, înfăţişând o persoană a cărei viaţă puţin obişnuită, precum şi sfârşitul ei ciudat, îmi sunt atât de bine cunoscute, încât sunt gata să le povestesc oricui va dori să mă asculte.

— Ce om nesuferit! murmură prinţul.

În timpul acesta Kreisler scoase din buzunar o cutie, în care se afla un mic portret pe care-l arătă prinţului. Acesta aruncă o privire şi se făcu deodată alb ca varul; căutătura îi rămase fixă, buzele îi tremurau. Mormăind un *maledetto157*, se năpusti pe uşă afară.

— Ce înseamnă asta? exclamă Julia speriată. Pentru Dumnezeu, Kreisler! Explică-mi ce înseamnă toate astea?

— Fleacuri, răspunse Kreisler, farse vesele, izgonire

de duhuri rele! Ia priviţi-l, stimată domnişoară, pe prea-onoratul prinţ, cum fuge peste pod făcând paşii cei mai mari pe care îi îngăduie cinstitele sale picioare. Doamne, îşi trădează cu desăvârşire firea-i idilică – nici măcar nu aruncă o privire spre lac, nu mai vrea să hrănească lebăda, afurisitul!

— Kreisler! spuse Julia. Tonul cu care vorbeşti mă înfioară. Presimt lucruri rele. Ce ai cu prinţul?

Kreisler se depărta de fereastra lângă care se afla şi o privi cu adâncă emoţie. Fata sta în picioare în faţa lui, cu palmele împreunate, ca şi când ar fi vrut să implore un duh bun s-o elibereze de teama care-i umplea ochii de lacrimi.

— Nu, îi răspunse Kreisler. Niciun sunet fals şi ostil nu trebuie să tulbure armonia cerească ce sălăşluieşte în sufletul tău curat. Duhurile iadului rătăcesc prin lume sub o mască înşelătoare, dar ele nu au nicio putere asupră-ţi, şi tu nu trebuie să le vezi îndeplinindu-şi faptele lor întunecate. Liniştеşte-te, Julia, şi îngăduie-mi să nu spun nimic. Acum totul a trecut!

În acea clipă intră doamna Benzon, tulburată la culme.

— Ce s-a întâmplat? exclamă ea. Prinţul a trecut ca un turbat pe lângă mine, fără să mă vadă. Aproape de castel, aghiotantul i-a ieşit în întâmpinare, amândoi au avut o discuţie agitată, apoi, după câte am putut să pricep, prinţul i-a dat o misiune importantă căci, în timp ce el intra în castel, aghiotantul a alergat la pavilionul în care locuieşte. Grădinarul mi-a istorisit că l-a văzut pe prinţ stând pe pod împreună cu tine şi, nu ştiu de ce, m-a cuprins o bănuială că s-au întâmplat lucruri îngrozitoare. Am alergat încoace – spune-mi, ce s-a întâmplat? Julia îi povesti tot.

— Mistere? întrebă doamna Benzon cu glas tăios, sfredelindu-l pe Kreisler cu privirea.

— Stimată doamnă consilier, răspunse Kreisler, există momente, situaţii… mai exact împrejurări, în care omul trebuie să-şi ţină neapărat gura, căci dacă o, deschide, nu poate decât să îndruge lucruri fără noimă, menite doar să

enerveze pe oamenii cu scaun la cap.

Kreisler nu voi să spună mai mult, deşi doamna Benzon părea jignită de tăcerea lui.

Capelmaistrul le conduse pe amândouă până la castel, apoi făcu cale întoarsă spre Sieghartsweiler. Când dispăru pe aleile umbroase ale parcului, aghiotantul prinţului ieşi repede din pavilionul său şi apucă pe acelaşi drum ca şi Kreisler. Curând, în adâncul pădurii, răsună o împuşcătură.

În aceeaşi noapte, principele Hector părăsi oraşul Sieghartsweiler, luându-şi în scris rămas bun de la prinţul Irenaus şi făgăduind că se va întoarce curând.

Trecând în dimineaţa următoare prin parc, împreună cu ajutoarele sale, grădinarul găsi pălăria lui Kreisler pe care se vedeau urme de sânge. Cât despre Kreisler însuşi, nimeni n-a aflat unde dispăruse. Se…

MURR
1818 – 1821

(M.R.P.) ... NOSTALGIA şi dorinţa înflăcărată ne umple inima, dar îndată ce am dobândit lucrul râvnit

pentru care ne-am zbătut, trecând prin cele mai mari greutăţi şi griji, dorinţa se preface într-o nepăsare rece, iar lucrul dobândit îl lepădăm, ca pe o jucărie stricată. Abia am făcut însă gestul acesta, că şi urmează o amară părere de rău pentru fapta noastră pripită, şi începem din nou să luptăm, astfel că viaţa trece între dorinţă şi dezgust. Aşa e pisica! Cuvintele acestea definesc cât se poate de bine specia mea, din care face parte şi leul cel trufaş; de aceea şi vestitul Homvilla din *Octavian* a lui Tieck1 spune despre acest animal că este o pisică mare. Da, o repet – aşa e pisica şi nu altfel, iar inima ei e cu totul nestatornică.

Cea dintâi îndatorire a unui biograf cinstit este să fie sincer şi sub niciun cuvânt să nu se cruţe pe sine însuşi. De aceea, vreau să mărturisesc cu toată sinceritatea, cu laba pe inimă, că – în ciuda zelului neasemuit cu care m-am apucat de arte şi ştiinţe – amintirea frumoasei Mismis se trezea adesea pe neaşteptate în mintea mea, întrerupându-mi studiile.

Aveam impresia că nu trebuia s-o părăsesc, că am dispreţuit o inimă iubitoare şi credincioasă, care fusese doar orbită de o amăgire vremelnică. Ah! de multe ori când voiam să mă delectez cu marele Pitagora (pe vremea aceea studiam intens matematicile), o lăbuţă delicată, încălţată în ciorăpei negri, acoperea deodată toate catetele şi ipotenuzele, şi în faţa mea apărea frumoasa Mismis cu drăgălaşa-i beretă de catifea pe cap; din ochii ei de culoarea verde ca iarba mă săgeta o privire de blând reproş. Ce sărituri graţioase, ce încântătoare piruete, ce unduiri ale cozii! În clipa când, arzând de flacăra unei iubiri reînviate, eram gata s-o *înlăbuţez*, vedenia aceea ispititoare se mistuia în văzduh.

Nu e de mirare că asemenea visuri din Arcadia dragostei m-au cufundat într-un fel de melancolie, care nu putea fi decât dăunătoare carierei mele de poet şi savant, cu atât mai mult cu cât, foarte curând, această melancolie a degenerat într-o lene căreia nu mă puteam împotrivi. Voiam să mă smulg cu forţa din această stare insuportabilă, luând hotărârea energică de-a o căuta iarăşi

pe Mismis. Dar cum puneam laba pe prima treaptă care mă ducea spre zonele înalte, unde nădăjduiam s-o văd pe frumoasa visurilor mele, mă simţeam cuprins de ruşine şi sfială. Îmi retrăgeam laba şi mă refugiam trist sub sobă.

În ciuda acestei depresiuni, mă bucuram de o sănătate fizică excelentă. Am căpătat în mod vizibil mai multă greutate, dacă nu în domeniul ştiinţelor, în orice caz trupeşte. Privindu-mă în oglindă, om observat cu plăcere că, în afară de prospeţimea tinereţii, chipul meu dolofan începea să dobândească şi ceva care inspira respect.

Până şi maestrul şi-a dat seama de schimbările petrecute în mine. Într-adevăr, înainte vreme torceam şi făceam salturi voioase atunci când îmi oferea vreo bucăţică mai gustoasă; sau mă tăvăleam la picioarele lui şi îi săream pe genunchi când se trezea din somn strigându-mi: „Bună dimineaţa, Murr!” Acum renunţasem la toate acestea, mulţumindu-mă cu un „mi-au!” amical şi cu acea mândră şi elegantă arcuire a spatelui pe care cititorul cred că o cunoaşte.

Ba dispreţuiam chiar şi jocul de-a pasărea, care-mi plăcuse odinioară atât de mult. Pentru gimnaştii şi acrobaţii din specia mea va fi de folos să afle în ce consta acest joc. Maestrul meu lega una sau două pene de scris la capătul unei aţe mai lungi pe care le purta în sus şi în jos prin aer, de credeai că zboară cu adevărat. Eu pândeam dintr-un colţ şi, prinzând cadenţa, săream de atâtea ori după pană până o apucam şi o făceam ferfeniţă. Îndeletnicirea aceasta mă pasiona grozav; îmi închipuiam că penele sunt cu adevărat o păsărică şi mă dăruiam din toată inima jocului, astfel că spiritul şi trupul, solicitate deopotrivă, se formau şi se căleau. Da, acum chiar şi acest joc îl dispreţuiam; rămâneam tolănit pe pernă, oricât se ostenea maestrul să legene penele prin aer.

Într-o zi, văzând că abia întind lăbuţa, cu ochii mijiţi, spre pana aruncată chiar pe pernă, lângă nasul meu maestrul îmi spuse:

— Ascultă, motane, te-ai schimbat cu totul. Pe zi ce trece devii tot mai nepăsător şi tot mai leneş. Cred că

mănânci şi dormi prea mult.

Aceste cuvinte ale maestrului au căzut ca o rază de lumină în sufletul meu! Până atunci socotisem că tristeţea lâncedă se datoreşte numai amintirii lui Mismis şi a paradisului dragostei pierdut atât de uşuratic; abia acum îmi dădeam seama în ce măsură au intervenit exigenţele vieţii pământeşti, care m-au îndepărtat de sublimele mele năzuinţe spre studiu. Există în natură lucruri care arată limpede că încătuşata Psyche e silită să sacrifice o mare parte din libertatea ei tiranului care se numeşte trup. Socot că dintre aceste lucruri face parte în primul rând gustoasa fiertură de făină cu lapte dulce şi unt, precum şi o pernă lată, bine umplută cu păr de cal. Menajera maestrului se pricepea grozav să facă fiertura aceea dulce, astfel că în fiecare dimineaţă înghiţeam cu poftă câte două farfurii pline. Dar, după asemenea mâncare, nu mai aveam niciun chef de ştiinţe, care mi se păreau nesărate, şi chiar de căutam o diversiune, refugiindu-mă în poezie, nu-mi era de niciun folos. Operele cele mai preţuite ale celor mai noi autori, tragediile cele mai celebre ale celor mai vestiţi dramaturgi – nimic nu reuşea să-mi capteze atenţia. Gândurile îmi rătăceau haotic şi cu iscusita menajeră a maestrului, fără să vrea, se găsea în conflict autorul, căci mi se părea că se pricepe mai bine decât el la gradarea potrivită a grăsimii, dulceţii şi cantităţilor… Ce fatală confuzie de vis între plăcerile spirituale şi cele trupeşti!… Da, pot numi de vis această confuzie, căci visurile prindeau să se închege, silindu-mă să caut al doilea lucru primejdios, vreau să spun perna cea lată şi bine umplută cu păr de cal, ca să mă aştern pe-un somn dulce. Şi atunci îmi apărea chipul fermecător al frumoasei Mismis. Vai! înseamnă că toate se leagă între ele: fiertura de lapte, dispreţul pentru ştiinţă, melancolia, perna, firea prozaică, gândurile de dragoste!… Maestrul avea dreptate: mâncam şi dormeam prea mult. Cu o seriozitate stoică am hotărât să fiu mai cumpătat. Dar slabă e firea motănească!… Cele mai frumoase hotărâri se spulberau la mirosul dulce al fierturii de lapte, se împiedicau de perna îmbietoare.

Într-o zi, l-am auzit pe maestru, care ieşise din cameră, adresându-se cuiva în coridor:

— Mă rog, fie şi aşa. Poate că societatea îl va mai înveseli. Dar nu cumva să-mi faceţi vreo poznă pe aici, să-mi săriţi pe masă, să-mi răsturnaţi călimara sau să-mi aruncaţi ceva pe jos, că vă dau afară pe-amândoil

Apoi maestrul întredeschise uşa, lăsând pe cineva să intre. Acel cineva nu era altul decât amicul Mucius. Aproape să nu-l recunosc! Blana lui – de obicei netedă şi lucioasă – era acum zbârlită şi neîngrijită; ochii, în fundul capului; iar înfăţişarea lui, care, ce-i drept, fusese şi înainte necioplită, dar totuşi destul de suportabilă, căpătase acum ceva trufaş, ba chiar brutal.

— Na, scuipă el către mine, na, în sfârşit, te revăd! Trebuie să te caute cineva sub afurisita dumitale de sobă? Dar, dă-mi voie?

Cu aceste cuvinte, se duse la farfurie şi înghiţi peştele prăjit pe care mi-l păstrasem pentru cină. Pe când înfuleca, găsi şi vreme să mă întrebe:

— Ia spune, unde naiba ai dispărut? De ce nu vii niciodată pe acoperiş? De ce nu te poate vedea nimeni în niciunul din locurile de petrecere?

I-am explicat că, după ce am renunţat la dragostea pentru frumoasa Mismis, m-am consacrat în întregime ştiinţelor, aşa că de plimbări nici n-ar mai putea fi vorba. Nu simt câtuşi de puţin nevoie de societate, întrucât la maestrul meu am tot ce-mi poate dori inima: fiertură de lapte, carne, peşte, un culcuş moale etc. O viaţă liniştită şi lipsită de griji este cea mai mare binefacere pentru un motan cu înclinaţiile şi talentele mele. Mă tem ca această pace să nu fie tulburată dacă aş începe să ies în lume, cu atât mai mult, cu cât am constatat că, din păcate, slăbiciunea mea pentru micuţa Mismis nu s-a stins cu desăvârşire şi o eventuală întâlnire cu ea ar putea să mă împingă la vreo faptă pripită, pe care apoi s-ar putea s-o regret amar.

— Mai târziu poţi să mai vii c-un rând de peşte! zise

în sfârşit Mucius, ştergându-şi în treacăt cu laba, botul, mustăţile şi urechile, după care se trânti pe pernă chiar lângă mine.

Toarse câteva secunde în semn de satisfacţie şi îmi vorbi iarăşi cu glas şi gesturi blânde.

— Dragă frate Murr, ai avut, să ştii, mare noroc că mi-a trecut prin cap să te vizitez în chilia dumitale şi că maestrul m-a lăsat să intru fără să-mi facă greutăţi. Eşti în primejdia cea mai mare care poate să-l ameninţe pe un ins ca dumneata cu doxă la cap şi vlagă în vine. Vreau să spun că eşti pe cale să devii un filistin dezgustător. Spui că ştiinţele nu-ţi mai lasă timp să te vezi cu ceilalţi motani! Nu te supăra, frăţioare, dar asta-i minciună curată. Aşa cum arăţi – gras, gros şi umflat – nu semeni de loc a unui care roade cărţi. Crede-mă ce-ţi spun: afurisita asta de viaţă comodă te-a dus la lene, de te-ai moleşit în halul ăsta. Te-ai fi simţit cu totul altfel dacă erai silit, ca unul de-ai noştri, să faci pe dracu' în patru, ca să şterpeleşti un os de peşte, sau să pui gheara pe vreo păsărică.

— Credeam, l-am întrerupt pe amicul meu, că situaţia dumneavoastră putea fi socotită bună şi fericită. Ştiu că aţi fost…

Mucius mă întrerupse furios:

— Lasă, despre asta vorbim noi altă dată. Şi nu mai tot da zor cu „dumneavoastră", că nu pot suferi tonul ăsta. Spune-mi dumneata, până o să bem bruderşaft. Văd că eşti un filistin şi nu te pricepi la regulile de purtare ale studenţilor.

Am încercat să mă scuz faţă de prietenul înfuriat; atunci el a continuat mai potolit:

— Aşadar, după cum ţi-am spus, asta nu-i viaţă, frate Murr. Trebuie să ieşi, trebuie să ieşi în lume.

— Cerule! am exclamat înspăimântat. Ce tot vorbeşti, frate Mucius? Ai uitat ce ţi-am povestit în beci acum câteva luni? Cum am sărit în lumea largă dintr-o trăsură englezească, şi ce primejdii mă ameninţau din toate părţile? Şi cum, până la urmă, am fost salvat de bunul Ponto, care m-a adus înapoi la maestrul meu?

Mucius râse sarcastic:

— Păi da, bunul Ponto – aici e totul! Fătarnicul ăsta spilcuit şi caraghios, care scoate ochii cu deşertăciunea lui şi care a binevoit să se ocupe de dumneata, pentru că n-avea nimic mai bun de făcut şi pentru că asta îl amuza. Dar ia încearcă să-l cauţi la adunările lor de gaşcă – nici n-o să te recunoască, ba chiar, întrucât nu eşti din tagma lor, o să te şi sfâşie! Bunul Ponto, care-n loc să te introducă în lumea cea adevărată, ţi-a spus tot felul de poveşti stupide de-ale oamenilor! Nu, dragul meu Murr, aventura de atunci ţi-a arătat altă lume decât aceea căreia îi aparţii în realitate. Crede-mă ce-ţi spun, toată învăţătura dumitale de unul singur nu te ajută la nimic, ba, mai degrabă, îţi dăunează. Căci ai rămas un filistin şi nu-i în toată lumea ceva mai plicticos şi mai fără haz ca un filistin savant!

366

Cu toată sinceritatea i-am mărturisit amicului Mucius că nu prea înţeleg ce înseamnă „filistin” şi ce vrea să spună cu asta.

Mucius mi-a răspuns cu un zâmbet fermecător, aşa că în clipa aceea arăta foarte drăguţ şi semăna iarăşi cu Mucius cel de altă dată:

— O, frate Murr! Degeaba aş încerca să-ţi explic toate astea, căci nu vei putea înţelege ce-i un filistin, câtă vreme dumneata însuţi eşti unul dintre ei. Însă dacă vrei să te mulţumeşti, deocamdată, cu câteva trăsături principale ale unui filistin pisicesc, aş putea…

(F.m.) … un spectacol foarte ciudat. În mijlocul camerei stătea prinţesa Hedwiga; obrazul îi era alb ca varul, privirea fixă. Prinţul Ignatius se juca cu ea cum s-ar fi jucat cu o marionetă: îi ridica un braţ în sus, şi braţul îi rămânea în această poziţie; apoi i-l cobora, şi braţul se lăsa în jos. O împingea uşurel înainte, prinţesa făcea câţiva paşi; o punea să se aşeze într-un jilţ, prinţesa se aşeza. Prinţul era atât de absorbit de jocul acesta, încât nu-şi dădu seama că intră cineva.

— Ce-i asta, prinţe?! exclamă principesa-mamă.

Prinţul Ignatius o asigură, chicotind şi frecându-şi

mulţumit mâinile, că surioara lui, Hedwiga, a devenit acum foarte cuminte şi face tot ce-i cere el; nici măcar nu-l mai contrazice şi nu-l ceartă ca odinioară. Spunând acestea se apucă s-o aşeze pe prinţesă în toate poziţiile, dând totodată comenzi militare. Văzând-o cum sta ca fermecată oricum o punea, râdea zgomotos şi ţopăia de bucurie.

— Asta-i insuportabil! şopti prinţesa-mamă cu tremur în glas şi lacrimi în ochi.

Dar medicul curţii se apropie de prinţ.

— Încetaţi, alteţă! zise el pe ton sever şi poruncitor. Apoi o luă pe prinţesă de braţ, o întinse cu grijă pe divanul care se afla în cameră şi trase perdelele. Pe urmă se adresă prinţesei-mame: în momentul de faţă prinţesa are nevoie în primul rând de odihnă, aşa încât vă rog ca prinţul să plece.

Prinţul Ignatius se purtă cât. se poate de urât, văicărindu-se printre sughiţuri de plâns că, în ziua de astăzi, nişte oameni care nu sunt prinţi şi nici măcar de neam nobil îşi permit să-l contrazică. Iar el vrea să rămână lângă prinţesă, sora lui, care i-a devenit mai dragă decât ceştile lui cele mai frumoase, iar domnul medic al curţii nu are a-i da niciun fel de ordine.

— Du-te în camera dumitale, dragul meu, îi spuse blând prinţesa-mamă. Hedwiga trebuie acum să doarmă, iar după masă o să vină domnişoara Julia.

— Domnişoara Julia! exclamă prinţul, râzând şi ţopăind copilăros. Domnişoara Julia! Vai ce bine-mi pare! Am să-i arăt noile mele gravuri, unde sunt înfăţişat în basmul despre împăratul apelor ca prinţul somonilor purtând Marele ordin. Apoi sărută ceremonios mâna prinţesei-mamă, iar pe a lui o întinse cu un aer mândru medicului curţii ca să-i fie sărutată. Acesta însă îi luă mâna şi-l duse spre uşă, pe care o deschise înclinându-se politicos. Prinţul acceptă să fie dat afară în felul acesta.

Prinţesa-mamă, istovită şi din cale-afară de tristă, se aşează într-un jilţ şi, sprijinindu-şi capul în mâini, şopti cu adâncă îndurerare:

— Ce păcat groaznic apasă asupra mea, că mă

pedepseşte cerul atât de cumplit? Întâi fiul acesta, condamnat să rămână veşnic copil, şi acum Hedwiga, scumpa mea Hedwiga! Prinţesa-mamă se lăsă în voia gândurilor ei negre.

În vremea asta, medicul curţii izbutise cu multă trudă să strecoare în gura prinţesei Hedwiga câteva picături dintr-un medicament şi chemase cameristele care o transportară în odaia ei, căci starea aceea ciudată de automatism nu se schimbase de loc. Totodată le dădu dispoziţie să fie chemat îndată, la cel mai mic accident ce s-ar fi putut întâmpla prinţesei. Apoi medicul se adresă prinţesei-mame:

— Alteţa-voastră, oricât de stranie, oricât de îngrijorătoare ar putea să pară starea prinţesei, totuşi vă pot asigura că va înceta repede, fără niciun fel de urmări primejdioase. Prinţesa suferă de acea formă ciudată de *catalepsie*, care se întâlneşte atât de rar în practica medicală, încât mulţi medici celebri nu au avut niciodată în viaţa lor prilejul s-o observe. De aceea pot să mă consider cu adevărat fericit...

368

Aici medicul se încurcă.

— Ah, rosti prinţesa-mamă cu amărăciune, se cunoaşte că eşti un adevărat practician, nu te impresionează nici cea mai cumplită suferinţă, dacă îţi poate îmbogăţi cunoştinţele.

— Chiar recent, urmă medicul, fără să ia în seamă reproşul prinţesei, am găsit într-o lucrare ştiinţifică descrierea unui caz întru totul asemănător cu starea fiicei dumneavoastră. După cum povesteşte autorul, o doamnă din *Vesoul* a venit la Besançon în legătură cu un proces pe care-l avea. Importanţa acestui proces, gândul că pierderea lui ar umple cupa suferinţelor ei, aruncând-o în ghearele mizeriei, toate acestea o copleşeau de o nelinişte ce atinse gradul unei adevărate exaltări. Noaptea nu mai putea dormi, mânca puţin, putea fi văzută în biserică rugându-se şi făcând mătănii într-un fel cu totul neobişnuit – într-un cuvânt starea ei anormală se manifesta în toate

chipurile. Până la urmă, chiar în ziua când soarta procesului trebuia să se hotărască, a avut un accident pe care cei din jur l-au luat drept un atac de apoplexie. Medicii, chemaţi de urgenţă, au găsit-o stând într-un jilţ; avea ochii scânteietori, larg deschişi şi ridicaţi spre cer; nu clipea şi ţinea mâinile în sus, împreunate a rugă. Faţa ei, care până atunci fusese palidă şi tristă, era acum îmbujorată, cu o expresie senină şi mai plăcută ca de obicei. Respira liber şi ritmic, pulsul era slab şi rar, dar destul de ritmic şi el, aproape ca la o persoană cufundată într-un somn liniştit. Extremităţile îi erau flexibile şi puteau să fie aşezate, fără nicio rezistenţă, în orice poziţie. Dar tocmai în faptul că extremităţile nu-şi puteau modifica de la sine poziţia în care fuseseră puse era o dovadă evidentă a stării ei morbide. Dacă i se trăgea bărbia în jos, gura se deschidea şi rămânea deschisă. I se ridicau pe rând braţele, care rămâneau aşa, fără să cadă jos. Dacă braţele îi erau răsucite la spate sau întinse într-o poziţie în care nimeni n-ar fi fost în stare să stea multă vreme, la ea acest lucru era posibil. Corpul îi putea fi înclinat oricât de mult, niciodată nu-şi pierdea echilibrul. Părea cu totul insensibilă. Au scuturat-o, au ciupit-o, au chinuit-o în toate felurile, au pus-o cu picioarele pe cărbuni încinşi, i-au strigat la ureche că va câştiga procesul – dar zadarnic; nu dădea niciun semn de viaţă conştientă. Încetul cu încetul a început să-şi revină, dar vorbele îi erau fără şir. Până la urmă…

— Continuă, spuse prinţesa, văzând că medicul s-a oprit. Te rog să nu-mi ascunzi nimic, oricât de groaznic ar fi. Nu-i aşa că doamna şi-a pierdut minţile?

— E destul să spun, urmă medicul, că starea foarte gravă a acestei doamne a mai durat încă patru zile şi că, după întoarcerea ei la Vesoul, s-a însănătoşit deplin, fără ca boala ei ciudată să fi lăsat urmări.

Prinţesa-mamă se cufundă iarăşi în gândurile ei amare, în timp ce medicul curţii începu a vorbi cu lux de amănunţi; despre medicamentele pe care avea de gând să le administreze prinţesei Hedwiga, pierzându-se până la

urmă în demonstraţii atât de ştiinţifice, de parcă ar fi vorbit cu doctorii cei mai savanţi, întruniţi într-un consult medical.

Prinţesa întrerupse, în sfârşit, torentul de cuvinte al medicului, spunând:

— La ce folosesc toate mijloacele ştiinţei speculative, când în primejdie se află însăşi sănătatea spiritului?

Vreme de câteva clipe medicul curţii nu zise nimic, apoi continuă:

— Alteţă, exemplul extraordinar al catalepsiei acelei doamne din Besançon arată că boala ei se datora unei cauze psihice. După ce şi-a venit puţin în simţiri, medicii au început tratamentul, insuflându-i curaj şi încredinţând-o că a câştigat procesul acela nefericit. Cei mai experimentaţi medici sunt unanimi în a declara că asemenea stări sunt provocate, în primul rând, de puternice şocuri psihice. Prinţesa Hedwiga este de o sensibilitate cu totul ieşita din comun; aş putea spune chiar că sistemul ei nervos se abate întrucâtva de la normal. Pare sigur că starea ei morbidă a fost provocată de o zguduire sufletească. Trebuie să încercăm să descoperim cauza, pentru ca apoi s-o putem influenţa în mod eficace cu mijloace psihice. Plecarea precipitată a prinţului Hector… în sfârşit, o mamă poate vedea uneori mai adânc decât orice medic şi-i poste pune acestuia la îndemână mijloacele cele mai bune de tratament.

Prinţesa-mamă se ridică în picioare şi spuse cu un aer mândru şi rece:

— Chiar şi o simplă burgheză nu-şi dezvăluie tainele inimii ei femeieşti. O casă princiară nu-şi deschide sufletul decât în faţa bisericii şi slujitorilor ei, printre care un medic nu are dreptul să se numere.

— Dar cine poate trage o linie de despărţire atât de categorică între sănătatea trupească şi cea spirituală?! exclamă medicul cu însufleţire. Medicul este al doilea duhovnic. Trebuie să i se îngăduie să privească adâncurile fiinţei psihice, căci altfel se află în orice clipă în primejdie

de a da greş. Aduceţi-vă aminte, alteţă, de povestea acelui prinţ bolnav…

— Destul! îl întrerupse prinţesa, vădit iritată. Nu voi putea fi niciodată convinsă să săvârşesc ce nu se cuvine, după cum nu-mi pot închipui că vreun gând sau vreun sentiment nelalocul lui ar fi provocat boala prinţesei.

Cu aceste cuvinte, alteţa-sa îi întoarse spatele şi plecă.

„Ciudată femeie şi prinţesa asta! îşi spuse medicul. E gata să convingă pe alţii – şi chiar pe ea însăşi – că altul e chitul cu care natura lipeşte sufletul de trup, când e vorba de o plămadă princiară, nesuferind nicio comparaţie cu chitul folosit pentru noi, ceilalţi bieţi pământeni, de origine burgheză. Nici nu-ţi este măcar îngăduit să te gândeşti că prinţesa are şi ea o inimă; ca acel curtean spaniol care a refuzat ciorapii de mătase, oferiţi în dar doamnei sale de nişte burghezi de treabă din Olanda, sub cuvânt că e o lipsă de cuviinţă să pomeneşti că regina Spaniei are şi ea picioare ca toată lumea! Şi totuşi sunt gata să fac prinsoare că pricina groaznicei boli nervoase a prinţesei Hedwiga trebuie căutată numai în acest laborator al tuturor suferinţelor femeieşti, care este inima”.

Medicul curţii se gândi iarăşi la plecarea precipitată a prinţului Hector; la sensibilitatea exagerată, morbidă chiar, a prinţesei Hedwiga; la purtarea ei, după câte auzise, pătimaşă faţă de prinţ, şi ajunse la concluzia că numai o neînţelegere în dragoste putea s-o răneascâ atât de adânc, încât să-i provoace boala. Vom avea prilejul, în cele ce urmează, să vedem dacă presupunerile medicului erau sau nu întemeiate. În ceea ce o priveşte pe principesa-mamă, este posibil că şi dânsa presupunea ceva asemănător şi de aceea socotea toate întrebările şi investigaţiile medicului ca necuviincioase, întrucât curtea respingea, în general, orice sentiment profund, socotindu-l indecent şi vulgar. De altfel, principesa-mamă nu era lipsită nici de sensibilitate, nici de inimă, dar monstrul acela ciudat, pe jumătate caraghios şi pe jumătate dezgustător, care se numeşte etichetă, o apăsa ca un

coşmar, neîngăduindu-i niciun suspin, niciun semn al vieţii lăuntrice. De aceea putea face faţă unor scene ca aceea dintre prinţul Ignatius şi prinţesa Hedwiga şi putea să respingă semeţ pe cel ce nu voia altceva decât să-i fie de folos.

În timp ce aceste lucruri se petreceau în castel, în parc de asemenea au avut loc unele evenimente vrednice de consemnat aici.

În tufişul din stânga intrării se afla mareşalul curţii. Acesta scoase din buzunar o mică tabacheră de aur, din care luă o priză, şterse cutiuţa de câteva ori cu mâneca hainei, şi o întinse către valetul prinţului Irenaus, cu următoarele cuvinte:

— Dragul meu, ştiu că-ţi plac asemenea bibelouri; primeşte, te rog această tabacheră ca o mică dovadă a înaltei mele bunăvoinţe, pe care te poţi bizui întotdeauna. Dar spune-mi, iubitule, cum a fost cu plimbarea aceea atât de ciudată şi neobişnuită?

Vârând tabachera de aur în buzunar, valetul îi mulţumi, după care îşi drese glasul şi urmă: – Pot să asigur pe excelenţa-voastră că înălţimea-sa stăpânul nostru este foarte îngrijorat din clipa când, nu se ştie cum, înălţimea-sa prinţesa Hedwiga şi-a pierdut cele cinci simţuri. Astăzi înălţimea-sa a stat în picioare lângă fereastră vreme de cel puţin o jumătate de ceas, bătând toba cu nobilele sale degete de la mâna dreaptă, atât de vehement, încât geamul zăngănea groaznic. Dar bătea numai marşuri, dintr-acelea cu melodii frumoase şi caracter înviorător, după cum obişnuia să spună răposatul meu cumnat, trompetistul curţii. Excelenţa-voastră ştie că răposatul meu cumnat, trompetistul curţii, era un om iscusit. Notele de jos sunau ca scoase de un balaur, iar cele de sus ca glasuri de privighetori, cât priveşte tonurile de mijloc…

— Ştiu, ştiu toate acestea, dragul meu! îl întrerupse mareşalul curţii. Răposatul dumitale cumnat a fost un trompetist de mâna întâi, dar acum să-mi spui ce făcea şi ce spunea înălţimea-sa atunci când a binevoit să bată toba în geam?

— Ce făcea şi ce spunea?! Hm! Nu mare lucru. Înălţimea-sa a întors capul, m-a săgetat c-o privire de foc şi a scuturat cu furie clopoţelul, strigând: „François!” „François!” „Aici sunt., înălţimea-voastră!” i-am răspuns eu îndată. Atunci înălţimea-sa a binevoit să strige cu glas furios: „De ce nu spui, dobitocule!” şi apoi a strigat:

„Hainele mele de plimbare!” Am făcut ce mi se poruncise, înălţimea-sa a binevoit să-şi pună haina de mătase verde, fără stea, şi să se îndrepte spre parc. Înălţimea-sa mi-a interzis s-o urmez, dar, mă înţelegeţi, excelenţă, noi trebuie să ştim unde se află înălţimea-sa, căci, dacă se întâmplă vreo nenorocire... În sfârşit, am urmat-o pe înălţimea-sa la distanţă şi mi-am dat seama că s-a îndreptat spre pavilionul de pescuit.

— La maestrul Abraham! exclamă mareşalul curţii în culmea mirării.

— Chiar aşa, răspunse valetul, cu o expresie importantă şi misterioasă.

— La maestrul Abraham! repetă mareşalul curţii. E pentru întâia oară că înălţimea-sa îl vizitează acolo pe maestru.

După o tăcere semnificativă, mareşalul curţii urmă:

— În afară de asta, înălţimea-sa n-a mai spus nimic?

— Absolut nimic! răspunse valetul plin de importanţă. Totuşi, adăugă el cu un zâmbet şiret, una dintre ferestrele pavilionului dă spre tufişul cel mare şi acolo e un loc de unde se poate auzi orice cuvânt rostit înăuntru. S-ar putea chiar...

— Dacă ai vrea să faci asta pentru mine, iubitule! exclamă mareşalul curţii încântat.

— Am s-o fac, spuse valetul strecurându-se în tufiş. Dar când se întoarse, mai-mai să se ciocnească de prinţ, care trecea spre castel. Plin de respect făcu un salt înapoi.

— *Vous êtes un grand*[101] tâmpit! răcni prinţul. Apoi strigă mareşalului un *dormez bien*![102] şi porni spre castel,

101 Eşti un mare... (franc).

102 Somn uşor ! (Franc.)

urmat de valet.

Uluit, mareşalul curţii rămase locului mormăind:

— Pavilionul de pescuit… maestrul Abraham… *dormez bien*. Până la urmă se hotărî să se ducă imediat la cancelarul imperial, pentru a se consfătui cu privire la această extraordinară întâmplare şi, eventual, să-şi dea seama ce constelaţie va răsări la curte în urma acestui eveniment.

Maestrul Abraham îl însoţise pe prinţ chiar până la tufişul în care se aflau mareşalul curţii şi valetul înălţimii-sale; de acolo se întoarse căci prinţul nu dorea să fie văzut de la ferestrele castelului în tovărăşia bătrânului. Stimatul cititor ştie cât de bine i-a reuşit prinţului să-şi ascundă această vizită secretă la maestrul Abraham. Dar, în afară de valet, mai era cineva care-l observase fără ştirea lui.

Când să ajungă în pragul locuinţei sale, maestrul Abraham fu întâmpinat de doamna consilier Benzon care se ivi pe neaşteptate din aleile ce începeau să se întunece.

— Aşadar, exclamă ea cu un râs amar, prinţul a venit să-ţi ceară sfatul, maestre Abraham! Într-adevăr, dumneata eşti stâlpul de încredere al casei princiare; şi tatăl şi fiul beneficiază de înţelepciunea şi experienţa dumitale; iar atunci când sfatul cel bun este prea scump sau imposibil…

— Atunci, îi luă vorba maestrul Abraham, atunci există o doamnă consilier, de fapt o stea strălucitoare, care luminează totul şi sub a cărei influenţă un biet bătrân constructor de orgi are posibilitatea să trăiască şi să-şi ducă până la capăt modesta lui viaţă.

— Lasă aceste glume amare, maestre Abraham. O stea, oricât de strălucitoare, poate să pălească şi până la urmă chiar să se stingă, dispărând de pe orizontul nostru. Se pare că nişte evenimente foarte bizare se împletesc în acest cerc familial izolat, pe care un orăşel şi, în plus, o mână de oameni, obişnuiesc a-l numi *curte*. Plecarea precipitată a mirelui, atât de aşteptat, starea gravă a Hedwigăi!… Toate acestea l-ar fi putut zdruncina adânc pe prinţul Irenaus, dacă n-ar fi un om lipsit de orice sentiment.

— N-aţi fost totdeauna de această părere, doamnă consilier, o întrerupse maestrul Abraham.

— Nu înţeleg ce vrei să spui, zise doamna Benzon cu dispreţ, aruncându-i o privire ascuţită; după care se uită repede în altă parte.

374

Având încredere în maestrul Abraham, recunoscându-i chiar o superioritate spirituală, prinţul Irenaus lăsase la o parte toate scrupulele princiare; în timpul vizitelor sale în pavilionul de pescuit îşi deschisese sufletul, trecând însă sub tăcere părerile pe care doamna Benzon le exprimase în legătură cu tulburătoarele evenimente petrecute în ziua aceea. Maestrul ştia toate acestea şi nu fu surprins de agitaţia doamnei consilier; totuşi cunoscând-o atât de stăpână pe sine şi atât de rezervată, era cam mirat că ea nu şi-a putut ascunde mai bine neliniştea.

Pe doamna Benzon trebuie s-o fi durut însă foarte mult că monopolul tutelei ei asupra prinţului a fost din nou primejduit – şi încă într-o clipă atât de critică.

Din motive care vor deveni poate mai clare în viitor, legătura dintre prinţesa Hedwiga şi prinţul Hector era dorinţa cea mai arzătoare a doamnei consilier. Îşi închipuia că tocmai această alianţă era în joc, şi de aceea orice amestec al unei terţe persoane i se părea o primejdie. Afară de aceasta, pentru întâia oară în viaţa ei s-a pomenit înconjurată de mistere de nepătruns, pentru întâia oară prinţul Irenaus tăcea. Nu putea exista o jignire mai mare pentru ea, care era deprinsă să tragă sforile în jocul ce se desfăşura la această curte iluzorie.

„Maestrul ştia că modul cel mai potrivit de a răspunde unei femei iritate este calmul imperturbabil. De aceea nu rosti niciun cuvânt, ci porni alături de doamna Benzon, care se îndreptă îngândurată spre podeţul atât de bine cunoscut amabilului nostru cititor. Doamna consilier se rezemă de balustradă, cu privirea pierdută spre tufişurile îndepărtate, pe care soarele, gata să asfinţească, le poleia cu razele lui de aur, de parcă şi-ar fi luat rămas

bun.

— Frumoasă seară, rosti într-un târziu doamna Benzon, fără a întoarce capul.

— Da, răspunse maestrul Abraham. O seară liniştită, senină, ca un suflet pur şi netulburat.

— Să nu vă faceţi o părere greşită, spuse doamna Benzon, renunţând la felul intim în care obişnuia să-i vorbească, să nu vă faceţi o părere greşită, dragă maestre, că m-a durut când, deodată, prinţul v-a luat numai pe dumneavoastră drept confident al său; că numai de la dumneavoastră a cerut sfat într-o chestiune în care o femeie cu experienţa lumii l-ar fi putut sfătui şi ajuta cel mai bine. Dar această susceptibilitate măruntă, pe care eu n-am fost în stare s-o ascund, a trecut, a trecut cu desăvârşire. Acum m-am liniştit, căci n-a fost vorba decât de o încălcare a formelor. Prinţul trebuia să-mi fi spus el însuşi ceea ce am aflat pe o cale ocolită, şi nu pot decât să aprob întru totul răspunsul pe care i l-aţi dat, dragă maestre. Şi chiar vă mărturisesc că eu însămi am înfăptuit ceva nu tocmai vrednic de laudă. Singura mea scuză este că nu am fost îndemnată de o simplă curiozitate feminină, ci de interesul meu profund pentru tot ce priveşte familia princiară. Aflaţi deci, maestre, că am tras cu urechea în timpul întregii dumneavoastră convorbiri cu prinţul şi am auzit tot ce s-a spus…

Aceste cuvinte ale doamnei Benzon treziră în maestrul Abraham un simţământ ciudat, un fel de amestec de ironie batjocoritoare şi de adâncă amărăciune. Ca şi valetul prinţului, îşi dăduse şi el seama că, dacă cineva s-ar ascunde în tufişurile de sub fereastra pavilionului, ar putea auzi tot ce se vorbeşte înăuntru. Abraham izbutise însă cu ajutorul unui dispozitiv acustic foarte ingenios, ca orice convorbire din pavilion să ajungă la urechile celui ascuns afară abia ca un zgomot nedesluşit, din care să nu poată înţelege nicio silabă. De aceea i se păru foarte penibilă încercarea doamnei Benzon de a afla, cu ajutorul unei minciuni, o taină pe care ea o bănuia, dar pe care prinţul nu o ştia, şi deci nu avea cum s-o destăinuiască maestrului

Abraham. Cititorului îi va fi povestită la timpul potrivit convorbirea care a avut loc în pavilion între prinţ şi bătrân.

— O, exclamă maestrul Abraham, numai inteligenţa ageră a unei femei iscusite şi cunoscătoare într-ale vieţii – ca a dumneavoastră – v-a mânat la pavilionul de pescuit! Cum aş putea eu, un biet bătrân lipsit de experienţă, să mă descurc fără sprijinul dumneavoastră, în toate aceste probleme? Tocmai aveam de gând să vă istorisesc cu de-amănuntul ce mi-a spus prinţul; acum acest lucru a devenit de prisos, căci ştiţi tot. Dar poate că mă veţi găsi destul de vrednic să-mi povestiţi cu sinceritate toate întâmplările acelea care, cine ştie, n-or fi atât de negre în realitate!

Rostind aceste cuvinte, maestrul Abraham izbuti să găsească un ton atât de sincer încât, cu toată perspicacitatea ei, doamna Benzon n-a putut să-şi dea seama dacă e vorba de n mistificare sau dacă vorbeşte adevărat, şi această îndoială a făcut să-i scape din mână firul pe care-l apucase şi care se putea transforma într-un laţ fatal pentru maestru. Căutând zadarnic ce să născocească, stătea nemişcată pe podeţ privind la apele lacului.

376

Maestrul se bucură câteva clipe de frământarea ei, apoi gândurile i se îndreptară spre evenimentele petrecute în cursul acelei zile. Îşi dădea bine seama că în centrul lor se afla Kreisler; o durere sfâşietoare îl cuprinse la gândul dispariţiei prietenului său cel mai scump şi, fără voia lui, suspină:

— Bietul Johannes!

Doamna Benzon se întoarse brusc spre el şi-l întrebă cu un ton violent:

— Cum, maestre Abraham? Doar nu eşti atât de stupid ca să crezi în moartea lui Kreisler?! Ce poate dovedi o pălărie însângerată? Şi ce l-ar fi putut face să ia deodată hotărârea groaznică de a-şi pune capăt vieţii? De altfel ar fi fost găsit…

Nu mică fu mirarea maestrului Abraham când o auzi pe doamna Benzon vorbind de sinucidere în nişte

împrejurări care îndreptăţeau o bănuială cu totul de alt gen. Dar înainte de a fi putut el răspunde ceva, doamna consilier continuă:

— Noi nu putem decât să ne bucurăm de plecarea acestui nefericit, care pricinuieşte numai nenorociri oriunde apare. Firea lui pătimaşă, amărăciunea lui înverşunată – nu pot numi altfel faimosul lui umor – răscolesc orice suflet sensibil, de care apoi îşi bate joc cu cruzime. Dacă dispreţul tuturor convenţiilor, aş spune chiar sfidarea tuturor formelor acceptate în relaţiile dintre oameni, constituie dovada unei superiorităţi intelectuale, ar însemna să îngenunchem cu toţii în faţa acestui capelmaistru. Dar mai bine să ne lase în pace şi să nu se ridice împotriva a tot ce e dictat de o viziune justă a vieţii reale şi recunoscut de toată lumea, ca formând temelia tuturor satisfacţiilor noastre. Deci, să mulţumim cerului că a plecat; sper să nu-l mai revăd niciodată!

— Şi totuşi, îi răspunse maestrul Abraham blând, aţi fost întotdeauna o prietenă a bunului meu Johannes, doamnă consilier. L-aţi luat sub oblăduirea dumneavoastră într-un moment foarte critic pentru el şi l-aţi îndrumat chiar dumneavoastră pe o cale de la care l-au abătut tocmai convenţiile acelea apărate cu atâta înflăcărare de dumneavoastră. Ce i se poate, reproşa, aşa, dintr-odată, bunului meu Kreisler? Ce răutate, ascunsă în sufletul lui, a ieşit acum la iveală? Trebuie oare să-l urâm pentru că, din prima clipă când a păşit într-o lume nouă pentru el, viaţa i-a arătat un chip ostil, pentru că îl ameninţa crima, pentru că l-a pândit un bandit italian?

La aceste cuvinte doamna Benzon tresări.

— Ce gând infernal s-a zămislit în mintea dumitale, maestre Abraham? întrebă ea cu tremur în glas. Dacă este adevărat, dacă Kreisler a fost ucis într-adevăr, asta ar însemna că logodnica pe care a scos-o din minţi a fost răzbunată Un glas lăuntric îmi spune că el e singurul vinovat de starea groaznică a prinţesei. A întins fără nicio milă coardele delicate ale sufletului unei bolnave, până au plesnit.

— În cazul acesta, răspunse maestrul Abraham muşcător, domnul acela italian s-a dovedit un om care ştie să ia hotărâri fulgerătoare, întrucât răzbunarea a fost mai iute decât fapta. Stimată doamnă consilier, întrucât aţi auzit tot ce am vorbit cu prinţul în pavilion, vă este cunoscut desigur că prinţesa Hedwiga a căzut în nesimţire în clipa când a răsunat împuşcătura din parc.

— Într-adevăr, spuse doamna Benzon, aproape că-ţi vine să crezi în toate năzdrăvăniile acelea despre care auzim acum mereu vorbindu-se: corespondenţe psihice şi aşa mai departel Dar, încă o dată, slavă Domnului că a plecat! Starea prinţesei se poate schimba; şi se va schimba. Însăşi fatalitatea l-a izgonit pe acela care ne-a tulburat liniştea. Recunoaşte şi dumneata, maestre Abraham, că sufletul prietenului nostru este atât de plin de contradicţii, încât viaţa nu-i poate aduce alinare. Aşadar, presupunând chiar că…

Doamna consilier se opri, dar maestrul nu-şi mai putea stăpâni mânia care îi clocotea în suflet.

— Ce aveţi cu toţii împotriva lui Johannes?! exclamă el ridicând tonul. Ce rău v-a făcut, ca să-i refuzaţi un adăpost, un loc cât de mic pe lumea asta? Nu ştiţi? Atunci să v-o spun eu: Kreisler nu este plămădit din aluatul vostru şi nu pricepe felul vostru de a vorbi; scaunul pe care i-l oferiţi să şadă în mijlocul vostru este prea mic, prea îngust pentru el. Vă supără că nu puteţi să-l consideraţi ca pe unul de-ai voştri, deoarece nu vrea să recunoască veşnicia contractelor pe care le-aţi încheiat cu privire la rânduielile vieţii, şi e convins că orbirea nesăbuită de care sunteţi cuprinşi vă împiedică să vedeţi realitatea aşa cum este cu adevărat, că felul solemn în care vă închipuiţi că domniţi asupra unei lumi pe care n-o puteţi înţelege e cât se poate de comic. Toate acestea voi le numiţi răzvrătire. Lui îi place mai presus de orice felul de a glumi care izvorăşte din profunda cunoaştere a naturii, căci se adapă de la cele mai limpezi izvoare ale ei. Dar voi sunteţi nişte oameni respectabili şi serioşi, şi nu puteţi glumi. În pieptul lui

sălăşluieşte spiritul dragostei adevărate; dar poate el oare să încălzească o inimă îngheţată pe veci, o inimă în care nu s-a aprins măcar o dată scânteia capabilă să aţâţe flacăra acestui spirit? Nu-l puteţi suferi pe Kreisler, pentru că nu vă este pe plac superioritatea lui – pe care nu i-o puteţi totuşi contesta. Vă temeţi de el, pentru că e preocupat de lucruri mai înalte decât cele ce se potrivesc cercului vostru strâmt.

— Maestre, spuse doamna Benzon cu glas înăbuşit, maestre Abraham, zelul cu care îţi aperi prietenul te duce prea departe. Ai vrut să mă jigneşti? Ei bine, ai reuşit, căci cuvintele tale au trezit în mine unele gânduri care zăceau de mult, de mult amorţite. Spui că inima mi-i îngheţată? Dar ştii tu oare dacă spiritul dragostei i-a vorbit vreodată cu glas prietenos? De unde ştii atât de sigur că n-am putut găsi linişte şi mângâiere decât tocmai în aceste convenţii ale vieţii, pe care trufaşul Kreisler le dispreţuieşte? Nu crezi, bătrâne, tu care ai cunoscut de asemenea destule suferinţe, că e un joc primejdios să te ridici mai presus de aceste convenţii şi să încerci a te apropia de adevărul etern, amăgindu-te pe tine însuţi? Ştiu, Kreisler m-a socotit întruchiparea celei mai reci şi mai inerte proze a vieţii, şi, de fapt, n-ai făcut decât să formulezi părerea lui, spunând că am o inimă îngheţată. Dar ai încercat vreodată să afli ce se ascunde sub această gheaţă care îmi apără pieptul ca o platoşă? E posibil ca, pentru bărbaţi, dragostea să nu constituie sensul vieţii, ci doar înălţarea ei pe un pisc de la care pornesc drumuri mai sigure; pentru *noi* însă, punctul suprem şi luminos – singurul care plămădeşte şi formează fiinţa noastră – este clipa primei iubiri. Dacă o soartă potrivnică face ca această clipă să fie pierdută pe vecie, atunci pierdută este şi întreaga viaţă pentru o femeie slabă, care se va ofili într-o existenţă ştearsă şi fără bucurii; în schimb, o femeie înzestrată cu forţă sufletească se smulge cu putere şi izbuteşte – tocmai în acest cadru al relaţiilor vieţii obişnuite – să-şi făurească o soartă în care află echilibru şi pace. Ascultă, bătrâne, am să-ţi spun tot, aici, sub vălul întunericului care-mi ascunde destăinuirile.

Află că atunci când în viaţa mea s-a ivit acel moment, atunci când l-am zărit pentru întâia oară pe *acela* care a aprins în mine tot focul dragostei de care e în stare o inimă de femeie, eu stăteam în faţa altarului alături de Benzon, cel ce mi-a devenit soţ – un soţ bun, cum nu se întâlnesc decât foarte puţini. Prin lipsa lui de personalitate, mi-a oferit tot ce-mi puteam dori pentru a duce o viaţă tihnită, şi buzele mele n-au rostit niciodată un cuvânt de mustrare sau de regret. M-am mărginit la sfera lucrurilor obişnuite, şi, dacă în aceste limite s-a întâmplat ceva care m-a abătut din calea mea, ceva care ar putea părea condamnabil şi pentru care n-aş putea găsi altă justificare decât forţa unui concurs momentan de împrejurări, dreptul de a mă condamna nu-l poate avea decât femeia *aceea* care, ca şi mine, a câştigat lupta grea a renunţării la fericirea supremă, chiar dacă acea fericire nu-i în realitate decât o dulce amăgire. M-a cunoscut prinţul Irenaus… Dar nu voi mai vorbi despic lucruri de mult trecute. Să ne ocupăm numai de prezent. Maestre Abraham, ţi-am îngăduit să arunci o privire în adâncurile sufletului meu; acum ştii de ce – ţinând seamă de felul în care se desfăşoară lucrurile aici – trebuie să mă tem de imixtiunea oricărui element străin. Destinul meu propriu, care s-a hotărât în clipa aceea fatală, îmi rânjeşte acum ca o fantomă prevestitoare de nenorociri. Trebuie să-i salvez pe cei ce-mi sunt dragi şi în această privinţă am planuri bine stabilite. Nu mi te împotrivi, maestre Abraham; iar dacă vrei, totuşi, să lupţi împotriva mea, bagă de seamă să nu rămâi de ruşine chiar cu cele mai abile scamatorii ale tale.

— Femeie nefericită! exclamă maestrul Abraham.

380

— Femeie nefericită, strigă doamna consilier, femeie nefericită eu, care am reuşit să înving o soartă potrivnică şi mi-am găsit pacea şi mulţumirea tocmai acolo unde se părea că totul e pierdut?!

— Sărmană femeie nefericită! repetă maestrul Abraham cu un ton care vădea o adâncă emoţie. Îţi închipui că ai aflat pacea şi mulţumirea şi nici nu bănuieşti

că disperarea, asemenea unui vulcan, ţi-a secătuit tot focul lăuntric. În orbirea ta încăpăţânată, iei o cenuşă stearpă, din care nu va încolţi niciodată vreo floare, drept ogorul mănos al vieţii, dăruitor de roade. Vrei să înalţi un edificiu pe o stâncă detunată; oare nu te temi că se va prăbuşi, chiar în clipa când vor flutura vesel în vânt panglicile cununii de flori, menită să vestească izbânda arhitectului? Julia… Hedwiga… Ştiu, pentru ele ţi-ai urzit planurile cu atâta iscusinţă. Femeie nefericită, bagă de seamă dacă nu cumva acel simţământ funest, acea amărăciune adâncă, pe care o reproşezi lui Johannes al meu, nu izbucneşte chiar din propriul tău suflet. Gândeşte-te dacă nu cumva proiectele tale atât de înţelepte nu sunt decât o revoltă îndârjită împotriva unei fericiri pe care n-ai gustat-o niciodată şi de care vrei acum să-i lipseşti chiar şi pe cei dragi. Ştiu mai mult decât îţi închipui despre planurile tale, după cum ştiu mai mult decât crezi şi despre faimoasele împrejurări ale vieţii, care urmau să-ţi aducă pacea sufletească şi care te-au împins spre fapte condamnabile şi ruşinoase.

Auzind cele din urmă cuvinte ale maestrului, doamna Benzon scoase un geamăt înăbuşit şi nearticulat, care trăda zguduirea ei adâncă. Maestrul se opri, dar văzând că doamna consilier tace, nemişcată ca o stană de piatră, continuă liniştit:

— Singurul lucru care nici nu mi-ar trece prin minte, ar fi să încep vreo luptă cu dumneata, stimată doamnă consilier. Cât priveşte aşa-zisele scamatorii ale mele, ştii doar prea bine că de când fata mea invizibilă m-a părăsit…

Amintirea celei dispărute se trezi deodată în sufletul maestrului Abraham mai vie ca oricând; i se părea că o vede în negura depărtării şi că-i aude glasul dulce.

— O, Chiara, scumpa mea Chiara! suspină el, adânc îndurerat.

— Ce-i cu dumneata, maestre Abraham? întrebă doamna Benzon, întorcându-se brusc spre el. Ce nume ai rostit?…

Dar, ţi-o spun încă o dată, nu mai trezi trecutul. Iar

pe mine nu mă judeca după acele concepţii bizare, pe care le împărtăşeşti cu Kreisler şi făgăduieşte-mi că nu vei abuza de încrederea acordată de prinţul Irenaus. Făgăduieşte-mi că nu te vei pune de-a curmezişul planurilor mele!

Maestrul Abraham era însă atât de copleşit de dureroasa amintire a iubitei sale Chiara, încât abia auzea ce-i spunea doamna Benzon şi îi răspundea doar cu vorbe fără noimă.

— Nu mă refuza, maestre Abraham, continuă ea. După câte se vede, ştii într-adevăr mai mult decât presupuneam; totuşi, s-ar putea să mai fiu şi eu în posesiunea unor taine, a căror cunoaştere te-ar putea interesa foarte mult; ba chiar aş putea să-ţi fac un serviciu prietenesc, la care nici nu te gândeşti. Îţi propun să conducem împreună această curte care într-adevăr are nevoie de conducerea cuiva. Ai strigat numele „Chiara” cu o durere, care…

Un zgomot puternic, venind dinspre castel, îi întrerupse vorba. Maestrul Abraham se trezi din visurile sale, zgomotul…

(M.r.p.) … să-ţi spun următoarele. Oricât ar fi de însetat, un pisoi filistin începe să lingă de pe margini farfuria cu lapte, ca să nu-şi mânjească botul şi mustăţile şi să-şi păstreze astfel respectabilitatea, care pentru el e mai importantă decât setea. Dacă te duci în vizită la un asemenea pisoi, îţi va oferi toate bunătăţile, dar la plecare te va asigura numai de prietenia lui şi va înfuleca apoi, singur şi netulburat, delicatesele pe care ţi le oferise. Datorită tactului său care nu dă greş, un pisoi filistin dobândeşte peste tot, în pod sau în beci etc, cel mai bun loc unde să se întindă în voie. Îţi povesteşte cu de-amănuntul despre marile lui calităţi, adăugând că, slavă Domnului, nu se poate plânge că aceste calităţi ar fi trecut neobservate de soartă. Îţi lămureşte foarte pe larg cum a ajuns să-şi câştige locul însemnat pe care-l deţine, şi-ţi dezvăluie tot ce va face de aici înainte ca să-şi îmbunătăţească şi mai mult situaţia. Dar dacă vrei şi tu, în

sfârşit, să spui câteva cuvinte despre tine şi despre soarta ta, care ţi-a fost mai puţin prielnică, îndată îl vezi pe filistin făcând ochii mici şi lipindu-şi urechile de cap, ca şi când ar dormi sau ar toarce. Un pisoi de ăsta îşi linge cu grijă blana, ca să fie curată şi lucioasă, iar când vânează şoareci nu trece peste o băltoacă, fie cât de mică, fără să nu-şi scuture la tot pasul lăbuţele, chiar dacă riscă să scape vânatul, pentru ca în toate împrejurările să rămână o persoană elegantă, îngrijită şi bine îmbrăcată. Un pisoi filistin se teme şi evită cu grijă chiar cea mai mică primejdie; dacă tu te afli ameninţat de ceva şi-i ceri ajutor, te încredinţează, cu cele mai solemne jurăminte, de toată simpatia lui dar îşi exprimă regretul că, situaţia în care se află în acel moment, precum şi anumite consideraţiuni de care trebuie să ţină seama, nu-i îngăduie să-ţi dea vreun ajutor, în general, toate acţiunile şi toate faptele unui pisoi filistin atârnă în orice împrejurare de o mie şi una de consideraţiuni. Bunăoară, chiar şi faţă de micul mops care l-a muşcat de coadă, el rămâne politicos şi binecrescut; ca să nu-şi strice relaţiile cu câinele de pază, a cărui protecţie a ştiut să şi-o câştige; numai noaptea, pe întuneric, îl pândeşte pe puiul acela de mops ca să-i scoată un ochi. A doua zi, îl căinează din toată inima pe scumpul lui prieten, tunând şi fulgerând împotriva josniciei unor duşmani perfizi. La drept vorbind, toate aceste rezerve se pot asemăna cu o bună vizuină de vulpe, din care pisoiul filistin poate să scape în clipa când crezi că ai pus mâna pe el. Întotdeauna preferă să stea la gura sobei, în casa lui, unde se simte în siguranţă; acoperişul îi dă ameţeli. Deci, după cum vezi, prietene Murr, acesta este şi cazul dumitale. Şi acum, dacă îţi spun că pisoiul-burş4 este franc, cinstit, lipsit de egoism, săritor, gata întotdeauna să ajute pe un prieten, că nu cunoaşte alte consideraţiuni decât ceea ce îi dictează onoarea şi conştiinţa, într-un cuvânt că este antipodul pisoiului filistin, nu-ţi va fi greu să te ridici deasupra filistinismului, ca să devii un pisoi-burş în toată puterea cuvântului.

Am simţit adevărul adânc din cuvintele lui Mucius.

Mi-am dat seama că numai termenul de filistin nu-l ştiam, dar că asemenea caractere îmi erau foarte cunoscute, căci întâlnisem destui motani nemernici, pe care îi dispreţuisem din toată inima. Cu atât mai dureroasă era eroarea din pricina căreia aş fi putut ajunge în categoria acelor indivizi vrednici de dispreţ; de aceea m-am hotărât să urmez întru totul sfatul lui Mucius şi să devin, astfel, un pisoi-burş în toată puterea cuvântului. Odată, un tânăr i-a vorbit maestrului meu despre un prieten necredincios, caracterizându-l cu o expresie foarte ciudată, pe care eu n-am înţeles-o. L-a numit „tip pomădat”. M-am gândit că epitetul „pomădat” se potriveşte de minune cu substantivul filistin şi l-am întrebat pe prietenul meu Mucius ce părere are despre asta. N-am apucat bine să rostesc cuvântul „pomădat”, că Mucius a sărit în sus, cu un chiot de bucurie, şi a exclamat strângându-mă cu putere în braţe:

— Acum, prietene, îmi dau seama că m-ai înţeles pe deplin. Da, un filistin pomădat! El e acea făptură dezgustătoare care urăşte nobilul spirit al tagmei burşilor, iar noi am vrea să nimicim asemenea făpturi, oriunde le-am întâlni. Da, prietene Murr, ai dovedit că ai un simţ autentic pentru tot ce este nobil şi măreţ. Lasă-mă să te mai strâng o dată la pieptul meu, în care bate o inimă germană sinceră.

Cu aceste cuvinte, prietenul meu Mucius m-a îmbrăţişat din nou, spunându-mi că are de gând să mă introducă în tagma burşilor chiar în noaptea următoare şi că n-aveam altceva de făcut decât să fiu la miezul nopţii pe acoperiş, de unde mă va lua, ca să mă ducă la o petrecere organizată de un senior, şi anume motanul Puff.

Maestrul intră în odaie. Ca de obicei, i-am sărit în întâmpinare, m-am frecat de picioarele lui şi m-am tăvălit pe jos ca să-mi arăt bucuria. Mucius a holbat şi el la maestru o privire în care se putea citi mulţumirea. După ce mă scarpină puţin după ceafă, maestrul îşi roti ochii prin cameră şi, găsind toate în bună rânduială, îmi spuse:

— Bravo! Conversaţia voastră a decurs în linişte şi pace, aşa cum le şade bine unor oameni de treabă şi

binecrescuţi. Meritaţi o răsplată.

Maestrul se îndreptă spre uşa care dădea în bucătărie, iar noi, Mucius şi cu mine, ghicind intenţia lui bună, l-am urmat cu câte un „miau-miau” vesel. Şi, într-adevăr, maestrul a deschis bufetul, de unde a scos oasele rămase de la doi pui, pe care îi mâncase în ajun. Este îndeobşte cunoscut că specia mea consideră oasele de pasăre drept cea mai mare delicatesă ce se poate afla pe lumea asta; aşa se explică dele lui Mucius i s-au aprins ochii, a început să toarcă foarte tare şi să-şi mişte coada în chipul cel mai drăgălaş, în clipa când maestrul a pus strachina pe duşumea. Înaintea noastră. Amintindu-mi de filistinul pomădat, împingeam către Mucius cele mai bune bucăţele, gâturile, coastele, *târtiţele*, mulţumindu-mă cu naşele mai grosolane ale copanelor şi ale aripilor. După ce am dat gata puii, voiam să-l întreb pe prietenul meu Mucius dacă ar mai fi cazul să bea o cană cu lapte dulce. Dar, având mereu în minte pe filistinul pomădat, am renunţat şi am împins spre el cana care, după cum ştiam, se afla sub dulap; l-am poftit prieteneşte să se îndestuleze, în timp ce eu îi ţineam tovărăşie. Mucius dădu cana pe gât, după care îmi st linse laba şi-mi spuse cu lacrimi de bucurie în ochi:

384

— Prietene Murr, duci o viaţă de Lucullus5, dar mi-ai arătat că ai o inimă nobilă şi curată şi că eşti un prieten credincios, astfel că nu e nicio primejdie ca plăcerile deşarte ale lumii să le atragă în mlaştina filistinismului. Îţi mulţumesc din toată inima!

Ne-am despărţit cu o călduroasă strângere de labă, după strămoşescul obicei. Fără îndoială, că pentru a-şi ascunde emoţia profundă care-i storcea lacrimi din ochi, Mucius a zbughit-o pe fereastră ca o săgeată, ajungând cu un adevărat salt mortal până pe acoperişul vecin. Chiar şi eu. Înzestrat de la natură cu o excelentă elasticitate, am fost mirat de această săritură îndrăzneaţă şi am descoperit astfel încă un prilej de a-mi preamări specia, compusă din gimnaşti înnăscuţi care n-au nevoie de prăjini. Afară de

asta, prietenul meu Mucius mi-a dovedit că îndărătul unei înfăţişări necioplite şi respingătoare se ascunde adesea un suflet gingaş şi sensibil.

M-am întors în cameră la maestru şi m-am culcat sub sobă. Aici, meditând în singurătate asupra existenţei mele de până acum şi cântărindu-mi recenta stare de spirit, precum şi întregul meu fel de viaţă, m-am îngrozit la gândul cât de aproape fusesem de marginea prăpastiei; în ciuda blănii sale cam zbârlite, prietenul meu Mucius îmi apăru ca un adevărat înger salvator. Trebuie să păşesc într-o altă lume, trebuie să-mi umplu golul sufletesc şi să devin un alt motan. Inima îmi bătea puternic de bucuria aşteptării.

Mai era încă mult până la miezul nopţii când, cu obişnuitul meu fel de a mă exprima: „mia-u-u”, l-am rugat pe maestru să mă lase» să ies.

— Cu multă plăcere, Murr, îmi răspunse el, deschizând uşa. Din veşnica trândăvie şi din dormitul după sobă nu poate să rezulte nimic bun. Du-te, du-te, ieşi din nou în lume şi printre motani. Poate că întâlneşti tineri cu care ai afinităţi sufleteşti şi cu care te vei putea distra glumind sau ocupându-te de lucruri serioase.

Ah, cât de bine a presimţit maestrul că mă aştepta o viaţă nouă! În sfârşit, la miezul nopţii, prietenul meu Mucius veni la întâlnirea fixată şi mă călăuzi peste mai multe acoperişuri, până ce am ajuns pe un acoperiş italian plat, unde zece tineri motani impunători, dar îmbrăcaţi tot atât de neglijent şi de ciudat ca şi Mucius, ne-au primit cu chiote de bucurie. Mucius mă prezentă noilor mei prieteni lăudându-mi calităţile şi firea mea sinceră şi credincioasă, subliniind mai ales ospitalitatea cu care l-am tratat cu oase de peşte şi de pui, şi cu lapte dulce. Încheie spunând că doresc să fiu primit în rândurile lor, ca un straşnic motan-burş ce sunt. Toată lumea încuviinţă.

După aceea a urmat un ritual solemn, asupra căruia voi păstra însă tăcerea, ca nu cumva stimaţi cititori din specia mea să aibă bănuiala că aş fi intrat într-un ordin secret şi, până la urmă, să nu mă tragă şi la răspundere

pentru acest fapt. Îi pot încredinţa, cu laba pe conştiinţă, că nu poate fi vorba de niciun ordin secret cu atributele lui, precum statute, semne de recunoaştere etc, ci doar de o asociaţie bazată pe egalitate şi afinitate de concepţii, într-adevăr se dovedi curând că fiecare dintre noi preferă lapte şi friptură, în loc de pâine şi apă.

După terminarea părţii oficiale, toţi m-au sărutat şi mi-au strâns laba frăţeşte, spunându-mi: tu! apoi ne-am aşezat la o masă frugală, dar plină de voie bună, după care a urmat o beţie straşnică. Mucius pregătise un *punş* pisicesc clasa întâi. Dacă vreun tânăr motan, amator de lucruri bune, ar fi cuprins de dorinţa arzătoare de a afla reţeta acestui băuturi delicioase, trebuie să spun cu părere de rău că nu sunt în măsură să-i dau informaţiile necesare. Doar atâta ştiu că gustul, deosebit de plăcut, precum şi tăria ei atotbiruitoare se datorează mai ales unei doze solide de saramură de scrumbie.

386

Drept urmare, seniorul Puff a intonat cu o voce tunătoare, care răsuna până departe peste acoperişuri, frumosul Gintec *Gaudeamus igitur6*. Eram cuprins de o bucurie fără margini, simţind că, atât pe dinafară, cât şi pe dinăuntru, sunt un adevărat *juvenis7* şi refuzam să mă gândesc la acel *tumulus* pe care soarta cea haină îl acordă rar speciei noastre în pământul paşnic şi odihnitor. S-au cântat şi alte diferite cântece frumoase, ca de pildă *Pălăvrăgească politicienii cât vor8* şi altele. Într-un târziu, seniorul Puff dădu cu puternica-i labă în masă, anunţând că acum trebuie să urmeze adevăratul cântec de iniţiere, şi anume *Ecce quam bonum9*. Corul a intonat pe loc *Ecce* etc., etc.

Până atunci nu auzisem niciodată acest cântec care are o compoziţie atât de bine gândită, o armonie şi o melodie atât de juste, încât pe drept cuvânt poate fi numit miraculos şi

6 *De aceea să ne bucurăm*, (lat.). Începutul unui vechi cântec studenţesc, în versiunea citată aici, curentă înainte de 1750, găsim *tumulus* (movilă, gorgan) în loc de

humus (pământ).

7 Tânăr (lat.).

8 Cântec compus de *Leopold Friedrich Günther von Göchingk* (1748 – 1828), publicat pentru prima oară în „Musenalmanach”, în 1783, sub titlul *Cântec de cântat la masă*.

9 *Uite ce bine*… (l-ai.). Vechi cântec studenţesc.

misterios. După câte ştiu, numele compozitorului nu este cunoscut, dar mulţi îl atribuie marelui Händel; alţii, dimpotrivă, afirmă că el era cunoscut cu mult înainte de epoca lui Händel, întrucât potrivit cronicii de la Wittenberg, se cânta pe vremea când prinţul Hamlet era încă student în semestrul întâi al primului an. Dar, indiferent cine a compus-o, lucrarea este măreaţă şi nemuritoare. Este îndeosebi de admirat felul iscusit în care părţile de solo, împletite cu corul, lasă cântăreţilor libertatea celor mai variate şi drăgălaşe improvizaţii. Am păstrat până acum în amintire unele din improvizaţiile pe care le-am auzit în noaptea aceea.

După ce a sfârşit corul, un tânăr, bălţat negru-alb, a început:

Pudelul latră prea gros.
Spiţul – ca o cutră.
Unul e obez în dos.
Celălalt – ce mutră!
Corul: *Ecce quam* etc.
Apoi unul cenuşiu:
Când zăreşti un filistin scoate-ţi pălăria.
Tontul e de sine plin Nu-şi vede prostia.
Corul: *Ecce quam* etc.
Apoi unul galben:
Peştele e-n heleşteu.
Zboară păsărică.
Aripioare cresc mereu N-ai să prinzi nimica!
Corul: *Ecce quam* etc.
Apoi unul alb:
Miorlăiţi şi mieunaţi Dar pitiţi gheruţa!
Fiţi galanţi şi manieraţi Menajaţi lăbuţa!

Corul: *Ecce quam* etc.

Apoi prietenul meu Mucius:

Îngâmfatul maimuţoi îşi ţuguie botul.

Dar dă greş cu de-alde noi – Iaca, muşcă-ţi cotul!

Corul: *Ecce quam* etc.

Eu şedeam alături de Mucius, aşa că acum îmi veni şi mie rândul să cânt un solo. Toate pasajele solo, cântate până atunci, se deosebeau atât de mult de versurile pe care le compuneam de obicei. Încât eram îngrijorat, ba chiar speriat că nu voi putea nimeri tonul şi maniera potrivite. Iată de ce, când corul sfârşi, eu tot tăceam. Se auziră chiar câteva glasuri strigând *pro poena10*! Am făcut o sforţare nemaipomenită să-mi păstrez cumpătul şi am început şi eu îndată:

Labă-n labă, zi de zi Râde pisicimea.

Bursi suntem şi bursi vom fi Jos burtăverzimea!

Corul: *Ecce quam* etc.

388

Improvizaţia mea a stârnit o furtună de aplauze, cum rar am mai văzut. Inimoşii băieţi m-au înconjurat chiuind, *înlăbuţindu-mă* şi strângându-mă la piept. Vasăzică şi aici mi-a fost recunoscută genialitatea. A fost una din cele mai frumoase clipe din viaţa mea.

După aceea s-a cântat un înflăcărat *Mulţi ani trăiască*! în cinstea mai multor motani, mari şi vestiţi, şi îndeosebi în cinstea acelora dintre ei care, cu toată măreţia şi faima lor, au stat departe de orice filistinism, dovedind acest lucru atât prin cuvinte, cât şi prin fapte. Apoi ne-am despărţit.

Punşul mi se cam urcase totuşi la cap; acoperişurile păreau că se învârt în faţa mea, aşa că numai cu greu am izbutit să mă ţin pe picioare, folosindu-mi coada ca balansier. Observând starea în care mă aflam, credinciosul meu prieten Mucius a avut grijă de mine şi m-a ajutat să ajung teafăr acasă prin lucarna podului.

Aveam o senzaţie ciudată, necunoscută până atunci – un fel de gol în cap – şi o bucată de vreme n-am putut…

(F.m.) …o ştiam tot atât de bine ca şi agera doamnă

Benzon; dar că voi primi chiar astăzi, chiar într-un moment ca acesta, o veste de la tine, prieten credincios, asta inima mea n-a presimţit-o de fel.

Cu aceste cuvinte, maestrul Abraham puse în sertarul mesei lui de lucru scrisoarea primită, pe al cărei plic recunoscuse cu o plăcută surpriză scrisul lui Kreisler, apoi ieşi în parc. De mulţi ani maestrul Abraham îşi făcuse obiceiul să nu deschidă decât după ore şi chiar după multe zile scrisorile primite. „Dacă nu mă interesează conţinutul, spunea el, aminarea nu are nicio importanţă; dacă scrisoarea conţine vreo veste proastă, voi câştiga câteva ceasuri senine sau cel puţin netulburate; iar dacă aduce vreo veste plăcută, un om înţelept poate să mai aştepte până ce află bucuria”. Asemenea obicei al maestrului nu este recomandabil, întrucât un om care lasă atât timp scrisorile necitite este cu totul incapabil să devină un negustor sau un autor de articole politice ori literare. De asemenea, neplăceri mari se pot ivi şi unui om care nu este nici negustor, nici ziarist. Cât îl priveşte pe biograful de faţă, părerea lui este că obiceiul maestrului Abraham nu se explică prin indiferenţa lui stoică, ci mai degrabă printr-o anumită sfială de a descoperi taina unei scrisori pecetluite. E o plăcere cu totul aparte să primeşti scrisori, şi de aceea ne sunt deosebit de simpatice fiinţele care ne procură nemijlocit această plăcere, adică poştaşii, lucru care a mai fost remarcat undeva, de un autor spiritual. Asta s-ar putea numi o fermecătoare autoamăgire. Biograful îşi aminteşte că, pe vremuri, când era student, s-a chinuit aşteptând zadarnic o scrisoare din partea unei persoane dragi; până la urmă, cu lacrimi în ochi, l-a rugat pe poştaş să-i aducă grabnic o scrisoare din oraşul lui natal, făgăduindu-i pentru aceasta un bacşiş frumos. Cu o mutră şireată, poştaşul i-a promis că va face întocmai. După câteva zile i-a adus scrisoarea, care într-adevăr venise, şi i-a dat-o cu un aer triumfător, de parcă totul ar fi atârnat numai de faptul că a vrut el să se ţină de cuvânt – şi a încasat bacşişul făgăduit. Biograful, cam înclinat el însuşi spre anumite autoamăgiri, nu ştie însă dacă şi tu, iubite cititor,

eşti la fel, şi anume dacă – atunci când vrei să deschizi scrisoarea primită – odată cu acea plăcere, simţi şi o teamă ciudată care îţi accelerează bătăile inimii, chiar când este prea puţin probabil ca scrisoarea să conţină ceva important pentru viaţa ta… Pesemne că se trezeşte în noi acelaşi sentiment de nelinişte, pe care-l încercăm când scrutăm negura viitorului; pentru că ajunge un gest uşor ca să scoatem la iveală ceea ce este ascuns, momentul devine culminant şi tocmai asta ne nelinişteşte… Vai, câte speranţe frumoase nu au fost sfărâmate împreună cu peceţile fatale! Câte visuri înflăcărate, zămislite de propriul nostru suflet, nu s-au spulberat! Peticul acela de hârtie a fost blestemul vrăjit, care a prefăcut în paragină o grădină înflorită unde ne pregăteam să pătrundem şi viaţa ne apare ca un pustiu neprimitor şi fără mângâiere. Dar dacă e bine să mai chibzuieşti înainte de-a face gestul care deschide o tină, atunci poate s-ar cuveni să fie iertat şi obiceiul nerecomandabil al maestrului Abraham, obicei adoptat şi de biograful de faţă, începând de la o anumită perioadă nefastă când toate scrisorile pe care le primea erau ca un fel de cutii ale Pandorei din care, îndată ce le desfăcea, ieşeau mii de nenorociri şi necazuri. Dar chiar dacă maestrul Abraham a încuiat scrisoarea capelmaistrului în pupitrul de scris sau în sertarul mesei de lucru şi a plecat să se plimbe prin parc, totuşi stimatul cititor trebuie să afle conţinutul ei, cuvânt cu cuvânt, chiar acum. Iată ce a scris Johannes Kreisler:

390

„Iubite maestre.

La fin couronne les oeuvres! *11*, aş putea exclama şi eu asemenea lordului Clifford din *Henric al VI-lea* al lui Shakespeare, când nobilul duce de York i-a dat o lovitură, de moarte. Căci martor îmi este Dumnezeu că pălăria mi s-a prăbuşit rănită în tufiş, iar eu i-am urmat pilda, căzând cu faţa în jos, ca acela despre care se spune: «Cade, sau a căzut pe câmpul de luptă». De obicei, asemenea oameni rar se mai ridică iarăşi în picioare, în schimb credinciosul dumitale Johannes a făcut acest lucru, şi încă fără nicio

zăbavă. Cât despre tovarăşul meu de luptă grav rănit care căzuse nu atât lângă mine, cât peste capul meu, sau, mai bine zis, de pe capul meu, n-am mai avut cum să-i port de grijă, întrucât eram foarte preocupat să mă feresc printr-un straşnic salt lateral (folosesc cuvântul «salt» nu în sensul lui filosofic şi nici muzical, ci numai în acel utilizat la gimnastică) de ţeava unui pistol aţintit asupra mea de cineva care se afla numai la trei paşi de mine. Dar am făcut mai mult decât atât, căci trecând subit de la defensivă la ofensivă, am sărit asupra purtătorului pistolului şi, fără multe ceremonii, mi-am înfipt spada în el. Dumneata, maestre, mi-ai reproşat întotdeauna că nu stăpânesc stilul expunerii istorice şi nu sunt în stare să povestesc ceva fără fraze şi digresiuni inutile. Ce zici de relatarea aceasta concisă a aventurii mele italiene în parcul de la Sieghartshof, asupra căruia domneşte un nobil prinţ atât de blând, încât tolerează până şi bandiţi, desigur pentru a mai varia în mod plăcut monotonia?

Cele spuse până acum, dragă maestre, te rog să le iei doar ca expunerea *epitomatică* a conţinutului capitolului istoric pe care, dacă mi-o va îngădui nerăbdarea mea şi părintele abate, îl voi scrie pentru dumneata în locul unei scrisori obişnuite. Nu mai am de adăugat multe în legătură cu aventura propriu-zisă din parc. În clipa când a răsunat împuşcătura mi-am dat seama că mie mi-era destinată deoarece, în cădere, am simţit o durere arzătoare în partea stângă a capului, pe care domnul rector din Gonionesmuhl l-a numit, pe drept cuvânt *încăpăţânat*. Într-adevăr, acest nobil edificiu de oase a opus o rezistenţă încăpăţânată ticălosului plumb, aşa că zgârietura e neînsemnată. Dar te rog să-mi spui, dragă maestre, chiar acum, sau măcar în seara asta, ori cel mai târziu mâine dimineaţă, în trupul cui s-a înfipt lama spadei mele! Mi-ar face o deosebită plăcere să aflu că nu am vărsat un sânge omenesc obişnuit, ci nişte puroi princiar; presupun că aşa s-a şi întâmplat. Maestre! Iată că întâmplarea m-a împins să săvârşesc totuşi fapta pe care spiritul acela misterios mi-o prevestise în pavilionul dumitale! Nu cumva, în clipa când am folosit-o ca să mă

apăr de un ucigaş, mica mea spadă s-a transformat în înfricoşătoarea sabie răzbunătoare a lui Nemesis? Scrie-mi tot, maestre, şi în primul rând scrie-mi ce e cu arma pe care mi-ai dat-o în mână, adică portretul acela în miniatură? Dar nu, mai bine nu-mi spune nimic! Acel chip de meduză, în faţa căruia încremeneşte crima, să rămână şi pentru mine o taină nedezlegată. Am impresia că acest talisman şi-ar pierde toată puterea dacă aş afla ce anume îl preface într-o armă vrăjită! Ai să mă crezi oare dacă-ţi voi spune că până acum nici nu m-am uitat cum trebuie la chipul din miniatură? Când va veni vremea, îmi vei spune tot ce e necesar să aflu – şi atunci îţi voi restitui şi talismanul. Deci, deocamdată, să nu mai vorbim despre asta! în schimb, să-mi continui capitolul de istorie.

După ce mi-am înfipt spada în acel Cineva care s-a prăbuşit cu pistolul în mână, fără să scoată o vorbă, m-am îndepărtat cu repeziciunea unui Aiax, întrucât auzisem voci în parc şi mă socoteam încă în primejdie. Aveam de gând să ajung la Sieghartsweiler; dar, din pricina întunericului care se lăsase, am greşit drumul. Alergam din ce în ce mai repede, sperând că voi putea găsi drumul cel bun. Am trecut peste câmp, prin şanţuri pline de apă, m-am căţărat pe o colină abruptă şi am căzut, în cele din urmă, istovit, într-un tufiş. Nu ştiu după câtă vreme am văzut parcă fulgere înaintea ochilor şi am simţit o durere ascuţită în cap. M-am trezit astfel dintr-un somn adânc ca moartea. Din pricina rănii pierdusem mult sânge: folosindu-mi batista, mi-am făcut un bandaj pe care l-ar fi putut invidia cel mai iscusit *felcer* militar pe câmpul de luptă şi, bine dispus şi vesel, mi-am rotit privirea în jur. În apropiere se înălţau ruinele măreţe ale unui castel. După cum poţi să-ţi dai seama, maestre, nimerisem, spre marea mea surprindere, pe Stânca Uliilor.

392

Rana nu mă mai durea; mă simţeam uşor şi înviorat. Când am ieşit din tufişul care-mi servise drept culcuş, soarele tocmai răsărea revărsându-şi, asemenea unui salut matinal, razele strălucitoare asupra pădurii şi câmpiei.

Păsările se trezeau în tufişuri şi se scăldau ciripind în roua răcoroasă a dimineţii, apoi săgetau în văzduh. La picioarele mele se întindea Sieghartshoful. Învăluit încă în negura nopţii; curând însă vălurile se sfâşiară şi în faţa ochilor mei apărură copacii şi tufişurile, arzând în flăcări de aur. Lacul din parc părea o oglindă orbitoare; alături de acesta distingeam pavilionul de pescuit, care îmi apărea ca un punct alb; ba chiar aveam impresia că vedeam şi podeţul. Mi-au revenit în minte cele petrecute în ajun; dar parcă ar fi fost un trecui îndepărtat, în urma căruia n-a mai rămas decât amintirea nostalgică a unui luciu pierdut pe vecie, nostalgie ce îţi sfâşie inima şi, totodată, ţi-o umple de o nespusă fericire. Parcă te aud, maestre, întrebându-mă: «Dar ce vrei, să spui de fapt, bufonule? Ce ai pierdut, pe vecie, într-un trecut îndepărtat?» Ah, maestre! Mă văd încă o dată pe Stânca Uliilor, întinzându-mi iar braţele, asemenea unor aripi de vultur, spre a-mi lua zborul către locul acela, unde dragostea – acea dragoste care nu cunoaşte graniţe nici în timp, nici în spaţiu, care e eternă ca şi spiritul cosmic – mi-a apărut, întruchipându-se într-o muzică divină, din însuşi dorul arzător. Ştiu, chiar lângă urechea mea se aşază un afurisit de oponent flămând, care mă contrazice invocând pământească pline de secară, şi mă întreabă cu un ton sarcastic, dacă e cu putinţă ca muzica să aibă nişte ochi de un albastru-adânc.

Îi demonstrez că sunetul muzical este şi el o privire ce străbate până la noi dintr-o lume de lumină, sfâşiind în calea lui văluri negre de nori. Oponentul însă merge mai departe, întrebându-mă pe rând de frunte, de păr, de gură şi de buze, de braţe, de mâini, de picioare şi, cu un zâmbet perfid, îşi exprimă îndoiala că un simplu sunet muzical ar putea fi înzestrat cu toate acestea… Dumnezeule! Ştiu prea bine ce vrea să spună ticălosul acesta – nimic altceva decât că, atâta vreme cât sunt un *glebae adscriptus12*, ca el şi ca ceilalţi, atâta vreme cât nu ne putem hrăni doar cu raze de soare şi atâta vreme cât, uneori, suntem siliţi să ne aşezăm pe alt scaun decât acela de la catedra profesorală, tot acest dor etern care nu aspiră decât la sine însuşi şi

despre care orice prost ştie să pălăvrăgească… Ah, maestre, n-aş vrea ca dumneata să iei partea oponentului aceluia flămând; un asemenea lucru mi-ar fi tare neplăcut. Şi, spune şi dumneata, ai putea găsi măcar un singur motiv serios de a o face? Am arătat eu vreodată înclinaţie spre sminteala de prost-gust a unui licean? Ajungând până la o vârstă matură, n-am ştiut eu oare să mă port întotdeauna înţelepţeşte? Am dorit eu oare vreodată să fiu o mănuşă, numai pentru a putea săruta obrazul Juliei, ca vărul Romeo? Zică lumea ce-o vrea; dar te rog să mă crezi, maestre, că în cap nu am decât note, iar în suflet, melodia acelor note. Ce dracul Altfel cum aş fi fost în stare să compun o bucată de muzică religioasă atât de reuşită ca *missa* de seară, pe care tocmai am terminat-o şi se află încă pe masa mea de lucru? Dar, iar m-am abătut de la capitolul istoric… Reiau deci firul.

Am auzit în depărtare o voce puternică de bărbat care se apropia tot mai mult. Curând am zărit un călugăr benedictin coborând pe potecă şi cântând un imn latinesc. Ajungând în dreptul locului unde mă aflam, s-a oprit şi a încetat să cânte. Scoţându-şi pălăria cu boruri largi şi ştergându-şi cu o batistă sudoarea de pe frunte, şi-a rotit privirea în jur, apoi a dispărut în desiş. Am simţit dorinţa să-i ţin tovărăşie şi, întrucât era un om gras, iar soarele ardea din ce în ce mai tare, era uşor de bănuit că pornise în căutarea unui loc de odihnă, undeva la umbră. Nu mă înşelasem; intrând în tufiş, l-am zărit pe respectabilul monah aşezat în tihnă pe o piatră acoperită cu muşchi des. O lespede ceva mai înaltă, care se afla aproape, îi servea drept masă; întinsese deasupra un ştergar alb şi, luând din traistă pline şi o pasăre friptă, s-a apucat să înfulece cu multă poftă. «*Sed praeter omnia bibendum quid*»[103] a exclamat călugărul şi scoţând din buzunar un păhărel de argint, şi-a turnat vin dintr-o damigeana mică. Tocmai se pregătea să-l bea când m-am apropiat de el, salutându-l cu un: «Lăudat fie Iisus Cristos!». Cu paharul la gură, a ridicat ochii şi în aceeaşi clipă l-am recunoscut pe vechiul

103 Dar înainte de toate trebuie să bem ceva! (Lat.)

şi simpaticul meu prieten de la abaţia benedictinilor din Kanzheim, şi anume pe preacinstitul *pater* şi dirijor al corului, Hilarius. «Lăudat fie în veci!» a îngăimat el, privindu-mă ţintă, cu ochii larg deschişi de uimire. Mi-am amintit îndată de podoaba ce o purtam pe cap şi care îmi schimba probabil foarte mult înfăţişarea, de aceea m-am grăbit să adaug: «O, preacinstite şi iubite prieten Hilarius! Nu mă lua drept un indian fugar şi vagabond, şi nici drept un localnic lovit la cap, căci nu sunt şi nu vreau să fiu nimeni altul decât amicul dumitale, capelmaistrul Johannes Kreisler!»...

394

«Pe sfântul Benedict! a exclamat călugărul bucurat. Te-am recunoscut îndată, divine compozitor şi preabunul meu prieten, dar, *per diem*[104], spune-mi de unde vii şi ce-i cu dumneata căci te socoteam *influribus*[105] la curtea marelui duce?»

N-am stat în cumpănă să-i povestesc toate cele ce mi se întâmplaseră şi cum am fost nevoit să-mi înfig spada în trupul individului care mă alesese drept ţintă pentru exerciţiile sale de tragere cu pistolul; i-am spus de asemenea că sus-numitul trăgător era probabil un prinţ italian, numit Rector, un nume care se dă şi clinilor de vânătoare... «Şi acum, sfătuieşte-mă, ce să fac? mi-am încheiat eu povestea. Să mă întorc la Sieghartsweiler, sau...» *Pater* Hilarius, care mă ascultase, scoţând câte un «Hm!» «Aşa!»... «Ei!»... «Pe sfântul Benedict!»... îşi lăsă privirea în jos şi mormăind un «*bibamus*», îşi dădu paharul pe gât, după care spuse râzând: «De fapt, dragă capelmaistre, cel mai bun sfat pe care ţi l-aş putea da mai înainte de toate, este să le aşezi frumuşel lângă mine şi să mâncăm împreună. Îţi recomand călduros aceste prepeliţe, împuşcate ieri de preacinstitul frate Macarius, care după cum îţi aminteşti, nimereşte orice, afară de notele din răspunsuri; iar când ai să simţi gustul sosului cu care au fost stropite, ai să-i mulţumeşti fratelui Eusebius. care le-a

104 Probabil în loc de per deum — pe Dumnezeu (lat.).

105 Într-o stare înfloritoare (lat.).

fript anume pentru mine. Cât priveşte vinul, pot să-ţi spun că e vrednic de gâtlejul unui capelmaistru fugar. E un adevărat Bocksbeutel, *carissime*[106] Johannes, de la bolniţa Sfântului Johann din Würzburg şi din care noi, smerite slugi ale Domnului, primim cel mai bun soi. *Ergo bibamus*![107]»

Cu aceste cuvinte, umplu paharul şi mi-l întinse. Nu m-am lăsat rugat, ci am băut şi am mâncat, ca unul care avea nevoie de asemenea întremare.

Pater Hilarius alesese un loc încântător pentru a-şi lua gustarea. Poiana înflorită era umbrită de frunzişul des al unui pâlc de mesteceni, iar pârâiaşul cristalin, care gângurea pe lespezile de piatră, sporea răcoarea plăcută. Singurătatea acestui loc mi-a umplut sufletul de bucurie şi de pace; pe când *pater* Hilarius îmi povestea despre toate cele întâmplate în ultima vreme la abaţie, fără să uite să-şi presare cuvântarea cu obişnuitele-i glume şi latineasca lui de bucătărie, eu ascultam glasurile pădurii şi ale apelor, care-mi vorbeau în melodii pline de mângâiere.

Pater Hilarius a atribuit probabil tăcerea mea îngrijorării pricinuite de cele ce mi se întâmplaseră. De aceea a umplut din nou paharul şi mi-a spus, întinzându-mi-l: – Nu te necăji, capelmaistre! E drept că ai vărsat sânge, şi vărsarea de sânge este un păcat, dar *distinguendum est inter et inter18*. Fiecare ţine mai mult ca orice la viaţa lui, căci îi este dăruită pentru o singură dată. Dumneata ţi-ai apărat-o pe a dumitale, şi biserica nu interzice acest lucru, ceea ce poate fi dovedit cu prisosinţă; nici preacinstitul nostru abate şi nici vreun alt slujitor al Domnului nu-ţi va refuza iertarea păcatelor, chiar dacă din greşeală ai răvăşit măruntaie princiare. *Ergo bibamus*! *Vir sapiens non te abhorrebit, Domine*![108] Dar. iubitul meu Kreisler, dara te întorci la Sieghartsweiler ai să fii întrebat în felul cel mai neplăcut ou privire la *cur*,

106 Scumpule (lat.). - Deci, să bem! (Lat.)

107 Deci, să bem! (Lat.)

108 Trebuie să facem deosebirea între şi între (lat.).

quomudo, *quando*, *ubi*[109]. Iar dacă ai să viei să-l acuzi pe prinţ că te-a atacat pentru a te ucide, cine o să te creadă? *Ibi jacet lepus în pipere*![110] Aşadar, capelmaistre, vezi că… dar *bibendum quid*[111]»… Goli paharul care era plin ochi, apoi continuă: «Vasăzică, dragă Kreisler, vezi că stalul cel bun îl găseşti în Bocksbeutel. Află deci, că tocmai mergeam la mănăstirea Toţi Sfinţii pentru a lua de la dirijorul corului o bucată de muzică în vederea sărbătorilor ce vin. Am răscolit zadarnic, de două-trei ori, în toate lăzile – n-am dat decât de nişte vechituri folosite şi răsfolosite. Cât priveşte bucata pe care ai compus-o în timpul şederii dumitale la abaţie, apoi, dragă capelmaistre, nu mi-o lua în nume de rău, dar trebuie să-ţi spun că e foarte frumoasă şi nouă, dar e scrisă într-un fel atât de ciudat, încât nu e chip să-ţi întorci o clipă ochii de la partitură. Cum încerci să mai arunci o privire printre gratii la câte o fetişcană drăguţă din naos, hop, ai şi pierdut un tact, sau faci cine ştie ce altă greşeală şi s-a zis cu toată cântarea. Te trezeşti că fratele Jakob îi dă zor cu di-di-di pe clapele orgei! *Ad patibulum cum illis*![112] Aş putea deci… dar, *bibamus*!»

După ce băurăm câte un pahar, convorbirea noastră continuă în felul următor: «*Desunt*, adică nu-s de faţă, iar cine nu-i de faţă nu poate fi întrebat; de aceea m-am gândit că ar fi bine să te întorci îndată, împreună cu mine, la abaţie, care, dacă o luăm pe drumul drept, e cale de numai două ceasuri de aici. Acolo vei fi ferit de orice urmărire, *contra hoştium insidias*[113]. Eu am să te aduc acolo drept muzică în carne şi oase şi vei rămâne cât vei avea plăcere, sau cât vei găsi cu cale. Preacinstitul abate se va îngriji să nu duci lipsă de nimic. Ai să-ţi îmbraci rufăria cea mai fină, iar pe deasupra ai să tragi rasa de benedictin, care cred că-ţi va sta de minune. Dar ca să nu arăţi pe drum ca

---

109 De ce, cum, cînd, unde (lat.)

110 Acolo zace iepurele în piper! (Lat.)

111 Ceva de băut! (Lat.)

112 La spînzurătoare cu el!(lat.)

113 împotriva uneltirilor duşmanilor (lat.).

rănitul din gravura cu bunul samaritean, pune-ţi în cap pălăria mea, iar eu am să-mi trag gluga peste chelie. *Bibendum quid*, iubitule!»

397

Cu aceste cuvinte goli încă o dată paharul, apoi îl clăti în pârâu, îşi strânse lucruşoarele în traistă şi, îndesându-mi pălăria pe cap, exclamă: «Capelmaistre, să păşim agale şi vom ajunge tocmai când vor suna *ad conventum*, *conventuales*[114], cu alte cuvinte când preacinstitul abate se aşază la masă.»

Îţi închipui uşor, maestre, că n-aveam nimic de spus împotriva propunerii voiosului *pater* Hilarius, căci nu putea decât să-mi convină să mă duc într-un loc, pe care-l socoteam a fi un adăpost minunat din atâtea puncte de vedere.

Păşeam fără grabă, vorbind despre unele şi altele, şi am ajuns, aşa cum dorise *pater* Hilarius, tocmai când clopotul abaţiei vestea ora mesei.

Pentru a curma din capul locului orice fel de întrebări, *pater* Hilarius îi spuse abatelui că, aflând întâmplător că eram la Sieghartsweiler, renunţase să mai meargă după compoziţii muzicale la mănăstirea Toţi Sfinţii, găsind mai nimerit să aducă un compozitor, care poartă în el un nesecat depozit de muzică.

Abatele Chrysostomus (mi se pare că ţi-am mai povestit multe despre dânsul) m-a primit cu acea bucurie sinceră, de care sunt în stare numai oamenii cu adevărat buni, şi a lăudat hotărârea luată de *pater* Hilarius.

Aş vrea să mă vezi, maestre Abraham, metamorfozai într-un călugăr benedictin în toată regula, şezând într-o odaie înaltă şi spaţioasă din clădirea principală a abaţiei şi scriind de zor imnuri şi cântări de vecernie; ba chiar îmi însemnez, printre picături, idei pentru o *missă* solemnă. În jurul meu se adună copiii din cor şi fraţii care cântă din gură sau din instrumente; fac repetiţii cu ei, dirijez în cafasul bisericii. Mă simt atât de înmormântat în această singurătate, încât m-aş putea asemăna pe drept cuvânt cu

114 La trapeză, cei ce fac parte din trapeză (lat.)

Tartini care, temându-se de răzbunarea cardinalului Cornaro, s-a ascuns la mănăstirea minoriţilor din Assisi, unde după mulţi ani l-a descoperit un prieten din Padova; acesta aflându-se în biserică, a privit spre cor tocmai când o pală de vânt dăduse o clipă la o parte perdeaua ce acoperea orchestra… Şi dumitale ţi s-ar fi putut întâmpla, maestre, acelaşi lucru ca şi acelui locuitor din Padova, dar oricum trebuia să-ţi spun unde mă aflu, căci altfel ţi-ai fi putut închipui cine ştie ce despre mine. Poate că s-a găsit pălăria mea şi lumea se întreabă ce a devenit capul?… Maestre! Sufletul meu a aflat o pace deosebit de binefăcătoare; oare aici mi-este scris să arunc ancora? Mai deunăzi, plimbându-mă pe malul iazului din grădina abaţiei, mi-am zărit în apă imaginea, mergând alături de mine. Mi-am spus: «Omul acela, care păşeşte colo jos alături de mine, e un om senin şi cuminte. Nu mai rătăceşte ca un zănatec prin spaţii vagi şi infinite, ci îşi urmează neabătut calea aleasă. Şi ce noroc pentru mine că omul acela sunt chiar eu»… Odată, dintr-un alt lac, mă privise un alt *alter ego* al meu… Dar destul, să nu mai vorbim despre toate astea. Maestre, nu-mi menţiona niciun nume, nu-mi povesti nimic, nici nu-mi spune măcar pe cine am străpuns. În schimb, scrie-mi mult despre dumneata… Fraţii au venit la repetiţie, deci îmi închei capitolul de istorie, şi, totodată scrisoarea. Rămâi cu bine, maestre şi nu mă uita etc etc…”

Plimbându-se singur prin aleile depărtate şi părăginite ale parcului, maestrul Abraham medita la soarta prietenului său iubit şi la împrejurarea că, aproape îndată după ce l-a regăsit, l-a pierdut din nou. În mintea lui se revedea pe sine şi pe copilul Johannes la Gonionesmuhl; aşezat la pianul bătrânului unchi, copilul lovea clapele cu o privire mândră şi cu o putere aproape bărbătească, studiind cele mai grele sonate ale lui Sebastián Bach; drept răsplată maestrul îi vira pe ascuns un cornet cu bomboane în buzunar… I se părea că toate acestea s-au petrecut numai cu câteva zile în urmă şi era foarte mirat că băieţaşul nu era altul decât Kreisler, al cărui destin

părea împletit cu jocul capricios şi ciudat al unor întâmplări misterioase. Dar tot gândindu-se la acele timpuri trecute şi la prezentul atât de fatal, îi răsări înaintea ochilor imaginea propriei sale vieţi.

Tatăl lui, un om sever şi voluntar, îl făcuse aproape cu de-a sila să îmbrăţişeze arta construirii orgilor, care pentru el era o meserie simplă şi fără multă fineţe. Nu îngăduia să se apuce de construirea orgilor, decât unui meşter desăvârşit, de aceea toţi ucenicii lui trebuiau să devină întâi tâmplari şi tinichigii pricepuţi, şi abia după aceea erau admişi la construirea mecanismului interior. Toată grija bătrânului era precizia, durabilitatea şi buna funcţionare a instrumentului; n-avea nicio înţelegere pentru muzicalitate şi pentru ton şi, ciudat lucru, tocmai acest defect se reflecta şi în oraşele construite de el, cărora li se reproşa pe drept cuvânt sunetul lor aspru şi strident. Pe deasupra, bătrânul mai era stăpânit şi de patima diferitelor jucării puerile şi din vremi de mult perimate. Astfel, la una din orgile sale a adăugat două figuri reprezentând pe regii David şi Solomon care, în timpul cântecului, îşi roteau plini de mirare capetele. Nu era orgă care să nu fie împodobită cu îngeri ce suflau din trâmbiţe, loveau în timpane, băteau tactul, sau de cocoşi care dădeau din aripi şi cântau etc. De multe ori, Abraham nu putea evita bătăile, meritate sau nemeritate, şi nici să-i stoarcă bătrânului vreun semn de bucurie părintească, decât născocind vreo jucărie nouă pentru orga în construcţie – bunăoară un „cucurigu” mai strident al cocoşului, sau altele de felul acesta. Abraham aştepta c-o nerăbdare plină de teamă clipa când, potrivit obiceiului breslelor, avea să pornească în drumeţie. În sfârşit, sosi şi acest moment – şi Abraham părăsi casa părintească, pentru a nu se mai întoarce niciodată acolo.

400

În cursul acelei drumeţii, pe care o făcea în tovărăşia altor calfe, dintre care cei mai mulţi erau nişte flăcăi desfrânaţi şi grosolani, ajunse la abaţia Sfântului Blasius, din Schwarzwald, şi acolo auzi vestita orgă a bătrânului

Johann Andreas Silbermann. Sunetele pline şi rotunde ale acelui instrument revărsară pentru întâia oară farmecul armoniei în sufletul lui; se simţi dus în altă lume şi, din clipa aceea, îndrăgi cu pasiune o artă, pe care până atunci o practicase cu atâta dezgust. Totodată întreaga lui viaţă dinainte şi mediul în care şi-o petrecuse i se arătară atât de nedemne, încât se străduí din răsputeri să se smulgă din mocirla în care i se părea că s-a cufundat. Inteligenţa lui înnăscută şi capacitatea de a pricepe repede lucrurile l-au ajutat să-şi formeze cil paşi de gigant o solidă cultură ştiinţifică; totuşi, simţea adesea apăsându-l ca nişte lanţuri grele educaţia lui anterioară şi viaţa trivială pe care o dusese... Legătura cu Chiara, acea fiinţă ciudată şi misterioasă, a fost cel de al doilea punct luminos din existenţa lui; astfel, cele două elemente – trezirea simţului armoniei şi dragostea Chiarei – au dat naştere acelui dualism poetic al sufletului lui, care exercita o acţiune binefăcătoare asupra firii sale necioplite, dar viguroase. Foarte curând, după ce s-a smuls din hanurile şi cârciumile unde, în norii de fum de tutun, răsunau cântece deocheate, întâmplarea, sau mai bine zis priceperea lui de a face jucării mecanice, cărora (după cum stimatul cititor a şi avui prilejul să constate) ştia să le dea o aparenţă de mister, l-a adus pe tânărul Abraham într-un mediu care însemna pentru el o lume cu totul nouă. Rămânând totdeauna un străin, s-a priceput totuşi să se menţină în acea lume, cultivind tonul categoric cu care îl înzestrase natura. Acest ton a devenit cu timpul tot mai răspicat şi, întrucât nu era tonul unui bădăran, ci se întemeia pe bunul-simţ, pe o judecată sănătoasă şi pe ironia care izvora din aceasta, nu e de mirare că, acolo unde tânărul n-a izbutit decât să se menţină şi să fie tolerat, adultul inspira respect, ca unul ce reprezenta un principiu de temut. Nimic nu-i mai uşor decât să te impui faţă de anumite persoane „distinse" care, oricum, sunt întotdeauna mai prejos de părerea pe care ai putea-o avea despre ele. Tocmai la aceasta se gândea maestrul Abraham când, după plimbarea prin parc, se întoarse la pavilionul de pescuit,

unde izbucni într-un hohot de râs zgomotos care-l făcu să se simtă mai bine.

Sentimentul de adâncă melancolie, oare nu-i stătea de loc în fire, i-l provocaseră amintirile atât de vii despre abaţia Sfântului Blasius şi despre Chiara. „De ce acum îmi sângerează atât de des rana, pe care o socoteam de mult cicatrizată? se întrebă el. De ce mă las pradă unor visări deşarte când ar trebui să intervin în mod activ într-o maşinărie pe care un duh rău pare s-o conducă anapoda?”… La gândul că preocupările lui cele mai personale sunt ameninţate de o primejdie neştiută nici de el, maestrul fusese cuprins de teamă, dar, aducându-şi aminte, după cum am spus, de anumite persoane „distinse”, îi veni să râdă şi se simţi îndată liniştit.

Bătrânul intră în pavilion ca să citească scrisoarea lui Kreisler.

În vremea asta, la castelul princiar se petreceau unele lucruri vrednice de uimire.

— Extraordinar! striga medicul curţii. Asta întrece orice practică, orice experienţă!

— Aşa şi trebuia să se întâmple, spunea prinţesa-mamă. Şi prin urmare prinţesa Hedwiga nu este compromisă.

Iar prinţul Irenaus:

— Am interzis categoric acest lucru. Dar această *crapule27*, măgarii ăştia de servitori, parcă n-ar avea urechi. Maestrul-pădurar trebuie să aibă grijă ca de aci înainte prinţul să nu mai poată pune mina pe pulbere!

În acelaşi timp, doamna Benzon exclamă:

— Slavă Domnului, e salvată!

Prinţesa Hedwiga privea pe fereastra camerei ei de culcare, făcând rar câte un acord la chitara pe care Kreisler o aruncase supărat şi pe care o primise după aceea din nou din mâinile Juliei, sfinţită, după cum spusese el. Pe sofa sta prinţul Ignatius, plângând şi văicărindu-se:

— Mă doare, mă doare!

Lângă el, Julia curăţa cu hărnicie nişte cartofi pe care îi arunca apoi într-un mic vas de argint.

Toate acestea erau în legătură cu un eveniment pe care, medicul l-a numit pe drept cuvânt extraordinar şi întrecând orice practică. După cum stimatul cititor a avut în mai multe rânduri prilejul să afle până acum, prinţul Ignatius îşi păstrase nevinovatul gust de joacă şi fericita candoare a unui copil de şase ani. Printre celelalte jucării pe care le avea, era şi un tun mititel, turnat din metal, care constituia distracţia lui favorită dar de care nu se putea folosi decât foarte rar, întrucât mai era nevoie şi de multe alte lucruri, care nu se aflau întotdeauna la îndemână, cum ar fi, de pildă câteva grăunţe de pulbere, nişte alice mari şi o păsărică. Când izbutea să le strângă pe toate la un loc, prinţul Ignatius îşi punea oastea să mărşăluiască şi judeca păsărică în faţa unei curţi marţiale, pentru un complot urzit în ţara pierdută a prinţului-tată. Apoi încărca tunul şi executa păsărică, pe care o lega întâi de un sfeşnic şi-i desena pe piept o inimioară neagră. Execuţia nu reuşea însă întotdeauna, aşa că pedeapsa meritată a celui vinovat de înaltă trădare trebuia desăvârşită cu ajutorul unui briceag.

402

Fritz, băieţaşul grădinarului, în vârstă de zece ani. Îi adusese prinţului un pietroşel de toată frumuseţea, pentru care primise răsplată, ca de obicei o coroană. Prinţul se furişase îndată în sala de vânătoare – vânătorii erau tocmai plecaţi – şi găsise fără greutate săculeţul cu alice şi cornul cu pulbere, procurându-şi astfel muniţiile necesare. Tocmai se pregătea să înceapă execuţia, care se cerea făcută de mare urgenţă, întrucât pietroşelul rebel ciripea gălăgios şi se străduia din răsputeri să evadeze, când se gândi că prinţesa Hedwiga, care devenise acum atât de cuminte, nu-i va refuza plăcerea de a asista la pedeapsa capitală a micului vinovat de înaltă trădare. Prin urmare, luă la subsuoară cutia în care se afla oastea, ţinând în cealaltă mână păsărică, şi pentru că acest lucru îi fusese interzis de tatăl său, se furişă tiptil-tiptil în dormitorul Hedwigăi pe care o găsi zăcând pe pat îmbrăcată, în starea aceea de catalepsie. Este regretabil şi, după cum vom vedea

numaidecât, totodată binevenit faptul că tocmai atunci camerista o lăsase singură pe prinţesă.

Fără a mai sta mult pe gânduri, prinţul Ignatius legă păsărică de un sfeşnic, îşi alinie toată oastea şi încarcă tunul, după care o ridică pe prinţesă din pat şi o puse să se apropie de masă, explicându-i că ea va fi generalul comandant de oaste, iar *el* va fi prinţul-suveran şi, pe lângă aceasta, va aprinde focul artileriei care-l va omorî pe rebel… Prisosul de muniţii i-a fost fatal prinţului căci, nu numai că a pus o încărcătură prea mare în tun, ci a mai vărsat pulbere şi în jurul lui, pe masă. În clipa când a aprins fitilul, s-a auzit o bubuitură neobişnuită şi pulberea împrăştiată a făcut şi ea explozie, arzându-i mâna atât de tare, încât prinţul a scos un ţipăt puternic şi n-a observat că în momentul exploziei prinţesa se prăbuşise la pământ. Detunătura a răsunat tare pe coridoare şi toată lumea s-a năpustit în odaie, presimţind o nenorocire; până şi prinţul şi prinţesa, uitând în spaima lor de orice etichetă, s-au îmbulzit pe uşă împreună cu servitorimea. Cameristele au ridicat-o pe prinţesă şi au dus-o înapoi pe pat. A fost chemat în grabă medicul curţii şi chirurgul. Zărind lucrurile de pe masă, prinţul Irenaus şi-a dat seama îndată ce s-a petrecut şi cu ochii scânteind de mânie i s-a adresat prinţului Ignatius, care nu înceta să ţipe şi să se văicărească:

— Uite, vezi, Ignaz! Iată unde te duc jocurile stupide şi copilăreşti. Spune să le ungă cu alifie şi nu mai urla ca un golan de pe stradă!… Ai merita să fii bătut cu nişte vergi la po…

Buzele îi tremurau atât de tare, încât cuvintele lui deveniră nedesluşite. Cu un aer maiestuos părăsi încăperea. Servitorimea fu cuprinsă de o groază de nedescris, căci era a treia oară când prinţul Irenaus îi spunea prinţului „tu” şi „Ignaz”, şi de fiecare dată aceasta fusese o dovadă a unei furii sălbatice, cu greu stăpânite.

Când medicul curţii declară că criza se declanşase şi că spera ca starea gravă a prinţesei să treacă în curând, însănătoşindu-se pe deplin, prinţesa-mamă rosti cu mai

puţină emoţie decât ar fi fost de aşteptat:

— *Dieu soit loue*! *28* Să mă ţineţi la curent.

În schimb, pe prinţul Ignatius, care tot mai plângea, îl îmbrăţişa cu duioşie şi-l mângâie cu vorbe blânde, după care îl urmă pe prinţul Irenaus.

În vremea aceasta sosi la castel doamna Benzon, care venea împreună cu Julia s-o vadă pe biata Hedwiga. Cum auzi ce s-a întâmplat, urcă în grabă în odaia prinţesei, căzu în genunchi lângă pat şi-i luă mâna, privind-o adânc în ochi, în timp ce Julia vărsa lacrimi fierbinţi, închipuindu-şi că scumpa ei prietenă este pe moarte. Deodată Hedwiga suspină adânc şi rosti eu o voce surdă, abia auzită:

— A murit?

Prinţul Ignatius se opri îndată din plâns, cu toate că arsura îl durea, şi-i răspunse râzând şi chicotind de bucurii că execuţia i-a reuşit.

— Da, da, surioară prinţesă a murit de tot, împuşcat drept în inimă.

— Da, răspunse prinţesa, închizând din nou ochii. Da. ştiu. Am văzut picătura de sânge care s-a scurs din inima lui şi mi-a căzut pe piept. Eu m-am prefăcut în cristal şi numai picătura trăia în cadavrul meu.

— Hedwiga, începu doamna consilier încet şi blând. Treziţi-vă din visele astea urâte. Nu mă recunoaşteţi?

Prinţesa făcu un gest slab eu mâna, ca şi cum ar fi vrut să fie lăsată singură. Doamna Benzon continuă însă:

— Hedwiga, Julia e aici.

Pe chipul Hedwigăi flutură un zâmbet. Julia se plecă asupra ei şi-i sărută uşor buzele palide. Prinţesa şopti abia desluşit:

— Acum a trecut tot, simt că peste câteva minute îmi voi recăpăta puterile.

Până acum nimeni nu se preocupase de micul vinovat de înaltă trădare, care zăcea pe masă cu pieptul sfâşiat. Julia îl zări şi în aceeaşi clipă îşi dădu seama că prinţul Ignatius se apucase iar de jocurile lui dezgustătoare.

— Alteţă, îi spuse ea, în timp ce obrajii i se aprinseră

ca focul, alteţă, ce v-a făcut biata păsărică de-aţi omorât-o fără milă? E un joc stupid şi crud. Mi-aţi făgăduit de mult să nu mai făptuiţi aşa ceva, dar văd că nu v-aţi ţinut de cuvânt. Să ştiţi că, dacă se mai întâmplă o dată, n-am să mai înşir în ordine ceştile dumneavoastră, nici n-am să mai învăţ păpuşile să vorbească şi nici…

— Nu te supăra, domnişoară Julia! scânci prinţul Ignatius. A fost o secătură pestriţă, care a tăiat pe furiş pulpanele de la tunicile soldaţilor şi pe deasupra a urzit şi o rebeliune. Au, ce mă doare, ce mă doare!

Doamna consilier Benzon se uită la prinţ şi la Julia cu un zâmbet ciudat:

— Câtă văicăreală pentru câteva degete arse! E drept că şi doctorul-chirurg nu mai sfârşeşte cu pregătirea alifiei aceleia. Dar cred că un leac băbesc vulgar poate ajuta şi unui nobil. Să se aducă repede nişte cartofi cruzi!

Şi se îndreptă spre uşă, dar deodată se opri, ca şi când i-ar fi venit ceva în gând, se întoarse şi, îmbrăţişând-o şi sărutând-o pe frunte, pe Julia, şopti:

— Tu eşti copila mea dragă şi vei fi întotdeauna *mimai* ceea ce trebuie să fii. Însă fereşte-te de nebuni excentrici şi nu-ţi pleca urechea la vraja funestă a cuvintelor lor pline de ispită!

Mai aruncă o privire cercetătoare spre prinţesă, care părea că dormitează liniştită, şi părăsi camera.

Chirurgul intră ţinând în mână un plasture uriaş, jurând solemn că a aşteptat mult timp în camera prinţului, intincit nu şi l-a putut închipui în dormitorul prinţesei…

Tocmai se pregătea să-i pună prinţului Ignatius plasturele, când camerista, ducând pe o laviţă de argint câţiva cartofi mari, îi tăie drumul, asigurându-l că, la arsuri, cartofii cojiţi sunt cel mai bun leac. Julia interveni, luându-i tava din mână.

— Iar eu am să pregătesc personal plasturele pentru prinţişorul meu.

— Dumnezeule! se sperie chirurgul. Dar gândiţi-vă şi dumneavoastră, alteţă… e cu putinţă oare… un leac băbesc pentru un nobil prinţ! Arta, numai arta, poate să ajute aici.

Vru să se apropie iarăşi de prinţ; acesta însă se dădu în lături, ţipând:

— Pleacă, pleacă de aici! Domnişoara Julia să-mi pregătească plasturele! Arta să se care de aici!

Arta ieşi, împreună cu plasturele pregătit cu atâta pricepere, aruncând priviri veninoase cameristei.

Julia o auzea pe prinţesă respirând din ce în ce mai puternic, dar rămase uimită când…

(M.r.p.) … adormii. M-am tot perpelit în culcuşul meu, căutând o poziţie mai la-ndemână. Când mă întindeam cât eram de lung; când mă făceam ghem, cu capul sprijinit pe lăbuţele mele moi şi înfăşurându-mă frumos cu coada, în aşa fel, încât să-mi acopăr ochii; când mă trânteam pe o coastă, cu labele întinse înainte şi cu coada atârnând indiferentă şi imobilă din culcuş. Toate, toate erau zadarnice! Ideile şi noţiunile deveneau tot mai confuze până ce, în sfârşit, am căzut în acea stare de delir care nu poate fi numită somn, ci mai degrabă o luptă între somn şi veghe, după cum susţin pe drept cuvânt, Moritz, Davidson, Nudow Tiedemann, Wienholt, Reil, Schubert, Kluge şi alţi autori fiziologi, care au scris despre somn şi vis şi pe care eu nu i-am citit.

Camera maestrului era inundată de lumina puternică a soarelui când m-am trezit din acest delir, din această luptă între somn şi veghe, revenind la starea conştientă. Dar, ce trezire! ce conştientă!… O, tu, pui de motan, care citeşti aceste rânduri, ciuleşte-ţi urechile şi citeşte-le cu multă atenţie, ca morala lor să nu-ţi scape!… Ia bine aminte la cele ce-ţi voi spune despre starea aceasta, a cărei indicibilă tristeţe n-o pot zugrăvi decât în culori prea palide!… Ia bine aminte, repet, şi cântăreşte-ţi bine puterile, înainte de a gusta pentru întâia oară împunş pisicesc într-o adunare de pisici bursi. Bea cu măsură, iar dacă ţi se va reproşa acest lucru, pomeneşte de mine şi de experienţa mea; motanul Murr să fie autoritatea pe care să te sprijini şi pe care, sper, toată lumea o va recunoaşte şi preţui.

Deci, în primul rând în ceea ce priveşte starea mea fizică, nu numai că mă simţeam groaznic de rău şi complet, vlăguit, ci – un lucru care-mi pricinuia suferinţe deosebit de mari – stomacul meu ridica nişte pretenţii nesăbuite şi anormale, pretenţii care, tocmai datorită caracterului lor anormal, nu puteau fi satisfăcute, stârnind doar o agitaţie lăuntrică, pe cât de violentă pe atât de inutilă, şi la care participau chiar şi ganglionii respectivi, tremurând şi vibrând morbid, sfâşiaţi de lupta neîncetată între a vrea şi a nu putea. Era dezgustător!

Dar poate chiar şi mai insuportabilă era tulburarea psihică, împreună cu un regret amar şi pocăinţă pentru cele întâmplate în ajun – lucru pe care, de altfel, nu-l puteam socoti condamnabil – sufletul mi se umplu de o totală indiferenţă pentru toate plăcerile lumeşti! Dispreţuiam toate bunurile pământeşti, toate darurile naturii, înţelepciunea, inteligenţa, spiritul etc. Cei mai mari filosofi şi cei mai talentaţi poeţi mi se păreau păpuşi de bâlci. Dar lucrul cel mai grav era că acest dispreţ se extindea chiar asupra propriei mele persoane. Mi se părea că nu sunt decât un banal vânător de şoareci! Nimic nu putea fi mai deprimant. Gândul că o mare nenorocire se abătuse asupra mea, că, în general, tot pământul nu este decât o vale a plângerii, mă cufunda într-o durere distrugătoare. Am închis ochii şi am început să plâng amarnic!

— Ai făcut-o lată, Murr, şi acum te simţi prost!… De, aşa se întâmplă!… Culcă-te şi dormi bine, băiete, că o să-ţi treacă! exclamă maestrul văzând că nu m-am atins de gustarea de dimineaţă şi am scos câteva gemete de durere.

Maestrul!… O, Doamne! Habar n-avea; nu-mi cunoştea suferinţele!… El nu bănuia ce influenţă poate să aibă tovărăşia burşilor şi *punşul* pisicesc, asupra unui suflet sensibil!…

Cred că se făcuse amiază, iar eu nu mă mişcasem încă din culcuş când, deodată, în faţa mea a răsărit fratele Mucius, care se strecurase în odaie prin nu ştiu ce minune. M-am plâns lui de starea nenorocită în care mă aflam dar,

în loc să mă compătimească şi să mă consoleze, aşa cum speram, a izbucnit într-un imens hohot de râs, exclamând:

— Ha-ha-ha, frate Murr! Nu e decât o criză, e trecerea de la starea nedemnă de copilărie filistină la demnitatea de burs, iar tu îţi închipui că eşti bolnav şi nenorocit. Nu eşti încă deprins cu nobilele chefuri studenţeşti. Dar fă-mi plăcerea să-ţi ţii gura şi nu cumva să te plângi maestrului de suferinţele tale. Specia noastră e şi aşa destul de compromisă din pricina acestei boli aparente; clevetitorul neam al oamenilor i-a dat o denumire care face aluzie la noi[115], şi pe care nu vreau s-o repet. Ia-ţi inima-n dinţi şi vino cu mine. Aerul curat o să-ţi priască. De altfel, primul lucru pe care trebuie să-l întreprinzi este să te dregi după beţie. Haide, vino, ai să vezi singur ce înseamnă asta!

De când mă salvase din mlaştina filistinismului, fratele Muci tis exercita asupra mea o autoritate absolută; trebuia să fac tot ce spunea el. M-am ridicat anevoie în picioare şi m-am întins, atât cât îmi îngăduiau mădularele mele înţepenite, apoi l-am urmat pe credinciosul meu frate pe acoperiş. Ne-am plimbat de câteva ori încolo şi încoace şi, într-adevăr, m-am simţit mai bine şi înviorat. După aceea fratele Mucius m-a dus după coşul casei unde, vrând-nevrând, a trebuit să dau pe gât vreo două-trei păhărele de saramură de scrumbie. Asta era dresul de care-mi vorbise Mucius. (). efectul acestui tratament a fost mai minunat decât o minune! Ce să mai spun? Pretenţiile anormale ale stomacului se potoliră, rumoarea din el amuţi, iar sistemul ganglionar se linişti; viaţa îmi părea iarăşi frumoasă, preţuiam din nou bunurile pământeşti, ştiinţa, înţelepciunea, inteligenţa, spiritul etc. Eram din nou eu însumi, neîntrecutul motan Murr! O, natură, natură! E cu putinţă oare ca doar câteva picături absorbite de un motan uşuratic într-o clipă de elan nestăpânit să provoace o răzvrătire împotriva ta, împotriva principiului binefăcător pe care l-ai sădit în sufletul lui cu o dragoste

115 Joc de cuvinte intraductibil. Katzenjammer (germ.) înseamnă „stare de mahmureală".

de mamă şi care are menirea să-l convingă că lumea aceasta, cu luate bucuriile ei, precum peştele prăjit, oasele de pui. fiertura de lapte şi aşa mai departe este cea mai bună, iar el este lucrul cel mai bun în ea. căci bucuriile ei au fost create anume pentru dânsul?[116] Dar (şi un molan filosof recunoaşte acest lucru, ce conţine o adâncă înţelepciune), acea stare lamentabilă nu este decât contraponderea care pune în mişcare reacţia necesară progresului ulterior în cadrul determinărilor existenţei, aşa că ea (adică starea lamentabilă), îşi are rădăcinile în gândirea universului etern. Dregeţi-vă, tineri motani, şi mângâiaţi-vă cu această tează filozofico-experimentală a savantului vostru tovarăş, atât de ager la minte.

408

Este de-ajuns să spun că o bucată de vreme am dus o viaţă studenţească plină de voie bună pe acoperişurile din preajmă, în tovărăşia lui Mucius şi a altor cinstiţi şi bravi tineri albi, galbeni sau vărgaţi. Vreau să trec la un eveniment mai de seamă din viaţa mea, eveniment care nu a rămas fără urmări.

O dată, la căderea nopţii, tocmai când mergeam cu Mucius sub razele strălucitoare ale lunii la o beţie organizată de băieţi, m-am întâlnit cu trădătorul acela negru-cenuşiu-galben care mi-o furase pe Mismis. E de la sine înţeles că am tresărit puţin la vederea odiosului rival, în faţa căruia fusesem silit să cedez în chip atât de ruşinos. El a trecut însă pe lângă mine, aproape atingându-mă, fără să mă salute şi am avut impresia că a zâmbit ironic, plin de sentimentul superiorităţii ce o dobândise asupra mea. Mi-am amintit de Mismis şi de bătaia pe care o mâncasem; sângele îmi clocotea în vine! Mucius a observat frământarea mea şi când îi împărtăşii impresia pe care am avut-o, îmi vorbi astfel: – Ai dreptate, frate Murr. Tipul avea o mutră obraznică; e limpede că a vrut să te insulte. Dar, lasă că aflăm noi îndată cum stau lucrurile. Dacă nu

116 Aluzie umoristică la filozofia lui Gottfried Willhelm Leibniz (1646—1716), care a spus despre lumea noastră că este cea mai bună dintre cele posibile.

mă înşel, filistinul ăsta pestriţ are o mică aventură amoroasă pe aici, prin cartier, îl văd în fiecare seară cum dă târcoale în jurul acoperişului. Să aşteptăm puţin, poate că acest domnişor se întoarce şi atunci o să aflăm şi restul.

Într-adevăr, n-a trecut multă vreme şi l-am zărit pe pestriţ întorcându-se semeţ şi musurându-mă încă de departe cu o privire dispreţuitoare. I-am ieşit curajos înainte şi am trecut atât de aproape unul de altul, încât cozile noastre s-au atins, fără prea multă delicateţă. Îndată m-am oprit şi, întorcându-mă spre el, i-am spus cu glas ferm:

— Mi-au!

S-a oprit şi el şi, întorcându-se la rândul lui spre mine, mi-a răspuns sfidător: – Mi-au!

Apoi ne-am văzut fiecare de drum.

— Te-a insultat! a exclamat Mucius, indignat la culme. Mâine am să-i cer socoteală obrazniculuiaceluia pestriţ!

A doua zi Mucius s-a dus la el şi l-a întrebat, în numele meu, dacă mi-a atins coada. Celălalt mi-a trimis răspuns că mi-a atins coada. La care eu i-am trimis la rândul meu răspuns că, întrucât mi-a atins coada, trebuie să consider acest lucru drept insultă. La care el, că pot s-o iau cum vreau. La care eu, că o iau drept insultă. La care el, că eu nu sunt în stare să înţeleg ce înseamnă o insultă. La care eu, că înţeleg foarte bine şi chiar mai bine decât el. La care el, că nu s-ar osteni să insulte pe unul ca mine. La care eu repet că mă consider insultat. La care el răspunde că sunt un idiot. La care eu, ca să păstrez avantajul, îi trimit răspuns că, dacă sunt un idiot, atunci el e o scârbă de şpiţ! După care a urmat provocarea la duel.

(*Glosă marginală a editorului*. O, Murr, motanul meu! Ori noţiunea de onoare nu s-a schimbat de loc de la Shakespeare încoace, ori te-am prins cu o minciună literară! Adică, o minciună care are menirea să dea mai mult patos şi mai mare strălucire întâmplării pe care o povesteşti. Nu crezi că felul în care aţi ajuns la duelul cu individul acela pestriţ este o parodie evidentă la minciuna

de şapte ori respinsă a lui Tocilă din *Cum vă place*? Nu-i aşa că în descrierea aşa-zisei provocări la duel regăsesc toate gradaţiile de la „răspunsul curtenitor” la „gluma cuviincioasă”, de la „răspunsul grosolan” fi „înfruntarea curajoasă” la „împotrivirea vrăjmaşă”? Şi crezi că mai poţi scăpa de ruşine, pentru că în loc de „minciuna de circumstanţă” şi de „minciuna directă”, tu închei cu câteva înjurături? Murr, motanul meu! Recenzenţii se vor năpusti asupra ta; dar, cel puţin, ai demonstrat că l-ai citit pe Shakespeare în mod inteligent şi cu folos, şi asta scuză multe.)

410

Drept să spun, am cam băgat-o pe mânecă primind provocarea la duel; acesta urma să aibă loc cu ghearele. Mi-am adus aminte de bătaia pe care am mâncat-o de la trădătorul acela pestriţ, când l-am atacat, împins de gelozie şi de setea de răzbunare, şi regretam avantajul pe care-l obţinusem în dispută cu ajutorul prietenului meu Mucius. Dânsul a observat probabil că, la citirea sângerosului bileţel, m-am îngălbenit şi şi-a dat seama de starea mea sufletească.

— Frate Murr, mi-a zis el, am impresia că primul duci la care trebuie să faci faţă te-a cam impresionat.

N-am pregetat să-mi deschid inima în faţa prietenului meu, mărturisindu-i motivul care mi-a zdruncinat curajul.

— O, frate! O, iubite frate Murr! mi-a spus Mucius. Uiţi, că atunci când derbedeul acesta obraznic ţi-a tras o bătaie într-un fel atât de josnic, tu nu erai decât un boboc; pe câtă vreme azi eşti un burs în toată puterea cuvântului. Şi apoi, lupta ta cu pestriţul n-a fost un duel adevărat după toate regulile, nici măcar o simplă *rencontre31*, ci doar o încăierare filistină, mai prejos de demnitatea oricărui motan-burş. Notează-ţi bine, frate Murr, că omul, invidios de talentele noastre excepţionale, ne învinuieşte că am avea predilecţia să ne batem într-un fel dezonorant şi injurios; iar când asemenea lucru se întâmplă la specia lui, el foloseşte termenul dispreţuitor de „încăierare de pisici”. Măcar din pricina asta. orice motan adevărat, care are

simţul onoarei şi ţine la bunele maniere, se va feri şi trebuie să se ferească de o asemenea *rencontre*. Procedând astfel, îl va face de ruşine pe om, care, în anumite împrejurări, este înclinat să bată şi să fie bătut. Aşadar, iubite frate, lasă deoparte orice teamă şi sfială. Sus inima, şi fii convins că te vei răzbuna pentru toate jignirile pe care le-ai primit din partea fantelui ăstuia pestriţ, într-un duel după toate regulile, şi că ai să-l aranjezi cu ghearele tale în aşa fel, încât o bună bucată de vreme va fi nevoit să renunţe la amorurile lui tâmpite şi la purtările lui obraznice. Dar, stai puţin! Acum încep să-mi dau seama că, după cele ce s-au întâmplat între voi, duelul cu gheara nu poate da satisfacţia necesară şi că trebuie să vă bateţi într-un mod mai serios, deci cu dinţii. Să vedem ce părere au *bursii*.

În faţa adunării burşilor, Mucius expuse, într-un discurs excelent, cazul dintre mine şi pestriţul acela. Toată lumea se declară de acord cu oratorul, aşa că i-am trimis prin Mucius vorbă că accept într-adevăr provocarea; dar că, ţinând seama de gravitatea insultei pe care o primisem, nu pot să mă-nvoiesc să mă bat altfel decât cu dinţii. Pestriţul încercă să obiecteze, pretextând că ar avea dinţii tociţi şi aşa mai departe, dar Mucius îi arătă, în felul lui serios şi ferm, că aici nu poate fi vorba decât de un duel hotărâtor cu dinţii. Iar când mai adăugă că, dacă refuză, o să-i rămână porecla de „şpiţ scârbos”, pestriţul primi în sfârşit să ne batem cu dinţii.

Veni şi noaptea în care trebuia să aibă loc duelul. La ora hotărâtă m-am prezentat împreună eu Mucius pe acoperişul casei care se afla la marginea cartierului. Curând apăru şi adversarul însoţit de un motan impozant, care era şi mai pestriţ şi avea o expresie chiar mai obraznică şi mai nesuferită decât rivalul meu. După cum am putut presupune, era martorul lui. Amândoi, participaseră la mai multe campanii ca tovarăşi de arme şi tot amândoi luaseră parte şi la cucerirea hambarului, pentru care pestriţul primise ordinul „Slăninii prăjite”. Afară de asta, după cum am aflat mai târziu, datorită

iniţiativei precautului şi prevăzătorului Mucius, era de faţă şi o pisicuţă cenuşie, care se pricepea minunat la chirurgie, ştiind să îngrijească cele mai grave şi mai primejdioase răni, vindecându-le în foarte scurt timp. S-a stabilit ca duelul să se facă în trei sărituri şi după a treia săritură, dacă nu s-a întâmplat nimic decisiv, să se discute dacă duelul mai trebuie continuat cu alte sărituri, sau dacă incidentul trebuie considerat lichidat. Martorii au măsurat distanţa cu pasul şi ne-am aşezat în poziţie. Conform obiceiului, martorii au scos un urlet înfiorător şi noi am sărit unul asupra celuilalt.

În clipa când mă pregăteam să-l înşfac pe adversar, el m-a apucat de urechea dreaptă, pe care mi-a sfâşiat-o în asemenea hal, încât, fără voie, am ţipat din răsputeri.

— Despărţiţi-vă! a strigat Mucius.

Pestriţul mi-a dat drumul şi ne-am reluat iarăşi poziţiile. Alt urlet al martorilor, altă săritură. Acum eram sigur că-l voi putea apuca mai bine pe adversar, dar trădătorul s-a eschivat şi m-a muscal de laba stingă, din care a început să curgă sânge.

— Despărţiţi-vă! a strigat Mucius a doua oară.

— Oarecum, chestiunea s-a rezolvat, nu s-a adresat martorul adversarului. Din pricina rănii grave pe care aţi primit-o la labă, sunteţi *hors de combat32*, stimate domn.

Dar furia care clocotea în mine mă împiedica să simt vreo durere şi i-am răspuns că la a treia săritură se va vedea în ce măsură mi-au slăbit puterile şi întrucât chestiunea trebuie sau nu să fie considerată rezolvată.

— Bine, mi-a răspuns martorul, râzând sarcastic; dacă ţineţi cu tot dinadinsul să căderi răpus de laba adversarului dumneavoastră, care vă este superior, fie precum doriţi!

Dar Mucius m-a bătut pe umăr, îmbărbătându-mă.

— Curaj, curaj, frate Murr! Un burs adevărat nu ia în seamă o zgârietură ca asta! Ţine-te bine!

Al treilea urlet al martorilor, al treilea salt! Cu toate că eram furios, am observat totuşi un şiretlic al adversarului meu, care, la fiecare atac, făcea un mic salt în

lături, şi de aceea eu nu-l nimeream, pe câtă vreme el mă putea înhăţa în voie. De data aceasta am fost atent şi am sărit şi eu în laturi, astfel că în vreme ce el socotea că mă poate prinde, l-am muşcat de gât atât de tare, încât nici n-a mai putut să ţipe, ci a scos doar nişte gemete.

412

— Despărţiţi-vă! a strigat martorul adversarului meu.

Am sărit îndată înapoi, iar pestriţul s-a prăbuşit în nesimţire, în timp ce sângele îi curgea din belşug din rană. Pisicuţa cenuşie se grăbi să-i dea primele îngrijiri, folosind, pentru a opri sângele, înainte de a aplica pansamentul, un leac băbesc care, după cum m-a asigurat Mucius, îl avea întotdeauna asupra ei. Turnă pe rană un lichid cu care apoi stropi tot corpul adversarului meu leşinat. Lichidul avea un miros puternic şi iute, de unde am dedus că trebuie să fie înzestrat cu un efect din cele mai drastice. Nu era „Archebuzada lui Theden [117]„şi nici „Eau de Cologne”. Mucius mă strânse cu înflăcărare la pieptul lui, spunându-mi: – Frate Murr, ţi-ai apărat onoarea ca un motan destoinic şi inimos… Murr, te vei înălţa pe piscurile tagmei burşilor; nu vei îngădui să-ţi fie pătat numele şi vei fi prezent întotdeauna când onoarea noastră va fi în joc!

Martorul adversarului meu, care până atunci o asistase pe chirurga cenuşie, se apropie de noi şi declară pe un ton semeţ că, în timpul celui de al treilea rond, eu aş fi luptat încălcind regulile. Dar fratele Mucius se puse îndată în poziţie şi declară, cu fulgere în ochi şi cu ghearele scoase, că acela care se va încumeta să afirme asemenea lucru, va avea de-a face cu el, iar chestiunea s-ar putea rezolva chiar acum, pe loc. Martorul socoti că e înţelept să nu mai răspundă şi, luându-l în spinare pe prietenul său rănit, care în răstimp îşi mai revenise puţin, dispăru pe *lucarna* acoperişului. Chirurga cenuşie mă întrebă dacă vreau să-mi îngrijească şi mie rana cu leacul ei. Am refuzat, deşi urechea şi laba mă dureau. Îmbătat de victorie şi de sentimentul că am răzbunat, atât răpirea lui

117 Lichid antiseptic, de fapt medicament împotriva rănilor provocate de armele ele foc, inventat de Johann Anton Theden (1714—1797),

Mismis cât şi bătaia primită, am pornit spre casă.

Anume pentru folosul tău, tinere motan, şi după matură chibzuinţă, am descris în toate amănuntele povestea primului meu duel. Pe lângă faptul că această întâmplare remarcabilă va fi pentru tine deosebit de edificatoare în ce priveşte problema onoarei, mai poţi trage din ea şi o morală, ce-ţi va fi de mare folos în viaţă. Bunăoară, că îndrăzneala şi curajul sunt neputincioase în faţa vicleniei şi că, prin urmare, studiul aprofundat al vicleniei este absolut necesar pentru ca să nu fii călcat în picioare ci, dimpotrivă, să te menţii în poziţie verticală. „*Chi no se ajuta, se nega*”[118], spune Brighella în *Cerşetorul fericit* al lui Gozzi, şi să ştii că are dreptate, perfectă dreptate. Ia bine aminte, tinere motan, şi nu dispreţui viclenia, căci în ea este ascunsă, ca în zăcămintele bogate, adevărata înţelepciune a vieţii.

Când am coborât, am găsit uşa maestrului încuiată şi a trebuit să mă mulţumesc cu ştergătorul de paie drept culcuş. Pierdusem mult sânge din pricina rănilor şi eram gata să leşin. Deodată m-am simţit purtat cu grijă în braţe. Era bunul meu maestru care mă auzise (se vede că, fără să-mi dau seama, am scâncit de câteva ori) şi, deschizând uşa, observase rănile mele.

414

— Ce-ai păţit, bietul meu Murr! exclamă el. Trebuie să fi fost nişte muşcături grozave, dar sper că nici tu nu ţi-ai cruţat adversarii!

„Dacă ai şti, maestre!” am spus eu în gând. Şi iarăşi am simţit cum mi se umflă pieptul la amintirea victoriei obţinute şi a cinstei pe care mi-o câştigasem. Bunul maestru mă aşeză în culcuşul meu şi, scoţând din dulap o cutioară în care se afla o alifie, îmi puse câte un plasture pe ureche şi pe labă. Liniştit şi plin de răbdare, l-am lăsat să opereze; doar atunci când primul pansament a început să mă cam usture, am scos un uşor „mrrr!”

— Eşti un motan înţelept, Murr! spuse maestrul, nu ca împieliţaţii aceia din neamul tău, care mârâie, şi se

118 Cine nu se ajută, se neagă pe sine însuşi (ital.).

împotrivesc bunelor intenţii ale stăpânului lor. Stai liniştit şi va veni vremea să-ţi lingi rana de pe labă. Atunci îţi vei scoate singur pansamentul. Cât despre rana de la ureche, în privinţa asta nu poţi să faci nimic, sărăcuţul de tine, aşa că trebuie să suporţi plasturele.

I-am făgăduit maestrului că-l voi asculta şi, ca semn de mulţumire şi recunoştinţă, i-am întins laba cea sănătoasă, pe care a luat-o, cum îi era obiceiul, şi mi-a scuturat-o uşurel, fără să mi-o strângă câtuşi de puţin. Ştia cum să se poarte cu motanii culţi.

Curând am simţit efectul binefăcător al plasturelui şi îmi părea bine că nu acceptasem fatalul leac băbesc al *felceriţei* cenuşii. Mucius îmi făcu o vizită şi mă găsi vesel şi viguros. N-a trecut mult şi am izbutit să-l însoţesc iarăşi la chefurile burşilor. Este uşor de închipuit entuziasmul cu care am fost primit. Toată lumea ţinea acum la mine de două ori mai mult ca înainte.

De atunci am dus o viaţă splendidă de burs, fără să-mi pese că din pricina asta am pierdut cei mai frumoşi peri din blana mea. Dar, se află oare aici pe pământ o fericire trainică? La orice bucurie, nu te pândeşte din umbră…

(F.m.) … o colină înaltă şi abruptă, care la şes ar putea trece drept un munte. Spre acea colină ducea un drum larg şi neted, străjuit de ambele părţi de tufişuri înmiresmate. Băncile de piatră şi boitele de verdeaţă, înşirate la distanţe mici de o parte şi de alta a drumului, vădeau grijă ospitalieră pentru drumeţi. Abia când ajungeai sus, vedeai măreţia şi splendoarea edificiului care, din depărtare, ţi se păruse o biserică izolată. Herbul, mitra episcopală, cârja şi crucea, săpate în piatră deasupra porţii, arătau că aici fusese pe vremuri o reşedinţă episcopală; iar inscripţia *Benedictus, qui venit in nomine Domini*[119] îi invita pe oaspeţii cucernici să intre. Dar oricine intra, se oprea locului, fără să vrea, surprins şi încântat de priveliştea bisericii care, cu faţada ei măreaţă construită în stilul lui Palladio[120] şi cu cele două turnuri

119 Binecuvîntat fie acela care vine în numele Domnului (lat.).

120 Andrea di Pietro, supranumit il Palladio (1518 — 1580), vestit

înalte şi aeriene, ocupa centrul având în amândouă laturile câte o aripă. În clădirea centrală se aflau odăile abatelui, iar în aripi erau locuinţele călugărilor, refectoriul şi alte săli de adunare, precum şi încăperile pentru oaspeţi. În preajma mănăstirii se vedeau acareturile, ferma şi casa administratorului. Iar mai jos, în vale, frumosul sat Kanzheim încingea colina şi abaţia, ca o cunună bogată şi multicoloră.

Valea aceasta se întindea piuă la poalele munţilor îndepărtaţi. Turme numeroase păşteau pe pajiştile străbătute de pâraie cristaline; locuitorii din satele risipite prin împrejurimi treceau voioşi prin lanurile de grâu încărcate de spice; din tufişuri răsuna ciutul vesel al păsărilor; chemarea nostalgică a cornului străbătea până aici din întunecatele păduri din depărtare; iar bărci grele şi încărcate cu vârf, minate de pânze albe, lunecau iute pe râul ce străbătea întreaga vale şi se puteau auzi saluturile vesele ale cârmacilor. Pretutindeni domnea belşugul, binecuvântarea darnicei naturi; pretutindeni clocotea o viaţă însufleţită. Văzută de sus, din ferestrele abaţiei, priveliştea îţi înălţa inima, umplând-o totodată de o bucurie adâncă.

Cu tot aerul maiestuos al bisericii, decoraţia ei interioară merita, poate pe drept, reproşul că este prea încărcată, vădind prostul-gust al monarhilor prin nenumăratele figurine şi sculpturi în lemn, poleite cu aur. În schimb, cu atât mai puternic te impresiona stilul în care erau construite şi decorate încăperile abatelui. Din galeria bisericii, intrai direct într-o sală vastă, care servea pentru întrunirile monarhilor şi, totodată, pentru păstrarea instrumentelor şi notelor muzicale. Din această sală, un lung coridor format din coloane ionice, ducea în încăperile abatelui. Tapetele de mătase, picturile alese ale celor mai buni maeştri din diferite şcoli, busturile şi statuile unor bărbaţi de seamă – slujitori ai bisericii – covoarele, desenul elegant al parchetelor, felurite obiecte de preţ, vădeau bogăţia acestei mănăstiri, din belşug înzestrată. Bogăţia

---

arhitect italian din timpul Renaşterii.

aceasta, care domnea pretutindeni, nu era însă luxul strălucitor care îţi ia ochii fără a-i bucura şi care provoacă uimire, dar nu şi mulţumire. Fiecare lucru era la locul lui, nimic nu încerca să-ţi cucerească izbitor atenţia, nimicind efectul restului, astfel că nu te gândeai la valoarea cutărei sau cutărei podoabe, ci erai încântat de frumuseţea şi armonia ansamblului. Această senzaţie plăcută venea de acolo că toate erau făcute cu simţul măsurii şi probabil că tocmai acest simţ al măsurii constituie ceea ce numim obişnuit bun-gust. Confortul, intimitatea acestor camere ale abatelui, atingeau limitele luxului, fără ca în realitate să fie luxoase, aşa că nu era ceva supărător că toate aceste bogăţii fuseseră aduse aici şi aşezate de mâna unui slujitor al Domnului. Când, cu câţiva ani în urmă, abatele Chrysostomus venise la Kanzheim, poruncise să se amenajeze locuinţa abat iei în felul în care se prezenta acum; întregul lui caracter şi felul lui de a fi se puteau ghici din această rânduială, încă înainte ca cineva să-l fi văzut pe el însuşi şi să fi avut prilejul să constate înalta sa cultură spirituală. Încă tânăr – avea numai câţiva ani peste patruzeci – înalt, bine făcut, cu o expresie inteligentă pe faţa-i cu trăsături virile, cu maniere plăcute şi pline de demnitate, abatele inspira tuturor acelora care veneau în contact cu dânsul respectul cerut de rangul său. Vajnic luptător al bisericii, neobosit apărător al ordinului şi al mănăstirii sale, părea totodată maleabil şi tolerant. Dar tocmai această maleabilitate aparentă era o armă, pe care ştia să o mânuiască la perfecţie şi cu ajutorul căreia învingea orice rezistenţă, chiar şi aceea a celor mai înalte foruri conducătoare. Chiar dacă puteai bănui că, sub cuvintele nemeşteşugite şi blânde, ce păreau că vin direct dintr-o inimă sinceră, se ascundea o viclenie de monah, la suprafaţă nu puteai vedea decât abilitatea unui spirit eminent, care a pătruns toate tainele relaţiilor bisericeşti. Abatele fusese educat la Congregaţia Propagandei[121] din Roma. Nefiind nici pentru cine împotriva satisfacerii

121 Congregaţie înfiinţată în secolul al XVII-lea, pentru propagarea catolicismului.

nevoilor lumeşti, în măsura în care nu contraveneau moravurilor duhovniceşti şi bunei rânduieli, el lăsa şi numeroşilor săi subordonaţi toată libertatea la care puteau pretinde, fiecare din locul lui. Aşa că, în timp ce unii dintre ei se cufundau în studiul diferitelor ştiinţe, în chilia lor singuratică, alţii se plimbau plini de voioşie prin parc, ducând conversaţii plăcute; pe când cei cu înclinaţii spre meditare fanatică posteau, petrecându-şi tot timpul în rugăciuni, alţii se îndestulau la mese îmbelşugate, mărginindu-şi prescripţiile religioase la prescripţiile din statutul ordinului lor monahal; în timp ce unii nu părăseau niciodată incinta mănăstirii, alţii porneau în lungi drumeţii, ba chiar, când venea anotimpul potrivit, îşi schimbau rasa lungă pe o vestă scurtă de vânătoare şi rătăceau prin păduri, dăruindu-se patimii lor cinegetice. Dar dacă înclinaţiile fraţilor erau diferite şi fiecăruia îi era îngăduit să o urmeze pe a lui, toţi erau însă uniţi în pasiunea lor entuziastă pentru muzică. Aproape fiecare din ei era un muzician format şi printre ei se aflau şi adevăraţi virtuoşi, care ar fi putut face cinste celei mai bune capele princiare. O bogată colecţie de note şi un mare număr de excelente instrumente muzicale dădeau fiecăruia dintre ei posibilitatea să-şi practice arta în cele mai bune condiţii; iar desele concerte, cu prilejul cărora se executau operele cele mai alese, contribuiau la menţinerea agilităţii lor muzicale.

Sosirea lui Kreisler la abaţie dădu din nou imbold acestor preocupări muzicale. Savanţii îşi închiseră cărţile, evlavioşii îşi scurtară rugăciunile şi se adunară cu toţii în jurul lui Kreisler, pe care îl iubeau foarte mult şi ale cărui lucrări le preţuiau mai presus de toate. Chiar şi abatele simţea pentru dânsul o prietenie sinceră şi, laolaltă cu toţi ceilalţi, se străduia pe toate căile să-i dovedească stima şi dragostea lui.

Dacă locul unde era aşezată mănăstirea putea fi numit un adevărat paradis, apoi şi viaţa în incinta ei era la fel dintre cele mai confortabile şi mai plăcute, la aceasta contribuind în mare măsură şi vinul nobil, de care

părintele Hilarius se îngrijea personal.

418

Între fraţi domnea o deplină voie bună, izvorul fiind abatele însuşi, iar Kreisler, care se dăruia în întregime artei, se simţea în elementul său. De aceea era firesc ca sufletul lui frământat să afle aici o pace pe care n-o mai cunoscuse de mult. Până şi violenţa ironiei sale se mai potoli şi deveni blând şi ascultător ca un copil. Dar mai mult decât toate, cântărea faptul că aici căpăta încredere în sine însuşi; acea fantomatică dublă personalitate, care se hrănea din sângele pieptului lui sfâşiat, dispăru cu desăvârşire.

Undeva[122] s-a spus despre capelmaistrul Johannes Kreisler că prietenii lui nu au izbutit să-l convingă niciodată să scrie o bucată până la capăt şi, chiar dacă a reuşit vreodată, s-a grăbit să-şi arunce opera pe foc, deşi, la început, se bucurase că izbândise.

Acest lucru se poate să se fi întâmplat în perioada aceea nefastă când bietul Johannes era ameninţat de o prăbuşire fără nădejde şi despre care biograful de faţă nu prea ştie multe amănunte. Acum, la abaţia din Kanzheim, Kreisler se silea cel puţin să nu-şi distrugă compoziţiile, care ţâşneau din străfundurile fiinţei sale; starea lui de spirit se exprima în dulcea nostalgie ce caracteriza lucrările sale actuale, pe câtă vreme înainte, prin vraja lui puternică, trezea adesea din adâncurile armoniei acele duhuri violente, care stârnesc în piepturile oamenilor spaima, groaza şi toate chinurile unui dor fără speranţă.

Într-o seară, în galeria bisericii se ţinuse ultima repetiţie pentru o *missă*, pe care Kreisler tocmai o terminase şi, care urma să fie executată în dimineaţa următoare. Fraţii se întorseseră în chiliile lor şi Kreisler rămăsese singur în galeria cu coloane, privind panorama care se întindea în faţa lui, scăldată în lumina tremurătoare a asfinţitului. Fără veste avu senzaţia că aude încă o dată, din depărtare, compoziţia lui, care numai cu câteva clipe în urmă fusese executată cu atâta

122 În Scrierile fantastice in manieră lui Callot, de E.T.A. Hoffmann.

sentiment de către fraţi. Când răsună *Agnus dei*[39] simţi cu şi mai multă putere voluptatea clipei în care compusese această parte.

Nu! exclamă el, în timp ce lacrimi fierbinţi îi umplură ochii. Nu eu am făcut asta, ci tu, numai tu! Tu, care eşti singurul meu gând, singurul meu dor!

Într-adevăr, era destul de neobişnuit felul în care Kreisler compusese acest pasaj, considerat de abate şi de toţi fraţii ca expresia celei mai înflăcărate evlavii, ca expresia a însăşi iubirii cereşti. Într-o noapte, obsedat de *missa* pe care o începuse şi pe care era încă departe de a o termina, visă că venise ziua sfântului căruia îi era consacrată compoziţia sa; clopotele au vestit începutul slujbei, el se află la pupitru, având în faţă partitura terminată. Abatele, care oficia, începe *Kirie cleison*[40]. Părţile se succed una după alta. Execuţia, armonioasă şi viguroasă, îl uimeşte şi-l duce pe aripile ei până la *Agnus dei*. Deodată, spre groaza lui, observă că partitura are padini albe; nicio notă nu e scrisă; fraţii îl privesc speriaţi, aşteptându-l să dea, în sfârşit, semnalul şi să înceteze pauza care se lungea fără sfârşit, în timp ce el lăsase bagheta în jos. Dar ruşinea şi teama îl apăsă ca o povară de plumb şi, deşi întregul *Agnus dei* este gata în inima lui, el nu-l poate transcrie pe partitură. Deodată apare un chip de înger, strălucitor de frumuseţe, care trece la pupitru şi începe să cânte *Agnus dei* cu o voce divină, şi acest chip de înger este Julia! În culmea încântării, Kreisler se trezise şi scrisese *Agnus dei* care îi apăruse în visul acela divin. Iar acum îl visa din nou, auzea parcă vocea Juliei, cântecul se înălţa, tot mai sus, şi în sfârşit, corul intona *Dona nobis pacem*[41]. Lui Kreisler i se părea că se scufundă într-un ocean plin de mii de voluptăţi ce-l copleşeau.

O uşoară bătaie pe umăr îl trezi din extazul în care era cufundat. Abatele stătea în faţa lui, privindu-l binevoitor.

— Nu-i aşa, fiule, începu acesta, că te bucuri din adâncul sufletului de sentimentul atât de frumos şi plin de forţă, căruia ai izbutit să-i dai viaţă? Îmi închipui că te

gândeai la *missa* pe care ai compus-o şi pe care o socot cea mai reuşită lucrare a ta.

Kreisler îl privea în tăcere, nefiind încă în stare să scoată măcar un cuvânt.

420

— Haide, haide, continuă abatele zâmbind, coboară din sferele înalte la care te-ai ridicat! Sunt convins că şi acum compui în gând şi nu mai părăseşti munca aceasta care, pentru tine, este, bineînţeles, o plăcere, dar una primejdioasă, căci până la urmă o să-ţi istovească toate puterile. Lasă deocamdată la o parte toate ideile tale creatoare; să facem câţiva paşi pe acest coridor răcoros şi să discutăm prieteneşte.

Abatele începu să-i vorbească despre rânduielile mănăstirii şi despre felul de viaţă al călugărilor, lăudând starea de spirit cu adevărat senină şi cucernică de care se bucurau cu toţii, şi la urmă îl întrebă pe Kreisler dacă el (abatele), nu se înşală când i se pare că, în timpul celor câtorva luni pe care capelmaistru! le-a petrecut la abaţie, a devenit mai calm, mai voios şi mai înclinat să se devoteze slujirii înaltei arte care proslăveşte biserica.[123]

Kreisler nu putea decât să admită că aşa era într-adevăr şi să-l asigure pe sfinţia-sa că abaţia i s-a deschis ca un azil, în care a găsit adăpost şi în care se simte atât de bine, de parcă ar fi şi el unul dintre fraţii ordinului şi că nu va mai părăsi niciodată mănăstirea.

— Părinte, spuse în încheiere Kreisler, lăsaţi-mi iluzia la care contribuie atât de mult acest veşmânt. Lăsaţi-mă să cred că, într-un moment când viaţa mea era bântuită de furtuni, destinul binevoitor m-a ajutat să ajung la ţărmul acestei insuliţe, unde m-am putut refugia şi unde nu mai poate fi niciodată spulberat frumosul vis care nu e nimic altceva decât însăşi inspiraţia artistică.

— Într-adevăr, răspunse abatele cu faţa luminată de o deosebită prietenie, ai dreptate, fiule. Veşmântul pe care l-ai îmbrăcat ca să pari ca unul dintre fraţii noştri, îţi stă foarte bine şi dorinţa mea ar fi să nu-l mai scoţi niciodată.

123 Dăruieşte-ne pace (lat.).

Eşti cel mai vrednic dintre toţi benedictinii pe care poate să-l întâlnească cineva. După o clipă de tăcere, abatele îşi urmă vorba, luând mâna lui Kreisler. Dar cu asemenea lucruri nu este de glumit. Ştii, Johannes, cât de drag mi-ai devenit din clipa când te-am cunoscut şi că sincera mea prietenie, cu trecerea timpului, a crescut împreună cu înalta mea preţuire pentru talentul tău cu totul excepţional. Purtăm o grijă deosebită pentru cei pe care-i iubim şi tocmai această grijă m-a făcut să te observ cu oarecare teamă, de când te afli aici, la mănăstire. Rezultatul acestei observaţii m-a dus la o convingere, la care nu pot renunţa. De mult voiam să-ţi vorbesc în această privinţă şi aşteptam un moment prielnic, care a venit acum. Kreisler! Renunţă la lume şi intră în ordinul nostru!

Oricât de bine s-ar fi simţit Kreisler la abaţie, oricât de mult ar fi dorit să-şi poată prelungi şederea acolo, unde aflase liniştea şi pacea, fiind totodată stimulat să se dedice în întregime activităţii sale artistice, totuşi propunerea abatelui îl surprinse într-un fel aproape neplăcut. Ultimul lucru la care s-ar fi gândit serios era să renunţe la libertatea lui, înmormântându-se pentru totdeauna printre monarhi, deşi uneori îi trecuse prin minte asemenea capriciu, ceea ce probabil nu rămăsese neobservat de abate, îl privi foarte mirat, dar abatele nu-l lăsă să vorbească, ci continuă:

— Întâi, te rog să mă asculţi liniştit, şi abia după aceea să-mi răspunzi. E drept că mi-ar face plăcere să câştig pentru biserică un slujitor vrednic, dar însăşi biserica respinge orice mijloc de convingere fals. Ea vrea doar să trezească scânteia interioară a adevăratei cunoaşteri, care să aprindă flacăra credinţei, nimicind orice amăgire. Aşa că vreau doar să scot la iveală şi să te ajut să înţelegi mai limpede ceea ce, poate, zace ascuns şi încâlcit în sufletul dumitale. Trebuie, oare, Johannes, să-ţi vorbesc despre prejudecăţile stupide care îşi croiesc drum în lume, în legătură cu viaţa la mănăstire? Se spune că numai o catastrofă în viaţă îl împinge pe călugăr să se

claustreze în chilia lui, unde, renunţând la toate plăcerile lumii, duce într-un chin neîncetat o viaţă fără niciun fel de bucurii. Mănăstirea ar fi o temniţă întunecoasă, unde domneşte regretul amar al unei fericiri pierdute, precum şi deznădejdea şi sminteala unei autoflagelări rafinate, unde nişte fantome palide şi istovite duc un trai mizerabil, în timp ce se căznesc să-şi alunge frica sfâşietoare bolborosind neîncetat rugăciuni!

La cele spuse de abate despre fantomele palide şi istovite, Kreisler nu-şi putu stăpâni un zâmbet, căci îi veniră îndată în gând numeroşii benedictini dolofani şi îndeosebi bravul Hilarius cu obrajii lui rumeni. Nu se afla pentru el chin mai mare decât să fie silit să bea vin de viţă proastă. Iar cât despre teamă, n-avea decât una singură, aceea simţită în faţa unei partituri pe care n-o putea descifra îndată.

422

— Zâmbeşti, continuă abatele, gândindu-te la contrastul dintre tabloul pe care ţi l-am zugrăvit eu şi viaţa din mănăstire, aşa cum ai cunoscut-o aici; şi zâmbetul acesta nu e fără temei. E drept că sunt unii care, zdrobiţi de durerile pământeşti şi renunţând pentru totdeauna la toate fericirile şi bucuriile lumeşti, s-au refugiat la mănăstire; şi, pentru ei, este o binefacere că biserica îi primeşte, astfel că află în sânul acesteia o pace care, numai ea, îi poate mângâia de nenorocirile suferite, ridicându-i mai presus de vremelnicia lucrurilor pământeşti. Dar cât de numeroşi sunt acei pe care o înclinaţie sinceră pentru viaţa contemplativă îi mână spre mănăstire; cât de numeroşi sunt acei care, incapabili să se adapteze lumii şi tulburaţi în fiece clipă de mărunţişurile vieţii, se simt bine numai într-o singurătate pe care şi-au ales-o singuri. Apoi, mai sunt şi alţii care, deşi nu au o înclinaţie hotărâtă pentru viaţa mănăstirească, nu-şi găsesc totuşi alt loc decât la mănăstire. Vorbesc de acei care sunt ca nişte străini în lume, pentru că aparţin unei sfere superioare, ale cărei exigenţe sunt pentru ei înşişi condiţia existenţei; asemenea oameni caută fără încetare

ceea ce nu poate fi găsit pe acest pământ; veşnic însetaţi de un dor irealizabil, sunt aruncaţi de colo colo, încercând să afle pacea şi liniştea sufletească; pieptul lor, lipsit de orice scut, este rănit de prima săgeată şi pentru această rană nu există alt balsam decât ironia amară la adresa duşmanului, veşnic înarmat contra lor. Numai singurătatea, numai o viaţă fără schimbări şi întreruperi ostile, în primul rând libertatea de a contempla veşnic lumea luminoasă căreia aparţin, pot să le dăruiască echilibrul şi o mulţumire lăuntrică suprapământească, lucruri pe care nu le pot dobândi în viitoarea dezordonată a lumii. Dumneata, Johannes, faci parte dintre aceşti oameni, pe care Atotputernicul îi supune poverii pământeşti, pentru a-i înălţa spre sferele cereşti. Senzaţia aceasta vie a unei lumi superioare, care te face să te simţi străin de deşertăciunea pământească, şi care *trebuie* să te facă să te simţi străin de ea, iradiază puternic într-o artă, ce aparţine altei lumi şi este sădită şi se zbate în pieptul dumitale, asemenea tainei sfinte a dragostei cereşti. Această artă nu este altceva decât evlavie înflăcărată; dăruindu-te ei în întregime nu vei mai avea nimic comun cu bâlciul pestriţ al lumii şi îl vei arunca cu dispreţ, aşa cum îşi aruncă un copil, care a devenit adolescent, jucăria stricată. Fugi pentru totdeauna de sarcasmul stupid al unor nătângi care te-au chinuit adesea până ai sângerat, bietul meu Johannes! Prietenul îţi deschide larg braţele ca să te primească şi să te ducă într-un port sigur, unde nu te va mai ameninţa nicio furtună!

Abatele tăcu.

— Cât de adânc mă pătrunde adevărul cuvintelor dumneavoastră, venerabile prieten! spuse Johannes grav şi sumbru. Cu atât mai adânc, cu cât, într-adevăr, nu mă simt bun de nimic într-o lume care mi se înfăţişează ca o veşnică şi enigmatică neînţelegere. Şi totuşi, v-o mărturisesc cinstit, atâtea convingeri pe care le-am supt odată cu laptele mamei, mă fac să mă gândesc cu groază la această haină, ce mi se pare un fel de temniţă de unde nu voi mai putea ieşi niciodată. Am senzaţia că monahului

Johannes, această lume, în care capelmaistrul Johannes a întâlnit atâtea grădini pline de flori înmiresmate, îi va apărea deodată ca un pustiu arid şi neprimitor; mi se pare că, pentru acela care a fost amestecat o dată în viitoarea vieţii, renunţarea…

— Renunţarea? îl întrerupse abatele, ridicând glasul. Renunţare? Despre ce renunţare poate fi vorba la dumneata, Johannes, când spiritul artei va creşte în sufletul dumitale, când te vei înălţa cu aripi puternice spre nourii luminaţi de razele soarelui? Ce alte plăceri ale vieţii mai există oare, care să te poată orbi? Dar, continuă abatele cu glas mai blând, Atotputernicul a sădit în pieptul nostru un simţământ care, cu o putere de neînvins, ne zdruncină întreaga fiinţă. E tainica legătură ce uneşte spiritul de corp, şi spiritul îşi închipuie că năzuieşte spre idealul suprem al unei fericiri himerice, pe când, în realitate, nu doreşte decât ceea ce constituie necesităţile trupului; astfel ia naştere o interacţiune determinată de perpetuarea speciei umane. Este de prisos să mai adaug că am în vedere dragostea trupească şi că nu consider renunţarea la ea un lucru uşor. Dar, Johannes, renunţând, te vei mântui de pieire. Niciodată, auzi, niciodată nu vei putea gusta şi nu vei gusta din fericirea dragostei pământeşti!

Atât de solemn şi cu atâta emfază rosti abatele ultimele cuvinte, de parcă în faţa lui s-ar fi aflat deschisă cartea destinelor, iar dânsul i-ar fi prorocit din ea bietului Kreisler toate chinurile care îl ameninţă şi de care nu se poate feri decât salvându-se într-o mănăstire.

424

În clipa aceasta, pe chipul lui Kreisler începu acel joc al muşchilor, prevestitor al spiritului ironiei ce pune a stăpânire pe el.

— Oho! spuse capelmaistrul, sfinţia-voastră nu are dreptate, nu are de loc dreptate.

Sfinţia-voastră face o eroare în legătură cu persoana mea; e o confuzie pricinuită de haina pe care mi-am pus-o pentru a putea, *en masque42*, să prostesc lumea o bucată

de vreme şi, rămânând necunoscut, să le spun tuturor pe nume, ca să afle cine sunt ei. Nu sunt oare un bărbat destul de acceptabil, încă în floarea vârstei, cu înfăţişare plăcută, destul de cult şi cu maniere atrăgătoare? Nu pot oare îmbrăca un impecabil frac negru şi o cămaşă de mătase, şi astfel să mă prezint fără nicio sfială în faţa oricărei fiice de profesor, ori de consilier de curte, întrebând-o fără ocol, dar cu toată dulceaţa de prim-amorez, în glas şi fizionomie: „Preafrumoaso, vreţi să-mi acordaţi mina dumneavoastră, şi pe lângă ea şi preţioasa dumneavoastră persoană ca anexă?” Iar fiica de profesor îşi va lăsa privirea în jos şi va şopti abia auzit: „Vorbiţi cu *papa*!” sau, poate, odrasla consilierului de curte îmi va arunca o privire foarte visătoare şi mă va asigura că a observat de mult iubirea tainică, pe care o exprim acum în cuvinte, adăugând în treacăt câte ceva despre garnitura rochiei ei de mireasa. Şi, o, Doamne! Cu câtă plăcere părinţii respectivi s-ar descotorosi de fetele lor, primind propunerea unei persoane atât de respectabile cum e un fost capelmaistru al marelui duce! Aş mai putea să mă avânt şi în înaltele sfere romantice, începând o idilă cu vreo fată curăţică de arendaş. Mi-aş oferi inima şi mâna tocmai în clipa când acea fată cu ochi frumoşi ar pregăti brânza de capră. Sau, ca notarul Pistofolus[124][125], aş putea să trag o fugă până la moară, să-mi caut zeiţa printre norii divini de pulbere de făină! Unde oare nu va găsi înţelegere o inimă sinceră şi cinstită care nu vrea şi nu cere nimic altceva decât căsătorie!... Căsătorie!... Căsătorie!... Spuneţi că nu am noroc în dragoste?... Sfinţia-voastră uită cu desăvârşire faptul că tocmai eu sunt omul care poate fi grozav de fericit într-un amor, a cărui temă simplă se reduce la „Dacă nu mă vrei, eu te iau” şi ale cărui variaţiuni se execută după *allegro briliante* ale nunţii, în cadrul căsniciei. Sfinţia-voastră mai ignoră şi altceva, şi anume că încă de mult m-am gândit foarte serios să mă însor. Firește că pe vremea aceea eram încă un tânăr lipsit

124 Mascat (franc).

125 Personaj principal din opera Morăriţa de Paesiello.

de experienţă şi de cultură, de fapt nu aveam decât şapte ani; totuşi domnişoara de treizeci şi trei de ani pe care mi-o alesesem ca mireasă mi-a făgăduit solemn să nu se mărite cu alt bărbat afară de mine şi nu ştiu nici eu de ce, mai târziu, chestiunea a rămas baltă. Rog pe sfinţia-voastră să ia notă de faptul că norocul în dragoste mi-a surâs încă din copilărie. Iar acum, să mi se aducă îndată nişte ciorapi de mătase, repede, repede ciorapi de mătase şi încălţări, ca să alerg cu picioarele mele de pretendent şi cu sufletul la gură către aceea care şi-a şi întins drăgălaşul ei deget ca să-i pun cât mai grăbit verigheta!... De n-ar fi necuviincios pentru un benedictin să se distreze ţopăind, aş dansa pe loc în faţa sfinţiei-voastre o matelotă[126] sau o gavotă, sau chiar un hopser[127], ca să vă dovedesc bucuria ce mă cuprinde numai când mă gândesc la o mireasă şi la însurătoare. Ehei, cât priveşte norocul în dragoste şi căsătorie, cine mai e ca mine! Aş vrea ca sfinţia-voastră să-şi dea seama de acest lucru.

Când Kreisler se opri în sfârşit, abatele îi răspunse: – N-am putut să-ţi întrerup bizara cuvântare glumeaţă care dovedeşte tocmai adevărul celor spuse de mine... Am simţit şi ascuţişul care mi-era destinat, dar care nu a reuşit să mă rănească... Mă felicit că nu am crezut niciodată în acel fel de dragoste himerică, ce pluteşte fără trup prin aer şi nu are nimic de-a face cu esenţa condiţiei umane!... Cum e cu putinţă ca dumneata, cu această încordare morbidă a spiritului... Dar destul despre asta! A venit momentul să atacăm mai direct duşmanul primejdios care te urmăreşte. În timpul şederii dumitale la Sieghartshof n-ai auzit nimic despre soarta acelui pictor nefericit, numit Leonhard Ettlinger?

Când abatele rosti acest nume, Kreisler se simţi străbătut de un fior de groază. De pe faţa lui dispăru orice urmă a acelei ironii amare, care-l stăpânise până atunci, întrebă cu voce sugrumată:

126 Dans marinăresc englezesc din Wales.

127 Vechi dans popular german.

— Ettlinger?... Ettlinger? Ce legătură are cu mine? Ce am eu cu el? Nu l-am cunoscut niciodată. Nu a fost decât jocul fanteziei mele exaltate când, o dată, mi-am închipuit că-mi vorbeşte din apa lacului.

— Linişteşte-te, spuse abatele cu blândeţe, luându-i mâna; linişteşte-te, fiule. N-ai nimic de-a face cu nefericitul acela, pe care rătăcirea pricinuită de o patimă prea puternică l-a aruncat în abisul pierzaniei. Totuşi soarta lui groaznică ţi-ar putea servi drept avertisment. Fiul meu! Tu te afli pe un drum şi mai lunecos decât el, de aceea – fugi, fugi! Hedwiga... Johannes, un vis rău o ţine pe prinţesă înlănţuită în nişte verigi, care nu pot fi sfărâmate decât de un spirit liber! Iar tu?

În timp ce abatele rostea aceste cuvinte, în capul lui Kreisler roiau mii de gânduri. Îşi dădu seama că abatele cunoaşte nu numai toată situaţia din casa princiară de la Sieghartshof, ci era la curent şi cu cele petrecute acolo în timpul şederii sale. îi era limpede că, pentru starea de iritabilitate morbidă a prinţesei, prezenţa lui constituia o primejdie, la care capelmaistrul nu se gândise. Dar cine, afară de doamna Benzon, putea nutri această teamă şi, prin urmare, putea dori îndepărtarea lui? Fără îndoială că doamna consilier era în legătură cu abatele şi ştia de şederea lui (a lui Kreisler) la abaţie, astfel că ea pusese la cale cele întreprinse de sfinţia-sa. Îi reveniră viu în amintire toate momentele când prinţesa părea sub stăpânirea unei patimi ce-i creştea în suflet, dar, la gândul că dânsul ar putea fi obiectul acelei pasiuni, simţea, nu ştia nici el de ce, o groază de nedescris. Avea senzaţia că o forţă străină încerca să pătrundă cu de-a sila în sufletul lui, ca să-i răpească orice libertate de gândire. Hedwiga îi apăru deodată în faţă şi-l pironi cu privirea ei stranie; în aceeaşi clipă simţi în toţi nervii o zvâcnitură puternică, asemenea aceleia pe care o simţise când atinsese pentru întâia oară mâna prinţesei, în schimb, teama misterioasă îi dispăru cu desăvârşire şi tot trupul îi fu străbătut de o căldură electrică binefăcătoare.

— Iar mă necăjeşti, micä *raja torpedo*? Doar ştii că nu

mă poţi răni nepedepsită, căci din dragoste pentru tine m-am făcut călugăr benedictin, rosti el ca prin vis.

Abatele îl sfredeli cu privirea, de parcă voia să-i pătrundă până în adâncul sufletului, şi îl întrebă grav şi solemn:

— Cu cine vorbeşti, fiule?

Însă Kreisler se trezise din visare. Se gândea că, dacă abatelui îi fuseseră povestite toate cele ce se petreceau la Sieghartshof, trebuia să ştie şi despre evoluţia ulterioară a catastrofei care îl alungase de acolo, şi tocmai despre asta era capelmaistrul dornic să afle mai multe amănunte.

— Cu nimeni, zâmbi el mucalit, nu am vorbit cu nimeni decât cu *raja torpedo* cea poznaşă, care s-a amestecat, cu totul nechemată, în înţeleapta noastră convorbire, vrând să mă zăpăcească şi mai mult. Dar îmi dau seama, spre marea mea mâhnire, că anumite persoane mă consideră un neghiob tot atât de mare ca răposatul portretist de curte Leonhardus Ettlinger care, nu numai că a dorit să picteze o persoană sus-pusă, căreia, bineînţeles, îi păsa prea puţin de el, ci să o şi iubească, şi încă într-un fel tot atât de vulgar ca şi Hans pe Grete a lui. Pentru Dumnezeu! Oare am arătat eu vreodată lipsă de respect când acompaniam cu cele mai frumoase acorduri cântece piţigăiate? Am îndrăznit eu oare să ating subiecte necuviincioase sau uşuratice, cum ar fi entuziasmul şi durerea, dragostea şi ura, când mica încăpăţânare princiară a binevoit să se poarte în felul cel mai ciudat, distrându-se cu tot felul de bizarerii şi viziuni magnetice, pentru a necăji oameni cumsecade? Spuneţi, am făcut eu vreodată aşa ceva?

— Totuşi, dragă Johannes, ai adus odată vorba despre dragostea artistului… îl întrerupse abatele.

Kreisler îl privi uimit, apoi exclamă, împreunându-şi mâinile şi ridicând ochii spre cer: – Doamne, Dumnezeule! Va să zică asta era! O, fiinţe respectabile, urmă el, în timp ce zâmbetul lui batjocoritor îi schimonosi din nou faţa, iar vocea i se sugrumă de durere lăuntrică, o, fiinţe respectabile, nu l-aţi auzit oare niciodată, fie chiar pe

scândurile celei mai ordinare scene, pe prinţul Hamlet spunând unui om cumsecade, pe nume Guildenstern: „Eşti în stare să mă dezacorzi, dar nu eşti în stare să cânţi pe mine?” Drace!… E chiar cazul meu! De ce pândiţi ce se petrece în pieptul inofensivului Kreisler, dacă melodia dragostei închisă acolo vă sună distonant! O, Julia…

428

Uimit parcă de ceva cu totul neaşteptat, abatele căuta zadarnic să dea un răspuns, în timp ce Kreisler se oprise să admire marea de foc a asfinţitului.

Deodată răsunară clopotele din turnurile abaţiei şi minunatele lor glasuri cereşti plutiră spre nourii auriţi de ultimele raze ale soarelui.

— Cu voi vreau să zbor, o, acorduri! exclamă Kreisler, deschizându-şi larg braţele. Toată tristeţea şi toată suferinţa să se ridice spre mine, purtate pe aripa voastră, şi să se nimicească chiar în pieptul meu; iar glasurile voastre să vestească, asemenea unor soli ai păcii, că suferinţa a pierit transformându-se în speranţă, în năzuinţa dragostei eterne.

— Sună de vecernie, spuse abatele. Îi aud pe fraţi vorbind. Vom continua poate mâine, dragă prietene, discuţia noastră despre unele evenimente petrecute la Sieghartshof.

Kreisler, care abia acum îşi aduse aminte ce anume voia să afle de la abate, exclamă:

— Dar vreau să ştiu cât mai multe, sfinţia-voastră, despre petrecerea de la nuntă şi altele de acest fel! Îmi închipui că prinţul nu va ezita să apuce mâna, pe care a râvnit-o încă de la depărtare atât de mare. Nu-i aşa că acest logodnic splendid n-a păţit nimic rău?

Orice urmă de solemnitate dispăru de pe chipul abatelui, care răspunse cu umorul blând al fir i i lui:

— Splendidul logodnic n-a păţit nimic, bunul meu Johannes, dar se pare că pe aghiotantul său l-a înţepat o viespe în pădure.

— Ha-ha-ha! râse Kreisler, o viespe, pe care voia s-o alunge cu foc şi fum!

Fraţii intrară în coridor şi…

(M.r.p.) … un duşman perfid care caută să smulgă unui biet şi inofensiv motan bucăţica de la gură. N-a trecut mult şi agreabila noastră asociaţie de pe acoperiş a primit o lovitură, care a zdruncinat-o din temelii. Duşmanul perfid al tuturor plăcerilor pisiceşti s-a ivit sub chipul unui filistin turbat, pe nume Ahile. Semăna prea puţin cu tizul său homeric, afară doar dacă nu presupunem că eroismul acestuia din urmă consta şi el, cu precădere, dintr-o stângăcie brutală şi o vorbărie goală şi grosolană. Ahile era, de fapt, o javră ordinară; iar stăpânul, la care intrase în serviciu, îl ţinea în lanţ, probabil pentru a-i întări dragostea pentru casă, aşa că numai noaptea putea vagabonda liber. Mulţi dintre noi îl compătimeam din tot sufletul, deşi era un tip nesuferit; dar lui nu-i păsa că-şi pierduse libertatea, căci era destul de stupid ca să-şi închipuie că lanţul acela greu îi serveşte drept podoabă şi distincţie. Spre marele lui necaz, agapele noastre îi tulburau somnul în timpul nopţii, tocmai când datoria lui era să inspecteze împrejurimile şi să păzească bine casa de răufăcători. Sub pretext că noi tulburăm liniştea, ne ameninţa cu moarte şi distrugere, întrucât însă, din pricina stângăciei, nu era în stare să ajungă nici măcar în pod, fără să mai vorbim de acoperiş, ameninţările lui ne lăsau cu totul nepăsători şi ne continuam tabietul ca şi mai înainte. Atunci Ahile luă alte măsuri, începând atacul împotriva noastră, aşa cum un bun general obişnuieşte să pornească o bătălie: întâi cu atacuri de hărţuială, apoi trecând la ciocniri deschise. Când noi ne porneam să cântăm fel de fel de şpiţi, cărora Ahile le făcea din când în când cinstea de a se juca cu ei, răsturnându-i cu labele-i grosolane, începeau, la semnalul lui, să latre atât de bestial, încât nu mai eram în stare să înţelegem nicio notă. Ba, mai mult decât atât! Unele din aceste cozi de topor filistine au reuşit să pătrundă până în pod şi, evitând orice luptă deschisă când noi le-am arătat ghearele, au stârnit o asemenea hărmălaie, lătrând şi chelălăind, încât, dacă până atunci tulburasem numai somnul câinelui de pază,

acum nu mai putea închide ochii nici stăpânul casei care, văzând că larma aceasta înfiorătoare nu mai are de gând să înceteze, porni cu un bici în mână ca să alunge din pod pe scandalagii.

O, motane, care citeşti aceste rânduri! Dacă ai o inimă cu adevărat bărbată în piept, o minte luminată în cap şi o ureche netocită, te întreb de-ai mai întâlnit vreodată ceva mai dezgustător, mai respingător, mai urât şi totodată mai meschin, decât lătratul strident, piţigăiat şi total disonant al unor şpiţi cuprinşi de furie? Fereşte-te de aceste creaturi, care dau din coadă, se linguşesc şi se fac mici pe lângă cei mari! Să nu le acorzi niciun fel de încredere! Crede-mă, prietenia unui şpiţ este mai primejdioasă decât gheara ameninţătoare a unui tigru! Dar să trecem sub tăcere experienţele pe care, din păcate, le-am avut prea des în această privinţă şi să ne întoarcem la urmarea povestirii noastre.

430

Aşadar, după cum am spus, stăpânul a luat biciul în mână ca să-i alunge pe turbulenţii din pod. Ce credeţi însă că s-a întâmplat? Zărindu-şi stăpânul, şpiţii au început să dea din coadă şi să-i lingă picioarele, prezentând lucrurile ca şi când toată larma fusese stârnită numai de dragul liniştii lui, deşi tocmai din pricina asta nu se putuse el odihni. Au lătrat, chipurile, numai ca să ne alunge pe noi care, cică, ne făceam de cap pe acoperiş, cântând cu voci prea stridente etc. Din păcate, stăpânul, convins de elocinţă limbută a *spiţilor*, a crezut tot ce-i spuneau, mai ales că şi câinele de pază, care nutrea contra noastră o ură neîmpăcată, a întărit aceste afirmaţii când a fost întrebat. Şi atunci a început prigoana împotriva noastră! Eram alungaţi de pretutindeni; servitorii ne urmăreau cu măturile, sau aruncau după noi cu bucăţi de ţiglă. Mai mult! Peste tot au fost întinse laţuri şi capcane, în care urma să fim prinşi şi unde, vai, mulţi se prindeau într-adevăr! Chiar şi scumpul meu prieten Mucius a dat peste ghinion, adică peste o capcană, care i-a strivit într-un hal fără de hal laba dreaptă de dinapoi.

Aşa s-a terminat vesela noastră viaţă în comun şi m-am întors la maestru, după sobă, deplângând în singurătate soarta nefericiţilor mei prieteni.

Într-o zi, domnul Lothario, profesorul de estetică, a intrat în camera maestrului meu, iar după el, cine credeţi că a sărit înăuntru?… Ponto!

Nici nu am cuvinte să spun ce senzaţie neplăcută mi-a produs vederea lui Ponto. Deşi nu era nici câine de pază şi nici şpiţ, totuşi făcea parte, dintr-o specie a cărei ostilitate mi-a distrus viaţa în societatea veselă a bursitor-motani, ceea ce era de-ajuns ca să-mi apară suspectă prietenia manifestată faţă de mine.

Afară de aceasta, în privirea şi întreaga lui înfăţişare simţeam o trufie batjocoritoare, de aceea am decis ca nici să nu vorbesc cu el. Tiptil-tiptil, m-am furişat de pe perna mea şi dintr-un salt am ajuns în sobă, a cărei uşă tocmai era deschisă şi pe care am tras-o după mine.

Domnul Lothario a discutat cu maestrul despre lucruri oare mă interesau cu atât mai puţin, cu cât întreaga mea atenţie era îndreptată spre tânărul Ponto. După ce acesta ţopăi prin cameră cu un aer de fante, fredonând un cântecel, sări pe pervazul ferestrei, de unde, după obiceiul fanfaronilor, se uita pe stradă salutând în fiece clipă câte o cunoştinţă, ba chiar hămăia din când în când, pentru a atrage probabil atenţia vreunei cochete din neamul lui. Fluşturaticul acesta părea să fi uitat cu totul de mine; deşi, cum am spus, nu doream să-i vorbesc, totuşi nu-mi convenea de loc faptul că n-a întrebat de mine, ca şi când nici n-aş fi existat.

Profesorul de estetică a dat însă dovadă de o purtare cu totul diferită şi, după mine, mult mai politicoasă şi rezonabilă, căci, după ce m-a căutat cu privirea prin odaie, l-a întrebat pe maestru:

— Dar unde este excelentul dumneavoastră *monsieur* Murr?

Pentru un onest motan-burş nu există epitet mai jignitor decât cuvântul acesta *monsieur*; dar câte nu trebuie să suporţi pe lumea asta din partea esteticienilor!

Aşa că l-am iertat şi eu pe profesor.

Maestrul îl asigură că de la o vreme încoace duceam o viaţă independentă şi mai cu seamă lipseam de-acasă nopţile, aşa că drept urmare arătam obosit şi istovit. Adineauri eram pe pernă, dar acum nu-şi poate da seama unde am dispărut atât de repede.

— Îmi vine aproape să cred, continuă profesorul, că Murr al dumneavoastră... Dar nu cumva o fi ascuns undeva pe aici şi trage cu urechea? Ia să vedem puţin.

M-am retras binişor în fundul sobei, dar vă puteţi închipui cât de tare mi-am ciulit urechile ştiind că-i vorba despre mine. Profesorul a scotocit în zadar toate ungherele, spre marea mirare a maestrului, care a exclamat râzând:

— Zău, domnule profesor, îi faci prea mare cinste lui Murr al meu!

— Ehei, replică profesorul, nu-mi iese din cap bănuiala mea în legătură cu experimentul dumneavoastră pedagogic, cu ajutorul căruia un motan a devenit poet şi scriitor. Vă mai aduceţi aminte de sonetul şi de glosa pe care Ponto al meu i le-a şterpelit lui Murr chiar de sub labă? Dar să lăsăm asta. Mă folosesc totuşi de absenţa lui Murr. pentru a vă împărtăşi o constatare destul de gravă şi a vă recomanda cu toată seriozitatea să daţi mai multă atenţie purtării lui. Deşi pisicile mă interesează prea puţin, totuşi am observat că unii motani, care mai înainte au fost foarte cuminţi şi binecrescuţi, şi-au schimbat acum deodată firea, încălcând în mod grosolan bunele moravuri şi buna rânduială.

În loc să-şi plece capetele şi să se linguşească, au început să umble ţanţoşi şi nu se mai tem să-şi arate firea lor sălbatică din naştere prin priviri scânteietoare şi un mârâit furios, ba scoţându-şi chiar şi ghearele. După cum au renunţat la modestie şi la purtări paşnice, tot aşa nu se mai îngrijesc nici de înfăţişarea lor exterioară, nemaiostenindu-se să apară ca oameni de lume. S-a sfârşit cu toaleta mustăţilor, nici pomeneală de linsul blănii ca să

strălucească, sau de roaderea ghearelor crescute prea lungi. Acum hoinăresc zburliţi şi cu cozile ca nişte mături, stârnind groaza şi dezgustul tuturor pisicilor binecrescute. Dar mai de condamnat, şi mai intolerabile sunt întrunirile lor secrete pe care le ţin noaptea; fac cu acest prilej o larmă infernală, pe care o numesc belcanto, deşi în realitate nu este decât un urlet barbar, lipsit cu totul de cel mai elementar ritm şi de cuvenita melodie şi armonie. Tare, tare mă tem, maestre Abraham, că Murr al dumneavoastră a apucat-o pe un drum rău şi ia şi el parte la acele petreceri indecente, în urma cărora se va alege doar cu o bătaie zdravănă. Mie mi-ar părea rău dacă toată grija dumneavoastră pentru mititelul ăsta cenuşiu de va irosi în zadar şi dacă va ajunge, cu toată învăţătura lui, la nivelul apucăturilor ordinare şi deşănţate ale unor motani vulgari şi desfrânaţi.

Auzind cum bunul meu prieten Mucius şi cum fraţii mei mărinimoşi sunt calomniaţi în halul acesta, nu mi-am putut stăpâni un ţipăt de durere.

— Ce e asta? a exclamat profesorul. Până la urmă, cred totuşi că Murr se ascunde undeva prin cameră! Ponto! Ponto! *Allons*! Caută, caută!

Dintr-un salt, Ponto cobori de pe pervaz şi începu să adulmece prin încăpere. Când ajunse în faţa sobei, se opri brusc, mârâi şi lătră, apoi sări în sus.

— E în sobă, asta-i sigur! strigă maestrul deschizând uşiţa.

Eu am rămas liniştit la locul meu; privindu-l senin pe maestru cu ochi strălucitori.

— Chiar aşa e, uite-l pitit în fundul sobei! exclamă maestrul. Ei? Nu binevoieşti să ieşi afară?

Deşi nu aveam de loc chef să-mi părăsesc ascunzătoarea mea, trebuia totuşi să ascult de porunca maestrului, dacă nu voiam să aplice forţa, în care caz nu aveam nimic de câştigat. De aceea, m-am târât încetişor afară. Dar de-abia am apucat să ies la lumină, că amândoi, profesorul şi maestrul, au început să strige:

— Murr! în ce hal eşti! Ce înseamnă năzbâtiile astea?

Firește că eram plin de cenuşă din cap până în picioare.

Pe lângă asta, de la o vreme, înfăţişarea mea exterioară era într-adevăr de plâns, astfel că nu puteam să nu mă recunosc în descrierea profesorului despre motanii schismatici şi-mi puteam uşor închipui ce figură jalnică făceam acum. Comparând jalnica mea figură cu înfăţişarea prietenului meu Ponto, care arăta într-adevăr frumos cu blana lui lucioasă şi fin cârlionţată, mă copleşi ruşinea. Mâhnit şi tăcut, m-am vârât într-un ungher.

— Acesta să fie inteligentul şi cuviinciosul motan Murr? râdea profesorul, elegantul scriitor, spiritualul poet care scrie sonete şi glose? Nu, e un motan ordinar care-şi petrece viaţa în bucătărie pe cuptor şi care nu ştie nimic altceva decât să prindă şoareci prin pivniţe şi poduri. Oho! Ia spune-mi, preastimate, dacă n-ai de gând să obţii curând un titlu academic sau să ocupi chiar o catedră, ca profesor de estetică? Într-adevăr, frumoasă mantie de *magister* ţi-ai pus!

Şi-i tot da înainte, batjocorindu-mă. Nu-mi rămânea nimic de făcut decât să-mi lipesc strâns urechile de cap, aşa cum am obiceiul totdeauna când sunt certat.

Până în cele din urmă, amândoi, profesorul şi maestrul, izbucniră într-un hohot de râs care mi-a sfâşiat inima. Dar şi mai mult m-a jignit purtarea lui Ponto. Nu numai că a împărtăşit dispreţul stăpânului său, schimonosindu-se în fel şi chip, dar, prin tot felul de sărituri în lături, şi-a arătat sila vădită de a se apropia de mine; se temea, probabil, să nu-şi murdărească blăniţa lui curată. Nu-i puţin lucru pentru un motan ca mine, atât de conştient de superioritatea lui, să fie silit a suporta asemenea dispreţ din partea unui pudel încrezut.

Profesorul se adânci cu maestrul într-o lungă discuţie care nu părea să aibă legătură cu mine sau cu specia mea şi din care înţelegem prea puţin. Totuşi atât mi-am dat seama: că era vorba dacă trebuie reprimate cu forţa purtările adesea dezordonate ale unor tineri exaltaţi, sau dacă e mai bine să fie îngrădiţi în mod abil, pe nesimţite,

până când ei singuri îşi vor da seama şi vor pune capăt unor asemenea purtări. Profesorul era pentru aplicarea forţei, căci rânduiala lucrurilor spre binele tuturor cere ca fiecare om, oricât s-ar împotrivi, să fie încadrat cât mai repede în acea formă, care este determinată de relaţia dintre parte şi întreg. Altminteri, îndată ia naştere o monstruozitate funestă, care poate pricinui tot felul de nenorociri. Profesorul mai spuse ceva despre manifestaţii cu *pereat46* şi cu spargerea geamurilor, din care însă nu am priceput nimic. Maestrul, dimpotrivă, era de părere că tinerii exaltaţi se aseamănă cu indivizii numai pe jumătate nebuni, pe care o împotrivire făţişă îi face să fie şi mai nebuni; dar dacă ajung să-şi recunoască singuri rătăcirea, ei se vindecă radical, fără primejdie de recidivă.

— Totuşi, replică profesorul, ridicându-se în sfârşit şi luându-şi pălăria şi bastonul, totuşi, în ce priveşte forţa directă aplicată purtărilor exaltate, trebuie să fiţi de acord cu mine, maestre, că e necesar să se folosească fără milă în cazurile când asemenea purtare intervine tulburător în rânduielile vieţii; şi, ca să revenim la motanul dumneavoastră Murr, ce bine că, după câte am auzit, nişte şpiţi harnici i-au împrăştiat pe afurisiţii de motani care cântau atât de bestial şi îşi închipuiau că sunt mari virtuozi.

— Depinde cum o iei, răspunse maestrul. Dacă ar fi fost lăsaţi să cânte, poate că ar fi devenit cu timpul ceea ce, greşit, îşi închipuiau că sunt, adică nişte buni virtuozi; însă acum ei nu mai ştiu – probabil – ce e adevărata virtuozitate.

Profesorul îşi luă rămas bun, iar Ponto sări după el, fără să mă onoreze măcar cu un salut prietenesc, aşa cum avusese obiceiul mai înainte.

— Şi eu, se întoarse maestrul către mine, şi eu am fost până acum nemulţumit de purtarea ta, Murr. A venit timpul să fii iarăşi cuminte şi înţelept, ca să-ţi câştigi o faimă mai bună decât cea de care s-ar părea că te bucuri în momentul de faţă. Dacă ar fi cu putinţă să înţelegi ce-ţi spun, te-aş sfătui să fii totdeauna liniştit, totdeauna

prietenos, şi tot ce întreprinzi să duci la capăt fără larmă; acesta este cel mai sigur mijloc de-a căpăta un nume bun. Uite, am să-ţi dau ca exemplu doi oameni: unul din ei se retrage în fiecare zi liniştit, în colţişorul lui, şi bea sticlă după sticlă de vin, până ajunge într-o totală stare de ebrietate, pe care însă, datorită unor îndelungate exerciţii, ştie s-o ascundă atât de bine, încât nimeni nu bănuieşte nimic. Celălalt, dimpotrivă, bea numai din când în când un păhărel de vin în societatea unor prieteni veseli şi simpatici. Băutura îi deschide inima şi-i dezleagă limba; pe măsură ce-i creşte buna dispoziţie, vorbeşte tot mai mult şi mai înflăcărat, fără a trece însă marginile bunei-cuviinţe. Dar tocmai despre el spune lumea că e un băutor pătimaş, în timp ce celălalt, beţivan ascuns, trece drept om liniştit şi cumpătat. Ah, dragă Murr! Dacă ai cunoaşte lumea, ţi-ai da seama că filistinul care îşi retrage totdeauna corniţele, procedează în modul cel mai înţelept. Da. r tu n-ai cum să ştii ce e un filistin, cu toate că or fi destui şi printre cei din specia ta!

La aceste cuvinte ale maestrului, fiind conştient de perfecţiunea cunoştinţelor mele în ceea ce priveşte neamul pisicesc, cunoştinţe dobândite atât din învăţăturile lui Mucius, cât şi cu propria mea inteligenţă, n-am putut să-mi stăpânesc un strănut puternic şi un miorlăit de bucurie.

— Ehei, exclamă maestrul, râzând. Ehei! motane! îmi vine să cred că mă înţelegi şi că profesorul are dreptate descoperind în tine o inteligenţă atât de deosebită, încât te priveşte ca pe un rival în domeniul esteticii.

Ca să-i confirm că într-adevăr aşa era, am scos un miau sonor şi armonios şi, fără multă vorbă, i-am sărit drept în braţe. Nu mă gândisem că tocmai atunci maestrul îşi pusese halatul cel bun de mătase galbenă, cu flori mari, şi că fără îndoială aveam să-l murdăresc. Cu un „dă-te jos!” maestrul mă azvârli cu atâta furie, încât făcui o tumbă în aer. Speriat la culme, cu urechile lipite de cap şi cu ochii închişi, m-am făcut mititel, pe podea. Dar trebuie să recunosc toată blândeţea caracterului bunului meu maestru căci, îndată după aceea, mi-a vorbit pe un ton

prietenos:

— Haide, haide, n-am vrut să-ţi fac niciun rău. Înţeleg că intenţia ta a fost bună, că ai vrut să-mi arăţi dragostea ta, dar ai făcut-o într-un chip cam stângaci, şi, în asemenea cazuri, nimeni nu mai întreabă de intenţii! Hai, vino încoace, cenuşăreasă mititică! Hai să te curăţ, ca să arăţi ca un motan cumsecade!

436

Cu aceste cuvinte, maestrul îşi scoase repede halatul şi mă luă în braţe. Se osteni să mă perie cu o perie moale, până ce blana îmi deveni curată de tot, apoi luă un pieptene şi mă pieptănă, până ce părul începu să-mi strălucească.

După ce toaleta se sfârşi, trecând în faţa oglinzii, m-am mirat eu singur cum de m-am transformat deodată în cu totul al motan. Mă găseam atât de frumos, încât, de plăcere, nu m-am putut împiedica să nu torc pentru mine însumi. Şi trebuie să mărturisesc că în clipa aceea am simţit o mare îndoială în ceea ce priveşte atitudinea decentă şi utilitatea clubului burşilor. Iar că m-am putut vârî în sobă, mi s-a părut o adevărată barbarie, pe care nu o puteam explică decât ca un fel de sălbăticire. De aceea, acum era de prisos avertismentul maestrului:

— Vezi să mai încerci odată să te ascunzi în sobă! Noaptea următoare mi s-a părut că aud o uşoară zgârietură la uşă, apoi un „mi-au” sfios, care mi s-a părut foarte cunoscut. M-am dus tiptil la uşă şi am întrebat cine este. Mi-a răspuns (l-am recunoscut îndată după voce) bravul senior Puff:

— Eu sunt frate Murr, şi trebuie să-ţi comunic o veste din cele mai triste!

O, cerule…

(F.m.) … a făcut o mare nedreptate, scumpa şi dulcea mea prietenă. Ba nu, îmi eşti mai mult, decât atât, eşti credincioasa mea soră! Nu te-am iubit de-ajuns, n-am avut destulă încredere în tine. Abia acum îmi voi deschide inima în faţa ta, căci ştiu…

Glasul prinţesei se sugrumă şi un torent de lacrimi îi

ţâşni din ochi, în timp ce din nou o strângea drăgăstos pe Julia la piept.

— Hedwiga, spuse Julia blând, nu m-ai iubit oare şi înainte din toată inima? Ai avut oare taine, pe care n-ai vrut să mi le încredinţezi? Ce ştii? Ce anume ai aflat abia acum? Dar, nu, nu! Să nu mai vorbim despre asta, până ce pulsul tău nu va începe din nou să bată normal, până ce ochii nu-ţi vor înceta să lucească atât de sumbru!

— Nu ştiu ce vreţi cu toţii de la mine, strigă prinţesa, cuprinsă deodată de enervare. Niciodată nu m-am simţit mai sănătoasă şi mai plină de puteri ca acum, şi voi spuneţi că tot mai sunt bolnavă. Accidentul ciudat care mi s-a întâmplat v-a speriat, dar se prea poate că eu să fi avut nevoie tocmai de asemenea şocuri electrice, care frânează deodată întreaga viaţă a organismului; se poate ca ele să fie mai folositoare decât toate mijloacele unei arte păcătoase, care se amăgeşte pe sine însăşi în chip atât de jalnic. Ce pacoste pentru mine acest medic al curţii, care vrea să mânuiască firea omului asemenea unui mecanism de ceasornic, pe care trebuie să-l ştergi de praf şi să-l întorci! Mi-e groază de el, cu picăturile şi esenţele lui! Oare de asemenea lucru să depindă sănătatea mea? Ar însemna că viaţa pe acest pământ nu e decât o glumă crudă a spiritului cosmic?

— Tocmai această exaltare, o întrerupse Julia pe prinţesă, este cea mai bună dovadă că eşti încă bolnavă, draga mea Hedwiga, şi că trebuie să te cauţi mult mai mult decât o faci.

— Şi tu vrei să mă răneşti! exclamă prinţesa; sări brusc în picioare, alergă la fereastră, o deschise şi privi spre parc.

Julia o urmă şi, cuprinzând-o cu braţul de mijloc, o imploră cu gingăşie să se ferească măcar de vântul aspru al toamnei şi să nu-şi întrerupă odihna pe care medicul curţii o socotea atât de binefăcătoare. Dar prinţesa îi răspunse că tocmai boarea rece, care pătrunde pe fereastră, o face să se simtă mai bine şi o înviorează.

Julia începu să-i povestească despre timpul cât

prinţesa zăcuse bolnavă şi în care a domnit o atmosferă întunecată şi ameninţătoare. Atunci o trebuit să-şi încordeze toate forţele morale, pentru a nu se lăsa descumpănită de anumite evenimente, ce i-au stârnit în suflet un simţământ, pe care nu-l poate asemui cu nimic altceva decât cu teama cumplită de fantome. În primul rând a fost neînţelegerea misterioasă dintre prinţul Hector şi Kreisler care trezea bănuielile cele mai groaznice, căci părea sigur că bietul Johannes trebuia să cadă răpus de mâna italianului răzbunător şi că numai o minune, după cum asigura maestrul Abraham, îl salvase de la o moarte sigură.

438

— Şi acest om groaznic trebuia să fie soţul tău? continuă Julia. Nu, nu, niciodată! Slavă Atotputernicului, eşti salvată! Omul acela nu se mai întoarce niciodată! Nu-i aşa, Hedwiga? Niciodată!

— Niciodată! răspunse prinţesa încet, abia auzit. Apoi scoase un oftat adânc şi continuă cu glas stins, ca prin vis:

Acest foc ceresc trebuie să lumineze şi să încălzească, fără a distruge cu flăcările lui nimicitoare; iar din sufletul artistului se iveşte strălucind întruchiparea visului, ea însăşi, iubirea lui! Aşa mi-ai spus, chiar aici, în locul acesta…

— Cine a spus aşa? întrebă Julia foarte tulburată. La cine te gândeşti, Hedwiga?

Prinţesa îşi trecu palma peste frunte, parcă ar fi avut nevoie de o sforţare ca să revină la realitatea din care evadase. Apoi, sprijinită de Julia, se îndreptă cu paşi şovăitori spre sofa şi căzu istovită. Julia, îngrijorată de starea prinţesei, voi să cheme cameristele, dar Hedwiga o sili cu blândeţe să se aşeze lângă ea, şoptind încet:

— Nu, draga mea, tu, numai tu trebuie să rămâi lângă mine, şi să nu-ţi închipui cumva că boala mi-a revenit. Nu, numai gândul la fericirea supremă m-a copleşit cu putere, gata parcă să-mi spargă pieptul, şi plăcerea divină s-a prefăcut într-o durere nimicitoare.

Rămâi aici, lângă mine. Tu nici nu ştii ce putere minunată poţi avea asupra mea! Lasă-mi să privesc în sufletul tău, ca într-o oglindă limpede şi curată, să mă pot recunoaşte într-însa pe mine! Julia, am adesea impresia că un har ceresc coboară asupra ta, iar cuvintele care zboară de pe buzele tale, asemenea unor şoapte de dragoste, sunt parcă profeţii aducătoare de mângâiere. Julia, fetiţa mea, rămâi lângă mine; să nu mă părăseşti niciodată… niciodată!

Continuând să ţină strâns mâna fetei, prinţesa căzu din nou cu capul pe pernă, închizând ochii.

Julia era, ce e drept, deprinsă cu acele clipe când Hedwiga cădea pradă unei exaltări morbide, dar paroxismul care se manifesta acum îi era cu totul străin şi de neînţeles.

De obicei era un fel de îndârjire pătimaşă, care îşi avea izvorul în nepotrivirea dintre sentimentul ei lăuntric şi viaţa pe care o ducea; uneori această îndârjire devenea aproape ură, lucru care rănea sufletul candid al Juliei. Acum însă, Hedwiga părea că se topeşte într-o durere şi o melancolie fără nume. Starea aceasta disperată o mişca adânc pe tânăra fată, stârnindu-i totodată teama pentru soarta iubitei sale prietene.

— Hedwiga, exclamă ea, draga mea Hedwiga, n-am să te părăsesc niciodată. N-ai să găseşti o inimă mai iubitoare şi mai credincioasă ca a mea; dar vorbeşte, vorbeşte odată şi încredinţează-mi durerea care-ţi sfâşie sufletul! Voi plânge împreună cu tine; împreună cu tine voi suferi!

Atunci pe faţa Hedwigăi apăru un zâmbet ciudat; obrajii i se împurpurară uşor şi, fără să deschidă ochii, şopti:

— Nu-i aşa, Julia, că nu eşti îndrăgostită?

La această întrebare, Julia se simţi atinsă în chip ciudat, de parcă un fior de spaimă ar fi trecut prin toată fiinţa ei. Se află oare o inimă de fată în care să nu sălăşluiască presimţirea unei pasiuni, ce pare să fie condiţia însăşi a existenţei ei, căci numai femeia care iubeşte este femeie în sensul deplin al cuvântului? Dar un

suflet curat, copilăresc încă şi cucernic, lasă aceste presimţiri să dormiteze, fără să caute a cerceta mai adânc, fără a încerca cu o curiozitate lascivă să smulgă vălul de pe dulcea taină, ce se dezvăluie numai în clipa în care un dor ascuns o vesteşte. Aceasta era acum starea Juliei şi în asemenea împrejurări i se vorbea deodată despre lucruri la care nici nu îndrăznea să se gândească. Speriată, de parcă ar fi fost învinuită de un păcat de care ea însăşi nu-şi dădea seama, se strădui să vadă clar în adâncurile propriului ei suflet.

— Julia, repetă prinţesa, nu eşti îndrăgostită? Spune-mi, fii sinceră cu mine!

— Mă întrebi într-un fel atât de ciudat, şopti fata. Ce aş putea, ce ar trebui să-ţi răspund?

— Vorbeşte, vorbeşte, te rog! o imploră prinţesa. Atunci în Julia se făcu deodată lumină şi găsi uşor cuvinte pentru a exprima ceea ce văzuse clar în inima ei.

— Ce se petrece în sufletul tău, când îmi pui asemenea întrebări? începu Julia grav şi calm. Ce înseamnă pentru tine dragostea despre care îmi vorbeşti? Nu-i aşa că trebuie să te simţi atrasă atât de puternic către cel pe care îl iubeşti, încât să nu exişti, să nu trăieşti decât cu gândul la el, să-ţi jertfeşti tot eul tău pentru dânsul, văzând în fiinţa lui toate năzuinţele, toate speranţele, tot dorul şi lumea întreagă? Şi această pasiune trebuie să ne transporte pe treapta cea mai înaltă a fericirii, nu-i aşa? Mie aceste culmi îmi provoacă ameţeală, căci în faţa privirii mele se cască un abis fără fund, cu grozăviile unei pieiri fără speranţă de salvare... Nu, Hedwiga, asemenea dragoste, pe cât de groaznică, pe atât de plină de păcat, nu a pus stăpânire pe inima mea şi nu voi renunţa la speranţa că această inimă va rămâne veşnic curată şi liberă de asemenea patimă. Se poate întâmpla, însă, ca un bărbat să ne atragă atenţia mai mult decât oricare altul, ba chiar, datorită extraordinarei vigori bărbăteşti a spiritului său, să ne trezească admiraţia. Ba, şi mai mult decât atât: în preajma lui, să ne simţim pătrunse de o bucurie neînţeleasă, înălţate mai presus de noi înşine, ca şi când

abia atunci spiritul nostru se trezeşte cu adevărat, ca şi când abia atunci viaţa ne dăruieşte lumina ei, suntem vesele când vine şi ne întristăm când pleacă. Asta numeşti tu dragoste? Ei bine, de ce să nu-ţi mărturisesc? Kreisler, pe care noi l-am pierdut, mi-a trezit asemenea simţământ şi sufăr din pricina absenţei lui.

440

— Julia! exclamă prinţesa ridicându-se ca un fulger şi sfredelind-o cu o privire înfocată. Poţi oare să ţi-l închipui în braţele alteia, fără să încerci o suferinţă cumplită?

Julia se roşi toată şi răspunse cu un ton din care se putea vedea cât era de jignită:

— Eu nu mi l-am închipuit niciodată în braţele *mele*!

— A, va să zică nu-l iubeşti! Nu-l iubeşti! strigă prinţesa cu gla A strident şi căzu iarăşi pe sofa.

— O, de s-ar întoarce! suspină tânăra fată. Sentimentul pe care-l port în piept pentru omul acesta este curat şi nevinovat şi, dacă nu-l voi mai revedea niciodată, amintirea lui îmi va lumina neîntrerupt viaţa asemenea unei minunate stele strălucitoare. Dar, fireşte, se va întoarce, căci cum ar putea…

— Niciodată, o întrerupse prinţesa cu glas aspru şi tăios. Niciodată nu va putea, nu va îndrăzni să se întoarcă, deoarece se află în abaţia din Kanzheim, unde se pregăteşte să intre în ordinul benedictinilor, renunţând la cele lumeşti.

Ochii Juliei se umplură de lacrimi. Se sculă în tăcere şi se îndreptă spre fereastră.

— Mama ta are perfectei dreptate, continuă prinţesa. E foarte bine pentru noi că a plecat, smintitul acesta care, asemenea unui duh rău, a năvălit în inimile noastre paşnice, sfâşiindu-le. Iar muzica a fost vraja cu care a ştiut să ne atragă. Nu vreau să-l mai văd niciodată.

Cuvintele prinţesei erau ca nişte lovituri de pumnal pentru Julia; îşi luă pălăria şi şalul.

— Cum, vrei să mă părăseşti, dulcea mea prietenă? exclamă prinţesa. Rămâi, o, rămâi, şi consolează-mă dacă poţi. Sălile astea şi parcul sunt lugubre! Află că…

Cu aceste cuvinte Hedwiga o duse pe Julia la fereastră şi, arătându-i pavilionul în care locuise aghiotantul prinţului Hector, şopti cu glas înăbuşit:

— Priveşte acolo, Julia. Zidurile acelea ascund o taină primejdioasă; administratorul castelului şi grădinarul susţin că, de la plecarea prinţului, nimeni nu mai locuieşte în pavilion şi că uşa este încuiată bine, şi totuşi… O, uită-te, uită-te! Vezi, acolo, la fereastră?…

Într-adevăr, Julia zări la fereastra din frontonul pavilionului o siluetă neagră care dispăru în aceeaşi clipă.

În timp ce simţea mâna Hedwigăi tremurând convulsiv în mâna ei, Julia spuse că nu poate fi vorba de niciun fel de taină primejdioasă şi de niciun fel de stafii, când e atât de uşor pentru oricare dintre servitori să se folosească pe ascuns de pavilionul nelocuit. Clădirea poate fi cercetată îndată şi astfel s-ar afla pe loc ce-i cu silueta aceea care se arătase la fereastră. Dar prinţesa o asigură că, la dorinţa ei, bătrânul şi credinciosul majordom făcuse de mult acest lucru şi-i jurase că n-a găsit nici urmă de fiinţă omenească în tot pavilionul.

— Să-ţi povestesc ce s-a întâmplat acum trei nopţi, continuă prinţesa. Tu ştii că somnul nu se prinde de mine şi că am obiceiul să mă scol şi să mă plimb prin odăi, până simt o oboseală căreia mă las pradă şi numai astfel adorm. Aşa s-a întâmplat că acum trei nopţi, hărţuită de insomnie, am ajuns în această cameră. Deodată o rază de lumină a jucat pe perete. M-am uitat pe fereastră şi am zărit trei bărbaţi, dintre care unul purta un felinar orb. Au dispărut cu toţii în direcţia pavilionului, fără să-mi pot da seama dacă într-adevăr au intrat acolo. N-a trecut mult însă şi am văzut lumină tocmai la această fereastră. Înăuntru se mişcau nişte umbre. Apoi s-a făcut iarăşi întuneric, dar nu mult după aceea tufişul a fost luminat puternic, probabil dinspre uşa deschisă a pavilionului. Lumina se apropia tot mai mult. În sfârşit, din tufiş a apărut un călugăr benedictin, care ţinea o făclie în mâna stângă, iar în cea dreaptă un crucifix. Era urmat de alţi patru bărbaţi care duceau pe umeri o năsălie acoperită cu văluri negre. Abia

au făcut câţiva paşi şi o siluetă, învăluită într-o mantie largă, le-a şi ieşit în întâmpinare. Cei patru s-au oprit lăsând năsălia jos; silueta aceea a dat la o parte pânzele negre, sub care s-a ivit un cadavru. Simţeam că înnebunesc şi abia am mai putut să observ că cei patru au ridicat iarăşi năsălia pe umeri, pornind repede după călugăr pe aleea ce duce din parc spre drumul la abaţia din Kanzheim. De atunci a început să apară silueta aceea în fereastră, şi poate că ceea ce mă sperie, e fantoma unui om ucis.

442

Julia înclina să socoată toată întâmplarea drept un vis al Hedwigăi; iar dacă într-adevăr se aflase atunci la fereastră, drept o amăgire pricinuită de mintea ei exaltată. Cine putea fi mortul scos din pavilion în împrejurări atât de misterioase şi de care nimeni nu ştia nimic? Şi cine ar mai putea crede că mortul acesta necunoscut s-a întors ca stafie în locuinţa de unde a fost scos? Julia îi spuse toate acestea prinţesei, adăugând că arătarea aceea de la fereastră ar putea fi foarte bine o iluzie optică, sau ar putea fi o glumă de-a bătrânului magician, maestrul Abraham, care deseori se distrează în felul acesta şi care probabil a introdus în pavilion un locatar fantomatic.

— Ce repede găsim o explicaţie când se întâmplă ceva miraculos, ceva supranatural! spuse zâmbind prinţesa, care acum îşi venise complet în fire. Cât priveşte mortul, tu uiţi de cele ce s-au petrecut în parc, înainte de a ne fi părăsit

— Dumnezeule! exclamă Julia. Crezi că într-adevăr a fost săvârşită o fărădelege? Cine? De mâna cui?

— Despre Kreisler, ştii că trăieşte, continuă prinţesa. Dar trăieşte şi cel îndrăgostit de tine. Nu te uita aşa de speriată! N-ai bănuit oare mai de mult cele ce trebuie să-ţi spun acum, ca să fii lămurită asupra unui lucru ce ar putea să-ţi fie fatal dacă mai rămâne ascuns? Prinţul Hector te iubeşte *pe tine*, *pe tine*, Julia, cu toată patima violentă caracteristică neamului său. Am fost, sunt şi acum logodnica lui; dar tu, Julia, eşti iubita lui.

Prinţesa rosti ultimele cuvinte pe un ton tăios, fără să se simtă însă vreo amărăciune în glasul ei.

— O, cerule! exclamă Julia printre lacrimi. Ai de gând să-mi sfâşii inima, Hedwiga? Ce duh întunecat vorbeşte prin gura ta? Nu, nu; sunt gata să suport răzbunarea ta pentru toate visele urâte care te-au tulburat, dar niciodată n-am să cred în realitatea acestor vedenii groaznice! Vino-ţi în fire, Hedwiga! Tu nu mai eşti logodnica omului îngrozitor, care a fost pentru noi întruchiparea însăşi a pierzaniei! Nu se va mai întoarce niciodată, niciodată nu vei fi a lui!

— Ba da, răspunse prinţesa. Ba da! Linişteşte-te, copilă! Numai atunci când biserica mă va fi unit cu prinţul, numai atunci poate monstruoasa neînţelegere a vieţii, care mă distruge, se va limpezi. Pe tine, te va salva providenţa cerească. Ne vom despărţi, eu îmi voi urma soţul. Tu vei rămâne!

Adânc emoţionată, prinţesa tăcu. Nicu Julia nu era în stare să scoată vreun cuvânt. În tăcere, căzură una în braţele celeilalte, vărsând şiroaie de lacrimi.

Li se anunţă că ceaiul este servit. Julia era mai tulburată decât ar fi putut lăsa să se presupună firea ei senină şi echilibrată. Îi era peste putinţă să rămână în societate şi doamna Benzon îi îngădui bucuros să plece acasă, întrucât şi prinţesa dorea să se odihnească.

Întrebată de principesa-mamă, domnişoara Nannette o asigură că, în tot cursul după-amiezii şi serii, prinţesa s-a simţit foarte bine, dar că a stăruit să fie lăsată singură cu Julia. Din câte a putut observa din camera vecină, amândouă şi-au spus tot felul de poveşti şi au jucat teatru când plângând, când râzând.

— Ce fete delicioase! şopti mareşalul curţii.

— Ce amabilă prinţesă şi ce delicioasă fată! îl corectă prinţul, fulgerându-l cu privirea.

Cutremurat de gafa enormă pe care o săvârşise, mareşalul curţii voi să înghită dintr-odată bucata de biscuit pe care o muiase în ceai. Biscuitul însă îi rămase în gât şi înaltul demnitar fu apucat de o tuse cumplită care-l sili să

părăsească sala şi nu scăpă de o ruşinoasă moarte prin asfixie, decât prin pumnul priceput al majordomului, care execută un solo de timpan pe spinarea lui.

444

Mareşalul, după ce izbutise să facă două gafe, temându-se să n-o facă şi pe a treia, nu mai îndrăzni să se întoarcă iar în sală şi trimise rugămintea către prinţ să-l scuze că se simte subit rău.

Absenţa mareşalului curţii dezorganiza însă partida de *whist*, pe care prinţul obişnuia s-o joace. Aşa că, masa de joc fiind pregătită, aşteptau cu toţii încordaţi să vadă cum va proceda prinţul în asemenea situaţie critică. Acesta însă, după ce îi îndemnă pe ceilalţi cu un semn să se aşeze la masa de joc, o luă pe doamna Benzon de mână, o conduse spre o canapea şi-o invită să stea alături de el.

— Totuşi mi-ar fi părut rău dacă mareşalul s-ar fi înecat cu biscuitul, spuse cu glas blând şi şoptit, aşa cum obişnuia să vorbească cu doamna Benzon. Se pare însă că suferă de absenţe mintale, după cum am avut de mai multe ori prilejul să observ. Acum a numit-o pe Hedwiga „fată”; prin urmare în astă-seară ar fi fost un partener mizerabil la *whist*. De fapt, dragă Benzon, îmi convine şi-mi face multă plăcere astăzi, în loc de joc, să schimbăm aici, ca pe vremuri, câteva cuvinte confidenţiale. Ah, ca pe vremuri! În sfârşit, cunoşti ataşamentul meu faţă de dumneata, draga mea! El nu va pieri niciodată; inima unui prinţ este întotdeauna credincioasă, afară de cazând când unele împrejurări de neînlăturat, poruncesc altfel.

Rostind aceste cuvinte, prinţul sărută mâna doamnei Benzon cu mai multă duioşie decât părea să îngăduie rangul, vârsta şi împrejurările. Cu ochii scânteind de bucurie, doamna consilier îl asigură că aştepta de mult momentul să poată vorbi în mod confidenţial cu prinţul, întrucât avea să-i împărtăşească unele veşti care nu-i vor fi neplăcute.

— Aflaţi deci, înălţimea-voastră, spuse doamna Benzon, că domnul consilier intim de legaţie a scris din nou despre problema noastră, care a luat deodată o

întorsătură favorabilă, astfel că…

— Tăcere, o întrerupse prinţul. Tăcere, scumpă doamnă. Să nu vorbim despre afaceri de stat! Chiar şi un prinţ îşi pune halatul şi scufia de noapte atunci când, aproape strivit de povara guvernării, se duce la odihnă, excepţie făcând, bineînţeles, Frederic cel Mare, regele Prusiei, care, după cum vă este cunoscut şi dumneavoastră, ca femeie citită ce sunteţi, îşi punea chiar şi în pat o pălărie de pâslă. Dar, voiam să spun că şi un prinţ are în el cu prisosinţă… hm! În sfârşit, ceea ce oamenii numesc viaţă burgheză, căsnicie, bucuriile unui

37

38

părinte şi aşa mai departe, aşa că nu se poate sustrage cu totul acestor sentimente şi i se poate ierta dacă li se dăruieşte lor în clipele când statul şi grija pentru cuvenita ordine la curte şi în ţară nu-l solicită în întregime. Dragă Benzon! Una din aceste clipe este şi cea de faţă. Pe masa de lucru din cabinetul meu se află şapte hârtii semnate, şi acum lasă-mă să uit că sunt prinţ; lasă-mă aici, la o ceaşcă de ceai, să fiu numai un tată de familie. *Tatăl de familie german* al baronului von Gemmingen[128]. Dă-mi voie să vorbesc, da, să vorbesc despre copiii mei, care-mi fac atâtea griji, încât cad pradă unei nelinişti sufleteşti cu totul nelalocul ei.

— Aşadar, despre copiii dumneavoastră urmează să vorbim, înălţimea-voastră? repetă doamna Benzon caustic. Adică despre prinţul Ignaz şi prinţesa Hedwiga! vorbiţi, înălţimea-voastră, vorbiţi! Poate că vă voi putea sfătui şi consola, asemenea maestrului Abraham.

— Da, continuă prinţul. Sfat şi mângâiere mi-ar prinde Line uneori. Iată, dragă Benzon, întâi în ceea ce-l priveşte pe Ignatius. El n-are nevoie, firește, de aptitudini intelectuale excepţionale, pe care natura le dăruieşte de obicei acelora care, altfel, din pricina poziţiei lor sociale,

128 Otto Heinrich von Gemmingen (1755—1836), autorul dramei lipsite de valoare Tatăl de familie german, imitată după piesa lui Diderot Tatăl de familie. E.T.A. Hoffmann a văzut-o, probabil, în 1807, la Berlin.

ar rămâne obscuri şi necunoscuţi. Totuşi ceva mai mult *esprit*[129] nu i-ar fi stricat, căci este şi rămâne un… *simple*[130]! Uită-te la el cum şade, bălăbănind din picioare; joacă o carte greşită după alta şi tot râde şi chicoteşte ca un băieţaş de şapte ani! Benzon, *entre nous soit dit*, nici măcar arta scrierii, în măsura în care are nevoie de ea, nu-i este accesibilă. Semnătura sa princiară arată de parcă ar fi trasă c-o gheară de pasăre. Doamne, Dumnezeule, ce va ieşi din toate astea? De curând am fost tulburat în ocupaţiile mele de nişte lătrături groaznice sub fereastră. Mă uit afară pentru a porunci să fie alungat şpiţul acela nesuferit, şi când colo, ce să-mi vadă ochii? N-o să mă crezi, draga mea! Prinţul, lătrând ca un nebun, alerga după băiatul grădinarului! Se jucau de-a iepurele şi câinele. Mă întreb dacă asta are vreo raţiune, dacă se poate numi o pasiune princiară? Va ajunge oare prinţul să se conducă vreodată singur?

446

— De aceea, răspunse Benzon, este necesar ca prinţul să fie însurat cât mai grabnic, dându-i o soţie care, cu farmecul, gingăşia şi mintea ei clară, să-i trezească simţămintele adormite, şi care să fie destul de devotată pentru a se coborî până la nivelul lui, pentru ca după aceea să-l ridice treptat până la dânsa. Aceste calităţi sunt absolut necesare fiinţei destinate să aparţină prinţului, pentru a-l salva dintr-o stare sufletească care, până la urmă – o spun cu durere, înălţimea-voastră – ar putea degenera într-o adevărată nebunie. Tocmai de aceea hotărâtoare sunt numai aceste calităţi atât de rare şi nu trebuie să fim prea exigenţi în ceea ce priveşte poziţia socială.

— Niciodată nu au existat mezalianţe în casa noastră, spuse prinţul, încruntându-se. Renunţă la această idee, pe care eu n-o pot aproba. Altfel, am fost şi sunt întotdeauna gata să-ţi îndeplinesc dorinţele!

— Nu-i tocmai aşa, înălţimea-voastră, răspunse

129 Spirit (franc.).

130 Nătîng (franc).

doamna Benzon cu un ton tăios. Câte dorinţe îndreptăţite n-au trebuit de multe ori să tacă din pricina unor consideraţii himerice! Există însă exigenţe care nesocotesc toate convenţiile!

— *Laissons cela*[131], o întrerupse prinţul, tuşind şi luând o priză de tabac. După câteva clipe de tăcere, îşi continuă vorba: Şi mai multe griji decât prinţul îmi face prinţesa. Spune-mi, Benzon, cum de a fost cu putinţă să ni se nască o fată cu o fire atât de ciudată, ba mai mult, atât de bolnăvicioasă, încât îl pune în încurcătură şi pe medicul curţii? Doar principesa-mamă s-a bucurat întotdeauna de o sănătate înfloritoare: a avut ea oare vreo înclinaţie spre crize nervoase mistice? Dar chiar şi eu, în ceea ce priveşte trupul şi sufletul, n-am fost oare întotdeauna un prinţ robust? Cum de s-a întâmplat să avem un copil care

— Trebuie s-o recunosc spre adânca mea amărăciune – adeseori pare smintit şi lipsit cu desăvârşire de orice decenţă princiară?

— Nici eu nu înţeleg ce este cu organismul prinţesei, răspunse Benzon. Mama ei a fost întotdeauna echilibrată, raţională, lipsită de orice patimă funestă.

Doamna Benzon rosti ultimele cuvinte cu glas scăzut, ca pentru sine, coborându-şi privirea în pământ.

— Vorbiţi de principesa-mamă? o întrebă prinţul apăsat, căci i se păruse necuviincios faptul că la cuvântul „mamă” nu a fost adăugat epitetul de principesă.

— Dar de cine vreţi să vorbesc? răspunse Benzon înţepat.

— Ultima criză fatală a prinţesei nu mi-a zădărnicit oare toate sforţările şi n-a spulberat oare toată bucuria prilejuită de o grabnică căsătorie, potrivit dorinţelor mele? continuă prinţul. Căci, *entre nous soit dit*, dragă Benzon, numai catalepsia subită a prinţesei, pe care eu o explic pur şi simplu printr-o răceală zdravănă, a fost de vină că prinţul Héctor a plecat atât de grabnic. El vrea să strice logodna şi, *juste ciel*! *51* trebuie să mărturisesc că nu i-o pot lua în nume de rău; astfel că, chiar dacă buna-cuviinţă

131 Să lăsăm asta (franc).

n-ar împiedica orice încercare de apropiere, însuşi acest fapt m-ar opri, ca prinţ, să mai fac demersuri în vederea îndeplinirii dorinţei mele, la care nu renunţ decât silit de împrejurări. Trebuie să recunoşti, draga mea, că te cam poate speria o soţie ce are accidente atât de ciudate! Nu-i aşa că asemenea soţie princiară – şi totodată cataleptică – ar putea fi apucată de o criză de acest fel în mijlocul unei curţi din cele mai strălucite, oprindu-se ca un automat şi silind întreaga adunare aleasă să o imite şi să rămână nemişcată? Fireşte că o curte, apucată de catalepsie generală, ar putea fi socotită cea mai solemnă şi cea mai sublimă din lumea întreagă, întrucât orice încălcare, cât de mică, a cuvenitei demnităţi ar fi imposibilă chiar şi pentru persoana cea mai uşuratică. Totuşi, un simţământ care mă cuprinde în timpul jocului, în astfel de clipe de dispoziţie părintească, aşa cum sunt cele de acum, mă face să observ că o asemenea stare a miresei poate produce fiori reci de groază mirelui princiar. Benzon, dumneata, care eşti atât de amabilă şi înţelegătoare, n-ai putea găsi eventual un mijloc, o posibilitate oarecare de a drege într-un fel situaţia cu prinţul?

448

— Nu e nevoie de aşa ceva, înălţimea-voastră! îl întrerupse Benzon cu vioiciune; ceea ce l-a făcut pe prinţ să plece atât de grabnic nu a fost boala prinţesei. La mijloc e un alt mister şi în acest mister este amestecat capelmaistrul Kreisler.

— Cum? exclamă uimit prinţul. Ce spui, Benzon? Capelmaistrul Kreisler? Aşadar, e adevărat că el…

— Da, continuă doamna consilier. Da, înălţimea-voastră. Ceea ce l-a îndepărtat pe prinţul Hector a fost un conflict cu Kreisler, un conflict care era să se rezolve într-un fel prea eroic.

— Un conflict, să se rezolve, într-un fel eroic! o întrerupse prinţul. Împuşcătura din parc… pălăria plină de sânge… Benzon! E cu neputinţă! Prinţul… Capelmaistru!… Un duel! O *rencontre*! Niciuna, nici cealaltă eventualitate nu sunt de conceput!

— Un singur lucru este cert; Kreisler a exercitat o influenţă mult prea puternică asupra minţii prinţesei, şi teama aceea ciudată, groaza chiar pe care a simţit-o la început în prezenţa lui Kreisler, era pe cale să se transforme într-o pasiune nimicitoare. E posibil ca prinţul Hector să fi fost destul de pătrunzător ca să-şi dea seama de acest lucru şi să fi văzut în Kreisler, care l-a întâmpinat chiar din prima clipă cu o ironie muşcătoare, un rival de care s-a socotit obligat să scape. De aici a decurs o faptă, care nu poate fi justificată decât prin ura neîmpăcată a geloziei, a ambiţiei rănite, şi care, slavă Domnului, nu a reuşit. Mărturisesc însă că toate acestea nu explică plecarea grabnică a prinţului şi că, după cum am spus, mai dăinuie încă un mister de nepătruns. După cum mi-a povestit Julia, prinţul Hedor a fugit speriat de un portret, pe care Kreisler îl avea la el şi i-l arătase. Dar, oricum ar sta lucrurile, Kreisler nu mai este aici şi criza prinţesei a trecut! Credeţi-mă. că dacă

Kreisler ar fi rămas, în inima prinţesei s-ar fi aprins o pasiune pentru el, cât se poate de violentă şi ea ar fi preferat să moară decât să accepte mâna prinţului Hector. Acum toate au luat altă întorsătură; curând, prinţul se va întoarce şi căsătoria lui cu prinţesa va pune capăt tuturor grijilor noastre.

— Ce insolenţă din partea unui nenorocit de muzicant! exclamă prinţul mâniat. De el să se îndrăgostească prinţesa? Din pricina lui să refuze mina celui mai amabil dintre prinţi? Ah, *le coquin*! *52* Acum te înţeleg, maestre Abraham, abia acum te înţeleg bine! Să mi-l iei de pe cap pe omul ăsta fatal; să nu se mai întoarcă niciodată!

— Orice măsură, pe care înţeleptul maestru Abraham ar propune-o eventual în acest scop, ar fi de prisos, spuse doamna consilier. Cele necesare sau şi făcut. Kreisler se află la abaţia din Kanzheim, şi, după cum îmi scrie abatele Chrysostomus, se va decide, probabil, să renunţe la viaţa lumească şi să intre în rândurile ordinului. Prinţesa a şi aflat despre asta de la mine, într-o clipă potrivită; şi

deoarece n-am observat la ea vreo emoţie deosebită, cred că, după cum am spus, criza cea primejdioasă a trecut.

— Minunată, excepţională femeie! exclamă prinţul. Cât ataşament aţi arătat faţă de mine şi de copiii mei! Câtă grijă pentru binele, pentru propăşirea casei mele!

— Într-adevăr? întrebă Benzon cu amărăciune în glas. Chiar aşa să fie? Am putut oare, mi-a fost *îngăduit* oare să mă îngrijesc totdeauna de binele copiilor dumneavoastră?

Benzon accentua în mod special ultimele cuvinte. Prinţul rămase tăcut, cu privirea pierdută în gol, învârtindu-şi degetele mari ale mâinilor împreunate. Într-un târziu, şopti încet:

— Angela! încă nu s-a găsit nicio urmă? Dispărută cu desăvârşire?

— Da, răspunse Benzon. Şi mă tem că nefericita copilă a căzut victima vreunei infamii. Se spunea că a fost văzută la Veneţia, dar e cu siguranţă o eroare. Trebuie să recunoaşteţi că aţi procedat cu o cruzime groaznică, smulgând copila de la sânul mamei şi surghiunând-o într-un exil fără speranţă. Rana aceasta, pe care mi-a pricinuit-o asprimea dumneavoastră, nu va înceta niciodată să mă doară.

— Benzon, spuse prinţul, oare nu ţi-am alocat dumitale şi copilului, un venit anual important? Puteam oare face mai mult? Dacă Angeda rămânea la noi, trebuia oare să mă tem în orice clipă că vor ieşi în vileag *nos faiblesses*[132][133], tulburând neplăcut liniştea decentă a curţii noastre? O cunoşti pe principesă, dragă Benzon! Ştii că are uneori toane ciudate.

450

— Prin urmare, banii, un venit anual, trebuie să compenseze pentru o mamă toate suferinţele, toată amărăciunea, toată durerea pricinuită de pierderea unui copil? Dar, înălţimea-voastră, există şi un alt fel de a te îngriji îfle un copil, un fel care o mulţumeşte pe mamă mai

132 Nemernicule! (franc.)

133 Slăbiciunile noastre (franc).

mult decât tot aurul din lume!

Benzon rosti aceste cuvinte cu un ton şi cu o privire care-l tulburară întrucâtva pe prinţ.

— Scumpa mea, începu el stânjenit, de ce aceste gânduri stranii? Nu crezi oare că şi pentru mine dispariţia fără urmă a scumpei noastre Angela e ceva foarte neplăcut, o adevărată nenorocire? Acum trebuie să fie o fetiţă frumuşică şi binecrescută, căci s-a născut din părinţi fermecători.

Prinţul sărută din nou, cu multă tandreţe, mâna doamnei Benzon, care şi-o retrase însă cu un gest brusc şi, fulgerându-l cu privirea, îi şopti la ureche:

— Recunoaşteţi, înălţimea-voastră, că aţi fost nedrept şi crud când aţi stăruit să fie îndepărtat copilul. Şi nu credeţi oare că ar fi de datoria dumneavoastră să nu refuzaţi împlinirea unei dorinţe pe care eu, în bunătatea mea, o voi considera într-adevăr ca o oarecare compensaţie pentru luate suferinţele mele?

— Benzon, răspunse prinţul cu glas şi mai scăzut, draga şi buna mea Benzon! Oare într-adevăr Angela noastră nu mai poate fi regăsită? Am să fac o faptă eroică pentru împlinirea dorinţelor dumitale, scumpa mea! Am să mă destăinuiesc maestrului Abraham şi am să-i cer sfatul. E un om înţelept şi cu multă experienţă; poate că ne va putea ajuta.

— O, îl întrerupse Benzon, lăsaţi-mă cu înţeleptul maestru Abraham! Credeţi oare că el e dispus într-adevăr să întreprindă ceva pentru dumneavoastră? Credeţi oare că este sincer ataşat persoanei şi casei dumneavoastră? Şi cum ar putea el să afle ceva în legătură cu soarta Angelei, după ce toate cercetările făcute la Veneţia şi la Florenţa au rămas zadarnice şi, ceea ce este şi mai rău, i-a fost răpit acel mijloc misterios de care se slujise până acum pentru

E a cerceta necunoscutul?

— O, vorbeşti de nevasta lui, de vrăjitoarea aceea, Chiara, spuse prinţul.

— E foarte discutabil, răspunse Benzon, dacă femeia aceea. Înzestrată cu puteri miraculoase, merită acest

nume. În orice caz a fost nedrept şi neomenesc să i se răpească maestrului fiinţa iubită, de care era atât de legat şi care era, într-un fel, o parte din el însuşi.

— Benzon! exclamă prinţul speriat la culme. Astăzi nu le înţeleg de loc! Simt că mă apucă ameţeala! N-ai fost chiar dumneata de acord ca fiinţa aceea primejdioasă, cu ajutorul căreia maestrul ar fi putut ajunge curând să controleze ţoale relaţiile noastre, să fie îndepărtată de aici? N-ai aprobat chiar dumneata scrisoarea mea către marele duce în care îi explicam că, întrucât orice fel de vrăjitorie este de mult interzisă în ţară. persoanele care se ocupă de aceste lucruri nu trebuie tolerate şi, din motive de siguranţă, trebuie să fie incluse pentru un timp? N-a fost oare din pură consideraţie faţă de maestrul Ahraham că misterioasei Chiara nu i s-a făcut proces public, ci a fost luată fără nicio larmă şi dusă, nici eu nu ştiu unde, întrucât chestiunea nu m-a mai interesat? Ce mi se poate reproşa în cazul de faţă?

— Iertaţi-mă. Înălţimea-voastră, răspunse Benzon, totuşi, de fapt, vi se poate pe drept cuvânt reproşa o acţiune cam pripită. Dar, aflaţi, înălţimea-voastră, că maestrul Ahraham este informai că scumpa lui Chiara a fost luată din ordinul dumneavoastră. El tace şi arc o atitudine prietenoasă, dar nu credeţi oare că în pieptul lui mocneşte ura şi setea de răzbunare împotriva aceluia care i-a răpit lucrul cel mai scump pe lume? Şi tocmai acestui om vreţi să-i dăruiţi încrederea dumneavoastră, tocmai lui vreţi să vă destăinuiţi?

— Benzon, spuse prinţul, ştergându-şi de pe frunte broboane de sudoare, mă tulburi la culme, aş putea spune, într-un fel de nedescris! Doamne, Dumnezeule? Cum poate un prinţ să-şi piardă astfel calmul! Ei, drace! Dumnezeule, am impresia că înjur ca un dragon aici, la ceai! Benzon! De ce n-ai vorbit piuă acum? El ştie totul! Acolo, în pavilionul de pescuit, când îmi pierdusem firea din pricina stării prinţesei, mi-am deschis inima şi mi-am dezlegat limba în faţa lui. I-am vorbit de Angela, i-am destăinuit, Benzon, e

groaznic! *J'etois*[134] un… măgar! *Voilà tout*![135] 452

— Şi ce a răspuns? întrebă Benzon încordată.

— Am parcă impresia, continuă prinţul, că maestrul Abraham a început el cel dintâi să vorbească despre trecutul nostru *attachement56* şi cum aş fi putut fi un tată fericit, în loc să fiu unul *malheureux57*. Ce-i drept, după ce mi-am sfârşit spovedania, el mi-a declarat zâmbind că ştia toate acestea de mult şi că speră că în curând se va lămuri unde se află Angela. Şi atunci multe minciuni vor fi demascate şi alte iluzii spulberate.

— Aşa a spus maestrul? şopti Benzon cu buze tremurătoare.

— *Sur mon honneur58*, răspunse prinţul. Chiar aşa a spus. Mii de pardon, Benzon, dar sunt furios; ce se întâmplă dacă bătrânul vrea să mi-o plătească? *Que faire59*, Benzon?

O clipă, amândoi s-au privit fără să ştie ce să spună.

— Înălţimea-voastră! şopti un lacheu, prezentându-i prinţului ceaiul.

— *Bele*! *60* strigă prinţul, sărind din loc şi răsturnând din cauza grabei tava şi ceaşca din mâinile lacheului.

Toţi cei de la mesele de joc săriră speriaţi. Jocul se întrerupse. Prinţul, stăpânindu-se cu o mare sforţare, adresă asistenţei un „*adieu*" însoţit de un zâmbet amical şi se îndreptă, împreună cu principesa, spre încăperile interioare. Pe fiecare chip se citea însă limpede: „Dumnezeule, ce-i asta, ce înseamnă asta? Prinţul n-a jucat, a vorbit atâta timp şi atât de concentrat cu doamna consilier şi, deodată, s-a înfuriat în halul ăsta!"

Benzon nu-şi putea închipui nici pe departe ce scenă o aştepta la locuinţa ei, care se afla într-o clădire laterală, aşezată chiar lângă castel. Nici nu apucă să intre că Julia sări, ca ieşită din fire, în întâmpinarea ei şi… Biograful care scrie aceste rânduri este foarte mulţumit că, de data aceasta, poate să povestească mult mai bine şi mai limpede cele ce s-au petrecut cu Julia în timpul ceaiului

134 Am fost (franc).

135 Asta-i tot! (Franc.)

princiar, decât multe alte fapte din povestirea de faţă, care, cel puţin până acum, a fost cam încâlcită. Deci! Noi ştim că Julia primise îngăduinţa să se întoarcă acasă mai devreme. Un vânător din regimentul de gardă o însoţise, purtând o făclie. Dar abia se depărtaseră cu câţiva paşi de castel, că vânătorul se opri brusc, ridicând făclia în sus.

— Ce este? întrebă Julia.

— Cum, domnişoară Julia, răspunse vânătorul, n-aţi observat făptura care s-a furişat acolo, în faţa noastră? Nu ştiu ce să cred. De câteva seri încoace, tot dă târcoale pe aici un om care, dacă se ascunde, trebuie să aibă vreun gând rău. Noi l-am pândit în fel şi chip, dar ne scapă printre degete, ba chiar se face nevăzut în faţa ochilor noştri ca o stafie, sau ca necuratul însuşi.

Julia se gândi la arătarea din fereastra pavilionului şi simţi un fior de groază.

— Ah, repede, repede, să plecăm de aici! spuse ea speriată vânătorului, care-i răspunse însă râzând că stimata domnişoară nu are de ce să se teamă căci, înainte de a se întâmpla ceva, stafia *va* trebui să-i sucească lui gâtul. Afară de asta, fiinţa necunoscută, care se arată în preajma castelului, e făcută din carne şi oase ca toată lumea şi, pe deasupra, se teme grozav de lumină.

Julia îşi trimise la culcare camerista, care se plângea de durere de cap şi de friguri, şi-şi puse fără ajutorul ei veşmintele de noapte. Rămasă singură în cameră, îşi depănă din nou în minte toate cele ce-i spusese Hedwiga, într-o stare pe care nu putea s-o explice decât ca o supraexcitare bolnăvicioasă. Şi totuşi era limpede că această supraexcitare bolnăvicioasă nu putea avea decât o cauză psihică. În situaţii încâlcite ca aceasta, fetele cu suflet atât de curat ca al Juliei arareori ghicesc adevărul. De aceea, amintindu-şi încă o dată de cele petrecute, Julia nu-şi închipuia nimic altceva, decât că prinţesa este pradă acelei pasiuni groaznice, pe care ea însăşi i-o zugrăvise atât de înspăimântător, de parcă ar fi avut-o în suflet, şi că omul căruia prinţesa îşi dăruise întreaga fiinţă era prinţul Hector. Iar acum, Dumnezeu ştie de ce, Hedwiga îşi

închipuie că prinţul e îndrăgostit de alta şi gândul acesta o chinuieşte şi o urmăreşte ca o fantomă sinistră, ceea ce explică adânca tulburare a sufletului ei. „Ah, îşi zise Julia, draga şi scumpa mea Hedwiga! Dacă prinţul Hector s-ar întoarce, te-ai convinge îndată că nu ai de ce să te temi de prietena ta!” Dar în clipa când îşi spuse aceste cuvinte, gândul că prinţul o iubeşte pe ea se contura atât de viu în sufletul ei, încât se sperie de puterea şi realitatea lui. Cuprinsă de o spaimă de nedescris, îşi zise că, dacă totuşi ceea ce crede prinţesa este adevărat, atunci soarta îi este pecetluită. Îi reveni iarăşi în minte senzaţia aceea ciudată şi respingătoare pe care i-o pricinuise privirea şi întreaga făptură a prinţului, făcând-o să se înfioare din nou de groază.

454

Îşi aminti de clipa de pe pod, când prinţul o cuprinsese cu braţul, hrănind totodată şi lebăda; îşi aminti de toate cuvintele cu două înţelesuri pe care le rostise el şi care, oricât de nevinovate i s-ar fi părut atunci, acum îi apăreau pline de un înţeles ascuns. Îşi aminti însă şi de acel vis sinistru, în care s-a simţit cuprinsă de nişte braţe de fier, braţele prinţului care o ţineau captivă în strânsoarea lor; îşi aminti şi de clipa când s-a trezit şi l-a zărit pe capelmaistru în grădină, când întreaga lui fiinţă i s-a părut atât de apropiată, încât a fost sigură că el o va apăra de prinţ.

— Nu! exclamă Julia cu glas tare. Nu, nu e adevărat, nu poate fi adevărat, e cu neputinţă să fie adevărat! Nimeni altul decât duhul cel rău al iadului trezeşte în bietul meu suflet asemenea bănuieli pline de păcat! Nu, nu va avea putere asupra mea!

Gândul la prinţ şi la clipele acelea, pline de primejdie, treziră în sufletul Juliei un sentiment al cărui caracter primejdios se vădea din faptul că, năpădită de ruşine, se roşi toată şi ochii i se umplură de lacrimi. Ferice de buna şi cucernica Julia că avea destulă putere să alunge duhul cel rău, nelăsându-i niciun loc în care să poată prinde rădăcini! Aici e cazul să observăm încă o dată că

prinţul Hector era bărbatul cel mai frumos şi cel mai amabil din câţi ar putea întâlni cineva şi că arta lui de a plăcea era întemeiată pe o cunoaştere adâncă a femeilor, dobândită în cursul unei vieţi pline de aventuri norocoase; deci era firesc ca tocmai o fată tânără şi candidă să se sperie de forţa triumfătoare, care izvora din privirea lui, din întreaga-i făptură.

— O, Johannes! rosti ca eu glas dulce. Blândul şi bunul meu Johannes! Oare nu voi găsi la tine sprijinul pe care mi l-ai făgăduit? Nu-mi poţi oare vorbi tu însuţi, mângâindu-mă cu sunetele acelea divine, care răsună piuă în străfundul sufletului meu?

Julia deschise pianul şi începu să chite bucăţile care-i plăceau mai mult din compoziţiile lui Kreisler. Şi într-adevăr, se simţi îndată mai liniştită şi mai senină; cântecul o transporta într-o altă lume, unde nu mai exista nici prinţul şi nici măcar Hedwiga, care s-o tulbure cu vedeniile ei morbide.

„Acum, canţoneta mea preferată!” zise Julia către ea însăşi, începând cunoscuta *Mi lagnero tacendo*, pusă pe muzică de atâţia compozitori. Într-adevăr, lui Kreisler cântecul acesta îi reuşise mai bine decât toate celelalte. Durerea dulce a unui dor pasionat era exprimată printr-o melodie simplă, dar atât de viguroasă şi sinceră, încât niciun suflet sensibil nu-i putea rezista. Julia sfârşi cântecul şi cufundată cu totul în amintirea ei despre Kreisler, mai făcu unele acorduri izolate care păreau un fel de ecou al sentimentelor ce-i umpleau sufletul. Deodată uşa se deschise. Julia întoarse capul şi. Înainte de a fi avut timpul să se ridice de pe scaun, prinţul Hector căzu la picioarele ei, cuprinzându-i mâinile. Speriată, ea scoase un ţipăt; dar prinţul o imploră, în numele Fecioarei şi al tuturor sfinţilor, să fie liniştită şi să-i dăruiască, vreme de numai două minute, fericirea divină de a o privi şi de a o auzi. Apoi, în cuvinte, care nu puteau porni decât din nebunia celei mai înflăcărate pasiuni, îi spuse că o adoră pe ea şi numai pe ea; că gândul la căsătoria cu Hedwiga îl înspăimântă şi-l ucide; că din această pricină a voit să

fugă, dar, minat de o pasiune care nu se poate stinge decât odată cu viaţa lui, s-a întors pentru a-i spune că ea e totul pentru el şi că viaţa fără ea nu are niciun sens.

— Plecaţi de aici! exclamă Julia îngrozită. Mă ucideţi, alteţă!

— Niciodată! strigă prinţul sărutându-i mâinile cu frenezie. Niciodată! În clipa aceasta se va hotărî dacă voi trăi sau voi muri! Julia, copilă divină! Poţi oare să mă respingi? Poţi oare să-l respingi pe acela pentru care eşti viaţa şi fericirea? Nu. tu mă iubeşti. Julia, o ştiu. Spune-mi că mă iubeşti şi mi se va deschide cerul fericirii supreme!

456

Cu aceste cuvinte prinţul o cuprinse pe Julia, care era pe jumătate leşinată de spaimă, şi o strânse cu putere la piept.

— Vai mie! strigă ea cu glas sugrumat. Nu se va îndura oare nimeni de mine?

În clipa aceea, ferestrele fură luminate de făclii şi la uşă se auziră glasuri. Julia îşi simţi buzele arse de un sărut şi prinţul dispăru în grabă.

Şi astfel, aproape ieşită din minţi, cum am mai spus, Julia se repezi spre mama ei, care ascultă îngrozită cele ce se întâmplaseră. Fără să piardă o clipă, încercă s-o liniştească pe Julia, asigurând-o că-l va scoate pe prinţ din ascunzătoarea lui, făcându-l de ocară în faţa tuturor.

— Te rog, mamă, să nu faci asta! o imploră Julia. Am să mor de ruşine dacă principele… şi dacă Hedwiga va afla ce mi s-a întâmplat…

Hohotind de plâns, îşi ascunse faţa la pieptul mamei sale.

— Ai dreptate, îi răspunse doamna consilier. Ai dreptate, scumpa mea copilă. Deocamdată nimeni nu trebuie să afle şi nici să bănuiască măcar că prinţul se află aici şi că te urmăreşte. Cei ce se află amestecaţi în acest complot vor fi siliţi să tacă. Este în afară de orice îndoială că există persoane care s-au înţeles cu prinţul: căci altfel nu ar fi putut să se ascundă el aici, la Sieghartshof, şi nici n-ar fi avut posibilitatea să se strecoare până în

apartamentul nostru. Nu pot să înţeleg cum de a izbutit prinţul să iasă din casă fără să dea cu ochii de mine şi de Friedrich, care-mi lumina drumul! Pe bătrânul Georg l-am găsit cufundat într-un somn adânc, care nu mi s-a părut de loc natural; dar unde e Nanny?

— Spre nenorocul meu, s-a îmbolnăvit şi a trebuit s-o las să plece, şopti Julia.

— Poate că o voi vindeca eu, spuse doamna Benzon, deschizând brusc uşa încăperii de alături. În faţa ei stătea bolnava Nanny, îmbrăcată din cap până în picioare; ascultase la uşă şi acum, cuprinsă de spaimă, se prăbuşi la picioarele doamnei consilier.

Câteva întrebări puse de doamna Benzon fură îndeajuns pentru a se lămuri că prinţul, ajutat de bătrânul majordom, pe care toată lumea îl socotea atât de credincios…

(M.r.p.) …ce aflu acum! Mucius, credinciosul meu prieten şi scumpul meu frate, îşi dăduse sufletul în urma rănii grave pe care o primise la laba de dinapoi. Această veste tristă a fost pentru mine o grea lovitură! abia acum îmi dădeam seama ce a însemnat Mucius pentru mine! După cum îmi spusese Puff, la noapte urma să aibă loc ceremonia funebră, în beciul casei în care locuia maestrul şi unde fusese transportat trupul neînsufleţit. Am făgăduit, nu numai să fiu de faţă, ci să mă îngrijesc şi de mâncare şi băutură, pentru ospăţul funebru, după vechea şi nobila datină. În tot cursul zilei, am cărat în beci peşte, oase de găină şi zarzavat din rezervele mele îmbelşugate. Pentru cititorii dornici de amănunte şi care ar vrea să afle în ce fel am izbutit să transport jos băutura, consemnez că, fără nicio bătaie de cap, am fost ajutat în această privinţă de o slujnică amabilă. Această slujnică, pe care o întâlneam adesea în beci şi pe care obişnuiam s-o vizitez şi în bucătăria ei, părea să nutrească o simpatie cu totul deosebită pentru specia mea, şi îndeosebi pentru mine. De aceea, oricând ne vedeam, obişnuiam să ne jucăm în felul cel mai plăcut. Îmi oferea fel de fel de bucate care, la drept vorbind, nu erau atât de bune ca acelea pe care le

primeam de la maestrul meu, dar pe care le mâncam totuşi din pură galanterie, prefăcându-mă că-mi plac nespus de mult. Asemenea gesturi merg drept la inimă unei slujnice şi de aceea reuşeam să-mi ating scopul urmărit. Cu alte cuvinte, îi săream în poală şi ea mă scărpina atât de plăcut pe cap şi după ureche, încât mă simţeam în al nouălea cer şi mă obişnuisem grozav cu mâna care „dacă în cursul săptămânii mânuieşte mătura, duminica te mângâie mai bine decât alta” 61. Deci, m-am adresat acestei amabile persoane în clipa când tocmai se pregătea să scoată din beciul în care mă aflam un ulcior mare plin cu lapte dulce. În felul cel mai limpede posibil, i-am exprimat dorinţa mea vie de a păstra laptele pentru mine.

— Eşti un prostuţ, Murr, spuse fata care-mi cunoştea numele tot atât de bine ca şi ceilalţi locuitori ai casei şi toţi vecinii. Văd că ceri laptele nu numai pentru tine, ci vrei să cinsteşti şi nişte prieteni! Ei bine, fie! Păstrează-ţi tot laptele, blăniţă cenuşie, iar eu o să mă îngrijesc sus să-mi fac rost de altul.

458

Cu aceste cuvinte, puse jos ulciorul cu lapte şi mă mângâie puţin pe spinare, în timp ce eu îmi exprimam bucuria şi recunoştinţa prin câteva tumbe cât se poate de graţioase. După aceea, fata urcă scările şi ieşi. Notează-ţi cu acest prilej, o, tinere motan, că o relaţie, o prietenie caldă şi sentimentală cu o bucătăreasă simpatică este, pentru tinerii din specia şi rangul nostru, pe cât de agreabilă, pe atât de utilă.

La miezul nopţii, am coborât din nou în beci. Ce privelişte tristă şi sfâşietoare! La mijloc, pe un catafalc care, potrivit cu gusturile simple pe care le avusese întotdeauna răposatul era compus numai dintr-o mână de paie, zăcea prietenul meu atât de iubiţi Toţi motanii erau de faţă. Incapabili să scoatem vreun cuvânt, ne-am strâns labele în tăcere şi ne-am aşezat, cu ochii plini de lacrimi, într-un cerc în jurul catafalcului, după care am intonat un cântec funebru. Sunetele lui sfâşietoare răsunau lugubru sub bolţile beciului. Era cel mai disperat, cel mai sinistru

bocet care s-a putut auzi vreodată; niciun gâtlej de om n-a izbutit încă să scoată ceva asemănător.

După sfârşitul cântecului funebru, un tânăr chipeş, îmbrăcat elegant în alb şi negru, ieşi din cerc şi, aşezându-se la căpătâiul corpului neînsufleţit, ţinu următoarea cuvântare pe care, deşi fusese improvizată sub inspiraţia momentului, mi-a dat-o în scris:

DISCURS FUNEBRU

la mormântul motanului Mucius, dispărut în floarea vârstei, candidat în filosofie şi istorie. Ţinut de credinciosul lui prieten şi frate, motanul Hinzmann, candidat în poezie şi elocinţă.

Dragi fraţi întru o durere comună!

Viteji şi nobili bursi!

Ce este motanul? Un lucru vremelnic şi trecător, ca tot ce s-a născut pe acest pământ! Dacă este într-adevăr aşa cum afirmă cei mai vestiţi medici şi filosofi, că moartea – căreia se supun toate făpturile – constă cu precădere din încetarea totală a respiraţiei, o! atunci iubitul nostru prieten, vajnicul nostru frate, credinciosul nostru tovarăş la bucurii şi la durere, o! atunci, nobilul nostru Mucius a murit cu adevărat! Priviţi-l! Acest suflet nobil zace acum pa paiele reci cu cele patru labe ale sale ţepene şi imense! Nici cea mai uşoară suflare nu se strecoară printre buzele-i pecetluite pe veci! Ochii lui. odinioară lucind verde-auriu, când în blinda văpaie a amorului, când în focul nimicitor al mâniei, s-au cufundat în orbite! O paloare mortală s-a întins pe chipul lui, urechile îi atârnă blegi, inertă îi atârnă şi coada! O, frate Mucius! Unde sunt săriturile tale vesele62, unde este voioşia ta, unde este buna ta dispoziţie, unde este cristalinul şi optimistul tău „Mi-au!” care bucura toate inimile, unde este curajul, devotamentul, înţelepciunea şi spiritul tău ascuţit? Toate, toate ţi le-a răpit moartea cea neîndurătoare şi acum poate că nici nu mai ştii dacă ai trăit Vreodată! Şi totuşi, ai fost sănătatea întrupată, puterea însăşi, înarmat împotriva tuturor durerilor trupeşti, ca şi când trebuia să trăieşti veşnic! În mecanismul de ceasornic, care punea în mişcare viaţa din

tine, nu se stricase nicio rotiţă; îngerul morţii nu şi-a ridicat asupra ta sabia pentru că arcul acestui mecanism s-ar fi desfăşurat în întregime şi nu mai putea fi întors. Nu! Un element ostil a pătruns cu violenţă în organismul tău şi a distrus în chip barbar ceea ce mai putea dăinui încă multă vreme. Da! De câte ori ar mai fi putut luci încă în aceşti ochi razele prieteniei: câte glume şi cântece voioase ar mai fi putut izbucni de pe aceste buze, acum încremenite, din acest piept acum înţepenit! De câte ori s-ar mai fi putut arcui această coadă, manifestând curaj şi voie bună; de câte ori aceste labe ţi-ar fi putut arăta puterea şi dibăcia în sărituriile cele mai îndrăzneţe! Iar acum... O, poate oare natura să îngăduie ca ceea ce a fost construit de ea, prin truda atât de îndelungat a. să fie distrus înainte de vreme? Sau, poate, exista într-adevăr un duh întunecat, numit întâmplare, căruia îi este îngăduit să intervină, într-un chip barbar, despotic şi arbitrar, în vibraţiile care par să determine întreaga existenţă, conform eternului principiu al naturii? O, tu care te-ai stins! De ai putea răspunde acestei adunări întristate, dar totuşi vii! Dar, stimată asistenţă şi vajnici fraţi, să nu ne lăsăm copleşiţi de asemenea consideraţiuni profunde, ci să ne dedicăm în întregime durerii pricinuite de pierderea prematură a prietenului nostru Mucius. Se obişnuieşte ca cel ce rosteşte discursul funebru să expună asistenţei biografia Incompletă a dispărutului, cu adăugiri şi note elogioase. Şi este bun acest obicei, căci asemenea expunere nu poate să nu trezească dezgustul plictisului chiar şi la cel mai îndurerai dintre ascultători. Or, după cum ne arată experienţa şi afirmaţiile psihologilor celor mai vrednici de încredere, acest dezgust este cel mai bun mijloc de a combate întristarea, astfel acel care rosteşte cuvântarea funebră îndeplineşte deodată două îndatoriri, cea de a cinsti în felul cuvenit memoria răposatului, precum şi cea de a consola pe cei rămaşi în viaţă. Se pot cita exemple – şi ele nu sunt decât fireşti – că după asemenea discursuri, până şi cei mai frânţi de durere pleacă acasă mulţumiţi şi îmbărbătaţi; bucuria de a scăpa

de tortura discursului face să le dispară durerea pricinuită de pierderea răposatului.

460

Dragi fraţii, întruniţi aici! Oricât de mult aş vrea să urmez acest lăudabil şi sigur obicei, oricât de mult aş vrea să vă prezint în întregime şi în toate amănuntele biografia răposatului nostru prieten, transformându-vă, din motani îndureraţi, în motani voioşi, oricât, zic deşi, aş vrea să fac toate acestea, îmi este peste putinţă. Trebuie să înţelegeţi, scumpii mei fraţi, când vă spun că nu ştiu aproape nimic despre ceea ce se cheamă viaţa răposatului, adică despre naşterea, educaţia şi cariera lui ulterioară. De aceea ar fi trebuit să născocesc poveşti; dar pentru aceasta, locul în care ne aflăm, aici, la căpătâiul trupului neînsufleţit al răposatului, este mult prea grav, iar starea noastră de spirit este mult prea solemnă. Să nu mi-o luaţi, deci, în nume de rău. dragii şi scumpii mei fraţi. În schimb, în locul unei predici plicticoase, vă voi spune în câteva cuvinte simple ce sfârşit groaznic a avut nenorocitul acesta care zace acum în faţa noastră ţeapăn şi mort, şi ce ins straşnic a fost el în viaţă! Dar, o, cerule! M-am abătut de la tonul elocinţei, deşi îl stăpânesc la perfecţie şi sper chiar, dacă vrea soarta, să devin într-o zi profesor *poeseos et eloquentiae*[136]...

(Hinzmann tăcu, îşi spălă cu lăbuţa dreaptă urechile, fruntea, nasul şi mustaţa, contemplă îndelung şi ou o privire fixă cadavrul, tuşi, îşi trecu încă o dată lăbuţa pttte obraz, apoi continuă pe un ton mai ridicat.

O, neînduplecată fatalitate! O, moarte nemiloasă! De ce a trebuit să ni-l răpeşti în chip atât de crud şi în floarea vârstei pe acest tânăr răposat?! Fraţilor! Unui orator îi este îngăduit să repete un lucru, pe care ascultătorul a avut prilejul să-l audă de nenumărate ori; de aceea mai spun încă o dată ceea ce ştiţi cu toţii şi anume că fratele nostru decedat a căzut victimă urii turbate a filistinilor de şpiţi. Acolo, pe acoperişul acela, unde odinioară petreceam paşnic şi veseli, unde răsunau cântece pline de voie bună,

136 De poezie şi elocinţă (lat. alterată)

unde, labă în labă şi umăr la umăr, eram uniţi, o singură inimă, un singur suflet! acolo voia să se caţăre pentru a sărbători împreună cu seniorul Puff în pacea singurătăţii amintirea vremilor frumoase de odinioară, adevărate zile în Aranjuez[137] Acolo filistinii de şpiţi, care urmăreau în fel şi chip să împiedice orice încercare de reînnoire a voioasei noastre asociaţii motăneşti, au aşezat într-un colţ întunecos al podului capcanele fatale; într-una din ele a căzut nefericitul Mucius şi, cu laba dinapoi zdrobită, i-a fost scris să moară! Dureroase şi primejdioase sunt rănile pe care ni le pricinuiesc filistinii, căci ei se folosesc întotdeauna de arme tocite, fără ascuţiş; şi totuşi, cu organismul lui viguros şi rezistent, răposatul s-ar fi putut vindeca, cu toată rana sa gravă. Dar durerea sufletească, profundă şi chinuitoare, de a se vedea învins de nişte josnici şpiţi, de a-şi vedea distrusă întreaga lui carieră atât de strălucită, gândul neîncetat la ruşinea adusă nouă tuturor iată ce a pus capăt vieţii sale. A refuzat orice pansament, nu a vrut să ia niciun medicament. Se spune că a vrut să moară![138]

(La aceste ultime cuvinte, eu, şi împreună cu mine toţi ceilalţi, n-am putut suporta o durere atât de cumplită, şi am izbucnit cu toţii în urlete şi bocete atât de jalnice, încât s-ar fi putut muia şi pietrele. După ce ne-am mai liniştit puţin, fiind din nou în stare să ascultăm, Hinzmann continuă patetic.)

462

O, Mucius, coboară-ţi privirea spre noi! Priveşte la lacrimile ce le vărsăm pentru tine! Ascultă tânguirile nemângâiate ce se înalţă pentru tine, răposate motan! Da, coboară sau urcă-ţi privirea spre noi, cum ţi-o veni mai la îndemână; fii cu spiritul printre noi, dacă, în general, dispui de un spirit şi dacă acela care sălăşluia odinioară în tine nu a fost utilizat aiurea! Fraţilor! După cum am spus, botul meu rămâne mut în ce priveşte biografia răposatului, pentru că habar n-am de ea. Dar cu atât mai vii îmi sunt în

137 Aluzie la Schiller, Don Carlos, actul I, scena 1.

138 Parodie după Schiller, Moartea lui Wallenstein, actul IV, scena 10.

minte calităţile exterioare ale decedatului şi pe acelea, scumpii şi nepreţuiţii mei prieteni, vi le voi pune sub nas, pentru ca să puteţi aprecia în toată amploarea ei groaznica pierdere pe care am suferit-o prin moartea acestui neasemuit motan! Luaţi aminte, voi, tineri, mânaţi de ispită şi nu vă abateţi niciodată din calea virtuţii! Mucius era ceea ce prea puţini au fost în viaţa lor, un membru destoinic al comunităţii pisiceşti, un soţ bun şi fidel, un părinte model şi iubitor, un luptător înfocat pentru adevăr şi dreptate, un filantrop neobosit, un sprijin al săracilor, un tovarăş credincios în clipe de nevoie! Un membru destoinic al comunităţii pisiceşti am spus? Da! Căci a exprimat întotdeauna cele mai bune opinii şi era chiar gata la anumite sacrificii, atunci când i se făcea pe plac şi-i duşmănea numai şi numai pe aceia care-l contraziceau şi nu voiau să se supună voinţei lui. Un soţ bun şi credincios am spus? Da! Căci nu alerga după alte pisicuţe decât atunci când erau mai tinere şi mai drăguţe decât soţia lui şi când era împins să facă aceasta de o poftă de nestăpânit. Un tată model şi iubitor? Da! Căci nimeni n-a auzit vreodată ca, sub imboldul unui apetit ieşit din comun, să înfulece vreun pisoi din propria-i progenitură, aşa cum se întâmplă s-o facă un tată grosolan şi neiubitor din specia noastră. Dimpotrivă, îi convenea grozav atunci când mama îşi ducea undeva toţi puii şi nu mai auzea nimic despre soarta lor. Un luptător înfocat pentru adevăr şi dreptate am zis? Da! Căci şi-ar fi jertfit şi viaţa pentru ele; de aceea, dat fiind că avem o singură viaţă, nu prea-i păsa nici de una, nici de alta, lucru care, de altfel, nici nu-i poate fi luat în nume de rău. Un filantrop neobosit, sprijinul săracilor, am spus? Da! Căci nu era an ca în ziua de Anul Nou să nu ducă, în curte o codiţă mică de scrumbie sau câteva oscioare pentru fraţii săi cei săraci, lipsiţi de hrană; şi, întrucât îşi făcuse pe această cale datoria de nobil prieten al pisicilor, îşi permitea să mârâie ameninţător la acei motani nevoiaşi care îi mai cereau ceva în plus. Un tovarăş credincios în clipele de nevoie am spus? Da! Căci atunci când ajungea la strâmtoare nu uita

nici chiar pe acei prieteni pe care până atunci îi neglijase cu totul. O, răposatule! Ce aş mai putea adăuga despre vitejia ta, despre înaltul şi luminatul tău simţ pentru tot ce este frumos şi nobil, despre erudiţia ta, despre cultura ta artistică, despre miile de virtuţi care s-au înmănuncheat în tine! Ce aş mai putea spune, zic, deci, despre toate acestea, fără să sporesc şi mai mult îndreptăţita noastră durere pricinuită de pierderea ta?! Prieteni, fraţi înduioşaţi! căci, într-adevăr, spre marea mea mulţumire, observ după anumite gesturi lipsite de echivoc că am reuşit să vă înduioşez, aşadar, fraţi înduioşaţi! Să luăm pildă de la acest decedat şi să ne străduim să călcăm cu totul pe urmele lui. Să fim ceea ce a fost această fiinţă perfectă. Şi atunci, asemenea acestei fiinţe perfecte, ne vom bucura şi noi, după moarte, de odihna binemeritată a motanilor cu adevărat înţelepţi şi strălucind de toate genurile şi toate soiurile de virtuţi! Priviţi-l cum zace liniştit, fără ca întregul elogiu adus perfecţiunii sale să-i smulgă un cât de vag zâmbet de satisfacţie. Credeţi-mă, însă, o, îndoliată asistenţă că şi critica cea mai aspră şi injuriile cele mai grosolane ar fi rămas şi ele fără niciun efect asupra decedatului! Credeţi-mă că dacă ar pătrunde în acest cerc chiar şi un diabolic, de şpiţ filistin, căruia odinioară i-ar fi şcolară doar şi poate ochii cu ghearele, nici atunci nu i-ar putea îi stârnit mânia, nici atunci nu i-ar fi câtuşi de puţin tulburată dulcea şi suava lui odihnă!

Astăzi neasemuitul nostru Mucius este mai presus de orice laudă şi ponegrire, mai presus de orice atacuri, de orice sarcasm şi batjocură, mai presus de larma haotică a vieţii. S-a stins surâsul lui fermecător, au dispărut caldele îmbrăţişări şi strângeri de labă cu care îşi întâmpina prietenii; dar au dispărut şi ghearele şi dinţii cu care îşi înfrunta duşmanii! Datorită virtuţilor sale, a putut obţine odihna pe care, în viaţă, a căutat-o zadarnic. E drept însă, am impresia că şi noi toţi. adunaţi aici ca să ne bocim prietenul, vom ajunge la aceeaşi odihnă, fără să fie absolut necesar să întruchipăm un model al tuturor virtuţilor, aşa ca el. Mă gândesc că ar putea exista şi un alt motiv ele a

cultiva virtuţile, în afară de dorinţa de a obţine această odihnă. Dar aceasta nu este decât o vagă idee asupra căreia vă las să meditaţi singuri. Aveam de gând să vă îndemn să vă consacraţi viaţa întreagă pentru a învăţa să muriţi atât de frumos ca prietenul nostru Mucius. Totuşi, renunţ s-o fac, întrucât voi mi-aţi putea opune atâtea argumente serioase! Aşa, bunăoară, mi-aţi putea obiecta că şi răposatul ar fi trebuit să înveţe să fie mai prudent şi să evite capcanele, ca să nu moară înainte de vreme. Apoi. Îmi amintesc de un motănel foarte tânăr, încă băieţaş, care auzind de la dascălul său aceeaşi povară, adică să înveţe toată viaţa cum trebuie să mori, i-a răspuns destul de obraznic că lucrul ăsta nu pare chiar atât de greu, întrucât fiecare reuşeşte să-l facă chiar de la prima încercare! Şi-acum, tineri îndureraţi, să păstrăm o clipă de reculegere!

464

(Hinzmann tăcu şi-şi trecu din nou lăbuţa dreaptă peste urechi şi peste obraz; apoi, cu ochii închişi, păru să cadă într-o adâncă meditaţie. Într-un târziu, după ce toată lumea se plictisi să-l aştepte, seniorul Puff îi dădu un ghiont şi-i şopti: „Hinzmann, nu cumva ai adormit? Fă ce ştii şi termină cu predica asta, că ne chinuie o foame disperată 1” Hinzmann sări ca ars, apoi, reluându-şi atitudinea elegantă de orator, continuă.)

Iubiţi fraţi! Nădăjduiam încă să ajung la unele idei înalte, pentru a încheia în mod strălucit această solemnă cuvântare. Dar văd că nu-mi vine nimic în cap. Presupun că marea durere, pe care m-am străduit s-o simt, m-a cam prostit. Prin urmare vă rog să socotiţi cuvântarea mea, căreia nu-i veţi refuza toate aplauzele, ca încheiată şi să intonăm legiuitul *De* sau *Exprofundis66*.

Astfel îşi sfârşi destoinicul motan adolescent discursul funebru care, din punct de vedere retoric, mi s-a părut foarte bine ticluit şi foarte impresionant, dar căruia i-aş fi putut aduce totuşi unele completări. Şi anume, am avut impresia că Hinzmann a vorbit mai mult pentru a-şi arăta strălucitul talent oratoric, decât pentru a cinsti *post mortem* memoria bietului nostru Mucius. Nimic din ceea

ce a spus nu se potrivea cu amicul Mucius, care fusese un motan fără pretenţii, sincer şi simplu şi, după cum avusesem prilejul să-mi dau seama, avusese o fire blajină şi devotată. De altfel, elogiul pe care Hinzmann i-l adusese era cu dublu înţeles, aşa că, până la urmă, cuvântarea mi-a displăcut; iar în timp ce era rostită, am fost izbit numai de eleganţa oratorului şi de felul lui de a declama, care era într-adevăr foarte expresiv. Seniorul Puff părea a gândi la fel cu mine; am schimbat cu el o privire, din care se putea vedea că eram de acord asupra discursului lui Hinzmann.

Aşa cum se spusese în încheiere, am intonat *uri. De profundis* care, dacă e cu putinţă, a răsunat şi mai jalnic şi mai sfâşietor decât îngrozitorul cântec funebru dinainte de cuvântare. Este îndeobşte cunoscut faptul că, în specia noastră, cântăreţii stăpânesc în chipul cel mai desăvârşit putinţa de a exprima cea mai adâncă durere, pricinuită fie de un amor prea pasionat sau respins, fie de pierderea unei fiinţe iubite. De aceea, chiar şi omul, care-i o făptură rece şi lipsită de sensibilitate, este adânc impresionat de cântecele de acest fel, nefiind în stare să-şi manifeste depresiunea sufletească decât cu ajutorul unor înjurături bizare. După ce s-a cântat *De profundis*, am luat trupul neînsufleţit al fratelui nostru şi l-am coborât într-o groapă adâncă, ce se afla într-un colţ întunecos al beciului. Tocmai în această clipă, s-a petrecut lucrul cel mai neaşteptat şi, totodată, cel mai înduioşător din câte s-au întâmplat în cursul întregii solemnităţi. Trei fetiţe-pisicuţe, mai frumoase ca soarele, au apărut deodată cu nişte frunze de morcov şi de pătrunjel pe care le-au cules chiar aici, în beci, şi le-au aruncat în mormântul încă deschis, în timp ce o pisică, ceva mai în vârstă decât ele, cânta o melodie simplă şi graţioasă. Melodia îmi era foarte cunoscută şi, dacă nu mă înşel, textul original al cântecului începea cu cuvintele: *O*, *brad frumos*, *o*, *brad frumos*! şi aşa mai departe. După cum mi-a şoptit la ureche seniorul Puff, erau fiicele răposatului Mucius, care luau şi ele parte în felul acesta la ceremonia funebră a tatălui lor.

Nu-mi mai puteam desprinde ochii de la frumoasa

cântăreaţă, care era de o drăgălăşenie nespusă; îndeosebi m-am simţit transportat de glasul ei dulce, care reda cu o simţire atât de adâncă melodia tristului cântec funebru. Nu mi-am putut stăpâni lacrimile, însă durerea pe care a răscolit-o în mine era cu totul deosebită, întrucât mă făcea să simt o dulce voluptate. Îndrăznesc să mărturisesc fără sfială că inima mi-a fost răpită în întregime de cântăreaţă; parcă nu mai văzusem niciodată până atunci o fecioară-pisică atât de atrăgătoare, cu atâta nobleţe în privire şi în gesturi, de o frumuseţe atât de cuceritoare.

466

Groapa a fost astupată cu multă trudă de patru motani voinici, care au tras peste ea cu ghearele lor atât nisip şi pământ cât au putut. Înmormântarea s-a terminat şi ne-am aşezat la masă. Drăgălaşele fete ale lui Mucius voiau să plece, ceea ce noi însă nu le-am îngăduit, ci, dimpotrivă, am insistat să ia parte la praznicul de îngropăciune. Datorită unor manevre abile, eu am reuşit să duc la masă pe cea mai frumoasă dintre pisicuţe şi să mă aşez alături de ea. Dacă la început am fost izbit de strălucirea frumuseţii ei şi fermecat de vocea-i melodioasă, acum eram transportat în al nouălea cer de inteligenţa ascuţită, de gingăşia sentimentelor, de puritatea sufletului şi de feminitatea care părea să iradieze din întreaga sa fiinţă. Tot ce spunea căpăta pe buzele ei un farmec cu totul deosebit; fiecare cuvânt părea o duioasă şi delicată idilă. Aşa, bunăoară, mi-a vorbit cu căldură despre o fiertură de lapte dulce, pe care o mâncase cu poftă cu câteva zile înainte de moartea tatălui ei. Iar atunci când i-am spus că asemenea fiertură se găseşte deosebit de bine şi la maestrul meu, adăugându-i-se şi o porţie mare de unt, pisicuţa m-a privit cu ochii ei de porumbiţă, limpezi şi cu reflexe verzui, apoi m-a întrebat cu un ton care m-a făcut să simt un fior: – Sunteţi sigur, sigur de tot, domnul meu? Şi dumneavoastră vă place fiertura de lapte?... Cu unt! repetă ea cufundată parcă într-o visare.

Cine nu ştie că fetelor frumoase şi înfloritoare, în vârstă de şase până la opt luni (atâta putea să aibă

frumoasa mea), nimic nu le stă mai bine ca un dram de visare, căci atunci devin adesea cu totul irezistibile. Astfel se explică faptul că, înflăcărat de amor, i-am strâns lăbuţa cu putere şi am exclamat tare:

— Copilă angelică! Vino să iei micul dejun la mine! Îţi voi oferi fiertură cu lapte şi această fericire nu o voi schimba pentru toate extazele vieţii!

Roşind, ea îşi plecă ruşinată ochii, lăsându-şi însă lăbuţa într-a mea, ceea ce trezi în mine cele mai frumoase speranţe.

O dată, în casa maestrului meu, am auzit pe un domn bătrân – mi se pare că era un avocat – spunând că pentru o fată tânără nu există nimic, mai primejdios decât să-şi lase prea mult timp mâna în mâna unui bărbat, întrucât el ar putea considera aceasta, pe bună dreptate, ca o *tradiţia brevi manu67* a întregii sale persoane şi să ridice astfel tot, felul de pretenţii, care nu mai pot fi respinse decât cu foarte mare greutate. Şi eu aveam o poftă nebună să ridic asemenea pretenţii şi tocmai mă pregăteam să le formulez, când conversaţia noastră fu întreruptă de o *libaţiune* în cinstea decedatului, între timp, cele trei fete mai mici ale răposatului Mucius manifestaseră o bună dispoziţie şi o naivitate picantă care îi încântase pe toţi ceilalţi motani, astfel că, întreaga societate, a cărei durere şi întristare scăzuse simţitor datorită mâncării şi băuturii, se înveselise şi se însufleţise şi mai mult. Toată lumea râdea şi glumea, iar după ce se strânse masa, însuşi gravul senior Puff propuse o mică partidă de dans. Se făcu în grabă loc: trei motani îşi dreseră glasurile şi curând felele lui Mucius, trezite la viaţă, prinseră a sări sprintene în braţele tinerilor.

Eu nu o slăbeam nicio clipă pe frumoasa mea. Am invitat-o la dans, ea mi-a dat lăbuţa şi ne-am repezit şi noi în rândurile dansatorilor. Ah, cum îmi ardea obrazul de răsuflarea ei! Cum îmi fremăta pieptul la pieptul ei! Ah, cum înlăbuţam deliciosul ei trup! O, fericită şi divină clipă!

După ce am dansat două sau chiar trei „hopseruri”, mi-am dus frumoasa într-un colţ al beciului unde, potrivit

codului manierelor galante, i-am oferit ce se putea găsi la micul bufet improvizat, întrucât serbarea nu avea caracterul unui bal. Cu acest prilej, am dat frâu liber sentimentelor mele. Sărutându-i lăbuţa de nenumărate ori, o asiguram că voi fi cel mai fericit dintre muritori dacă ea va voi să mă iubească cât de puţin.

— Ce faci, nenorocitule! tună deodată o voce în spatele meu. E fiica ta, Mina!

M-am cutremurat, căci am recunoscut prea bine vocea. Era Mismis! Jocul capricios al întâmplării făcea ca, în clipa când credeam că o uitasem cu desăvârşire pe Mismis, să aflu un lucru pe care nici nu-l puteam bănui: că m-am îndrăgostii de propriul meu copil! Mismis era în mare doliu şi nu ştiam ce să mai cred.

468

— Mismis, i-am spus eu cu glas blând. Cum ai ajuns aici? De ce acest doliu şi... o, cerule! fetele acelea... surorile Minei?

Mi-a fost dat să aflu lucruri de necrezut. Imediat după ce a fost învins de vitejia mea cavalerească în duelul acela pe viaţă şi pe moarte, odiosul meu rival – motanul negru-gri-galben – se despărţise de Mismis şi, cum i s-au vindecat rănile, a plecat fără ca nimeni să ştie unde. Atunci Mucius i-a cerut mâna, pe care ea i-a acordat-o bucuroasă. Faptul că nu mi-a spus acest lucru îi face cinste şi arată toată delicateţea sentimentelor lui. Prin urmare pisicuţele acelea zglobii şi naive erau surorile vitrege ale Minei mele!

— O, Murr! îmi spuse Mismis cu duioşie, după ce-mi povesti toate cele întâmplate. Admirabilul tău spirit s-a lăsat amăgit numai în ceea ce priveşte sentimentul de care a fost cuprins. În realitate, sentimentul ce s-a trezit în pieptul tău, atunci când ai zărit-o pe Mina noastră, a fost dragostea unui părinte şi nu a unui amant înfocat. Mina *noastră*! *O*, ce cuvânt duios! Murr, e cu putinţă oare să rămâi atât de insensibil, e cu putinţă oare ca în inima ta să se fi stins orice urmă de dragoste pentru cea care te-a iubit atât de mult şi – martor îmi este cerul – te mai iubeşte cu aceeaşi pasiune; pentru cea care ţi-ar fi rămas

credincioasă până la moarte, dacă nu intervenea un altul care să o seducă cu minciunile lui perfide! O, slăbiciune, numele tău e pisică!” Ştiu, la asta te gândeşti; dar nu este oare cea mai mare virtute a unui motan să ierte slăbiciunea pisicii? Murr! Mă vezi doborâtă la pământ, nemângâiată după pierderea celui de al treilea soţ iubitor! dar în bezna acestei tristeţi se aprinde din nou flacăra dragostei, care odinioară a fost fericirea şi mândria mea, viaţa mea însăşi! Murr! Pleacă-ţi urechea la mărturisirea mea! Te mai iubesc încă şi credeam că ne vom ca să…

Lacrimile îi sugrumară glasul.

Întreaga scenă mi-a făcut o impresie foarte penibilă. Mina şedea palidă şi frumoasă, ca prima zăpadă care sărută uneori, toamna, ultimele flori, pentru a se preface îndată într-o apă neagră.

(*Nota Editorului*. Murr! Murr! Iar un plagiat! În *Extraordinara poveste a lui Peter Schlemihl68* eroul cărţii îşi descrie iubita, care se numeşte şi ea Mina, exact cu aceleaşi cuvinte.)

În tăcere, le priveam pe amândouă, pe mamă şi pe fiică. Aceasta din urmă îmi plăcea totuşi infinit mai mult şi, întrucât în specia noastră relaţiile de rudenie apropiată nu constituie un impediment canonic pentru căsătorie… Probabil că privirea m-a trădat, pentru că Mismis părea să-mi fi ghicit ghidul ascuns.

— Barbariile! strigă ea sărind spre Mina şi *înlăbuţind-o* cu putere la pieptul ei. Barbarule, ce ţi-ai pus în ghid? Cum? Eşti în stare să dispreţuieşti această inimă care te iubeşte şi să îngrămădeşti crime peste crime!

Deşi habar n-aveam ce pretenţii putea să aibă Mismis şi ce crime îmi putea reproşa, totuşi, ca să nu stric petrecerea în care se transformase praznicul de înmormântare, am găsit mai potrivit să fac haz de necaz. De aceea am asigurat-o pe Mismis, care-şi ieşise cu totul din fire, că am fost indus în eroare doar de extraordinara asemănare a ei cu Mina şi că, în sufletu-mi, se aprinsese acelaşi sentiment pe care-l port pentru încă mereu frumoasa Mismis. Ea îşi uscă îndată lacrimile şi, aşezându-

se lângă mine, începu o conversaţie intimă, ca şi când între noi n-ar fi avut niciodată loc vreo neînţelegere. Unde mai pui că tânărul Hinzmann o invită la dans pe frumoasa Mina, aşa că este uşor de închipuit în ce’s ituaţie tristă şi pe nib ilă mă afla m.

Din fericire, seniorul Puff o luă pe Mismis pentru ultimul dans cu care se încheia serbarea, căci altfel ar fi fost în stare să-mi facă tot felul de propuneri ciudate. M-am furişat binişor afară din beci, gândind: „Va trece şi asta”!

Socot că, pentru mine, acest praznic a fost un punct de cotitură cu care se încheiaseră lunile mele de ucenicie şi începea un nou ciclu al vieţii.

(F.m.) ... Îl îndemnase pe Kreisler să se ducă dis-de-dimineaţă în încăperile abatelui. Capelmaistrul găsi pe prea-sfinţia-sa tocmai când acesta încerca să deschidă cu o bardă şi o daltă o ladă mare în care, judecând după forma ei, trebuia să fie împachetat un tablou. 470

— Aha! exclamă abatele când intră Kreisler, ai picat tocmai la timp, capelmaistre! Poţi să-mi dai o mână de ajutor la o muncă grea şi migăloasă. Lada e bătută în mii de cuie, de parcă ar trebui să rămână închisă pe vecie. A sosit direct din Neapoli şi conţine un tablou pe care, deocamdată, vreau să-l atârn în cabinetul meu şi să nu-l arăt fraţilor. De aceea n-am chemat pe nimeni să mă ajute; dar acum trebuie să mă ajuţi dumneata, capelmaistre.

Kreisler se apucă de treabă şi, în curând, din ladă apăru un tablou mare şi frumos cu o splendidă ramă aurită. Nu mică fu mirarea lui Kreisler când constată că locul de deasupra micului altar din odaia abatelui, unde până atunci atârnase un minunat tablou de Leonardo da Vinci, reprezentând *Sfânta familie*, era acum gol. Abatele socotea acest tablou ca unul din cele mai bune din colecţia lui de originale. Totuşi această capodoperă trebuia să facă loc unui tablou a cărui frumuseţe şi totodată netăgăduită noutate Kreisler le recunoscu de la prima privire.

După ce fixară amândoi şi cu multă trudă rama pe perete, cu ajutorul unor şuruburi anume făcute, abatele

alese un loc de unde lumina îi cădea cel mai bine şi începu să contemple tabloul cu atâta satisfacţie sinceră, cu o bucurie atât de vădită, încât dădea impresia că, în afară de pictura într-adevăr admirabilă, mai era şi altceva la mijloc. Subiectul acestui tablou era una dintre minuni. Sfânta Fecioară, încununată de gloriosul nimb ceresc, ţinea în mâna stângă un lujer de crin, în timp ce cu cele două degete mijlocii ale mâinii drepte atingea pieptul gol al unui tânăr. Sub degete, se putea vedea sânge de un roşu dens picurând din rana deschisă. Tânărul sta pe jumătate ridicat din patul pe care era întins; părea că se trezeşte din somnul morţii. Nu deschisese încă ochii, dar zâmbetul luminos ce-i plutea pe chip arăta că o văzuse pe Maica Domnului în vis, că durerea pricinuită de rană trecuse şi că moartea nu mai avea nicio putere asupra lui. Un cunoscător nu putea să nu admire desenul corect, compoziţia abilă, distribuirea justă a luminii şi umbrelor, măreţia cu care erau aşezate cutele veşmintelor, frumuseţea maiestuoasă a figurii Mariei, dar mai ales coloritul viu care este de cele mai multe ori mai presus de posibilităţile artiştilor moderni. Geniul autentic al artistului se manifestase însă cel mai mult şi, cum e şi firesc, în felul cel mai hotărât, în expresia de nedescris a feţelor. Maria era femeia cea mai frumoasă şi cea mai încântătoare din câte s-au văzut vreodată; şi totuşi fruntea ei era luminată de o măreţie divină, iar în ochii ei negri strălucea blând o seninătate suprapământească. De asemenea, extazul ceresc al tânărului trezit la viaţă era surprins şi exprimat de artist cu o rară vigoare. Printre tablourile din ultima vreme, Kreisler nu cunoştea niciunul care putea fi comparat cu acesta. O spuse abatelui, oprindu-se apoi amănunţit şi îndelung asupra diferitelor calităţi ale operei şi adăugând că nu crede să se fi făcut ceva mai splendid în ultima vreme.

— Faptul îşi are explicaţia lui, după cum vei afla îndată, îi răspunse abatele zâmbind. Cu tinerii noştri artişti se petrece un lucru ciudat. Ei studiază la nesfârşit, inventează, desenează, fac nişte cartoane uriaşe şi, până la

urmă, iese ceva mort, rigid, care nu-şi poate croi un drum în viaţă pentru că nu este viu. În loc să copieze cu grijă operele unui vechi şi celebru maestru pe care să-l fi ales drept model şi exemplu, şi să pătrundă astfel în însuşi spiritul lui, ei vor să fie chiar de la început maeştri şi pictează *similia69*. Procedând însă aşa, cad în imitaţia lucrurilor de o importanţă secundară, devenind tot atât de ridicoli ca aceia care, încercând să se asemuiască vreunui om mare, se căznesc să tuşească, să *graseizeze* sau să umble încovoiaţi ca el. Ceea ce lipseşte tinerilor noştri pictori este inspiraţia autentică, ce face să ţâşnească tabloul în toată strălucirea sa vie din adâncul fiinţei lor şi li-l pune în faţa ochilor.

Vedem pe câte unii chinuindu-se zadarnic să ajungă în acea stare de spirit sublimă, fără de care nu se poate naşte nicio operă de artă. Dar ceea ce sărmanii de ei iau drept inspiraţie autentică, aceea care înalţă spiritul senin şi calm al vechiului maestru, nu e de fapt decât un amestec bizar, întocmit din admiraţia înfumurată faţă de propria lor concepţie şi din grija chinuitoare de a imita vechiul model în cele mai mici amănunte. Astfel se întâmplă că o compoziţie, menită să capete viaţă autentică, devine o caricatură respingătoare. Tinerii noştri pictori nu izbutesc să exprime în mod clar ce-au conceput în sufletul lor, şi mă întreb dacă nu cumva aceasta se datorează faptului că, deşi toate celelalte pot fi destul de bune, coloritul este nereuşit. Într-un cuvânt, vreau să spun că ştiu cel mult să deseneze, dar nu sunt în stare să picteze. Nu este adevărat că tehnica culorilor s-ar fi pierdut, sau că tinerilor pictori le-ar lipsi sârguinţa. Prima ipoteză este exclusă, pentru că de când s-a format ca artă adevărată, adică începând din epoca creştină, arta picturală nu a cunoscut nicio clipă de întrerupere; dimpotrivă, maeştri şi discipoli formează un lanţ continuu şi permanent, iar schimbările inevitabile în cursul timpului, deşi, fireşte, au dus treptat la o abatere de la adevăr, nu au putut influenţa câtuşi de puţin transmiterea procedeelor tehnice. Cât priveşte sârguinţa, aş putea mai degrabă să le reproşez artiştilor excesul de

zel, şi nicidecum lipsa lui. Cunosc un tânăr artist care chiar dacă începe un tablou destul de bine, îl migăleşte şi îl reface de atâtea ori până ce totul dispare într-un ton şters şi plumburiu. Probabil că abia atunci tabloul Corespunde imaginaţiei lui interioare, în care figurile sunt lipsite de suflul adevărat al vieţii. Priveşte aici, capelmaistre: ai în faţă un tablou care respiră viaţă, o viaţă adevărată şi încântătoare; şi aceasta, pentru că s-a născut dintr-o inspiraţie autentică şi cucernică. Miracolul îţi apare cât se poate de limpede. Tânărul pe care-l vezi ridicându-se în capul oaselor a fost atacat şi lovit de moarte de nişte ucigaşi, în timp ce era cu totul lipsit de apărare. Şi atunci el, care fusese până atunci un păcătos lipsit de credinţă, bătându-şi joc în chip diabolic de toate poruncile bisericii, a strigat, cuprins de desperare, chemând în ajutor pe Sfânta Fecioară. Divina născătoare de Dumnezeu s-a îndurat de el şi l-a trezit din morţi ca să mai poată trăi, ca să-şi vadă greşelile şi să-şi închine cu evlavie viaţa bisericii şi slujirii ei. Tânărul acesta, asupra căruia cea trimisă de Dumnezeu şi-a revărsat harul, este însuşi pictorul care a făcut acest tablou.

Kreisler îşi exprimă uimirea faţă de cele spuse de abate şi adaugă că, înţelească astfel, minunea trebuie să se fi întâmplat în vremuri nu prea depărtate.

— Şi dumneata, dragă Johannes, rosti abatele cu blândeţe, şi dumneata ai părerea greşită că porţile cereşti ale milei sunt astăzi închise; că sfinţii – întruchipare a îndurării şi compasiunii – pe care omul cuprins de groază în faţa primejdiei şi morţii îi invocă printr-o rugă înflăcărată, nu mai umblă pe pământ, nu mai apar celui căzut în nenorocire spre a-i aduce mângâiere şi pace. Crede-mă, Johannes, minunile nu au încetat niciodată; dar ochiul omenesc a orbii, cufundat în păcat, şi de aceea nu este în stare să suporte strălucirea nepământească a cerului, nu poate recunoaşte mila divină atunci când i se manifestă sub forma unei apariţii vizibile. Şi totuşi, iubitul meu Johannes, cele mai splendide minuni divine se petrec în însuşi sufletul omului, iar el are datoria să vestească

aceste minuni lumii întregi, cu ajutorul cuvintelor, sunetelor sau culorilor. Astfel, călugărul care a pictat acest tablou a proclamat splendid miracolul convertirii sale; tot aşa şi dumneata, Johannes – trebuie să vorbesc despre dumneata, cuvintele îmi ţâşnesc din inimă – tot aşa şi dumneata vesteşti în lume minunea cunoaşterii luminii veşnice şi neîntinate prin sunete ce izvorăsc cu o putere neasemuită din adâncul fiinţei dumitale. Şi însuşi faptul că poţi face aceasta, nu este oare o minune plină de har pe care cel veşnic o săvârşeşte spre mântuirea dumitale?

Cuvintele abatelui produseră o stranie tulburare în sufletul lui Kreisler şi – lucru care i se întâmpla foarte rar – simţi o încredere deplină în puterea sa creatoare. O senzaţie de fericire îl copleşi.

În tot acest timp, capelmaistrul nu-şi luase ochii de la pictura aceea cu adevărat minunată. Dar, aşa cum se întâmpla de obicei când te uiţi la un tablou cum era cel de faţă cu efecte puternice de lumină în primul şi al doilea plan, doar mai târziu descoperi figurile din umbra planului din fund, şi Kreisler desluşi abia acum făptura învăluită într-o mantie largă, care fugea pe uşă, ţinând în mână un pumnal, slab luminat de o singură rază din nimbul strălucitor al reginei cereşti. Era, vădit, ucigaşul. În fuga lui, arunca totuşi o privire îndărăt şi pe chip i se putea citi o spaimă fără margini.

Kreisler fu lovit ca de trăsnet când recunoscu în chipul ucigaşului pe prinţul Hector. În acelaşi timp i se părea că a mai văzut undeva, deşi doar în treacăt, pe tânărul înviat din morţi. O sfială, neînţeleasă chiar pentru el însuşi, îl împiedică să împărtăşească abatelui această impresie. În schimb, îl întrebă dacă nu i se pare nepotrivit şi chiar supărător faptul că pictorul aşezase în primul plan – deşi mascate de umbre puternice – obiecte de îmbrăcăminte modernă. De asemenea, după cum abia acum îşi dădea seama, veşmintele cu care era îmbrăcat însuşi tânărul erau moderne.

474

Într-adevăr, în primul plan, în dreapta, se afla o

măsuţă şi, aproape lipit de ea, un scaun de al cărui spătar atârna un şal turcesc. Pe măsuţă se vedea o sabie şi o pălărie ofiţerească împodobită cu pene. Tânărul era îmbrăcat cu o cămaşă de croială modernă şi purta o vestă cu toţi nasturii descheiaţi. Deasupra avea o haină de culoare închisă, descheiată şi ea, de o croială perfectă. Regina cerească purta aceleaşi veşminte care se pot vedea în mod obişnuit în tablourile celor mai buni maeştri vechi.

— Pe mine nu mă supără de loc accesoriile din primul plan şi nici haina tânărului, răspunse abatele. Dimpotrivă, socot că dacă s-ar fi abătut de la adevăr, fie chiar în amănuntele cele mai lipsite de însemnătate, pictorul ar fi dat dovadă nu de har divin, ci de prostie şi deşertăciune lumească. Ei trebuie să înfăţişeze miracolul aşa cum s-a petrecut în realitate, redând fidel locul, împrejurările, îmbrăcămintea persoanelor şi aşa mai departe. De aceea oricine îşi dă seama, de la prima privire, că miracolul s-a petrecut înzilele noastre şi astfel tabloul cucernicului călugăr a devenit unul din cele mai frumoase trofee ale bisericii triumfătoare, în aceste vremi de necredinţă şi stricăciune.

— Şi totuşi, pălăria, sabia, şalul, măsuţa, scaunul, într-un cuvânt toate aceste accesorii din primul plan, nu-mi plac de loc. Aş fi preferat să le fi omis cu totul, iar el să-şi fi pus, în loc de haina pe care o poartă, o simplă tunică. Spuneţi şi dumneavoastră, v-aţi putea închipui personajele din *Sfintei Scriptură* îmbrăcate în costume moderne? Un sfânt Iosif cu gheroc de postav, un Mântuitor în frac, o Fecioară cu şal turcesc pe umeri? Nu vi s-ar părea o nedemnă, ba chiar o groaznică profanare a lucrurilor celor mai sublime? Şi totuşi, vechii pictori, îndeosebi cei germani, au înfăţişat toate personajele biblice în costumele epocii lor, şi ar fi cu totul greşit să se afirme că veşmintele acelea erau mai potrivite pentru pictură decât cele de astăzi care, cu excepţia unor veşminte femeieşti – trebuie s-o recunoaştem – sunt destul de anoste şi nepicturale. Unele mode ale premergătorilor noştri ajungeau însă până la monstruozitate; amintiţi-vă de încălţările acelea cu

vârfuri răsucite în sus şi lungi de un cot, de şalvarii largi, de tunicile şi mânecile despicate şi de câte altele. Cu totul insuportabile erau unele veşminte femeieşti, care desfigurau feţele şi deformau taliile, aşa cum vedem în tablourile vechi, unde câte o fală în floarea tinereţii şi frumoasă ca o zână arată, numai şi numai din pricina îmbrăcămintei, ca o matroană posomorâtă. Şi totuşi tablourile acelea nu supărau pe nimeni.

— Acum, răspunse abatele, pot să-ţi arăt în puţine cuvinte toată deosebirea dintre timpurile cucernice de odinioară şi cele de astăzi, pline de stricăciune. Odinioară, dragă Johannes, întâmplările biblice pătrunseseră atât de mult în viaţa oamenilor – aş putea spune chiar se împletiseră cu ea – încât ei credeau că minunile s-au săvârşit sub ochii lor, şi că Atotputernicul ar putea să le facă oricând, în orice zi. De aceea, pentru un pictor cucernic întâmplările biblice se înfăţişau ca actuale. El vedea harul divin pogorându-se printre oamenii din jurul său, şi picta aşa cum îi vedea în realitate. Azi, aceste întâmplări sunt ceva foarte îndepărtat, care există doar în sine, fără niciun contact cu actualitatea, ci doar ca o amintire palidă şi lipsită de viaţă. Zadarnic se străduieşte artistul să ajungă la o viziune reală căci, chiar dacă nu şi-o mărturiseşte, sufletul lui a devenit banal din pricina deşertăciunii lumeşti. Este ridicol reproşul ce se aduce vechilor maeştri că nu ar fi cunoscut costumele, găsind în asta explicaţia faptului că în tablourile lor nu au înfăţişat decât veşminte din epoca lor; tot atât de ridicoli sunt şi tinerii noştri pictori care se căznesc să redea, în scenele lor biblice, cele mai absurde şi mai lipsite de gust costume medievale, dovedind astfel că n-au privit nemijlocit în viaţa reală, lucrul pe care au vrut să-l zugrăvească, ci s-au mulţumit cu reflexul lui, aşa cum l-au contemplat în tablourile vechilor maeştri. Tocmai de aceea, dragul meu Johannes, tocmai pentru că prezentul este prea profan şi creează un contrast respingător cu acele legende sfinte, tocmai pentru că nimeni nu e în stare să-şi imagineze acele minuni ca petrecute chiar în mijlocul nostru, încercarea de

a prezenta acţiunea în veşmintele noastre moderne ni se pare lipsită de gust, monstruoasă, o adevărată pângărire. Dacă însă un miracol se săvârşeşte într-adevăr sub ochii noştri, atunci e cu totul neîngăduit să se schimbe costumul de astăzi. Din acelaşi motiv – dacă vor să găsească un punct de sprijin în realitate – tinerii pictori, când zugrăvesc întâmplări vechi, trebuie să respecte în toate amănuntele costumele epocii respective. Şi, repet, autorul acestui tablou are întru totul dreptate evocând actualitatea. Şi tocmai aceste accesorii pe care dumneata, Johannes, le priveşti cu atât dispreţ, îmi dau un fior sfânt, pentru că mă închipui pe mine însumi intrând în strâmta odăiţă a acelei case din Neapole unde, numai cu câţiva ani în urmă, s-a petrecut minunea învierii din morţi a tânărului.

476

Cuvintele abatelui stârniră în Kreisler tot felul de gânduri. În multe privinţe trebuia să-i dea dreptate; însă, în ceea ce priveşte marea evlavie a timpurilor trecute şi corupţia celor de astăzi, avea impresia că prea mult vorbea în el călugărul, gata să vadă peste tot semne, minuni şi revelaţii. După părerea lui, un suflet curai – străin de extazul crispat al unui cult ce întunecă minţile – nu are nevoie de minuni şi revelaţii pentru a exercita virtuţile creştineşti. Aceste virtuţi nu au dispărut de pe pământ. Iar dacă ar dispărea, alunei puterea divină care ne-a părăsit, lăsându-ne pradă demonului întunericului, nici n-ar mai încerca să ne readucă pe calea cea bună cu ajutorul vreunui miracol.

Kreisler păstră însă pentru sine toate aceste gânduri, continuând să contemple în tăcere tabloul. Cu cât îl privea mai mult şi mai cu atenţie, trăsăturile feţei ucigaşului îi apăreau lot mai clare şi Kreisler se convinse că originalul după care fusese pictat acest personaj nu putea fi nimeni altul decât prinţul Hector.

— Mi se pare, cucernice părinte, rupse el în sfârşit tăcerea, mi se pare că văd acolo, în fundal, un aprig vânător care şi-a ales drept ţintă animalul cel mai nobil, şi

anume omul, pe care îl urmăreşte în toate felurile. După câte observ, de data asta a întrebuinţat o armă excelentă şi ascuţită şi n-a dat greş. Nu tot atât de bine îi merge însă cu arma de foc, căci nu de mult a dat greş în mod ruşinos când a ţintit într-un cerb sprinten. Mărturisesc că aş fi tare curios să aflu *curriculum vitae7* (*O* al acestui vânător atât de pătimaş; m-aş mulţumi şi cu un extras *epitomatic* din care să-mi pot da seama unde ar fi bine să mă ascund şi dacă n-ar fi cumva indicat să mă adresez direct Sfintei Fecioare, în vederea obţinerii unei scrisori de liberă trecere şi de protecţie, de care aş avea eventual trebuinţă.

— Timpul le va lămuri pe toate, capelmaistre! zise abatele. Tare m-aş mira dacă, în scurtă vreme, nu ţi se vor limpezi sumedenie de lucruri, care astăzi îţi apar învăluite în întuneric. Multe se mai pot întâmpla încă potrivit dorinţelor dumitale, de care abia acum îmi dau seama. E ciudat – atâta lucru pot să-ţi spun de pe acum – că la Sieghartshof domneşte o părere atât de greşită în ceea ce priveşte persoana dumitale! Maestrul Abraham este poate singurul care te-a înţeles cu adevărat.

— Maestrul Abraham! exclamă Kreisler. Îl cunoaşteţi pe acest respectabil bătrân?

— Dumneata uiţi că frumoasa noastră orgă îşi datorează structura ei, nouă şi plină de efect, iscusinţei maestrului Abraham! Dar mai târziu vei afla mai multe. Deocamdată, aşteaptă cu răbdare ce va aduce viitorul.

Kreisler îşi luă rămas bun de la abate. Avea de gând să coboare în parc pentru a-şi mai pune ordine în gândurile ce i se învălmăşeau în cap. În clipa când coborî scara auzi în spatele lui un glas care-l chema:

— *Domine*, *domine* capelmaistru! *Paucis te volo*! *71*

Era *pater* Hilarius care îi spuse că aşteptase cu multă nerăbdare să termine lunga consfătuire cu abatele. Tocmai îşi îndeplinea slujba de pivnicer şi scosese un neasemuit vin de Franconia, care stătuse ani îndelungaţi în pivniţă. Kreisler trebuia neapărat să bea un pocal acum la gustarea de dimineaţă, ca să poată preţui la cuvenita-i valoare viţa nobilă; să se convingă că vinul acela e focos, întremător al

spiritului şi al inimii, făcut anume pentru un compozitor atât de straşnic şi un muzician atât de desăvârşit.

Kreisler ştia prea bine că ar fi fost trudă zadarnică orice încercare de a scăpa de insistenţele înflăcăratului *pater* Hilarius. De altfel, având în vedere starea de spirit în care; se afla, simţea că un păhărel de vin bun nu i-ar strica de loc, aşa că îl urmă pe veselul pivnicer, care-l duse în chilia lui, unde îi aştepta o măsuţă acoperită cu un şervet alb, pe care se afla o garafă cu licoarea acea nobilă, precum şi pâine proaspătă, scoasă atunci din cuptor, sare şi chimion.

478

— *Ergo bibamus*! exclamă *pater* Hilarius, umplând până la gură frumoasele pocale din sticlă verzuie şi ciocnind vesel cu Kreisler. Nu-i aşa, reluă el după ce goliră paharele, că preavenerabilul nostru abate vrea să te vâre în rasa monahală? Nu te lăsa, Kreisler! Eu mă simt bine în ea şi n-aş lepăda-o cu niciun preţ, dar *distinguendum est inter et inter*! Pentru mine toată viaţa stă într-un pahar de vin bun şi un straşnic cântec bisericesc, dar dumneata, ehe-hei… dumneata eşti făcut pentru cu totul alte lucruri! Dumitale viaţa îţi surâde altfel, şi alte lumini ai în faţă decât cele ale altarului! Cu alte cuvinte, Kreisler, hai să ciocnim! Să-ţi trăiască iubita şi atunci când o fi să faci nunta, domnul abate, cu toată ciuda lui, o să-ţi trimită prin mine cel mai bun vin care se află în îmbelşugata noastră pivniţă!

Pe Kreisler cuvintele lui Hilarius îl atinseră în mod neplăcut, aşa cum ne doare atunci când vedem ceva gingaş şi curat ca neaua, atins de nişte mâini grosolane şi stângace.

— Pe toate le ştii, toate le afli, deşi stai între cei patru pereţi ai dumitale, spuse Kreisler, retrăgându-şi paharul.

— *Domine*! exclamă *pater* Hilarius. *Domine* Kreisler! Nu te supăra! *Video mysterium72*, dar ştiu să-mi ţiu gura. Să bem în sănătatea… În sfârşit, hai să luăm o gustare *în camera et faciemus bonum cherubim73*… şi *bibamus* ca Domnul să ne ţină aici la abaţie şi mai departe, în liniştea

şi pacea care au domnit până acum.

— Nu cumva o ameninţă vreo primejdie? întrebă Kreisler neliniştit.

— *Domine*, spuse *pater* Hilarius cu voce scăzută şi aplecându-se confidenţial spre Kreisler, *domine dilectissime*! *74* Ai stat destul printre noi ca să-ţi dai seama de armonia în care trăim, de felul în care diferitele înclinaţii ale fraţilor se unesc într-o voie bună, favorizată de mediul care ne înconjoară, de blândeţea legilor mănăstirii şi de întregul nostru fel de via la Poale că asta a dăinuit prea mult. Află că tocmai acum a sosit *pater* Cyprianus, caic era de mult aşteptat şi pe care Roma ni l-a recomandat în chipul cel mai stăruitor. E un om încă tânăr; dar pe chipul lui scofâlcit şi uscat nu se poate citi nici urmă de voie bună. Dimpotrivă, trăsăturile lui întunecate şi încremenite poartă pecetea unei severităţi neînduplecate, arătând ca un ascet care a ajuns la ultimul grad de autoflagelare. Pe lângă asta, din întreaga lui fiinţă se desprinde un fel de dispreţ duşmănos faţă de tot ce-l înconjoară; poate că, într-adevăr, acest dispreţ îşi are obârşia în sentimentul unei superiorităţi spirituale asupra noastră a tuturor. A şi apucat să se informeze, prin câteva întrebări răzleţe, despre regulamentul mănăstirii, şi se pare că a fost foarte supărat aflând felul nostru de viaţă, la aminte, Kreisler, acest venetic o să întoarcă pe dos toată rânduiala noastră în care ne-am simţit atât de bine! Ia aminte, *nuneprobo75*! Asceţii noştri nu vor întârzia să i se alăture şi, în curând, se va forma o partidă opusă abatelui şi este foarte probabil ca izbind a acestei partide să fie asigurată, căci sunt sigur că *pater* Cyprianus este un emisar al Sfântului Scaun în faţa voinţei căruia abatele trebuie să se plece. Ah, Kreisler! S-a isprăvit cu muzica noastră, s-a isprăvit şi cu şederea dumitale plăcută în mijlocul nostru! I-am vorbit de corul nostru atât de bine organizat şi i-am spus că am ajuns să executăm fără greş operele marilor maeştri. Ascetul acela sumbru s-a strâmbat însă cumplit, spunând că asemenea muzică este numai pentru lumea profană, nicidecum pentru biserică,

din care papa Marcellus al II[139] a vrut s-o surghiunească pe bună dreptate. *Per diem* dacă nu va mai fi nici cor. iar mie poate o să-mi închidă şi pivniţa de vinuri, atunci… dar, deocamdată *bibamus*! Nu trebuie să-ţi faci gânduri înainte de vreme, *ergo77* – gâl-gâl!

Kreisler îşi exprimă părerea că, cine ştie, lucrurile n-o să meargă chiar atât de prost cu noul-venit care, poate, pare mai sever decât este în realitate; cât îl priveşte, el nu poate crede că, ţinând seamă de caracterul ferm de care abalele a dat întotdeauna dovadă, acesta se va pleca atât de uşor în faţa voinţei unui călugăr străin, mai ales că nici lui nu-i lipsesc relaţii importante şi influente la Roma.

480

În această clipă, se auziră clopotele-semn că începe ceremonia solemnă a primirii fratelui celui străin, Cyprianus, în rândurile ordinului sfântului Benedict. Kreisler se îndreptă spre biserică, însoţit de *pater* Hilarius, care mai întâi îşi turnă grabnic pe gât restul de vin din pahar, mormanul un *bibendum quid* speriat. Prin ferestrele coridorului pe care-l străbăteau se putea vedea ce se petrece în încăperile abatelui.

— Ia te uită! exclamă *pater* Hilarius, trăgându-l pe Kreisler în colţul unei ferestre.

Aruncând o privire înăuntru, Kreisler văzu un călugăr căruia abatele îi vorbea cu înfrigurare, în timp ce fala i se împurpurase toată. Apoi, abatele îngenunche în faţa călugărului, care îi dădu binecuvântarea sa.

— N-am avut oare dreptate, şopti Hilarius, când am spus că e ceva din cale-afară de neobişnuit cu călugărul ăsta străin, care a venit pe capul nostru?

— Fără îndoială, răspunse Kreisler. E ceva cu totul deosebit cu acest Cyprianus şi sâni sigur că voi ieşi la iveală lucruri pe care nu le cunoaştem.

Pater Hilarius se alătură celorlalţi fraţi, pentru a lua parte la procesiunea solemnă, ce se îndrepta spre biserica cu crucea în frunte, în timp ce pe de lături mergeau novicii purtând prapuri şi luminări aprinse.

---

139 1 555), papă între 9 aprilie şi 1 mai 1955.

În clipa când abatele, însoţit de călugărul cel străin, trecu pe lângă Kreisler, acesta recunoscu într-o clipă că fratele Cyprianus era chiar tânărul din tablou, pe care Sfânta Fecioară îl înviase din morţi. Fiind cuprins de încă o bănuială, Kreisler alergă în odaia lui şi scoase micul portret pe care i-l dăduse maestrul Abraham. Nu mai încăpea nicio îndoială! Avea în faţa lui acelaşi om, doar că mai tânăr, mai fraged şi îmbrăcat în uniformă de ofiţer. Când…

76 *Marcellus allI-lea* ((501
77 Deci (lat.).

PARTEA A PATRA. CONSECINŢELE BINEFĂCĂTOARE ALE UNEI CULTURI SUPERIOARE. UN BĂRBAT ÎN FLOAREA VÂRSTEI (M.R.P.) … Cuvântarea mişcătoare a lui Hinzmann, ospăţul funebru, frumoasa Mina, reîntâlnirea cu Mismis, dansul – toate acestea au stârnit în pieptul meu un vârtej de sentimente dintre cele mai contradictorii. Ca să folosesc o expresie curentă în viaţa de toate zilele, nu mă simţeam de loc în apele mele şi, pradă unei depresiuni sufleteşti, doream să zac în beci, într-o groapă, asemeni prietenului meu Mucius. Situaţia era oarecum desperată şi nu ştiu ce m-aş fi făcut dacă autenticul şi sublimul meu spirit poetic nu mi-ar fi pus la îndemână versuri din belşug, pe care nu m-am lăsat până ce nu le-am aşternut pe hârtie. Deşi rimele se plătesc cu preţul unor picături de sudoare, caracterul divin al poeziei se manifestă mai ales prin versificare – formă care îţi dăruieşte o indescriptibilă satisfacţie intimă, ce învinge toate suferinţele pământeşti şi, după cât se spune, adesea chiar foamea şi durerea de dinţi. Aşa, bunăoară, când moartea îţi răpeşte tatăl, mama ori soţia, eşti frânt de durere, după cum se şi cade la orice deces. Dar gândul la splendidul cântec funebru78, pe care crezi că l-ai conceput în minte, nu te lasă niciodată cu desăvârşire lipsit de mângâiere şi te mai însori încă o dată numai şi numai ca să nu renunţi la speranţa de a mai avea un prilej pentru asemenea inspiraţie tragică. Iată versurile în care este zugrăvită cu vigoare poetică şi o pregnantă veridicitate atât starea mea de spirit, cât şi trecerea de la durere la bucurie:

482

Sub bolta beciului pustie Ce glas se tânguie stingher?
Chemarea-i inima-mi sfâşie:
„Nu zăbovi, căci altfel pier!”
Prietenul meu bun şi mare Acolo zace îngropat, îmi cere mie alinare.
Vrea ajutoru-mi decolat!
Dar nu, nu-i umbră trecătoare.
Aievea glasul a strigat!

E al soţiei iubitoare Ce-şi plânge solul adorat.
Rinaldo-i gata să revină.
Amorul iarăşi îi dă ghes.
Dar vai! privirea e haină şi ascuţite gheare ies.
E ca! nevasta! M-aş ascunde!
Aş vrea să fie totul vis.
Ce zbucium! Dorul mă cuprinde!
Vedenia din paradis Se-apropie, de parcă zboară.
Lumină-i unde calcă ea.
Simt că mi-e inima uşoară iar pieptul o povară grea.
Amicul mort... Ea regăsită...
Soţia... fiica... Sângerând între durere şi ispită O, suflete, ce ai de gând?
Să-mi las eu mintea tulburată
De-un vesel dans la parastas?
Să scap de-iluzia fermecată Voi face necesarul pas!
În lături, vană amăgire şi idealului fă-i drum!
Pisica – ură şi iubire îmbină – nici nu ştie cum.
O, Mina! Mismis! False chipuri!
O, sex netrebnic şi nebun!
Refuz otrăvuri şi tertipuri.
Fugind, pe Mucius îl răzbun.
Rozând un os, mâncând, un peşte Mi-apari, o frate! iarăşi viu.
Vreau să trăiesc înţelepţeşte.
Motan ca tine vreau să fiu!
Iar dacă ura cea câinească Pricinuit-a moartea ta.
Pe şpiţi blestemul să-i zdrobească.
Te-o răzbuna durerea mea.
Simţeam în suflet şi pe buze Veninul inimii pustii...
Dar mulţumescu-vă, o muze şi-naripate fantezii!
Mă simt acuma mult mai bine;
*C-un formidabil apetit Golesc, ca Mucius, străchini pline şi-n poezie-*s *adâncit.*
Da, artă! – prunc din universuri Ce mingii orice suferinţă Dă-mi harul de a scrie versuri C-o genială uşurinţă.
Şi-atunci femeile vrăjite.

Vor spune: *„O, poete Murr*!
Ce nostalgii, în noi, iubite.
Trezeşte dulcele-ţi murmur!

Efectul versificării era prea binefăcător ca să mă mulţumesc numai cu acest poem. Ani mai făcui câteva, unul după altul cu aceeaşi uşurinţă şi cu acelaşi succes. Pe cele mai izbutite le-aş fi împărtăşit chiar aici cititorului, dacă nu mi-aş fi propus să le public laolaltă cu numeroasele vorbe de duh şi improvizaţii pe care le-am scris în clipele mele libere şi care mă fac aproape să plesnesc de râs. Această culegere ar urma să fie intitulată *Ce am creat în ceasurile de inspiraţie*. Trebuie să mărturisesc aici un lucru care îmi face cinste şi anume că, şi în lunile mele de tinereţe, când se ştie că furtunile patimilor nu sunt încă istovite, raţiunea mea lucidă şi tactul meu delicat au ştiut totdeauna să-mi ţină în frâu orice dezlănţuire anormală a beţiei simţurilor. Astfel am reuşit să înăbuş definitiv dragostea mea subită pentru frumoasa Mina. În primul rând, după o matură chibzuinţă, a trebuit să recunosc că, faţă de situaţia mea, această pasiune e absurdă. Pe urmă am mai aflat că, deşi avea înfăţişare de copilă naivă şi cuminte, Mina era o făptură obraznică şi capricioasă care, în anumite ocazii, nu pregeta să-şi vâre ghearele chiar şi în ochii celor mai modeşti motănei. Pentru a evita însă riscul oricărei recidive, m-am ferit cu grijă din calea Minei. Întrucât însă mă temeam şi mai rău de firea exaltată a lui Mismis şi de pretenţiile ei imaginare, stăteam mai mult în casă ca să nu întâlnesc cumva pe vreuna din ele. N-am mai vizitat nici beciul, nici podul şi nici acoperişul. Maestrul părea că priveşte cu ochi buni atitudinea aceasta. Când studia la masa de lucru, îmi dădea voie să mă aşez la spate, pe jilţ, şi, cu gâtul întins pe sub braţul lui, să mă uit la cartea pe care o citea. Erau nişte cărţi frumoase, pe care eu şi maestrul meu le studiam împreună – de pildă: *De prodigiosis naturae et artist operibus, talismanes et amuleta dictis* de Arpe79, *Lumea vrăjită* a lui Becker80, *Cartea amintirilor* a lui Francesco Petrarca81 şi altele.

Această lectură mă distra grozav şi dădea spiritului meu un nou elan.

484

…Maestrul plecase de acasă; soarele lumina blând, iar boarea primăverii adia prietenos prin fereastra deschisă. Uitând de hotărârile mele, am ieşit şi eu, ca să fac o mică plimbare pe acoperiş. Însă nici n-am apucat bine să mă urc, că am şi zărit-o pe văduva lui Mucius ivindu-se de după horn. De spaimă, am încremenit pe loc; mă şi vedeam copleşit de reproşuri şi jurăminte. Ce eroare! în urma ei apăru tânărul Hinzmann, chemând-o pe frumoasa văduvă cu nume dulci. Ea se opri, răspunzându-i cu vorbe drăgăstoase. Amândoi se salutară foarte afectuos, apoi trecură repede pe lângă mine, fără să mă salute, fără să-mi dea, măcar, cea mai mică atenţie. Era limpede că tânărului Hinzmann îi era ruşine de mine, căci lăsă capul în jos şi îşi plecă privirea spre pământ; dar fluşturatica şi cocheta văduvă mi-a aruncat o căutătură sfidătoare.

Orice s-ar spune, în ce priveşte structura lui psihică, motanul este o făptură foarte absurdă. Nu puteam oare să mă bucur că văduva lui Mucius şi-a găsit un alt iubit? Totuşi, nu m-am putut împiedica să nu simt un fel de ciudă, care semăna aproape a gelozie. Mi-am jurat să nu mă mai duc niciodată pe acoperiş, unde socoteam că suferisem o gravă ofensă. În schimb, săream adesea pe pervazul ferestrei, mă prăjeam la soare, priveam strada ca să mă distrez şi făceam tot felul de reflecţii profunde, îmbinând astfel utilul cu agreabilul.

Un subiect al acestor reflecţii îl constituia întrebarea: de ce nu mi-a trecut niciodată prin minte să mă aşez din propriul meu îndemn în pragul casei, sau să hoinăresc pe stradă, cum am văzut că fac mulţi din specia mea, fără niciun fel de teamă sau sfială. Îmi închipuiam că trebuie să fii o ceva deosebit de plăcut şi eram convins că acum, când atinsesem anii maturităţii şi acumulasem suficientă experienţă a vieţii, nu mai putea fi vorba de acele primejdii care m-au ameninţat când minor încă, destinul m-a zvârlit în lumea largă. Plin de încredere, am coborât, aşadar

treptele şi, la început, m-am aşezat în prag, în plin soare. Se înţelege de la sine că mi-am luat o poziţie din care oricine putea deduce de la prima vedere că are în faţa lui un motan cult şi binecrescut. Locul acesta din faţa uşii îmi plăcea grozav. În timp ce razele binefăcătoare ale soarelui îmi încălzeau blana, eu îmi spălam botul şi mustăţile ou lăbuţa îndoită graţios. Două fetiţe care – judecând după gheozdanele lor mari, cu catarame – se întorceau probabil de la şcoală, nu numai că şi-au manifestat încântarea în faţa acestei privelişti, ci mi-au oferit şi o bucăţică de pâine albă, pe care, potrivit obişnuitei mele galanterii, am primit-o cu toată gratitudinea.

Cu darul primit, mai mult mă jucam decât aveam de gând să-l mănânc, când, deodată, spre groaza mea de nedescris, jocul mi-a fost întrerupt de un mârâit puternic. În faţa mea se oprise puternicul bătrân, unchiul lui Ponto – pudelul Scaramuz. Făcând un salt, am vrut să fug din dreptul uşii, dar Scaramuz mi-a strigat:

486

— Nu fi atât de laş şi stai liniştit locului. Crezi cumva c-am să te mănânc?

Cu o smerită politeţe l-am întrebat pe domnul Scaramuz cu ce i-ar putea fi de folos modesta mea persoană. El mi-a răspuns însă răstit:

— Cu nimic; nu-mi poţi fi cu nimic de folos, *monsie* Murr, şi, de altfel, cum ar fi aceasta cu putinţă? Am vrut doar să te întreb dacă ştii cumva unde a dispărut pezevenchiul de nepotu-meu, tânărul Ponto? Ştiu că odată vagabondaţi împreună şi mi se pare că sunteţi prieteni la toartă, ceea ce nu-mi place de loc. Ei? ia spune, nu ştii pe unde hoinăreşte? N-a mai dat ochii cu mine de câteva zile.

Descumpănit din pricina manierelor îngâmfate şi dispreţuitoare ale bătrânului ăstuia grosolan, i-am răspuns cu răceală că între mine şi tânărul Ponto nu poate fi – şi nici n-a fost vreodată – vorba de[140]

prietenie intimă, mai ales că în ultima vreme Ponto

140 Rerum memorandorum libri, de Petrarca (1804 — 1374), a apărut pentru prima oară în traducere germană în 1541.

încetase să mă frecventeze. De altminteri nici eu n-am căutat câtuşi de puţin să-l văd.

— Bine, bine, a bombănit bătrânul, mă bucur. Asta arată că puştiul are simţul onoarei şi nu-i pornit să se înhaite fără socoteală cu indivizi de tot soiul.

Asta nu mai era de suportat. Clocoteam de mânie. Spiritul burşilor s-a trezit deodată în mine şi, uitând de orice teamă, i-am scuipat ticălosului de Scaramuz drept în obraz epitetul de „mitocan bătrân!” Totodată mi-am ridicat laba dreaptă, cu ghearele scoase, spre ochiul lui stâng. Bătrânul a sărit doi paşi înapoi şi mi-a vorbit pe un ton mai puţin răstit decât la început:

— Haide, haide, Murr! Fără supărare. De altfel, eşti un motan cumsecade şi vreau să-ţi dau un sfat bun. Fereşte-te de haimanaua aceea de Ponto! Nu-i soi rău, asta poţi să mă crezi pe cuvânt, dar e tare zvăpăiat. Şi încă ce zvăpăiat! Gata de orice poznă, nu ia nimic în serios – n-are nimic sfânt! Fii cu băgare de seamă, îţi spun. Altfel o să te atragă în tot felul de tovărăşii, care nu ţi se potrivesc de loc, şi ai să te trezeşti că trebuie să te adaptezi cu greutate la fel de fel de relaţii sociale străine de firea dumitale adevărată, ceea ce îţi va distruge personalitatea. Firea dumitale e simplă şi sinceră; mi-ai dat dovadă chiar adineauri. Uite, dragă Murr, dumneata – după cum ţi-am mai spus – eşti un motan vrednic de toată preţuirea şi asculţi totdeauna poveţele bune. Ascultă-mi sfatul! Un tânăr, oricâte prostii, nebunii, ba chiar fapte dubioase ar face, tot mai arată, din când în când, puţină candoare, puţin sentimentalism, aşa cum e firea celor cu temperament sangvinic, şi când vine vorba despre el, se zice, folosind o expresie franţuzească: „*Aufond82*, e un băiat de treabă!”, scuzându-i-se astfel toate păcatele săvârşite împotriva moralei şi bunei rânduieli. Dar acest „fond” în care zace sămânţa binelui, se ascunde atât de adânc şi asupra lui s-au îngrămădit atâtea gunoaie – consecinţe ale unei vieţi desfrânate – încât sămânţa e înăbuşită în germen. Adesea, în locul bunătăţii adevărate, ni se vâră pe gât această candoare idioată care, dracu’ s-o

ia! ne împiedică să recunoaştem spiritul răului ascuns sub o mască atrăgătoare. Încrede-te, dragă motane, în vasta experienţă a unui pudel bătrân care a văzut multe în viaţa lui; nu te lăsa păcălit de afurisitul acela de „*au fond*, e un băiat de treabă!” Dacă-l întâlneşti cumva pe ticălosul de nepotu-meu, spune-i tot ce-ai auzit de la mine şi rupe cu el definitiv orice prietenie. Ei, rămâi cu bine! Cred că asta n-o mai mănânci, dragă Murr?

Zicând acestea, bătrânul pudel Scaramuz înhaţă lacom bucăţica de pâine din faţa mea şi se depărta cu pas liniştit şi cu capul plecat, târându-şi pe pământ urechile lungi şi păroase şi dând uşurel din coadă. Gânditor, priveam în urma acestui bătrân, a cărui înţelepciune era cu totul pe placul meu.

— A plecat? a plecat? am auzit deodată o şoaptă chiar în spatele meu.

Şi ce să vezi! înaintea ochilor mi s-a ivit tânărul Ponto, care se furişase după uşă, aşteptând ca bătrânul să plece. Apariţia neaşteptată a lui Ponto m-a pus oarecum în încurcătură, căci însărcinarea pe care o primisem de la bătrânul lui unchi şi pe care trebuia s-o îndeplinesc acum îmi părea totuşi riscantă. Mi-am amintit de cuvintele acelea groaznice strigate cândva de Ponto: „Dacă o să-ţi treacă vreodată prin cap să-mi arăţi sentimente duşmănoase, nu uita că sunt mai puternic şi mai îndemnatic decât tine. O singură săritură, o muşcătură zdravănă cu dinţii mei ascuţiţi o să te scoată pe loc din circulaţie!” Am găsit că-i foarte potrivit să tac din gură.

488

Probabil că, datorită acestei lupte interioare, atitudinea mea exterioară părea destul de rece şi jenată, căci Ponto mi-a aruncat o privire cercetătoare. Îndată însă a izbucnit în hohote de râs şi mi-a zis: – Înţeleg, prietene Murr. Desigur că bătrânul ţi-a înşirat fel de fel de grozăvii despre purtările mele. A spus că sunt un dezmăţat, în stare să fac orice prostie şi orice ticăloşie. Nu fi atât de prost să crezi măcar un singur cuvinţel din toate astea. În primul rând, uită-te la mine şi spune-mi ce zici despre înfăţişarea

mea?

Privindu-l cu atenţie, mi-am dat seama că niciodată nu arătase mai dolofan, niciodată îmbrăcămintea nu-i fusese atât de elegantă şi de pusă la punct, niciodată întreaga lui făptură nu respirase atâta armonie ca acum. I-am spus-o fără înconjur.

— Şi atunci, replică Ponto, poţi să crezi, dragă Murr, că un pudel care se învârte într-o tovărăşie proastă, care se dedă dezmăţului şi se desfrânează în mod sistematic – chiar dacă nu o face din plăcere ci numai din plictiseală, aşa cum se întâmplă cu foarte mulţi pudeli – crezi tu, oare, că un asemenea pudel poate arăta aşa cum mă vezi? Ai subliniat îndeosebi armonia pe care o vădeşte întreaga mea făptură. Chiar asta ar trebui să-ţi fie dovada cât de mult se înşală posacul acela de unchiu-meu. Tu, ca motan literat ce eşti, gândeşte-te la înţeleptul care, răspunzând unuia ce reproşa vicioşilor, în primul rând, lipsa de armonie în întreaga lor făptură, a spus: „Dar e oare cu putinţă ca viciul să fie armonios?”[141] Să nu te mire de loc, prietene Murr, negrele calomnii ale bătrânului meu. Posac şi zgârcit din fire, cum sunt toţi unchii, îşi varsă toată furia pe mine pentru că a trebuit să plătească *par honneur*[142] câteva mici datorii pe care le-am făcut la cărţi. Mă împrumutasem de la un cârnăţar care tolera la el jocuri interzise şi dădea adesea pe credit jucătorilor creier, ficăţei şi crupe de acelea cu care îşi umple cârnaţii. Bătrânul nu poate uita o anumită perioadă, când viaţa pe care o duceau nu era tocmai vrednică de laudă, dar care s-a încheiat de mult, cedând locul unei cuminţenii exemplare.

Tocmai atunci trecu pe stradă un foxterier obraznic, care se holba la mine de parcă n-ar mai fi văzut semeni de-ai mei niciodată, şi îmi răcni în urechi tot felul de grosolănii. Apoi mă apucă deodată de coadă, pe care o întinsesem cât era de lungă, ceea ce, probabil, nu-i era pe

141 Citat inexact din Nepotul lui Rameau de Denis Diderot; în original, în traducerea lui Goethe.

142 Pentru a-mi salva onoarea (franc).

plac. Dar, în timp ce mă ridicam să mă apăr, Ponto se şi repezise la nespălatul acela de bătăuş; îl răsturnă şi dădu cu el de pământ de câteva ori, încât scandalagiul fugi ca din puşcă, cu coada între picioare şi schelălăind jalnic.

Am fost adânc mişcat de bunele sentimente de care Ponto dăduse, astfel, dovadă faţă de mine, şi de prietenia lui activă. M-am gândit că acel „*au fond* e un băiat de treabă!" pe care unchiul Scaramuz îl înfăţişa ca pe ceva suspect, trebuie aplicat la Ponto într-un sens mai favorabil şi-l poate scuza cu mai mult temei decât pe mulţi alţii, în general, aveam impresia că bătrânul vedea toate în culori prea negre şi că Ponto, deşi era un fluşturatic, nu era în stare de vreo răutate. I-am spus acestui prieten toate fără înconjur, mulţumindu-i totodată, în felul cel mai călduros, că-mi luase apărarea.

— Mă bucur, dragă Murr, că bătrânul acela pedant nu te-a indus în eroare şi că-ţi dai seama ce inimă bună am, mi-a răspuns Ponto, tot privind în jur, după cum îi era obiceiul, cu ochii lui veseli şi isteţi. Aşa-i că i-am tras o chelfăneală zdravănă neobrăzatului aceluia? N-o s-o uite el multă vreme. De altfel, l-am pândit astăzi toată ziua. Haimanaua asta mi-a furat ieri un cârnat şi merita să primească o lecţie bună. Dar îmi pare bine că am putut răzbuna astfel şi jignirea ce ţi-a adus-o, dovedindu-ţi totodată prietenia ce ţi-o port. Cum s-ar zice, am prins două muşte dintr-odată. Dar, să ne întoarcem la vorba noastră. Mai uită-te o dată atent la mine, dragă motane, şi spune-mi dacă nu observi cumva vreo schimbare importantă în înfăţişarea mea?

L-am examinat cu luare-aminte pe tânărul meu prieten şi – Doamne! – abia acum am observat colierul de argint, frumos lucrat, pe care-l purta la gât şi pe care erau gravate cuvintele: „Baronul Alzibiades von Wipp, Marschallstrasse – nr. 46".

490

— Cum? am exclamat eu uimit; ţi-ai părăsit stăpânul, profesorul de estetică, şi ai trecut la un baron?

— De fapt, răspunse Ponto, nu eu l-am părăsit pe

profesor, ci el m-a alungat cu lovituri de picior şi cu bătăi.

— Dar cum de s-a putut întâmpla aşa ceva? Ştiu că stăpânul tău ţinea mult la tine şi se purta frumos?

— Ah, e o poveste idioată şi tristă, care dacă s-a sfârşit bine pentru mine e numai datorită jocului capricios al ironiei sorţii. De vină a fost bunătatea mea stupidă, la care s-a adăugat, ce-i drept, şi un pic de vanitate. Voiam să-mi înconjur stăpânul în orice clipă cu mici atenţii, arătându-mi totodată îndemânarea şi cunoştinţele. De aceea, luasem obiceiul să fac „aport" aducându-i, din propriul meu îndemn, orice fleac pe care îl găseam pe jos. Să vezi ce s-a întâmplat! Ştii, de bună seamă, că profesorul Lothario are o nevastă tânără şi frumuşică foc, care-l iubeşte la nebunie – lucru de care nu are niciun motiv să se îndoiască, întrucât în fiece clipă îl asigură de dragostea ei şi-l copleşeşte cu mângâieri, mai ales când, cu nasul înfundat în cărţi, profesorul îşi pregăteşte prelegerile. E întruparea femeii casnice: niciodată nu iese în oraş, înainte de douăsprezece, iar la zece şi jumătate e sculată din pat. Fiind o femeie cu obiceiuri simple, nu se dă în lături să discute cu bucătăreasa şi cu fata din casă toate problemele gospodăreşti, până în cele mai mici amănunte; iar atunci când bugetul săptămânii a secat, din pricina unor cheltuieli neprevăzute, şi domnul profesor nu trebuie să fie tulburat de la treburile lui, nu pregetă să facă apel la economiile lor. Dobânda pentru aceste împrumuturi o plăteşte sub formă de rochii abia purtate şi pe care lumea slujnicelor le admiră în fiecare duminică, precum admiră şi pălăriile cu pene dăruite fetei din casă, drept răsplată pentru anumite servicii secrete şi alte amabilităţi. Ţinând seama de atâta perfecţiune, i se poate ierta acestei femei atât de drăgălaşe micul capriciu (dacă aşa ceva s-ar putea numi capriciu) că toate grijile şi toate năzuinţele ei se reduc la dorinţa de a fi îmbrăcată după ultima modă. Tot ce este mai elegant nu-i destul de elegant pentru ea, tot ce este mai scump nu-i destul de scump pentru ea, dacă a îmbrăcat o rochie de trei ori şi o pălărie a pus-o de patru ori, dacă a purtat un şal turcesc timp de o lună, soţia

profesorului capătă o idiosincrazie faţă de ele şi-şi dă lucrurile cele mai scumpe pe un preţ de nimic sau, aşa cum ţi-am spus, le dăruieşte slujnicelor. Că soţia unui profesor de estetică are un simţ dezvoltat pentru formele frumoase, nu poate fi nicidecum de mirare; dimpotrivă, soţul ar trebui să se bucure când acest simţ o face pe soţie să-şi oprească adesea, cu plăcere, privirea ochilor ei focoşi asupra unor tineri bine făcuţi, ba chiar să-i urmărească o bucată de vreme. Am văzut uneori pe câte un tinerel simpatic, dintre cei ce frecventau prelegerile profesorului, greşind uşa şi, în loc să intre pe cea care duce în aulă, s-o deschidă pe furiş pe cea care dă în camera soţiei lui, unde se strecura tot aşa, pe furiş. Aproape că-mi venea să cred că această confuzie nu era chiar întâmplătoare; sau că, cel puţin, nimeni nu o regreta, pentru că n-am văzut pe niciunul grăbindu-se să-şi îndrepte greşeala. Dimpotrivă, fiecare dintre cei care intrau, ieşeau abia după o bună bucată de vreme şi, pe deasupra, cu un zâmbet atât de mulţumit, de parcă vizita la doamna profesor i-ar fi fost tot atât de plăcută şi de folositoare ca şi o prelegere de estetică a domnului profesor. Frumoasa Laetitia (aşa se numeşte soţia profesorului) nu prea nutrea multă simpatie pentru mine. Nu-mi dădea voie să intru în camera ei, şi poate că avea dreptate, căci nu e un loc potrivit chiar şi pentru pudelul cel mai civilizat, acolo unde există primejdia permanentă ea vreo dantelă să fie ruptă sau ca vreo rochie, din cele azvârlite pe scaune, să fie murdărită. Dar geniul rău al doamnei profesor a vrut ca într-o zi să pătrund în budoarul ei. Domnul profesor tocmai băuse, la prânzul pe care-l luase în oraş, ceva mai mult vin decât ar fi trebuit şi se afla într-o stare de spirit deosebit de însufleţită. Ajungând acasă se duse, contrar obiceiurilor sale, direct în camera nevestei. Nu ştiu ce-mi veni, să mă strecor şi eu după dânsul. Doamna profesor era îmbrăcată cu o rochie de casă, de un alb care n-ar putea fi comparat decât cu zăpada proaspăt căzută. Veşmintele ei arătau o artă subtilă a toaletei; asemenea artă se ascunde sub aparenţele simplicităţii şi, ca un duşman invizibil, triumfă

cu atât mai sigur. Într-adevăr, doamna profesor era fermecătoare şi profesorul, cam ameţit de băutură, îşi dădu seama de acest lucru cu mai multă intensitate ca de obicei. Înflăcărat de dragoste, o răsfăţa eu tot felul de nume dulci şi o copleşea cu cele mai gingaşe mângâieri, fără să observe un fel de neatenţie, o nelinişte şi chiar sila ce se puteau citi destul de limpede în purtarea ei. Sentimentalismul crescând al înflăcăratului estetician îmi făcea o impresie dintre cele mai penibile. De aceea mi-am adus aminte de vechea mea ocupaţie şi am început să adulmec prin odaie. Tocmai în clipa când, în culmea extazului, profesorul exclamă: „Minimală, divină femeie! Vino…”, m-am apropiat de el, ţopăind pe picioarele de dinapoi şi dând uşor din coadă, aşa cum obişnuiesc să fac în asemenea împrejurare, i-am adus delicat în gură o frumoasă mănuşă bărbătească de culoarea lămâii, pe care o găsisem sub sofaua doamnei profesor. Profesorul s-a uitat la ea încremenii, apoi a exclamat, deodată speriat, ca unul trezit dintr-un vis frumos: „Ce înseamnă asta? A cui e mănuşa? Cum de-a ajuns aici în cameră? Cu aceste cuvinte îmi luă mănuşa din gură, o cercetă pe toate feţele, o mirosi, apoi exclamă iarăşi: Cum a ajuns mănuşa asta aici, Laetitia? Vorbeşte! Cine a fost la tine?”

492

„Ce ciudat eşti, dragă Lothar, a răspuns frumoasa şi credincioasa Laetitia, cu un glas nesigur, pe care zadarnic încerca să-l stăpânească. A cui vrei să fie? Majoreasa a fost pe la mine şi la plecare nu-şi putea găsi mănuşa; credea că a pierdut-o pe stradă”.

…Majoreasa! a strigat profesorul, ieşindu-şi cu totul din fire. Majoreasa! Femeia aceea mititică şi delicată, care şi-ar putea vâri toată mâna în degetul ăsta mare! Ei, drăcia dracului! Ce haimana împopoţonată a fost pe-aici? Blestemata asta de mănuşă miroase a săpun parfumat! Cine a fost aici, nenorocito! Ce trădare infernală mi-a distrus liniştea şi fericirea? Femeie neruşinată şi stricată!”

Doamna profesor tocmai se pregătea să leşine, când a intrat camerista. Bucuros să scap de teribila scenă

conjugală pe care o provocasem, m-am folosit de acest prilej ca s-o şterg cât mai repede.

A doua zi profesorul umbla tăcut şi posac. Părea preocupat de un singur gând; o singură idee părea să-l roadă: „Cine să fie? bolborosea el din când în când, cine să fie oare?” Către seară şi-a luat pălăria şi bastonul; eu am început să zburd şi să latru vesel. M-a privit îndelung şi, cu lacrimi fierbinţi în ochi.

mi-a spus pe un ton în care se citea o adâncă durere: „Bunul meu Ponto! Eşti un suflet credincios şi cinstiţi”.

Apoi a apucat-o în grabă înspre poartă; iar eu l-am urmat îndeaproape, cu hotărârea fermă să-l înveselesc pe bietul om cu toate ghiduşiile pe care eram în stare să le născocesc. Când am ieşit pe poartă, ne-am întâlnit cu baronul Alzibiades von Wipp – unul dintre bărbaţii cei mai eleganţi din oraş – călare pe un frumos cal englezesc. Cum l-a zărit pe profesor, a cotit graţios spre el şi s-a informat de sănătatea lui, apoi şi de cea a doamnei profesor. Zăpăcit, profesorul a bâiguit ceva neînţeles.

„Într-adevăr, e foarte cald!” a spus atunci baronul, scoţând din buzunarul hainei o batistă de mătase. În acelaşi timp însă din buzunar i-a căzut şi o mănuşă – pe care eu, potrivit obiceiului, am adus-o îndată stăpânului meu. Profesorul mi-a smuls cu un gest brusc mănuşa din gură şi a strigat: „E mănuşa dumneavoastră, domnule baron?” „Desigur, a răspuns acesta, mirat de violenţa profesorului; desigur. Cred că mi-a căzut chiar din buzunar şi pudelul dumneavoastră îndatoritor a ridicat-o”.

Întinzându-i şi mănuşa pe care o găsisem sub sofaua din camera soţiei, profesorul i-a spus cu un ton tăios: „Atunci am plăcerea să vă înmânez şi perechea ei, pe care aţi pierdut-o ieri”.

Fără să mai aştepte răspunsul baronului, vizibil tulburat, profesorul a pornit înapoi ca un nebun.

Bineînţeles că m-am ferit să-l urmez în odaia scumpei lui soţii, căci îmi puteam uşor închipui furtuna care, de altminteri, a răzbit curând până în antret. Dar, pitit într-un ungher al antret ului, am tras cu urechea şi l-am văzut pe

profesor, roşu de furie, dând-o pe cameristă afară din odaie; iar apoi, când fata s-a încumetat să-i răspundă obraznic, el a alungat-o şi din casă. În sfârşit, noaptea târziu, profesorul s-a întors istovit în camera sa. Schelălăind încetişor i-am dat să înţeleagă că luam sincer parte la durerea lui. El m-a îmbrăţişat şi m-a strâns la piept ca pe cel mai bun prieten al său: „Bunul, cinstitul meu Ponto! mi s-a adresat stăpânul pe un ton jalnic. Tu, suflete credincios, numai tu m-ai trezit din visul amăgitor, care mă împiedica să-mi văd dezonoarea. Datorită ţie am putut să scutur jugul ce mi-l pusese o femeie prefăcută şi astfel am putut deveni iarăşi un om liber şi descătuşat. Cum să-ţi mulţumesc, Ponto? Niciodată, niciodată să nu mă părăseşti! Am să te iubesc şi am să te îngrijesc ca pe cel mai credincios prieten. Numai tu mă vei putea mângâia în clipele când gândul la groaznica nenorocire care m-a lovit mă va cufunda în desperare!”

494

Aceste mişcătoare manifestări ale unui suflet nobil şi recunoscător au fost întrerupte de bucătăreasă, care a năvălit în odaie cu faţa descompusă şi albă ca varul, aducându-i profesorului tragica veste că doamna profesor a căzut la pat, pradă unor groaznice convulsiuni şi că e gata să-şi dea sufletul. Profesorul a coborât scările în goană, de parcă ar fi zburat.

Câteva zile, nu mi-am văzut aproape de loc stăpânul. Hrana mea, de care până atunci se îngrijise el cu dărnicie, fu lăsată pe seama bucătăresei, o fiinţă morocănoasă şi nesuferită; în locul bunătăţilor de odinioară, abia dacă se îndura să-mi arunce resturile cele mai păcătoase, aproape de nemâncat. Adesea uita cu desăvârşire de mine, aşa că pentru a-mi potoli foamea eram silit să mă invit la masă la câte o cunoştinţă, ba chiar să pornesc după pradă.

În sfârşit, într-o zi când mă târam prin casă flămând şi cu urechile pleoştite, profesorul mi-a dat oarecare atenţie.

„Ponto, mă strigă el surâzând, cu faţa strălucitoare ca soarele, unde ai fost, bătrânul şi cinstitul meu câine? Nu

te-am văzut de atâta vreme! Bănuiesc chiar că, împotriva voinţei mele, te-au neglijat şi n-ai fost hrănit ca lumea! Hai, vino-ncoace; astăzi am să-ţi dau eu de mâncare iarăşi!”

L-am urmat pe bunul meu stăpân în sufragerie. Doamna profesor, frumoasă şi fragedă ca un trandafir, i-a ieşit în întâmpinare, cu faţa strălucind ca soarele ca şi soţul ei. Amândoi se giugiuliră mai duios decât orişicând; ea îi spunea „îngerul meu”, iar el îi spunea „şoricelul meu” – şi se îmbrăţişau şi se sărutau ca două turturele. Era o adevărată bucurie să-i vezi. Şi faţă de mine doamna profesor se arătă mai prietenoasă ca niciodată; îţi poţi închipui uşor, dragă Murr, că am ştiut, cu galanteria mea înnăscută, să mă port distins şi graţios. Cui i-ar fi putut trece prin minte primejdia ce atârna deasupra capului meu! Mi-ar veni şi mie greu să-ţi povestesc amănunţit toate festele perfide, pe care mi le-au jucat duşmanii mei, ca fă mă piardă şi, de altfel, te-ar obosi şi pe tine. Mă voi mărgini să-ţi amintesc numai unele dintre ele, care-ţi vor da o idee dară despre situaţia mea nesuferită. Stăpânul avea obiceiul să-mi pună într-un colţ al sufrageriei, lângă sobă, porţiile ce mi se cuveneau de supă, zarzavat şi oase, în timp ce el însuşi şedea la masă. Eu mâncam atât de manierat şi atât de îngrijit încât nu rămânea niciodată pe parchet vreo pată de grăsime cât de mică. Care mi-a fost prin urmare groaza când, într-o zi la prânz, strachina mea – de care abia mă apropiasem – se sparse în mii de bucăţi şi supa grasă se vărsă pe parchetul curat. Profesorul se năpusti asupra mea, ocărându-mă furios, şi, cu toate că doamna profesor a încercat să-mi ia apărarea, pe faţa-i, deodată palidă, se putea citi o ciudă cumplită. Ea fu de părere că, dacă pata aceea urâtă nu se va putea şterge, locul ar putea fi dat la rindea, sau chiar se va putea pune un parchet nou. Profesorului îi era groază de asemenea reparaţii; parcă îi şi auzea pe tâmplari răzuind şi ciocănind. Aşa că scuzele, pline de simpatie faţă de mine ale doamnei profesor, l-au întărâtat de-a binelea împotriva stângăciei mele, ceea ce mi-a adus, în afară de cuvinte de

ocară, şi o pereche de palme zdravene. Eu, fiind absolut nevinovat, stăteam năucii, neştiind ce să cred şi ce să spun. Abia când lucrul acesta s-a repetat de două sau de trei ori, mi-am dat seama de perfidie! Mi se puneau străchini crăpate, care se spărgeau în sute de bucăţi la cea mai uşoară atingere. Nu mi se mai îngădui să stau în sufragerie. Mâncarea mi-o dădea bucătăreasa, afară, dar cu atâta zgârcenie, încât, împins de o foame chinuitoare, eram silit să şterpelesc câte o bucăţică de pâine sau câte un os. De aici însă se iscau scandaluri nemaipomenite şi trebuia să îndur învinuirea de hoţie, când era vorba numai de satisfacerea celor mai elementare necesităţi naturale.

Ceea ce a urmat a fost însă şi mai rău! Văicărindu-se îngrozitor, bucătăreasa se plânse că i-a dispărut o pulpă mare de berbec şi că numai eu aş fi putut s-o fur. Cazul fu prezentat profesorului ca o importantă problemă de gospodărie. Stăpânul meu emise părerea că nu observase niciodată la mine înclinaţia spre furt şi că, nu aveam de loc dezvoltat organul furtului. Şi apoi nici nu era de crezut să fi putut mânca o pulpă întreagă de berbec, fără să rămână nicio urmă. S-au făcut cercetări şi… în culcuşul meu s-au găsit resturile pulpei!

496

Uite, Murr! Jur cu laba pe conştiinţă că eram absolut nevinovat! Nici nu mi-a trecut vreodată prin cap să fur friptura! Dar ce valoare aveau jurămintele mele, când dovezile materiale vorbeau împotriva mea! Profesorul era cu atât mai îndârjit, cu cât îmi luase apărarea şi se înşelase în buna lui părere despre mine. Am primit o bătaie zdravănă. Dacă profesorul a continuat şi după aceea să-şi arate dezgustul pe care-l nutrea faţă de mine, doamna profesor, în schimb, devenea tot mai prietenoasă. Mă mângâia mereu pe spate – lucru pe care nu-l făcuse niciodată până atunci – şi chiar, din când în când, îmi oferea ceva bun. Pe atunci nici nu puteam bănui că toate nu erau decât făţărnicie şi înşelăciune. Curând aveam să aflu însă adevărul. Într-o zi, priveam nostalgic şi cu stomacul gol pe uşa sufrageriei, gândindu-mă îndurerat la

frumoasele vremuri când, în timp ce aroma fripturii plutea în odaie, nu ridicam în zadar o privire rugătoare spre profesor, adulmecând – cum se zice – aerul. Deodată, doamna profesor strigă: „Ponto, Ponto!” oferindu-mi o frumoasă bucată de friptură, pe care o ţinea cu îndemânare între delicatul ei deget mare şi gingaşul ei arătător. Nu este exclus ca, târât de entuziasmul apetitului meu stârnit, să fi închis gura ceva mai brusc decât era exact necesar; dar de muşcat, n-am muşcat mâna aceea delicată ca un crin, asta te rog să mă crezi, dragă Murr. Şi totuşi, doamna profesor ţipă ca din gură de şarpe: „Afurisitul de câine!” şi căzu leşinată în fotoliu. Spre groaza mea, am văzut într-adevăr câteva picături de sânge curgându-i din deget. Profesorul fu cuprins de o furie turbată; mă bătu, mă calcă în picioare, într-un cuvânt mă maltrata atât de cumplit încât, dacă nu aş fi izbutit să scap fugind grabnic din casă, n-aş mai fi aici cu tine, iubite molane, încălzindu-mă pe prag la soare. Să mă întorc în casă, nici nu mă puteam gândi. Îmi dădeam seama că eram neputincios în faţa intrigilor pe care doamna profesor le urzise împotriva mea, din pură sete de răzbunare pentru mănuşa baronului. De aceea am hotărât să-mi caut fără întârziere un alt stăpân. În condiţii obişnuite, graţie frumoaselor talente cu care m-a înzestrat generoasa natură-mamă, ar fi fost un lucru uşor. Dar foamea şi suferinţa mă doborâseră în aşa măsură, încât aveam toate temeiurile să mă tem că voi fi alungat de pretutindeni din pricina înfăţişării mele mizere. Copleşit de tristeţe şi chinuit de grija tiranică a hranei, am ieşit pe poartă. În clipa aceea l-am văzut pe domnul baron Alzibiades von Wipp, care tocmai trecea pe lângă mine. Nu ştiu cum mi-a venit ideea să-i ofer serviciile mele. Poate că undeva, într-un ungher întunecos al minţii, mi-a încolţit gândul că astfel voi avea prilejul să mă răzbun pe ingratul profesor, ceea ce, de altfel, s-a şi întâmplat mai târziu. Am trecut ţopăind pe lângă baron, apoi m-am oprit ca să-l aştept, iar când am văzut că mă priveşte cu oarecare bunăvoinţă, l-am urmat acasă fără alte ceremonii.

„Ia te uită, Friedrich, spuse el către un tânăr, pe care-l numea valet, deşi alte slugi nu mai avea; ia te uită ce pudel s-a luat după mine. Păcat că nu-i mai frumos!

Dar Friedrich îmi lăudă expresia feţei şi talia mea graţioasă, adăugând că, se vede, n-am fost bine îngrijit de stăpânul meu şi că, probabil, de aceea l-am părăsit. Mai adăugă că pudelii care se iau aşa, de bunăvoie, după cineva, sunt de obicei nişte animale foarte credincioase şi cinstite; aşa că, în faţa atâtor argumente, baronului nu-i mai rămânea decât să mă primească. La început, deşi datorită îngrijirilor lui Friedrich căpătasem o înfăţişare cât se poate de elegantă, baronul nu părea că ţine prea mult la mine şi nu accepta decât cu greu să-l însoţesc în plimbările lui. Curând însă lucrurile au luat altă întorsătură. În timpul uneia din plimbări, ne-am întâlnit cu doamna profesor. Aici trebuie să recunoşti, dragă Murr, caracterul plin de caracter – da! chiar aşa am vrut să spun – caracterul plin de caracter al unui pudel cinstit. Te asigur că, deşi această femeie mi-a pricinuit atâta suferinţă, m-am bucurat sincer revăzând-o. Am sărit în jurul ei, am lătrat vesel, într-un cuvânt, mi-am exprimat în toate chipurile bucuria.

„Ia te uită: Ponto!” a exclamat ea şi, în timp ce mă mângâia, i-a aruncat o privire plină de înţeles baronului, care se oprise şi el. Am sărit înapoi la stăpânul meu care, de asemenea, începu să mă dezmierde. Părea cufundat în nişte gânduri ciudate; soriţi de mai multe ori, parcă pentru el însuşi: „Ponto!… Ponto!… Ar fi oare cu putinţă?”

În vremea asta am ajuns la un parc clin apropiere. Doamna profesor s-a aşezat lângă cunoştinţele ei, printre care însă nu se afla scumpul şi Bunul domn profesor. Ceva mai la o parte s-a aşezat şi baronul, astfel că, fără să fie observat, putea să n-o scape din ochi pe doamna profesor. Eu m-am înfipt în faţa stăpânului meu şi l-am privit drept în ochi, dând uşor din coadă, ca şi când i-aş fi aşteptat ordinele. „Ponto, a repetat el, oare s-ar putea?… Ia, să-l pun la încercare!” a adăugat după o clipă de gândire.

Cu aceste cuvinte, a scos din portofel un petic de

hârtie pe care a scris câteva cuvinte cu creionul. Apoi l-a împăturit şi, după ce mi l-a vârât sub zgardă, mi-a spus încet, arătând spre doamna profesor: „Ponto, *allons*!” *85* Nu era nevoie să fiu un pudel atât de inteligent şi de versat în problemele mondene – cum şi sunt într-adevăr – ca să ghicesc ce voia de la mine. M-am îndreptat îndată spre masa la care şedea doamna profesor şi m-am prefăcut că-mi face o poftă nebună cozonacul din faţa ei. Doamna profesor a devenit amabilitatea personificată: cu o mână mi-a întins o bucată de cozonac, în timp ce cu cealaltă m-a scărpinat după gât. Am simţit cum a scos peticul de hârtie. Curând după aceea, a părăsit societatea în care se afla şi s-a îndreptat spre o alee dosnică, unde am urmat-o. Am văzut cum a citit cu înfrigurare biletul, apoi, scoţând un creion din coşuleţul ei de tricotat, a scris câteva cuvinte pe acelaşi petic de hârtie, pe care l-a împăturit din nou.

„Ponto, mi-a spus ea, privindu-mă galeş, Ponto, să ştii că eşti un pudel grozav de deştept, dacă faci imediat aport!” Zicând acestea, mi-a vârât bileţelul sub zgardă, iar eu m-am grăbit să ajung în câteva salturi la stăpânul meu. Acesta a înţeles imediat că i-am adus un răspuns, căci a scos îndată bileţelul de sub zgardă. Se vede treaba că ceea ce-i scrisese doamna profesor era din cale-afară de plăcut, căci ochii baronului au prins a sclipi de bucurie. „Ponto! mi-a strigat el încântat. Eşti un pudel straşnic. Steaua mea cea norocoasă mi te-a scos în cale!” îţi poţi uşor închipui, dragul meu Murr, că şi eu mă bucuram tot atât de mult, dându-mi seama că, după cele întâmplate, crescusem foarte mult în ochii stăpânului meu.

În culmea bucuriei ani făcut, aproape fără să fiu rugat, tot felul de comedii. Am imitat cum vorbesc câinii, mă prefăceam că am murit şi apoi înviam etc.

„Ce câine extraordinar de inteligent!” a exclamat o doamnă în vârstă, care şedea lângă doamna profesor. „Într-adevăr, extraordinar de inteligent!” a răspuns baronul. „Extraordinar de inteligent!” a răsunat ca un ecou vocea doamnei profesor.

Ca să nu mai lungesc vorba, am să-ţi spun doar atât,

dragul meu Murr, că am asigurat în permanenţă această corespondenţă şi o asigur şi acum. Ba uneori, când profesorul lipseşte, fug cu o scrisorică până la casa lui. Alteori, când, la căderea serii, domnul baron Alzibiades von Wipp se furişează la frumoasa Laetitia, eu rămân la uşă şi, în clipa când în depărtare se arătă domnul profesor, fac o larmă atât de fioroasă şi de infernală cu lătratul, încât stăpânul meu simte tot aşa de bine ca şi mine apropierea duşmanului şi i se fereşte din cale.

Mie parcă nu-mi prea venea să aprob purtarea lui Ponto. Mă gândeam la răposatul Mucius şi la propria mea oroare faţă de orice fel de zgardă. Aceasta era de ajuns ca să-mi dau seama că o fire cinstită, ca acea a unui motan cumsecade, nu s-ar învoi să facă pe codoşul. Toate acestea i le-am spus tânărului Ponto, fără niciun înconjur. El, însă, mi-a râs în nas, întrebându-mă dacă morala pisicilor este într-adevăr chiar atât de severă şi dacă nu mi s-a întâmplat uneori şi mie să întrec măsura, adică ceva care să nu încapă în sertarul prea strâmt al moralei. M-am gândit la Mina şi am tăcut.

— În primul rând, dragă Murr, continuă Ponto, în primul rând, experienţa elementară a vieţii ne arată că nimeni n-a izbutit să scape de ce i-a fost scris, oricât s-a căznit. Tu, ca un motan cult ce eşti, poţi aprofunda chestiunea, citind o carte foarte instructivă, scrisă într-un stil cât se poate de agreabil, intitulată: *Jacques le fataliste*[86]. Destinul însuşi a hotărât ca profesorul de estetică, domnul Lothario, să devină un… În sfârşit, înţelegi ce vreau să spun, dragă motane. Felul în care profesorul s-a purtat în remarcabila poveste cu mănuşa – priveşte care ar trebui să devină celebră şi bine ai face, Murr, să scrii ceva despre ea – dovedeşte vocaţia lui indiscutabilă, sădită de natura însăşi, pentru marele ordin, pe care atâţia bărbaţi îl poartă, fără să ştie, cu cea mai impunătoare demnitate, cu atitudinea cea mai respectabilă. Domnul Lothario şi-ar fi realizat această vocaţie chiar dacă n-ar exista un baron Alzibiades von Wipp, sau un pudel Ponto. Şi apoi, crezi că domnul

Lothario a meritat ceva mai bun din partea mea, decât să mă arunc în braţele duşmanului său? De altfel, desigur că baronul ar fi găsit şi alte mijloace ca să se înţeleagă cu doamna profesor, pentru a-l dezonora în acelaşi fel pe profesor, fără ca eu să pot trage foloasele de care mă bucur acum de pe urma agreabilei legături dintre baron şi doamna Laetitia. Noi, pudelii, nu suntem nişte moralişti chiar atât de severi încât să ne frământăm cu mustrări de conştiinţă şi să dispreţuim bucăţile grase pe care şi aşa viaţa le acordă cu destulă zgârcenie.

500

L-am întrebat pe tânărul Ponto dacă foloasele pe care le trage de pe urma slujbei sale la baronul Alzibiades von Wipp sunt într-adevăr atât de mari şi de importante, încât să întreacă neplăcerile şi ponoasele servituţii pe care o implică. În acest chip i-am dat să înţeleagă că tocmai această servitute rămâne veşnic odioasă pentru un motan, în al cărui piept arde nestinsă flacăra libertăţii.

— Vorbeşti cum te pricepi, sau mai bine zis, cum ţi se pare că pricepi, căci îţi lipseşte cu totul experienţa în ceea ce priveşte sferele mai înalte ale vieţii. Tu nu ştii ce înseamnă să fii favoritul unui om atât de galant şi de cult ca baronul Alzibiades von Wipp! Căci nu mai e nevoie să-ţi spun, o, motane iubitor de libertate, că din clipa când m-am purtat atât de înţelept şi de serviabil, am devenit favoritul lui. O scurtă descriere a felului nostru de trai te va face să înţelegi cât de plăcută şi de avantajoasă este situaţia mea actuală. Dimineaţa, noi (adică eu şi stăpânul meu) ne sculăm nici prea devreme, nici prea târziu; cu alte cuvinte, atunci când ceasul bate ora unsprezece. Trebuie să-ţi spun că pătucul meu, lat şi moale, este instalat nu departe de patul baronului şi că *horăim* atât de armonios, încât trezindu-ne brusc, nu ne putem da seama care anume dintre noi a sforăit. Baronul sună clopoţelul şi îndată apare valetul, care aduce baronului o ceaşcă de cacao aşa de fierbinte, de ies aburi din ea; iar mie cea mai grozavă şi dulce cafea cu frişca, într-un castronel de porţelan, pe care-l golesc cu aceeaşi poftă ca baronul

ceaşca lui. După gustare ne jucăm împreună vreo jumătate de oră; această gimnastică nu numai că este prielnică sănătăţii noastre trupeşti, ci ne înveseleşte şi spiritul. Dacă vremea e frumoasă, baronul are obiceiul să se aşeze la fereastra deschisă şi să privească trecătorii prin ochean. Când trecătorii nu sunt tocmai numeroşi, mai e şi o altă atracţie, căreia baronul se poate consacra o oră întreagă, fără să obosească câtuşi de puţin. Chiar sub fereastră se află în caldarâm o piatră de o culoare roşietică, o piatră cu totul deosebită, iar în mijlocul ei se află o scobitură. Ei, trebuie să scuipi cu atâta dibăcie, încât să nimereşti exact în scobitură. După un exerciţiu îndelungat şi sistematic, baronul a ajuns să parieze că va nimeri la a treia încercare – şi să ştii că până acum a câştigat multe pariuri. După această distracţie vine momentul foarte important al îmbrăcării. De pieptănarea iscusită a părului şi de aşezarea buclelor, şi mai ales de înnodarea artistică a cravatei, baronul se îngrijeşte singur, fără ajutorul valetului. Întrucât aceste două operaţii complicate iau destul de mult timp, Friederich se foloseşte de acest răgaz ca să mă îmbrace pe mine. Cu alte cuvinte, îmi spală blana cu ajutorul unui burete muiat în apă căldicică, apoi, cu un pieptene destul de des, îmi piaptănă părul lung, pe care coaforul l-a lăsat să crească la locurile alese ca potrivite, şi, în sfârşit, îmi pune frumoasa zgardă de argint, cu care baronul m-a onorat îndată ce mi-a descoperit calităţile. Clipele următoare sunt consacrate literaturii şi artelor frumoase. Adică mergem la un restaurant sau la o cafenea, unde mâncăm un biftec sau o friptură la grătar, bem un păhărel de Madeira şi răsfoim puţin cele mai noi reviste şi ziare. După aceea încep vizitele matinale. Ne ducem la câte o actriţă sau la o cântăreaţă vestită, ba chiar şi la câte o dansatoare, ca să-i comunicăm noutăţile zilei – în primul rând felul în care s-a desfăşurat vreun debut în ajun. Este cu totul uimitoare abilitatea cu care baronul Alzibiades von Wipp ştie să împărtăşească în aşa fel veştile, încât să menţină întotdeauna buna dispoziţie a doamnelor. O duşmancă sau, să zicem, o rivală, n-a reuşit niciodată să se

bucure nici măcar de o mică parte a gloriei care o încunună pe sărbătorita pe care baronul o vizitează în budoarul ei; rivala aceea e totdeauna fluierată şi huiduită. Şi dacă aplauzele furtunoase, pe care le-a obţinut cu adevărat, nu mai pot fi trecute sub tăcere, domnul baron are singur la îndemână o poveste scandaloasă despre dânsa, pe care doamna vizitată o ascultă cu aceeaşi plăcere cu care apoi se grăbeşte s-o răspândească, şi astfel cuvenita doză de otravă să ofilească din timp florile cununii. Vizitele mai simandicoase la contesa A., la baroneasa B., la ambasadoarea C. etc. ocupă timpul până la trei şi jumătate. Deci la această oră. baronul şi-a terminat treburile cele mai importante, aşa că, la patru, se poate aşeza la masă liniştit, iarăşi într-un restaurant. După-masă mergem la cafenea, unde jucăm o partidă de biliard, iar după aceea, dacă timpul este favorabil, facem o mică plimbare – eu întotdeauna pe jos, baronul uneori călare. Astfel se apropie ora de teatru, care nu trebuie să-i scape baronului pentru nimic în lume.

502

Se pare că, în viaţa teatrală, joacă un rol extrem de important; căci, nu numai că trebuie să informeze publicul despre toate amănuntele în legătură cu scena şi cu actorii, ci să distribuie şi cuvenitul elogiu sau critica meritată, ca astfel să dirijeze gustul şi să-l menţină pe făgaşul cuvenit, lucru pentru care simte o vocaţie înnăscută. Întrucât chiar şi persoanelor celor mai fine din specia mea accesul în sălile de teatru le este interzis pe nedrept, orele de spectacol sunt singurele în care mă despart de iubitul meu baron şi mă distrez de unul singur. Cum o fac şi cum folosesc relaţiile mele cu ogarii de casă, prepelicarii, mopşii şi alte persoane distinse din specia mea, asta o vei afla mai târziu, dragă Murr.

După teatru, luăm iarăşi masa la un restaurant unde, într-un cerc de oameni veseli, baronul dă frâu liber bunei sale dispoziţii. Toată lumea vorbeşte şi râde, găsind că totul „pe cuvânt de onoare, e divin! „– şi nimeni nu ştie ce spune şi de ce râde şi ce anume trebuie socotit „pe cuvânt

de onoare, e divin!” în aceasta constă însă caracterul sublim al conversaţiei, adică întreaga viaţă socială a acelora care, asemenea stăpânului meu, sunt adepţii dogmei moderne. Uneori, noaptea târziu, se duce la un cerc de cunoştinţe, unde pare că excelează în mod deosebit. Dar nici despre asta nu ştiu nimic, pentru că baronul nu m-a luat niciodată cu el, având, desigur, motive foarte întemeiate. Cât de bine dorm în pătucul meu moale lângă patul baronului, asta ţi-am mai spus-o. Şi acum, bunul meu motan, spune şi tu dacă, ducând viaţa pe care ţi-am descris-o în toate amănuntele, bătrânul şi morocănosul meu unchi mă mai poate învinui de vagabondaj şi desfrâu? Recunosc că, după cum ţi-am şi mărturisit-o, acum câtva timp am putut da prilej la tot felul de reproşuri. Mă aflam într-o tovărăşie proastă şi găseam o plăcere deosebită să mă vâr nepoftit peste tot, mai ales la ospeţele de nuntă, şi să fac scandal fără niciun motiv. Toate acestea nu le-am înfăptuit însă dintr-o simplă înclinaţie pentru încăierări, ci doar din lipsa unei culturi superioare pe care, ţinând seama de condiţiile din casa profesorului, nu aveam cum să mi-o însuşesc. Acum însă s-au schimbat toate. Dar pe cine văd acolo? E baronul Alzibiades von Wipp! Mă caută, mă fluieră… mă cheamă! *Au revoir*, amice!

Cu un salt, Ponto porni cu o săgeată în întâmpinarea stăpânului. Înfăţişarea baronului corespundea întru totul impresiei pe care mi-o puteam face după cele povestite de Ponto. Era înalt şi nu atât subţire, cât, mai degrabă, costeliv, îmbrăcămintea, atitudinea, mersul, gesturile – toate puteau fi luate ca prototip al ultimei mode care însă, exagerată până la fantastic, dădea întregii sale făpturi un aer ciudat şi straniu. În mână ţinea un bastonaş subţire cu miner de oţel, peste care îl făcu pe Ponto să sară de câteva ori. Oricât de înjositor îmi părea acest lucru, trebuie să mărturisesc că, la extrema dibăcie şi putere a lui Ponto, se adăuga acum şi o graţie, pe care până acum n-o observasem. În fine, felul în care baronul păşea – cu pieptul scos înainte, cu tot trupul încordat şi călcând cu

paşi mari de cocoş – şi Ponto care îl însoţea, ţopăind graţios, când înaintea lui, când alături de el, şi binevoind să acorde doar câte un salut scurt, şi cam semeţ camarazilor pe care îi întâlnea, toate acestea aveau ceva care, fără să-mi dau seama, îmi impunea. Începeam să bănuiesc ce voia să spună Ponto prin cultură superioară şi mă străduiam să mă lămuresc definitiv în această privinţă. Dar treaba mergea foarte greu, sau mai bine zis, sforţările mele au rămas zadarnice. Mai târziu mi-am dat seama că, în ceea ce priveşte anumite lucruri, toate teoriile pe care le construieşte spiritul nostru dau greş şi cunoaşterea adevărată nu se poate obţine decât prin practica vie; cultura superioară, pe care cei doi – baronul Alzibiades von Wipp şi pudelul Ponto – şi-o însuşiseră în mediul lumii elegante, face parte din aceste anumite lucruri.

504

Trecând pe lângă mine, baronul Alzibiades von Wipp a dus lornieta la ochi şi m-a scrutat cu o privire foarte ascuţită. Am avut impresia că în ochii lui se putea citi curiozitate şi mânie. O fi observat conversaţia mea cu Ponto şi nu i-o fi plăcut acest lucru? M-am cam speriat şi m-am grăbit să urc scările.

Acum, ca să-mi îndeplinesc datoria de biograf sârguincios, ar trebui să-mi descriu din nou starea sufletească. N-aş putea s-o fac mai bine, decât cu ajutorul câtorva versuri din cele mai sublime, pe care în ultima vreme le scot la comandă – cum se spune, din mânecă. Vreau…

(F.m.) …îmi irosisem cei mai frumoşi ani ai vieţii cu aceste biete jucării stupide. Iar acum, bătrâne neghiob ce eşti, dai vina pe destin, pe care l-ai sfidat cu trufie! Ce te interesează persoanele sus-puse, ce te interesează lumea întreagă – de care ţi-ai bătut joc, pentru că o socoteai nebună, pe câtă vreme cel mai nebun erai tu însuţi! De meserie, da, de meserie trebuia să te ţii; să construieşti orgi, nu să faci pe vrăjitorul şi prezicătorul. Soţia mea ar fi rămas lângă mine, nu mi-ar fi furat-o ei. Aş fi stat în atelierul meu ca un meşteşugar harnic; calfe vânjoase ar fi

ciocănit în jurul meu – şi împreună am fi construit instrumente cum nu s-au mai auzit şi nu s-au mai văzut în lumea întreagă! Iar Chiara!... Poate că băieţaşi sprinteni mi s-ar agăţa de gât, sau poate că aş juca pe genunchi o fetiţă drăgălaşă... Mii de draci! Ce mă opreşte să las toate şi chiar din clipa asta să pornesc în lumea largă să-mi caut soţia pierdută!

Vorbind aşa, maestrul Abraham îşi zvârli sub masă toate sculele, împreună cu micul automat la care începuse să lucreze şi, sărind de pe scaun, porni cu aprindere să măsoare camera în lung şi în lat. Gândul la Chiara, care nu-l mai părăsea aproape nicio clipă, îi trezi tot dorul dureros din suflet. Cu Chiara începuse pentru el viaţa nouă, superioară şi, ca şi atunci, îi dispăru nemulţumirea izvorâtă din sentimentul meschin că şi-a ridicat privirea mai presus de meseria lui şi s-a apucat de artă adevărată. Deschise cartea lui Severino şi privi îndelung portretul Chiarei. Apoi, asemenea unui somnambul care, cu simţurile amorţite, acţionează ca un automat numai după cum îi dictează gândul cel adânc, se duse spre scrinul aflat într-un ungher al camerei. Aruncă jos toate cărţile şi lucruşoarele de deasupra şi, deschizându-l, scoase globul de cristal, împreună cu întreaga aparatură trebuincioasă pentru misteriosul experiment cu fata invizibilă; legă globul de un şnur subţire de mătase ce atârna de tavan şi aşeză în cameră toate, aşa cum se cerea pentru oracolul ascuns. Abia după ce sfârşi, se trezi ca dintr-o ceaţă de vis, foarte mirat de cele ce făcuse.

— Ah! se tângui el cu glas tare, şi căzu istovit şi zdrobit de durere în fotoliu. Ah, Chiara, Chiara! Biata mea Chiara, pierdută pe veci! Niciodată nu voi mai auzi glasul tău dulce, dezvăluind tot ce este mai ascuns în inimile oamenilor. Nu mi-a rămas nicio mângâiere pe lumea asta, nicio speranţă, decât mormântul!

Deodată globul de cristal începu a oscila şi se auzi un sunet melodios, ca şi cum vântul ar fi mângâiat coardele unei harpe. Curând sunetul se transformă în cuvinte:

Viaţa încă nu s-a stins.

De speranţă-i încă plină.

Oare sufletul s-a prins Jurământ să ţină?

Iată, leacul o să-ţi vină De la cea care a plâns şi-acum rana ţi-o *alină*.

Prin durere ai învins!

— O, cerule! şopti bătrânul cu buzele tremurătoare. E ea, chiar ea îmi vorbeşte din slăvile cerului; nu se mai află printre cei vii!

Dar sunetul acela melodios se auzi din nou, apoi tot mai încet şi mai îndepărtat răsunară cuvintele:

Pe acei care iubesc

Moartea rece nu-i răpune.

Cei ce-n zori se chinuiesc Veseli sunt la soare-apune.

Ceasul iarăşi o să-ţi sune – Izbăvirea ţi-o vestesc.

Să purcezi la cele bune Cum te-ndeamnă cel ceresc.

506

Când crescând, când aproape stingându-se, dulcea melodie îl legăna pe bătrân într-un somn adânc, care-l învălui cu aripa-i neagră. Dar din beznă răsări, asemenea unei stele strălucitoare, visul fericirii de odinioară. Chiara îşi culcă iarăşi capul la pieptul maestrului şi amândoi erau iarăşi tineri şi fericiţi; niciun duh întunecat nu mai era în stare să tulbure paradisul dragostei lor.

…Aici editorul trebuie să-l avertizeze pe stimatul cititor că motanul a smuls iarăşi câteva foi de maculatură, din care pricină, în această povestire plină de întreruperi, mai apare încă o întrerupere. După paginaţie se vede însă că lipsesc numai opt coloane, care se pare că nu conţin nimic deosebit de important, întrucât cele ce urmează se leagă destul de bine cu restul. Aşadar, citim mai departe: …nu putea aştepta. Prinţul Irenaus era un duşman neîmpăcat al tuturor întâmplărilor ieşite din comun, îndeosebi dacă propria lui persoană era solicitată să cerceteze mai îndeaproape cazul. De aceea, aşa cum obişnuia să facă în situaţiile critice, luă o priză dublă de tabac, îl pironi pe vânător cu faimoasa şi nimicitoarea-i privire frederichiană şi spuse:

— Lebrecht, am impresia că eşti un lunatic, că ţi se

năzar vedenii şi faci o larmă cu totul fără rost.

— Înălţimea-voastră, răspunse vânătorul foarte calm, să mă daţi afară ca pe cel din urmă nemernic, dacă toate nu s-au petrecut întocmai cum v-am povestit. Îndrăznesc să v-o repet fără înconjur: Rupert este un pungaş fără pereche.

— Cum? exclamă prinţul Irenaus plin de mânie, Rupert, majordomul meu credincios, care a slujit vreme de cincizeci de ani casa princiară, fără să fi lăsat să rugineasc㠄 o singură broască, fără să fi uitat măcar o singură dată să descuie sau să încuie uşile la timp – tocmai el să fie un pungaş? Lebrecht, ai înnebunit, ai turbat! Mii de…

Prinţul se întrerupse brusc, ca întotdeauna când se surprindea înjurând, lucru cu totul împotriva oricăror maniere princiare. Vânătorul se folosi de această clipă pentru a adăuga în grabă: – Înălţimea-voastră se înfurie şi începe să înjure, dar aşa ceva nu se poate trece sub tăcere şi trebuie să spun adevărul.

— Cine s-a înfuriat? Cine înjură? se miră prinţul mai potolit. Numai măgarii înjură! Vreau să-mi spui din nou toată povestea cât se poate mai scurt, ca să pot înfăţişa sfetnicilor mei cazul într-o şedinţă secretă, unde se vor discuta toate în chip amănunţit şi se vor hotărî măsurile ce trebuie luate. Dacă Rupert este într-adevăr un pungaş, atunci… în sfârşit, vom vedea ce urmează.

— După cum am spus, începu vânătorul, ieri, când luminam drumul domnişoarei Julia, acelaşi om, care de multă vreme ne tot dă târcoale, s-a furişat pe lângă noi. „Stai puţin, mi-am zis, pun eu mina pe diavolul ăsta!” După ce am condus-o pe domnişoara până sus, mi-am stins torţa şi m-am aşezat la pândă în întuneric. N-a trecut mult şi iată că omul acela a ieşit din tufiş şi a bătut încetişor la uşă. M-am apropiat tiptil. Uşa s-a deschis şi a apărut o fată, care l-a lăsat pe străin înăuntru. Era Nanni – cred că înălţimea-voastră o cunoaşte pe frumoasa Nanni a doamnei consilier?

— *Coquin*! strigă prinţul. Cu înaltele capete

încoronate nu se vorbeşte despre frumoasele Nanni! Dar, spune mai departe, *mon fils87*.

— Da, frumoasa Nanni, continuă vânătorul; niciodată nu mi-aş fi închipuit că poate avea legături atât de ordinare. Prin urmare, mi-am zis, o mică afacere amoroasă şi nimic altceva. Totuşi nu puteam să-mi scot din cap că, sub această afacere s-ar mai putea ascunde şi altceva. Am rămas la pândă lângă casă. După o bună bucată de vreme, s-a întors doamna consilier. Abia a apucat să intre dânsa în casă, când la catul de sus s-a deschis o fereastră şi străinul a sărit cu o sprinteneală de necrezut drept în ghivecele cu garoafe şi micsandre, de care domnişoara Julia se îngrijeşte ea însăşi cu atâta dragoste. Grădinarul e amărât cum nu se mai poate; stă acum afară cu cioburile sparte şi voia să se plângă de-a dreptul înălţimii-voastre, dar nu l-am lăsat să intre, pentru că ticălosul s-a îmbătat dis-de-dimineaţă.

508

— Lebrecht, îl întrerupse prinţul. Asta pare să fie o imitaţie, căci acelaşi lucru se petrece şi în opera domnului Mozart numită *Nunta lui Figaro* şi pe care am văzut-o la Praga. Nu te abate de la adevăr, băiete!

— N-am spus niciun cuvinţel, pe care să nu-l pot întări cu cel mai grozav jurământ, continuă vânătorul. Individul căzuse şi tocmai mă pregăteam să pun mâna pe el când, deodată, s-a ridicat ca fulgerul în picioare şi a luat-o la goană. Şi încotro gândiţi că a luat-o, înălţimea-voastră?

— Eu nu gândesc nimic, îi reteză vorba prinţul solemn. Nu mă tulbura cu întrebări plictisitoare despre ce cred şi ce gândesc, ci povesteşte-mi până la sfârşit. După aceea voi gândi.

— Drept la pavilionul acela nelocuit a fugit omul meu, zise vânătorul. Cică nelocuit! Cum a bătut la uşă, înăuntru s-a şi aprins lumina şi cine credeţi că a ieşit? Chiar cinstitul şi credinciosul domn Rupert, pe care străinul l-a urmat în casă; apoi uşa a fost iarăşi zăvorâtă. După cum poate vedea înălţimea-voastră, Rupert întreţine legături cu

nişte oaspeţi străini şi primejdioşi care, judecând după felul cum caută să se ascundă, au gânduri rele. Cine ştie ce scop urmăresc şi n-ar fi cu neputinţă ca însuşi prealuminatul meu prinţ să fie ameninţat de nişte făcători de rele chiar aici, în liniştitul şi paşnicul Sieghartshof.

Dat fiind că prinţul Irenaus se considera o persoană princiară deosebit de importantă, era firesc să fi văzut uneori în închipuirea lui fel de fel de intrigi de curte şi persecuţii perfide. De aceea ultimele cuvinte ale vânătorului le puse la inimă, cufundându-l pentru câteva clipe într-o cugetare adâncă.

— Ai dreptate. Lebrecht, ai dreptate! rosti el într-un târziu, cu ochii holbaţi de groază. Toată povestea asta – cu străinii care ne dau târcoale pe ascuns şi cu lumina ce se iveşte noaptea în pavilion – este mai suspectă decât pare la prima vedere. Viaţa mea e în mâinile lui Dumnezeu! Dar sunt înconjurat de slujitori credincioşi şi, dacă vreunul dintre ei şi-ar jertfi viaţa pentru mine, fii sigur că am să-i răsplătesc familia cu mărinimie! Răspândeşte vestea asta printre oamenii mei, dragă Lebrecht! Ştii prea bine că inima unui prinţ este neînfricată şi că nu cunoaşte teama de moarte, care-i chinuieşte pe muritorii de rând.

Totuşi, un prinţ are şi datorii faţă de poporul său, şi de dragul acestuia trebuie să se conserve, mai ales că moştenitorul tronului este încă nevârstnic. De aceea nu voi părăsi castelul, până nu se va pune capăt uneltirilor din pavilion. Poruncesc ca pădurarul-şef să vină aici cu vânătorii şi cu toţi ceilalţi pădurari; de asemenea, toţi oamenii mei să se înarmeze. Pavilionul să fie împresurat fără întârziere, iar castelul zăvorât. Îngrijeşte-te de toate acestea, dragă Lebrecht. Eu am să-mi pun la cingătoare cuţitul cu care mă duc la vânat; tu încarcă-mi pistolul cel cu două ţevi şi, vezi, ai grijă să nu laşi cocoşul ridicat, ca să nu se întâmple cumva vreo nenorocire. De asemeni, să fiu înştiinţat când va începe asaltul pavilionului şi când conspiratorii vor fi siliţi să se predea, ca să mă pot retrage în încăperile interioare. Prizonierii să fie percheziţionaţi cu cea mai mare grijă, înainte de a fi duşi în faţa tronului, ca

nu cumva vreunul dintre ei, într-un gest desperat… Dar ce stai şi te uiţi aşa la mine, rânjind cu gura până la urechi? Ce înseamnă asta, Lebrecht?

— Înălţimea-voastră, răspunse vânătorul cu o mutră şireată, voiam numai să spun că nu e nevoie să chem pe maestrul pădurar şi pe oamenii lui.

— De ce nu e nevoie? întrebă prinţul supărat. Nu cumva te încumeţi să mă contrazici? Cu orice clipă care trece, primejdia creşte. Mii de… Lebrecht, iute, încalecă! Pădurarul-şef, oamenii lui… Cu armele încărcate… Să fie aici într-o clipită!…

— Dar au şi sosit, înălţimea-voastră!

— Cum? Ce? exclamă prinţul, căscând gura de mirare.

— Încă în zorii zilei m-am repezit la pădurarul-şef, continuă vânătorul. La ora asta pavilionul este atât de bine împresurat, încât nicio pisică nu se poate strecura, darămite un om!

— Eşti un vânător straşnic, spuse prinţul mişcat. Şi un slujitor credincios al casei princiare. Dacă mă scapi de această primejdie poţi să te aştepţi la o medalie de merit, pe care eu însumi am s-o inventez şi am să poruncesc să fie turnată în argint sau în aur, după cum vor rămâne mai mulţi sau mai puţini oameni în viaţă, în urma luării cu asalt a pavilionului.

— Nu rămâne decât să porunciţi, spuse vânătorul, şi la porunca înălţimii-voastre, ne apucăm îndată de treabă. Adică, spargem uşa pavilionului, îi inhalăm pe ticăloşii ce-şi fac de cap acolo, şi gata, s-a isprăvit! Da, da, îl prind eu pe afurisitul acela care ştie să sară ca un diavol şi mi-a scăpat de atâtea ori printre degete, pe puşlamaua aceea care s-a *inevartiruit* în pavilion, fără să întrebe pe nimeni! îl prind eu pe nemernicul acela care a tulburat-o pe domnişoara Julia!

— Care nemernic? întrebă doamna Benzon, intrând în cameră, cine a deranjat-o pe Julia? Ce tot vorbeşti acolo, dragă Lebrecht?

Prinţul, solemn şi plin de importanţă, păşi în întâmpinarea doamnei Benzon, ca un om căruia i-a căzut pe umeri o povară grea şi nemaipomenită şi-şi încordează toate puterile sufleteşti ca s-o poarte. Îi luă mâna şi, strângând-o afectuos, rosti cu glas foarte blând:

— Primejdia pândeşte un cap încoronat, până şi în locul cel mai ascuns şi mai ferit. E destinul unui prinţ ca toată blândeţea şi bunătatea lui să nu-l poată apăra de demonul cel înverşunat, care aţâţă flacăra invidiei şi a setei de putere în piepturile unor vasali necredincioşi! Benzon! Cea mai neagră trădare şi-a ridicat împotriva mea capul ei de meduză, încununat cu şerpi. Mă vezi acum într-o mare primejdie. Curând va sosi clipa când se va dezlănţui catastrofa; acestui credincios slujitor îi voi datora, poate, curând, tronul şi viaţa. Iar dacă va fi scris să fie altfel, atunci mă supun sorţii. Ştiu, Benzon, că ai păstrat sentimentele pe care le-ai avut faţă de mine, de aceea – asemeni regelui din tragedia unui poet german, cu care, nu de mult, prinţesa Hedwiga mi-a stricat ceaiul – pot să exclam: „Nimic nu-i pierdut, căci rămâi a mea!”[143] Sărută-mă, draga mea Benzon! Scumpa mea Malchen, noi doi rămânem ceea ce am fost! Doamne-Dumnezeule, îmi pare că de spaimă am luat-o razna! Să fim tari, dragostea mea, căci atunci când trădătorii vor fi prinşi, am să-i nimicesc cu o singură privire! Vânătorule! Să înceapă asaltul pavilionului!

Vânătorul dădu să plece grabnic.

— Opreşte! strigă doamna consilier. Despre ce asalt e vorba? Ce pavilion?

La porunca prinţului, vânătorul prezintă încă o dată un raport amănunţit.

Doamna Benzon ascultă povestirea lui cu o încordare crescândă. După ce vânătorul sfârşi de istorisit, ea spuse râzând:

— S-a produs cea mai nostimă neînţelegere din câte s-ar putea închipui. Rog pe înălţimea-voastră să dea ordin ca pădurarul şi oamenii lui să fie trimişi îndată la casele

143 Aluzie la Schiller, Fecioara din Orleans, actul I, scena 4.

lor. Nici vorbă nu poate fi de vreun complot şi înălţimea-voastră nu este ameninţată de nicio primejdie. Necunoscutul din pavilion se şi află în mâinile voastre.

— Cine-i nenorocitul acela care a îndrăznit să se instaleze în pavilion fără permisiunea mea? întrebă prinţul mirat.

— În pavilion se ascunde prinţul Hector! îi şopti doamna Benzon la ureche.

Prinţul sări doi paşi înapoi, de parcă l-ar fi lovit o mină nevăzută.

— Cine? Cum? *Est-il possible*?[144]… Benzon, nu visez cumva? Prinţul Hector!

Privirea prinţului căzu asupra vânătorului, care stătea năucit, învârtindu-şi pălăria în mâini.

— Şterge-o repede de aici! strigă prinţul la el. Pădurarul şi toţi oamenii lui să plece îndată acasă, auzi, îndată acasă! Să nu prind pe niciunul pe-aici! Benzon, se adresă el apoi doamnei consilier, buna mea Benzon, poţi să-ţi închipui aşa ceva! Lebrecht l-a numit pe prinţul Hector puşlama! Nenorocitul! Dar asta trebuie să rămână între noi, Benzon. E un secret de stat. Spune-mi, explică-mi cum de s-a putut ca prinţul să simuleze o plecare şi să se ascundă aici, ca şi când ar plănui o aventură?

Întâmplarea cu vânătorul o scosese pe doamna Benzon dintr-o mare încurcătură. Oricât nu i-ar fi convenit să dezvăluie prinţului Irenaus prezenţa prinţului Hector la Sieghartshof, şi cu atât mai puţin atacul asupra Juliei, totuşi nu se mai putea.ca lucrurile să rămână într-o situaţie care devenea din ce în ce mai primejdioasă atât pentru Julia cât şi pentru toate combinaţiile pe care ea însăşi, Benzon, le punea la cale cu atâta osteneală. Acum, când vânătorul descoperise ascunzătoarea prinţului Hector şi prinţul se afla în primejdie de a fi scos de acolo într-un fel nu tocmai onorabil, doamna Benzon putea să destăinuiască prezenţa lui, fără s-o trădeze pe Julia. De aceea îi explică prinţului că, probabil, o ceartă între cei doi îndrăgostiţi îl făcuse pe prinţul Hector să simuleze o

144 E cu putinţă, oare? (franc.)

plecare precipitată şi să se ascundă, cu ajutorul valetului său credincios, undeva în preajma iubitei. Nu se poate tăgădui că această purtare e cam romanţioasă şi aventuroasă, dar care îndrăgostit n-a făcut asemenea lucruri? De altfel, valetul lui e foarte amorezat de Nanni şi aceasta i-a dezvăluit stăpânei sale tot secretul.

512

— Slavă Domnului! exclamă prinţul; va să zică valetul, şi nu prinţul Hector, s-a strecurat în casă şi a sărit apoi în ghivecele de flori, ca pajul Cherubino[145]. Începusem să-mi fac tot felul de gânduri neplăcute – un prinţ care să sară pe fereastră, asta-i ceva de neînchipuit!

— Totuşi, replică doamna consilier, zâmbind cu şiretenie, totuşi mi se pare că am cunoscut o persoană princiară care n-a dispreţuit drumul pe fereastră, atunci când…

— Mă tulburi prea mult, Benzon. Mă tulburi din cale, afară! Să lăsăm ce-a fost şi mai bine să ne gândim cum să procedăm cu prinţul. Toată diplomaţia, tot dreptul statal, tot protocolul curţii se duc dracului într-o situaţie atât de afurisită! Ce să fac – să-l ignorez, să mă prefac că-l descopăr întâmplător, să… să… Parcă mi se învârte o morişcă în cap! Vezi, aşa se întâmplă când capetele princiare se coboară până la asemenea pozne năstruşnice, ca în romane!

Adevărul e că nici doamna Benzon nu ştia cum să fie restabilite în viitor relaţiile cu prinţul. Dar se ivi leac şi la aceasta. Înainte ca Benzon să fi apucat să răspundă, în cameră intră bătrânul majordom Rupert, care îi înmână prinţului un bileţel împăturit, asigurându-l totodată cu un zâmbet viclean că e de la o înaltă persoană, pe care el are cinstea s-o ţină sub zăvor şi cheie, nu departe de aici.

— Aşadar, ştiai, Rupert? rosti prinţul foarte binevoitor, întotdeauna te-am socotit un slujitor credincios al casei mele, aşa cum te-ai dovedit a fi şi acum, ascultând, precum îţi era datoria, porunca înaltului meu ginere. Nu voi uita să te răsplătesc!

145 Personaj din opera Nunta lui Figaro.

Mulţumind cu vorbele cele mai umile, Rupert ieşi.

Se întâmplă adesea în viaţă ca un om să fie socotit deosebit de cinstit şi virtuos, tocmai când pune la cale vreo ticăloşie. Cam aşa se gândea doamna Benzon, care era mai bine informată despre atentatul josnic săvârşit de prinţ şi era convinsă că bătrânul ipocrit cunoştea secretul acela murdar.

Prinţul despături bileţelul şi citi:

„Che dolce piu, che piu giocondo stato Saria, di quel d'un amonso core?

Che viver piu felice e piu beato.

Che ritrovarsi în servitu d'Amore. Se *non fosse l huom sempre stimulato Da quel sospetto rio, da quel timore*.

Da quel martir, da quella frenesia.

Da quella rabbia, detta geloşia"[146]

În aceste versuri ale unui mare poet veţi găsi, prinţul meu, motivul purtării mele misterioase. Credeam că aceea pe care o ador, care este pentru mine toată viaţa, tot dorul şi toată speranţa, aceea pentru care arde o vâlvătaie de foc în pieptul meu – nu mă iubeşte. Ferice însă de mine! *M-am încredinţat de eroarea mea, căci acum câteva ceasuri am aflat că sunt iubit şi deci îmi părăsesc ascunzătoarea. Dragoste şi fericire – iată parola ce vesteşte sosirea mea*! *Curând vă voi saluta, prinţul meu, cu respect filial Hector*".

Poate că stimatul cititor nu va avea nimic împotrivă dacă biograful va întrerupe pentru două secunde povestirea, introducând o încercare de traducere a versurilor italieneşti de mai sus. Ele ar suna cam în felul următor:

Ar fi mai mare fericire oare Decât o inimă îndrăgostită?

O viaţă plină de-ncântare Amorului de-a pururea robită?

De nu ar exista acea turbare.

Acea sfială, chin şi frenezie şi bănuielile ucigătoare:

---

146 Prima strofa a Cîntului 31 din poemul eroic Orlando furioso de Lodovico Ariosto.

— *Imbold cumplit ce-i zice gelozie*!

514

Cu multă luare-aminte prinţul reciti bileţelul de două-trei ori şi, cu cât îl recitea mai atent, cu atât sprâncenele i se încruntau mai mult.

— Benzon, rosti el într-un târziu, ce se întâmplă cu prinţul Hector? Versuri, versuri italieneşti adresate unui cap princiar, unui socru încoronat, în locul unei explicaţii inteligente! Ce înseamnă asta? Nu are niciun sens! Prinţul pare exaltat, şi încă într-un fel inadmisibil. După câte reuşesc să pricep, în aceste versuri e vorba de fericirea dragostei şi de chinurile geloziei. Ce vrea să spună vorbind de gelozie şi, pentru numele lui Dumnezeu, de cine ar putea fi gelos aici? Spune-mi, dragă Benzon, dacă găseşti măcar o scânteie de raţiune omenească în acest bilet?

Doamna consilier fu îngrozită de sensul ascuns al cuvintelor prinţului Hector, sens care, după toate cele ce se petrecuseră în ajun în casa ei, era prea uşor de ghicit. Totodată, nu putu să nu admire procedeul rafinat la care recursese prinţul Hector, ca să iasă liniştit din ascunzătoare. Nici nu-i trecea prin minte să facă vreo aluzie faţă de prinţ la acest fapt; în schimb, se străduia ca din situaţia creată să tragă cât mai multe foloase cu putinţă. Kreisler şi maestrul Abraham erau oamenii de care ea se temea că-i vor strica planurile, şi împotriva lor se socotea îndreptăţită să se folosească de orice armă pe care întâmplarea i-ar pune-o la îndemână. Aşa că îi aminti prinţului de pasiunea ce se aprinsese în inima prinţesei Hedwiga pentru Kreisler. Adăugă apoi că privirii perspicace a prinţului nu i-a putut scăpa starea de spirit a prinţesei, mai ales că purtarea exaltată a lui Kreisler îi oferise destul temei pentru a bănui existenţa unei legături nesăbuite între cei doi tineri. Aşa că se explică foarte bine de ce prinţul Hector l-a urmărit cu o ură de moarte pe Kreisler şi de ce, crezând că l-a ucis, s-a ferit din calea prinţesei Hedwiga, care era cuprinsă de deznădejde. Mai târziu însă, aflând despre capelmaistru că trăieşte, prinţul, mânat de iubire şi de dorinţa de a o revedea pe prinţesă, s-

a întors şi a urmărit-o în taină. Prin urmare, gelozia despre care e vorba în versurile acelea nu se putea referi decât la Kreisler; şi e cu atât mai indicat şi mai necesar ca acestuia să i se interzică pe viitor şederea la Sieghartshof, cu atât mai mult, cu cât se pare că, împreună cu maestrul Abraham, a urzit un complot împotriva rânduielilor curţii.

— Benzon, rosti prinţul foarte serios, m-am gândit bine la cele ce mi-ai spus în legătură cu înclinaţia nedemnă a prinţesei, şi nu pot crede niciun cuvânt. În vinele prinţesei curge sânge princiar.

— Vă închipuiţi cumva, replică doamna Benzon cu violenţă şi înroşindu-se până la urechi, că o femeie de viţă princiară poate să fie mai stăpână decât oricare alta, pe bătăile pulsului şi ale vieţii însăşi ce-i clocoteşte în vine?

— Astăzi eşti într-o stare de spirit ciudată, doamnă consilier! îi întoarse vorba prinţul iritat.

Repet: chiar dacă în inima prinţesei va fi încolţit o pasiune de prost-gust, aceasta n-ar putea fi decât un accident maladiv, un spasm, ca să zic aşa – ştii doar că suferă de spasme – de care se vindecă însă repede. Cât îl priveşte pe Kreisler, eu găsesc că e un om amuzant, căruia îi lipseşte doar cultura cuvenită. Nu mi-l pot închipui atât de obraznic, încât să-şi permită să se apropie de prinţesă. Nu-i vorbă, este obraznic, dar cu totul în alt gen. Nu crezi că, dat fiind firea lui ciudată, o prinţesă n-ar fi avut sorţi de izbândă la el, admiţând că asemenea înaltă persoană s-ar putea coborî într-atâta, încât să se îndrăgostească de dânsul? Căci, Benzon, *entre nous soit dit*, Kreisler nu prea pune preţ pe noi, capetele princiare – şi tocmai această ridicolă şi absurdă nerozie îl face inapt pentru o şedere la curte. N-are decât să stea departe; dar dacă se întoarce, îl voi primi bucuros. Pentru că, după cum mi-a spus maestrul Abraham… da, pe maestrul Abraham să-l laşi în pace, Benzon; comploturile pe care le-a urzit s-au sfârşit totdeauna spre binele casei princiare… Dar ce voiam să spun? A, da! După câte mi-a spus maestrul Abraham, capelmaistrul a trebuit să fugă de aici într-un chip cu totul nepotrivit, deşi se bucurase din partea mea de o primire

amicală; dar în afară de aceasta, el este şi rămâne un om foarte isteţ oare, eu tot felul său smintit de a fi, pe mine mă amuză, *et cela suffit*! *92*

Doamna consilier încremeni de furie, văzându-se pusă la respect cu atâta răceală. Tocmai când se pregătea să înoate lin la vale pe firul apei, dădu, fără să bănuiască, peste o stâncă ascunsă.

Deodată în curtea castelului se stârai o larmă grozavă. Un şir lung de trăsuri intră duruind, însoţite de o puternică gardă de husari ai marelui duce. Din trăsuri coborâră primul mareşal al curţii, preşedintele, consilierii principelui, precum şi alte personalităţi de seamă din Sieghartsweiler, unde sosise vestea că la Siehartshof izbucnise o revoluţie ce ameninţa viaţa principelui. Iar acum vasalii şi alţi admiratori ai curţii veneau să facă zid în jurul persoanei sale, aducând cu ei pe apărătorii ţării, pe care îi obţinuseră, după mari rugăminţi, de la guvernator.

De atâtea jurăminte care-i dovedeau că toţi cei adunaţi erau gata să se jertfească trup şi suflet pentru înaltul lor stăpân, prinţul îşi pierdu cu desăvârşire graiul. În vreme ce, în sfârşit, tocmai se pregătea să vorbească, intră ofiţerul care comanda garda şi-l întrebă de planul de operaţii.

Când primejdia care ne-a înspăimântat se risipeşte sub ochii noştri, transformându-se într-o inofensivă sperietoare de păsări, este în firea omului ca sufletul să se umple de nemulţumire. Nu ne bucurăm că a fost o falsă primejdie, ci că am scăpat teferi de una reală.

De aceea este lesne de înţeles că prinţul abia îşi putea stăpâni iritarea pricinuită de acea larmă inutilă.

Putea el oare să spună că toată zarva s-a stârnit din pricina unei întâlniri nocturne între un valet şi o cameristă? Din pricina geloziei romanţioase şi meschine a unui prinţ îndrăgostit? se gândea în fel şi chip; liniştea plină de aşteptare din sală, întreruptă doar de nechezatul războinic al cailor husarilor, îl apăsa ca plumbul.

Într-un târziu, îşi drese glasul şi începu foarte patetic:

— Domnii mei! Miraculoasa providenţă cerească… Ce vrei, *mon ami*?

Cu această întrebare, adresată mareşalului curţii, prinţul îşi întrerupse cuvântarea. Într-adevăr, mareşalul curţii îi tot făcea plecăciuni, dându-i să înţeleagă, din priviri, că are ceva important să-i comunice. Astfel, toţi aflară vestea că prinţul Hector şi-a anunţat sosirea.

Chipul prinţului se lumină; pricepu îndată că acum putea să termine în câteva cuvinte povestea cu primejdia imaginară care-i clătinase tronul şi că-i stătea la-ndemână să transforme, ca prin farmec, onorata adunare într-o recepţie la curte. Şi chiar aşa şi procedă!

Curând intră prinţul Hector, îmbrăcat în uniformă de gală, frumos, puternic, mândru ca un semizeu. Prinţul Irenaus făcu câţiva paşi în întâmpinarea lui, dar, deodată, se dădu înapoi, ca lovit de trăsnet. Chiar în spatele prinţului Hector, se ivi prinţul Ignatius. Din nefericire, pe zi ce trecea, odrasla princiară devenea tot mai tâmpită. Se vede că husarii din curtea castelului îi plăcuseră din cale-afară, căci unul dintre ei se înduplecase să-i dea sabia, raniţa şi coiful. Venise împodobit cu toată această strălucire şi începu să galopeze, chipurile călare, făcând sărituri scurte prin întreaga sală şi ţinând în mână sabia, pe cinci teaca zăngănea infernal, lovindu-se de duşumea. Totodată râdea şi chicotea cu o deosebită graţie.

Cu ochii sclipind de furie şi cu o voce de tunet, prinţul strigă:

— *Partez*! *Décampez*, *allez-vous-en*! *Tout de suite*! *93* Speriat, Ignatius se făcu nevăzut.

Niciunul dintre cei prezenţi nu a fost atât de lipsit de tact, încât să observe prezenţa prinţului Ignatius şi întreaga scenă.

Prinţul Irenaus, pe a cărui faţă reapăru strălucitoare o expresie de blândeţe şi prietenie, schimbă câteva cuvinte cu prinţul Hector. Apoi amândoi se apropiară de cei prezenţi, schimbând, de asemenea, câteva cuvinte cu unul sau altui Recepţia se sfârşise, adică fuseseră rostite în chipul cuvenit observaţiile spirituale şi profunde, ce se fac

cu asemenea prilejuri. Prinţul Irenaus şi prinţul Hector se îndreptară spre apartamentul principesei-mame, după care – întrucât prinţul Hector stăruise să facă o surpriză iubitei sale logodnice – intrară şi în apartamentul prinţesei Hedwiga. Acolo o găsiră şi pe Julia.

518

Cu graba celui mai înfocat dintre îndrăgostiţi, prinţul alergă spre prinţesă şi, sărutându-i drăgăstos mâna de sute de ori, îi jură că a trăit numai cu gândul la ea; că o groaznică neînţelegere i-a pricinuit chinuri infernale şi nemaiuitând îndura despărţirea de cea pe care o adoră, acum se află în al nouălea cer.

Hedwiga îl primi cu o voioşie plină de naturaleţe, care nu-i era obişnuită. Acceptă cuvintele drăgăstoase ale prinţului, aşa cum fac logodnicele, fără a se grăbi să răspundă la ele. Ba chiar nu se dădu în lături să glumească în legătură cu ascunzătoarea prinţului, spunând că nu-şi poate închipui o metamorfoză mai nostimă decât transformarea unui calapod de scufie într-un cap de prinţ. Căci aşa ceva părea să fie capul care se arătase la fereastra pavilionului. De aici au pornit fel de fel de glume între fericiţii logodnici; până şi prinţul Irenaus părea că se amuză de ele. Înălţimea-sa era acum încredinţată definitiv de marea eroare a doamnei Benzon în ceea ce priveşte pe Kreisler căci, după părerea lui, dragostea Hedwigăi faţă de cel mai frumos dintre bărbaţi era cât se poate de evidentă. Spiritul şi înfăţişarea prinţesei păreau să fi atins culmea înfloririi, aşa cum e întâmplă logodnicelor fericite. Cu totul altfel stăteau însă lucrurile cu Julia. Un fior de spaimă o străbătu în clipa când îl zări pe prinţ. Cu faţa palidă ca ceara, stătea cu ochii plecaţi în jos, nemişcată, abia ţinându-se pe picioare.

După o bună bucată de vreme, prinţul Hector se întoarse spre ea.

— Domnişoara Benzon, dacă nu mă înşel?

— O prietenă din copilărie a prinţesei; sunt ca două Burori.

În timp ce prinţul Irenaus rostea aceste cuvinte,

prinţii Hector luă mâna Juliei, şoptind abia auzit:

— Tot ce am spus era numai pentru tine!

Julia se clătină de spaimă şi ochii i se umplură de lacrimi. Ar fi căzut la pământ, dacă prinţesa nu i-ar fi împins repede un scaun.

— Julia, îi şopti ea, aplecându-se asupra bietei fete, ţine-ţi firea! Nu-ţi dai seama ce luptă grea duc eu?

Prinţul Irenaus deschise uşa, poruncind să se aducă *Eau de Luce94*.

— Aşa ceva n-am la mine, răspunse maestrul Abraham, apărând în uşă. Dar am eter. A leşinat cineva? Eterul poate ajuta şi el.

— Atunci intră repede, maestre, Abraham, şi îngrijeşte-te de domnişoara Julia, zise prinţul Irenaus. Însă în clipa când maestrul Abraham intră în sală, se întâmplă ceva cu totul neobişnuit.

Palid ca un mort, prinţul Hector privea ţintă la bătrân. Părea că părul i se zbârleşte, iar fruntea i se acoperi cu broboane de sudoare rece. Făcu un pas înainte, cu trupul plecat, cu braţele întinse spre maestrul Abraham; semăna cu Macbeth, în clipa când îngrozitoarea fantomă însângerată a lui Banco se aşează fără veste pe locul rămas liber la masă. Calm, maestrul îşi scoase sticluţa şi dădu să se apropie de Julia.

Atunci prinţul Hector păru că-şi vine în fire.

— Severino, dumneata eşti oare? şopti el cu glas sugrumat de groază.

— Chiar eu, răspunse maestrul Abraham, fără să-şi piardă câtuşi de puţin cumpătul şi fără să-şi schimbe expresia feţei. Chiar eu, şi mă bucur că vă mai amintiţi de mine, înălţimea-voastră. Acum câţiva ani, am avut cinstea să vă fac un mic serviciu la Neapole.

Maestrul se mai apropie cu încă un pas. Atunci prinţul îl apucă de braţ şi-l trase la o parte. Urmă o scurtă convorbire, pe care nimeni dintre cei din sală nu o înţelese, pentru că amândoi vorbeau prea repede şi în dialect napolitan.

— Severino!… Cum a ajuns portretul în mâna acelui

om?

— I l-am dat eu ca să-i servească drept scut împotriva domniei-voastre.

— El ştie?

— Nu.

— Ai să taci!

— Deocamdată, da?

— Severino! Toţi diavolii au tăbărât pe mine! Ce înseamnă pentru dumneata „deocamdată”?

520

— Adică atâta vreme cât ai să fii cumsecade şi ai să laşi; în pace pe Kreisler şi pe fata cea de colo.

Prinţul Hector îl părăsi pe maestrul Abraham şi se îndreptă spre o fereastră. În acest răstimp Julia îşi venise în fire. Privindu-l pe bătrân cu expresia unei dureri de nedescris, spuse abia şoptit:

— Scumpul meu maestru? Sigur că dumneata mă poţi salva? Nu-i aşa că multe lucruri îţi stau în putere? Ştiinţa dumitale mai poate încă să îndrepte tot?

În cuvintele Juliei maestrul întrezări o legătură miraculoasă cu convorbirea de adineauri, ca şi când într-o viziune supremă a visului, ea ar fi înţeles tot şi ar cunoaşte acum întreaga taină!

— Eşti un înger, îi şopti maestrul la ureche. De aceea demonul negru al păcatului nu are nicio putere asupra ta. Încrede-te în mine; nu te teme de nimic şi adună-ţi toate puterile sufleteşti. Gândeşte-te şi la Johannes al nostru!

— Ah, exclamă fata îndurerată. Ah, Johannes! Nu-i aşa, maestre, că se va întoarce? Am să-l revăd?

— Bineînţeles, răspunse bătrânul, punând un deget pe buze.

Julia pricepu.

Prinţul Hector se străduia să pară la largul lui. Povesti că omul căruia, după cât a înţeles el, i se spune aici maestrul Abraham, a fost cu mulţi ani în urmă martorul unei întâmplări foarte tragice, petrecute la Neapole şi în care prinţul recunoaşte că a fost amestecat şi el. Acum nu e momentul potrivit să istorisească această întâmplare, dar

o va face cu cel dintâi prilej.

Furtuna ce-i bântuia însă sufletul era prea violentă, ca să nu apară la suprafaţă vârtejurile stârnite de ea. De aceea chipul lui răvăşit, din care dispăruse orice picătură de sânge, nu se potrivea cu conversaţia uşoară pe care se străduia s-o întreţină ca să poată trece peste momentul critic. Prinţesa însă reuşea mult mai bine să biruie încordarea acelei clipe. Cu o ironie, care transforma bănuiala şi ciuda într-un subtil persiflaj, îl cicălea pe prinţ, urmărindu-l prin labirintul propriilor lui gânduri. Iar el, om de lume rafinat, dispunând pe deasupra şi de toate armele depravării – care distruge tot ce este adevăr, tot ce este viaţă – se simţea neputincios în faţa acestei fiinţe ciudate. Cu cât conversaţia Hedwigăi devenea mai vioaie, cu cât fulgerele sarcasmului ei cădeau mai aprinse şi mai orbitoare, cu atât, prinţul se simţea mai năucit, mai speriat, până ce, în sfârşit, această senzaţie deveni insuportabilă şi prinţul se îndepărtă în grabă.

Cât îl priveşte pe prinţul Irenaus, se petrecea în el ceea ce i se întâmpla totdeauna cu prilejul unor asemenea ciocniri – adică nu ştia ce să creadă despre el. Se mulţumi cu câteva frânturi de fraze franţuzeşti, fără nicio însemnătate, la care înaltul oaspete îi răspunse în acelaşi fel. Tocmai când prinţul Hector ieşea pe uşă, Hedwiga, deodată schimbată cu totul, privi încremenită podeaua, apoi strigă tare, cu glas sfâşietor:

— Văd urma de sânge a ucigaşului!

Apoi, părând că se trezeşte din vis, o strânse furtunos la piept pe Julia şi-i şopti:

— Copilă, biata mea copilă, nu te lăsa amăgită!

— Mistere.ro; ti prinţul Irenaus iritat. Mistere, închipuiri, nerozii, himere romantice. *Ma foi95* nu-mi mai recunosc curtea! Maestre Abraham! Dumneata care-mi repari ceasornicele când nu merg bine, n-ai vrea, n-ai putea oare să te uiţi puţin ce s-a stricat la acest mecanism al curţii, care până acum nu s-a poticnit niciodată?… Dar, spune-mi, ce-i cu acest Severino?

— Sub acest nume mi-am demonstrat la Neapole

scamatoriile optice şi mecanice, răspunse maestrul.

— Aşa… aşa… îngână prinţul Irenaus, privindu-l ţintă, ca şi cum i-ar fi plutit o întrebare pe buze.

Dar se întoarse brusc şi părăsi încăperea fără să scoată un cuvânt.

Lumea credea că doamna Benzon se afla în apartamentul principesei-mame; în realitate însă, se dusese la locuinţa ei.

Julia dorea să iasă la aer; maestrul Abraham o conduse, în parc unde, plimbându-se prin aleile pe jumătate desfrunzite, vorbiră despre Kreisler şi despre şederea lui la abaţie. Ajunseră astfel până la pavilionul de pescuit. Julia intră să se odihnească. Scrisoarea lui Kreisler se afla pe masă. Maestrul socoti că nu conţinea ceva ce n-ar trebui să afle tânăra fată.

522

În timp ce citea scrisoarea, obrajii Juliei se îmbujorară şi o lumină dulce îi străluci în ochi, oglindind adânca ei bucurie.

— Vezi, copila mea, spuse maestrul prietenos, cum sufletul bun al lui Johannes îţi vorbeşte, aducându-ţi mângâiere, chiar şi din depărtare? Mai trebuie oare să te temi de ceva când statornicia, dragostea şi curajul te ocrotesc de urmăririle celor răi?

— Doamne, milostive, păzeşte-mă de mine însămi! exclamă Julia, ridicându-şi privirea spre cer.

Tresări de groază la sunetul cuvintelor pe care ea însăşi le rostise fără voie. Aproape în nesimţire, căzu în jilţ, acoperindu-şi cu amândouă mâinile faţa învăpăiată.

— Nu te înţeleg, fetiţo, oftă maestrul; poate că nici tu nu te înţelegi pe tine însăţi. De aceea ar fi bine să-ţi cercetezi adâncurile sufletului şi să nu încerci să închizi ochii asupra vreunui lucru, din slăbiciune şi din dorinţa de a te cruţa.

În timp ce Julia era cufundată într-o meditaţie adâncă, maestrul, cu braţele încrucişate pe piept, privea în sus spre tainicul glob de cristal.

Simţea că inima i se topeşte de dor şi de o

miraculoasă presimţire.

— Da, pe tine trebuie să te întreb, şopti el, cu tine trebuie să mă sfătuiesc, tu, splendidă şi luminoasă taină a vieţii mele! Vorbeşte, vreau să-ţi aud glasul! Ştii că n-am, fost niciodată josnic, chiar dacă unii au avut părerea asta despre mine. Căci în piept mi-a ars totdeauna flacăra dragostei, care e spiritul cosmic însuşi; în inimă mi-a mocnit scânteia pe care suflarea ta a prefăcut-o în flacăra vie. Să nu crezi Chiara, că dacă inima mi-a îmbătrânit, înseamnă că a şi îngheţat şi că nu mai poate bate tot atât de tare ca atunci când te-am smuls din ghearele neomenosului Sever rino. Să nu crezi că astăzi sunt mai puţin vrednic de tine ca atunci, când tu însăţi ai pornit în căutarea mea. Da? Lasă-mă să-ţi aud glasul. Cu sprinteneala unui tânăr voi porni pe urmele sunetului dulce şi voi alerga până te voi găsi. Atunci vom fi iarăşi împreună şi, într-o magică întovărăşire, ne vom ocupa de magia înaltă, pe care toţi oamenii, chiar şi cei mai de rând, sunt siliţi s-o recunoască, deşi nu cred în ea. Iar dacă trupul tău nu mai pribegeşte pe acest pământ, dacă glasul tău coboară spre mine din înălţimile lumii spiritelor, chiar şi aşa voi fi mulţumit şi voi deveni mai puternic decât până acum. Dar nu, nu! Cum sunau cuvintele pe care le-ai rostit pentru mine?

Pe acei care iubesc Moartea rece nu-i răpune.

Cei ce-n zori se chinuiesc Veseli sunt la soare-apune!

— Maestre! exclamă Julia, care se ridicase din jilţ şi îl ascultase uimită. Cu cine vorbeşti? Ce ai de gând să faci? Ai rostit numele lui Severino. Prinţul Hector, când şi-a venit în fire din spaimă, nu ţi s-a adresat oare tot cu acest nume? Ce mister cumplit se ascunde aici?

La auzul cuvintelor fetei, bătrânul se trezi brusc din starea lui de exaltare şi pe faţă i se zugrăvi – lucru ce nu i se mai întâmplase de mult – acea amabilitate ciudată, aproape un rânjet, care contrasta uimitor cu firea-i atât de sinceră, şi dădea întregii lui înfăţişări aerul unei caricaturi cam sinistre.

— Frumoasă domnişoară, rosti el cu glasul strident,

cu care scamatorii de bâlci obişnuiesc să-şi laude arta; frumoasă domnişoară, încă un pic de răbdare şi voi avea cinstea să vă arăt aici, în pavilionul acesta, lucrurile cele mai minunate; aceşti pitici care dansează, acest turc mititel care ghiceşte vârsta tuturor celor de faţă, aceste automate, aceste palingeneze96, aceste tablouri deformate şi aceste oglinzi optice – toate, toate acestea sunt nişte jucării magice foarte frumoase, dar cea mai desăvârşită dintre ele îmi lipseşte încă. Fata mea invizibilă este aici! Vă rog să observaţi – iat-o că s-a instalat acolo sus, în globul de cristal. Dar deocamdată nu vorbeşte; e obosită de o lungă călătorie, căci vine direct din depărtata Indie. Peste câteva zile, frumoasă domnişoară, va veni şi invizibila mea, şi atunci o veţi întreba despre prinţul Hector, despre Severino şi despre alte lucruri din trecut şi din viitor! Acum, însă, să ne distrăm puţin.

524

Cu aceste cuvinte, maestrul începu să alerge prin cameră cu repeziciunea şi sprinteneala unui tânăr, întorcând arcurile maşinilor şi potrivind oglinzile magice. Toate ungherele prinseră deodată viaţă; automatele începură să umble prin odaie întorcându-şi capetele, un cocoş artificial începu să cânte bătând din aripi, în timp ce nişte papagali ţipau strident. Şi Julia, şi chiar şi maestrul aveau senzaţia că se află în acelaşi timp în odaie şi afară. Deşi era destul de deprinsă cu asemenea scamatorii, fata simţi totuşi că o străbate un fior de groază faţă de ciudata stare de spirit a bătrânului.

— Maestre! exclamă ea speriată, ce-i cu dumneata? Ce ţi s-a întâmplat?

— Copila mea, îi răspunse el, revenind la un ton serios. Mi s-a întâmplat ceva frumos şi minunat, dar tu nu trebuie să afli. Ba nu! Să lăsăm pe aceşti morţi înviaţi să-şi facă singuri năzbâtiile lor, în timp ce eu îţi voi destăinui anumite lucruri, în măsura în care îţi va fi de folos şi necesar să afli. Dragă Julia, propria ta mamă păstrează faţă de tine o taină în inima ei! eu ţi-o voi dezvălui, pentru ca să-ţi dai seama de primejdia care pluteşte în jurul tău şi

să te poţi feri de ea. Află deci, fără niciun înconjur că, doamna consilier a luat hotărârea fermă să te…

(M.r.p.) …totuşi să renunţ la asta. Tinere motan, fii modest ca mine şi nu te repezi îndată şi cu orice prilej la versuri, când o proză simplă şi cinstită îţi e de-ajuns ca să-ţi poţi toarce gândurile! într-o carte scrisă în proză, versurile trebuie să joace rolul slăninii din cârnaţi, adică să-i împăneze când şi când cu mici bucăţele, dând astfel întregului amestec un luciu gras şi un gust mai dulce şi mai plăcut. Nu mi-e câtuşi de puţin teamă că unii colegi-poeţi vor găsi că această comparaţie este prea banală şi lipsită de nobleţe, căci ea a fost inspirată de una din mâncărurile noastre preferate şi, într-adevăr, un vers bun, pus într-un roman mediocru, poate fi tot atât de folos, ca şi o bucăţică de slănină grasă într-un cârnat uscat. O spun ca un motan cu experienţă şi cu multă cultură estetică. Cu toate că întreaga atitudine a lui Ponto, stilul său de viaţă şi felul în care se străduia să rămână în graţiile stăpânului său îmi păreau nedemne, ba chiar jalnice în lumina principiilor mele morale şi filosofice de până atunci, totuşi aerul său nestingherit, eleganţa lui, fermecătoarea lui superficialitate în relaţiile mondene mă ispiteau grozav. Mă străduiam din răsputeri să mă conving că, având formaţia ştiinţifică şi seriozitatea de care dădeam dovadă în tot ce făceam, mă aflu pe o treaptă mult mai înaltă decât ignorantul Ponto, care din ştiinţe a spicuit numai câte ceva. Dar un sentiment, pe care nu-l puteam înăbuşi, îmi spunea limpede că Ponto m-ar pune totdeauna în umbră; eram nevoit să recunosc existenţa unei trepte sociale mai distinse, din care făcea parte şi pudelul Ponto.

Un cap genial ca al meu are, cu orice prilej şi la orice experienţă ce o face în viaţă, gândurile lui proprii şi originale. De aceea, meditând asupra stării mele de spirit şi asupra relaţiilor mele cu Ponto, am ajuns la unele consideraţii foarte înţelepte, care ar merita să fie aduse la cunoştinţă şi altora. „Cum se face, îmi spuneam eu, frecându-mi gânditor fruntea cu laba, că poeţi şi filosofi de seamă, de altfel foarte inteligenţi şi buni cunoscători ai

lumii, sunt atât de neputincioşi în relaţiile lor cu aşa-zisa societate distinsă? Totdeauna se pomenesc în locul unde tocmai în clipa aceea n-ar trebui să se afle, vorbesc tocmai atunci când ar trebui să tacă, şi, dimpotrivă, tac tocmai când trebuie să spună ceva; năzuinţele lor merg în răspăr cu rânduielile sociale, aşa cum s-au format ele; astfel că se rănesc pe ei înşişi şi jignesc şi pe ceilalţi; într-un cuvânt, seamănă cu unul care, tocmai când un grup vesel iese pe poartă, ducându-se la plimbare, dă buzna să intre, tulburând cu insistenţele lui întreaga lume. Ştiu că aceasta se atribuie lipsei de maniere civilizate, care nu pot fi învăţate la masa de scris. Totuşi, sunt de părere că aceste maniere civilizate pot fi uşor însuşite şi că acea stângăcie invincibilă de care vorbeam trebuie să aibă şi un alt motiv. Un mare poet sau filosof n-ar fi ceea ce este, dacă n-ar avea sentimentul propriei sale superiorităţi spirituale; totodată, însă, el n-ar avea acest sentiment profund, propriu oricărui om cu adevărat spiritual, dacă nu şi-ar da seama că această superioritate nu poate fi recunoscută; căci tulbură acel echilibru a cărui menţinere este preocuparea permanentă şi de căpetenie a aşa-zisei lumi bune. Acolo, orice glas trebuie să răsune în cel mai perfect acord cu ansamblul; dar tonul poetului distonează şi, dacă în unele împrejurări ar putea fi un ton foarte, potrivit, totuşi, în anumite clipe, tonul lui e foarte nepotrivit, pentru că nu se acordează cu ansamblul. Tonul potrivit însă, la fel ca şi bunul-gust, înseamnă să respingi tot ce este nepotrivit”. Mai departe: „Socot că neplăcerea pe care o creează contradicţia dintre acest sentiment de superioritate şi manifestarea lui adecvată, îi împiedică pe filosoful sau pe poetul lipsit de experienţa vieţii mondene să vadă lucrurile în ansamblu şi să planeze deasupra lor. Este necesar ca, în momentul de care vorbeam, acesta să nu-şi supraevalueze superioritatea spirituală şi, dacă reuşeşte, atunci nu va supraevalua nici manierele civilizate ale aşa-zisei lumi bune care, în ultimă analiză, se rezumă la grija de a rotunji asperităţile şi de a reduce toate fizionomiile la una singură, şi tocmai de aceea ea nu se mai

poate numi o fizionomie. Şi atunci, eliberat de acea stare neplăcută, va recunoaşte cu uşurinţă natura adevărată a acestei lumi superioare şi civilizate, precum şi premizele meschine pe care se întemeiază. Şi această constatare îi uşurează integrarea în lumea stranie, în care manierele civilizate sunt considerate indispensabile.

526

Un caz special îl prezintă artiştii, poeţii, scriitorii, pe care vreo persoană importantă îi invită uneori în cercul său, pentru ca, potrivit moravurilor vremii, să poată pretinde că e un fel de Mecena. Din nefericire, aceşti artişti au de obicei ceva care aduce a meşteşugar şi de aceea sunt ori de o umilinţă vecină cu slugărnicia, ori de o proastă creştere care seamănă a mitocănie”.

(*Nota Editorului*: – Îmi pare rău, Murr, că te împăunezi atât de des cu penele altora. Am toate motivele să mă tem că eşti în primejdie în felul acesta să pierzi mult în ochii cititorilor. Nu crezi că toate aceste consideraţii, cu care te făleşti atât, vin direct din gura capelmaistrului Johannes Kreisler? Şi e oare cu putinţă ca tu să fi acumulat atâta înţelepciune şi experienţă a vieţii încât să vezi atât de adânc în sufletul unui scriitor din specia umană, care este cel mai minunat lucru pe acest pământ?)

„Şi, continuam eu să cuget, de ce oare n-ar fi cu putinţă, ca un motan inteligent şi plin de spirit, fie el poet, scriitor sau pictor, să reuşească să atingă acea cunoaştere a civilizaţiei superioare, în toată importanţa ei, şi s-o practice el însuşi, în toată frumuseţea şi eleganţa manifestărilor ei exterioare? Oare natura a acordat numai câinilor privilegiul acestor maniere civilizate? în privinţa îmbrăcămintei, felului de viaţă, a purtărilor şi deprinderilor, noi, motanii, ne deosebim într-adevăr într-o anumită măsură de neamul acela semeţ, totuşi avem şi noi carne şi sânge, trup şi suflet, şi, la urma urmei, câinii fac aceleaşi lucruri ca şi noi pentru a-şi continua existenţa. Şi câinii trebuie să mănânce, să bea, să doarmă etc.; şi pe ei îi doare când sunt bătuţi”. Atunci am luat hotărârea să urmez întru totul învăţăturile tânărului şi distinsului meu

prieten pudelul Ponto şi, în deplină armonie cu mine însumi, m-am întors în camera maestrului meu. O simplă privire, aruncată în oglindă, m-a convins pe loc că însuşi faptul că am luat hotărârea fermă de a năzui spre un mai înalt grad de civilizaţie a fost de-ajuns ca să influenţeze în mod favorabil înfăţişarea mea exterioară. M-am contemplat cu multă satisfacţie. Există oare un sentiment mai plăcut decât acela al mulţumirii de sine? Am început să torc?

În ziua următoare, nu m-am mulţumit să stau în prag, ci am pornit să mă plimb pe stradă. Deodată l-am zărit în depărtare pe domnul baron Alzibiades von Wipp, în urma căruia sărea voios prietenul meu Ponto. Nici nu se putea ceva mai binevenit. Am luat o atitudine cât se poate de demnă şi de distinsă şi m-am apropiat de prietenul meu cu acea graţie care, fiind un dar nepreţuit al generoasei naturi, nu poate fi învăţată prin niciun fel de artificiu. Dar, grozăvie! Ce-mi era scris să păţesc?! îndată ce mă văzu, baronul se opri şi mă privi foarte atent prin lornieta lui. Apoi strigă:

— *Allons*! Ponto! Pisica, pisica! Pe ea!

Iar Ponto, acest prieten făţarnic, se năpusti asupra mea cu o furie turbată! îngrozit şi uluit de această josnică trădare, n-am fost în stare să-i opun nicio împotrivire. M-am lipit de pământ cât am putut, ca să mă feresc de dinţii ascuţiţi, pe care pudelul mi-i arăta mârâind. Ponto sări însă de câteva ori peste mine, fără să mă apuce şi-mi şopti la ureche:

— Murr! Nu fi prost şi nu te teme! Nu vezi că nu e în serios? Vreau numai să-mi mulţumesc stăpânul! 528

Apoi îşi reluă săriturile şi chiar se prefăcu că mă apucă de urechi, fără să-mi pricinuiască însă niciun rău.

— Şi acum, îmi şopti el în sfârşit, spală puţina, Murr! Fugi pe ferestruica aceea de la pivniţă!

N-am aşteptat să mi-o spună de două ori şi am şters-o cu iuţeala unui fulger. Cu toate încredinţările lui Ponto că nu-mi va pricinui niciun rău, mi-era totuşi frică, pentru că, în asemenea cazuri critice, nu ştii niciodată dacă prietenia

e destul de puternică, încât să poată rezista firii cu care te naşti.

După ce m-am vârât în beci, Ponto a continuat să joace comedia pe care o începuse în cinstea stăpânului său. Mârâia şi lătra în faţa ferestruicii, încerca să-şi vâre botul printre gratii, se prefăcea că turbează de furie pentru că i-am scăpat şi acum nu mă mai putea urmări.

— Ei, vezi, şoptea el în vremea asta, îţi dai seama acum de roadele binefăcătoare ale unui grad superior de civilizaţie? În clipa aceasta i-am dovedit stăpânului meu că sunt cuminte şi ascultător, fără ca totuşi să-mi fac din tine un duşman, dragă Murr. Aşa se poartă un adevărat om de lume, pe care soarta l-a predestinat să fie o unealtă în mâinile altora mai puternici. Atunci când e asmuţit, el trebuie să atace, dar totodată să dea dovadă de atâta abilitate, încât să muşte numai dacă e şi în interesul lui.

M-am grăbit să-i împărtăşesc dorinţa mea fierbinte de a-mi însuşi şi eu câte ceva din înaltul lui grad de civilizaţie şi l-am întrebat dacă vrea să mă primească învăţăcel şi cum am putea proceda. Ponto a stat o clipă pe gânduri, apoi mi-a spus că cel mai bun lucru ar fi să-mi fac mai întâi o idee clară şi concretă despre lumea bună în care are el acum privilegiul să trăiască. Pentru aceasta nimic nu era mai indicat decât să-l însoţesc în seara aceea la fermecătoarea Badine, care primeşte în timpul spectacolelor de teatru. Badine era o femeiuşcă de ogar în serviciul soţiei mareşalului curţii princiare.

M-am dichisit cât am putut mai bine, am aruncat o privire în Knigge şi am răsfoit câteva din piesele cele mai recente ale lui Picard97, pentru ca, la caz de nevoie, să pot arăta că sunt versat şi în literatura franceză, apoi am coborât la uşă. Ponto nu se lăsă mult aşteptat. În cea mai bună înţelegere, am luat-o de-a lungul străzii şi curând am ajuns în camera viu luminată a Badinei, unde am găsit o adunare pestriţă de şpiţi, pudeli, mopşi, căţeluşi de salon şi ogari de casă; unii şedeau în cerc, alţii formau mici grupuri prin unghere. Am simţit că inima îmi bate puternic în această societate de fiinţe cu natură duşmănoasă. Unii

dintre pudeli îmi aruncau priviri mirate şi dispreţuitoare, de parcă ar fi vrut să zică: „Ce caută acest motan ordinar printre noi, fiinţe sublime?” Din când în când, câte un şpiţ elegant îşi rânjea colţii şi-mi dădeam seama cât de bucuros şi i-ar fi înfipt în mine, dacă buna-cuviinţă, demnitatea şi educaţia morala a oaspeţilor nu ar fi interzis orice fel de încăierare. Ponto mă scoase din încurcătură, prezentându-mă frumoasei gazde, care mă asigură cu o graţioasă condescendenţă cât de mult se bucura să numere printre oaspeţii ei un motan atât de celebră ca mine. Abia acum, după ce Badine schimbase câteva cuvinte cu mine, unii dintre oaspeţi începură şi ei să-mi acorde mai multă atenţie, cu o bonomie adevărat câinească, adresându-mi cuvântul şi pomenindu-mi de calitatea mea de autor şi de operele mele, care i-ar fi amuzat uneori grozav. Toate acestea îmi măguleau vanitatea şi aproape nu observam că toţi cei care mă întrebau nu-mi mai aşteptau răspunsul, că-mi lăudau talentul fără să-l cunoască şi că-mi elogiau operele fără să le fi înţeles. Un instinct natural mă învăţa cum să răspund, şi anume, fără a ţine seama de întrebare, să dau o replică scurtă şi în termeni atât de generali, încât s-ar fi putut potrivi în orice caz să nu am nicio părere şi să mă feresc să abat conversaţia de la o superficialitate plată spre profunzimi. Ponto îmi spuse în treacăt că un bătrân şpiţ i-ar fi declarat că, pentru un motan, sunt destul de amuzant şi că am aptitudini pentru o conversaţie frumoasă. Aşa ceva bucură chiar şi pe insul cel mai pesimist!

Istorisind în *Confesiunile* sale cum a furat o panglică şi a văzut, fără să îndrăznească a mărturisi adevărul, că o biată fată a fost pedepsită pentru furtul săvârşit de el, Jean-Jacques Rousseau recunoaşte cât de greu îi este să facă abstracţie de acest abis al sufletului său. Acum mă aflu exact în aceeaşi situaţie ca şi acel respectabil autobiograf. Deşi nu am de mărturisit nicio crimă, totuşi, pentru a rămâne credincios adevărului, nu am dreptul să trec sub tăcere imensa prostie pe care am comis-o în seara petrecută la Badine şi care, încă mult timp după aceea, m-

a tulburat adânc, ba chiar mi-a pus raţiunea în primejdie. Dar nu-i oare tot atât de greu, ba chiar adesea şi mai greu, să recunoşti o prostie decât să mărturiseşti o crimă?

530

Iată ce s-a întâmplat: foarte curând am început să mă simt atât de nemulţumit şi de indispus, încât ardeam de dorinţa să mă văd iar la adăpost, sub soba maestrului meu, departe de camera Badinei. Eram strivit de un plictis fără margini care, până la urmă, m-a făcut să uit orice convenienţă. M-am furişat încetişor într-un colţ mai depărtat, ca să mă las pradă toropelii la care mă îmbia conversaţia din jurul meu. Această conversaţie – pe care, la început, din pricina proastei mele dispoziţii, o socotisem, în chip greşit, ca o pălăvrăgeală anostă şi stupidă – îmi părea acum un uruit monoton de moară, prielnic unei stări foarte plăcute de visare vagă, căreia îi urmează îndată somnul adevărat. Tocmai când eram cufundat în această visare vagă, în acest uşor delir, am simţit deodată ca o lumină puternică străbătând prin pleoapele mele închise. Deschizând ochii am văzut chiar în faţa mea o domnişoară ogar, frumoasă şi albă ca zăpada: era, după cum am aflat mai târziu, Minona, fermecătoarea nepoată a Badinei.

— Domnul meu, rosti Minona cu acel gângurit dulce care nu poate să nu trezească un viu ecou în pieptul înflăcărat al unui tânăr, de ce staţi atât de retras şi de singuratic? Cred că vă plictisiţi! îmi pare foarte rău! Dar se înţelege că un poet, atât de mare şi de profund ca dumneavoastră, plutind în sfere înalte, trebuie să găsească foarte plată şi superficială agitaţia vieţii mondene obişnuite.

M-am ridicat cam jenat şi am regretat îndată faptul că firea mea înnăscută, mai puternică decât toate teoriile bunelor maniere, m-a făcut, fără voie, să-mi arcuiesc spinarea aşa cum obişnuiesc pisicile, lucru de care Minona păru că zâmbeşte. Dar revenind îndată la bunele maniere, am luat lăbuţa Minonei, am dus-o la buze şi i-am vorbit de momentele de inspiraţie de care un poet este adesea copleşit. Minona m-a ascultat cu atâta luare-aminte,

arătându-mi vădit cea mai sinceră simpatie, încât m-am ridicat tot mai mult spre sferele înalte ale poeziei pure şi până la urmă nici eu nu prea pricepeam ce spuneam. Probabil că Minona mă înţelegea tot atât de puţin; dar părea grozav de entuziasmată şi m-a asigurat că încă de multă vreme ardea de dorinţa de a-l cunoaşte pe genialul Murr şi că una din clipele cele mai fericite din viaţa ei e cea de faţă. Ce să mai spun?! Curând s-a vădit că Minona îmi citise operele, poeziile mele cele mai sublime – dar nu numai atât! nu numai că le citise, ci înţelesese şi tâlcul lor cel mai adânc! Multe dintre ele le ştia pe dinafară şi mi le-a recitat cu o însufleţire şi o graţie care m-au transportat în al nouălea cer al poeziei, mai ales că ceea ce auzeam din gura celei mai frumoase reprezentante a speciei sale erau versurile *mele*.

— O, preafrumoasă domnişoară! am exclamat eu în culmea încântării; m-aţi înţeles! Aţi învăţat pe dinafară versurile mele! O, ceruri divine! Poate fi oare o fericire mai mare pentru un poet care năzuieşte spre înălţimi?

— Murr, şopti Minona, motane genial, cum ţi-ai putea închipui că o inimă sensibilă, un suflet însetat de poezie ar putea rămâne străin faţă de poet?

Rostind aceste cuvinte, Minona a scos un suspin adânc şi acest suspin mi-a dat lovitura de graţie. Nici nu se putea altfel! M-am îndrăgostit atât de tare de frumoasa domnişoară ogar încât, orbit şi cu mintea rătăcită, nici nu mi-am dat seama cum, în toiul entuziasmului, s-a întrerupt şi a început a flecari dintr-odată cu un fante de mops despre tot felul de banalităţi, şi cum apoi, tot restul serii m-a evitat, tratându-mă într-un fel care ar fi trebuit să-mi arate limpede că tot entuziasmul şi toate laudele ei se refereau la propria-i persoană. Într-un cuvânt, m-am purtat până la sfârşit ca un idiot, care nu vede nimic, ţinându-mă scai după frumoasa Minona, cântând-o în versuri minunate, făcând din ea eroina a tot felul de poveşti fermecătoare şi năstruşnice, vârându-mă în nişte grupuri unde nu aveam ce căuta şi primind în schimb numai bobârnace, jigniri dureroase şi dispreţ.

Adesea, în momente de luciditate, vedeam toată neghiobia purtării mele; îmi aminteam însă din nou, prosteşte, de Tasso şi de alţi poeţi mai recenţi, care simţeau cavalereşte şi care nu se gândeau decât la înalta stăpână a gândurilor lor, căreia îi închinau cântecele lor şi pe care o adorau de la distanţă, ca eroul acela din La Mancha pe Dulcineea lui. Şi atunci mă cuprindea iarăşi dorinţa să nu fiu mai prejos şi mai puţin poetic decât ei, şi juram credinţă eternă nălucirii visurilor mele de dragoste, graţioasei şi albei fecioare de ogar pe care voiam s-o slujesc cavalereşte până la ultima mea suflare. Cuprins de această ciudată sminteală, am făcut prostie după prostie, până când şi prietenul meu Ponto a găsit de cuviinţă să mă părăsească, după ce mă avertizase serios de primejdioasele mistificări şi curse ce mi le întindeau la tot pasul. Cine ştie ce mi s-ar mai fi întâmplat, dacă steaua mea norocoasă n-ar fi vegheat asupra-mi! Această stea norocoasă m-a îndemnat să mă strecor într-o seară, târziu, la Badine, cu singura dorinţă de a o vedea pe iubita mea Minona. Am găsit însă uşa încuiată. Zadarnic am aşteptat, sperând că se va ivi vreun prilej să pătrund înăuntru. Cu inima plină de dragoste şi de dor voiam cel puţin să vestesc iubitei mele că sunt în preajmă-i. Am intonat sub fereastră cea mai duioasă melodie spaniolă din câte au fost concepute şi compuse vreodată. Trebuia să fi fost ceva din cale-afară de jalnic!

532

Am auzit-o pe Badine lătrând, am desluşit chiar şi mârâitul dulce al Minonei. Înainte de a fi putut să-mi dau seama ce se întâmplă, fereastra s-a deschis şi m-am pomenit cu o găleată de apă rece ca gheaţa, drept în cap. E lesne de închipuit cu ce repeziciune m-am retras pe domeniul meu. Jarul interior şi apa rece ca gheaţa pe blană sunt atât de puţin în armonie, încât e cu neputinţă să rezulte ceva bun. Urmarea e cel puţin o febră – ceea ce s-a şi întâmplat. Ajuns acasă, am simţit că frigurile încep să mă scuture cu putere. Probabil că, după paloarea feţei, după privirea stinsă a ochilor şi fierbinţeala frunţii, precum

şi după pulsul meu neregulat, maestrul şi-a dat seama că sunt bolnav. Mi-a adus puţin lapte cald, pe care l-am sorbit cu lăcomie, pentru că de sete mi se lipise limba de cerul gurii. Apoi, înfăşurându-mă în pled, m-am lăsat în voia bolii. Ea început am delirat despre civilizaţie superioară, ogari de casă ş.a.m.d., dar încetul cu încetul somnul mi s-a liniştit şi, până la urmă, a devenit atât de adânc încât, fără exagerare, cred că am dormit trei zile şi trei nopţi în şir.

După ce, în sfârşit, m-am trezit, m-am simţit uşor şi liber; eram pe deplin vindecat de febră şi – o, minune! – şi de dragostea mea smintită. Îmi dădeam seama perfect de prostia în care mă târâse pudelul Ponto, de nerozia ce-o făcusem, amestecându-mă – eu, care eram născut motan – printre câinii, care mă dispreţ uiau pentru că nu erau în stare să-mi înţeleagă spiritul profund şi care, fiind nişte fiinţe fără valoare, erau siliţi să se ţină de forme, neputându-mi oferi, prin urmare, decât o coajă fără miez. Dragostea pentru artă şi ştiinţă se trezi în mine cu o forţă nouă şi atmosferă intimă din casa maestrului meu mă atrăgea mai mult, ca oricând. Au venit astfel lunile maturităţii şi ale bărbăţiei; nu eram nici motan-burş, nici leu de salon, şi simţeam că nu trebuie să fii niciunul, nici altul ca să te cultivi şi să te formezi pentru a corespunde celor mai înalte şi mai profunde cerinţe ale vieţii.

Maestrul meu trebuia să facă o călătorie şi găsi cu cale să mă dea în gazdă la prietenul lui, capelmaistru! Johannes Kreisler. Întrucât odată cu această schimbare de reşedinţă începe o nouă perioadă a vieţii mele, o închei pe cea actuală, din care, tu, tinere motan, cred că vei putea extrage numeroase şi bune învăţăminte pentru viitorul tău…

(F.m.) …zgomote depărtate şi înăbuşite parcă îi ajungeau la ureche şi i se părea că aude paşii călugărilor pe coridoare. Când Kreisler se trezi de-a binelea văzu, într-adevăr, pe fereastră, biserica luminată şi auzi murmurul coiului. Slujba de la miezul nopţii se terminase de mult, prin urmare se întâmplase ceva cu totul neobişnuit. Kreisler presupuse că o moarte fulgerătoare şi

neprevăzută răpise dintre cei vii pe vreunul din călugării bătrâni, care, potrivit obiceiului mănăstiresc, fusese depus în biserică. Se îmbrăcă în grabă şi se îndreptă într-acolo. Pe coridor îl întâlni pe *pater* Hilarius care, ameţit încă de somn, mergea buimac, căscând zgomotos şi ţinând lumânarea cu capătul aprins în jos, astfel că ceara picura sfârâind şi amenințând în orice clipă să stingă flacăra.

— Preavenerabile domnule abate, bolborosi el când Kreisler îl strigă, preavenerabile domnule abate, asta-i împotriva tuturor regulilor de până acum! O slujbă de înmormântare noaptea, şi încă la ora asta! Şi numai pentru că fratele Cyprianus stăruie! *Domine, libera nos de hoc monacho*! *98* 534

Cu greu izbuti Kreisler să-l convingă pe călugărul încă adormit că nu e abatele, ci Kreisler. Află atunci cu destulă trudă de la *pater* Hilarius, că în cursul nopţii fusese adus la mănăstire, nu se ştie de unde, cadavrul unui străin, pe care, după cât arătau lucrurile, îl cunoştea numai fratele Cyprianus şi care nu fusese probabil un om de rând întrucât, cedând stăruinţelor lui Cyprianus, abatele primise să se facă slujba chiar atunci, uimind ca îndată după utrenie corpul să fie scos din biserică.

Kreisler îl urmă pe *pater* Hilarius în biserica slab luminată care, din această pricină, avea un aer straniu şi sinistru.

Fuseseră aprinse numai luminările uriaşului policandru de metal, ce atârna, din tavanul înalt, în faţa altarului principal, astfel că flăcările pâlpâitoare abia izbuteau să lumineze naosul, aruncând în galeriile laterale doar dire misterioase de lumină, în care statuile sfinţilor păreau că se mişcă şi umblă, prinzând o viaţă fantomatică. Chiar sub policandru, scăldat într-o lumină puternică, se afla coşciugul deschis în care zăcea cadavrul; călugării care îl înconjurau, palizi şi nemişcaţi, păreau şi ei nişte morţi, ce ieşiseră din morminte la ceasul când umblă strigoii. Cu glasuri surde şi răguşite cântau strofele monotone ale recviemului, iar în răstimpurile de tăcere nu se auzea decât, venind de afară, vaierul lugubru al vântului

nopţii; ferestrele înalte scârţâiau ciudat, de parcă duhurile celor pieriţi ar fi bătut în ele, voind să intre în locaşul unde auzeau cucernica tânguire.

Kreisler se apropie de rândurile călugărilor şi atunci recunoscu în cel mort pe aghiotantul prinţului Hector.

Duhurile întunecate, care îl bântuiau atât de des, prinseră din nou viaţă, sfâşiindu-i cu ghearele lor pieptul rănit.

„Spirite răutăcios, vorbi el cu sine însuşi, mă aduci aici pentru ca tânărul acesta înţelept să sângereze, căci după cum se spune, când se apropie ucigaşul, cadavrul începe să sângereze! Ehei! Parcă eu nu ştiu că tot sângele i s-a scurs în zilele acelea rele când îşi ispăşea păcatele pe patul de moarte? Nu i-a rămas nicio picătură blestemată, cu care şi-ar putea otrăvi ucigaşul, chiar dacă acesta s-ar apropia de el; şi cu atât mai puţin pe Johannes Kreisler, pentru că nu-l priveşte vipera pe care a strivit-o sub călcâi, în clipa când ea îşi pregătea limba ascuţită pentru o muşcătură mortală. Ridică-ţi pleoapele, mortule, ca să te pot privi drept în faţă şi să-ţi dai seama că păcatul nu cade asupra mea! Dar nu poţi! Cine ţi-a poruncit să-ţi pui în cumpănă viaţa în schimbul unei alte vieţi? De ce ai jucat jocul primejdios cu moartea, dacă nu erai pregătit să pierzi? Dar trăsăturile feţei tale palide sunt blânde; durerea morţii a şters de pe chipul tău frumos orice urmă a groaznicului păcat şi, dacă momentul n-ar fi nepotrivit, aş putea spune că cerul ţi-a deschis porţile îndurării, căci în pieptul tău sălăşluia iubirea… Dar dacă mă înşel? Dacă nu tu ţi-ai ridicat mâna asupra mea ca un demon rău, ci însăşi steaua mea norocoasă a vrut aşa, ca să mă smulgă unei groaznice fatalităţi ce mă pândeşte din umbră? Ridică-ţi dar pleoapele, tinere palid şi, cu privirea-ţi împăcată descoperă tot, tot – chiar dacă ar trebui să mor de durere pentru tine, sau de groază că umbra neagră ce se târăşte după mine mă va înşfăca îndată. Da, priveşte-mă… Sau mai bine, nu, nu! Căci ai putea să te uiţi la mine ca Leonhard Ettlinger şi dacă voi crede că eşti el, ai să fii nevoit să cobori cu mine în abisul din care glasul lui

înăbuşit de strigoi îmi ajunge adesea până în urechi. Dar văd că zâmbeşti. Obrajii şi buzele ţi se colorează. N-ai fost lovit mortal? Nu, nu, nu vreau să reîncep lupta cu tine, dar…”

Kreisler, care în timpul acestui solilocviu se lăsase, fără să-şi dea seama, într-un genunchi, sprijinindu-şi coatele pe celălalt şi ţinându-şi palmele sub bărbie, se ridică brusc gata să facă cine ştie ce gest smintit, sălbatic; dar în aceeaşi clipă cântecul călugărilor amuţi, iar copiii din cor, acompaniaţi de sunetele dulci ale orgii, intonară *Salve regina*”. Sicriul fu închis şi călugării se îndepărtară cu paşi solemni. Atunci bietul Johannes scăpă din strânsoarea sinistră a strigoilor şi, copleşit de durere şi de tristeţe, îi urmă pe călugări. În clipa când dădea să treacă pragul, dintr-un ungher întunecos răsări o făptură, care se apropie de el cu paşi grăbiţi.

Călugării se opriră şi toată lumina lumânărilor căzu pe un băietan voinic, care putea să aibă optsprezece sau douăzeci de ani. Pe chipul lui, despre care nu se putea spune decât că era înfiorător de urât, se citea o ură sălbatică; părul negru îi atârna în laţe, o cămaşă zdrenţuită de pânză colorată abia îi acoperea trupul; pantalonii pescăreşti îi ajungeau şi ei abia până la pulpele goale, astfel că se putea vedea bine ce structură atletică avea.

536

— Blestematule, de ce mi-ai omorât fratele? ţipă sălbatic flăcăul, făcând să răsune bolta bisericii; în acelaşi timp sări ca un tigru asupra lui Kreisler şi-l strânse de gât, gata să-l sugrume.

Însă înainte ca Johannes Kreisler, năucit de acest atac neaşteptat, să fi avut timpul să se gândească a se apăra, se pomeni lângă el cu *pater* Cyprianus, care strigă cu glas poruncitor:

— Giuseppo, smintitule şi păcătosule! Ce cauţi aici? Unde ai lăsat-o pe bătrână? Piei de aici!… Preavenerabile abate, porunceşte să vină argaţii mănăstirii şi să-l zvârle pe acest mişel afară din sfântul lăcaş.

În clipa când Cyprianus apăruse lângă el, vlăjganul îi

dădu îndată drumul lui Kreisler din strânsoare.

— Lăsaţi, sfinte părinte, bombăni el, nu mat faceţi atâta gălăgie când omul vrea să-şi caute dreptatea. Plec şi singur, nu e nevoie să asmuţiţi argaţii asupra mea.

Rostind aceste cuvinte, băiatul dispăru dintr-un salt, pe o portiţă care fusese uitată deschisă şi pe care se şi strecurase în biserică. Curând veniră argaţii, dar nu găsiră de cuviinţă să urmărească prin întunericul nopţii pe îndrăzneţul ce se depărta.

Era în firea lui Kreisler ca tocmai încordarea pricinuită de întâmplări extraordinare şi misterioase să aibă un efect binefăcător asupra spiritului său, după ce izbutea să biruie furtuna ce-l ameninţase cu distrugerea.

De aceea abatele trebuie să fi fost foarte nedumerit de calmul lui Kreisler, când acesta veni la el în ziua următoare şi-i spuse ce impresie zguduitoare făcuse asupra lui, în împrejurări atât de stranii, cadavrul aceluia care voise să-l ucidă şi pe care îl doborâse fiind în legitimă apărare.

— Nici biserica, nici legea lumească nu te pot învinui şi pedepsi de moartea acelui om plin de păcate, dragul meu Johannes, spuse abatele. Cu toate acestea, încă multă vreme nu vei putea scăpa de glasul lăuntric, careţi va şopti că ar fi fost mai bine să cazi tu victimă, decât să-ţi ucizi adversarul. Aceasta arată că Atotputernicului îi este mult mai pe plac să-ţi jertfeşti propria-ţi viaţă, decât să ţi-o salvezi cu preţul unei fapte pripite şi sângeroase. Dar să lăsăm deocamdată asta, căci trebuie să-ţi vorbesc grabnic despre altceva. Ce muritor poate prevedea schimbările pe care le aduce clipa ce urmează? Nu demult eram încredinţat că, pentru mântuirea sufletului dumitale, nimic nu putea fi mai folositor decât să renunţi la lume şi să intri în rândurile-ordinului nostru călugăresc. Acum sunt de altă părere şi te-aş sfătui, oricât de drag îmi eşti şi oricât de mult te preţuiesc, să părăseşti cât mai repede abaţia. Să nu te înşeli în privinţa mea! Şi să nu mă întrebi de ce, împotriva convingerilor mele, mă supun voinţei aceluia, care ameninţă să răstoarne tot ce-am clădit cu atâta trudă.

Chiar de aş vrea să-ţi vorbesc despre motivele mele, ar trebui să fii prea bine iniţiat în tainele adânci ale bisericii, ca să mă poţi înţelege. Totuşi, faţă de dumneata pot vorbi mai deschis, decât cu oricare altul. Află deci că în curând şederea dumitale la abaţie nu-ţi va mai asigura liniştea binefăcătoare de până acum; dimpotrivă, năzuinţele dumitale cele mai intime vor primi o lovitură de moarte şi sfântul lăcaş îţi va părea o temniţă pustie şi tristă. Se schimbă întreaga rânduială a mănăstirii; libertatea, ce se îngemăna cu moravurile cucernice, încetează; în schimb, spiritul întunecat al fanatismului monahal va domni curând cu o neînduplecată severitate între aceste ziduri. O, scumpul meu Johannes! Cântecele dumitale splendide nu vor mai înălţa sufletele către meditaţii sublime: corul va fi desfiinţat şi curând nu se vor mai auzi decât răspunsurile monotone, pe care fraţii mai bătrâni le vor bolborosi cu glasurile lor răguşite şi false…

— Şi toate acestea se întâmplă din voinţa acelui străin, călugărul Cyprianus? întrebă Kreisler.

— Aşa este, răspunse abatele cu mâhnire, plecându-şi privirea spre pământ. Aşa este, bunul meu Johannes, şi nu e vina mea că nu se poate altfel. Şi totuşi, adăugă abatele, după o clipă de tăcere şi pe un ton deodată solemn, tot ce slujeşte la întărirea temeliilor bisericii şi la sporirea strălucirii ei trebuie să se înfăptuiască şi nicio jertfă nu e prea mare!

— Dar cine-i acest om sfânt, atât de atotputernic, care poate să vă poruncească şi care, cu un singur cuvânt, a fost în stare să mă scape de vlăjganul acela pus pe omor? întrebă Kreisler cu ciudă.

— Dragă Johannes, îi răspunse abatele, eşti amestecat într-o taină, pe care deocamdată nu o cunoşti în întregime. Curând însă vei afla mai multe, poate mai multe decât ştiu chiar eu, şi ţi le va spune maestrul Abraham. Cyprianus, pe care îl numim încă fratele nostru, este unul dintre cei aleşi. El a fost învrednicit să intre în legătură nemijlocită cu puterile veşnice ale cerului şi de pe acum

trebuie să-l cinstim ca pe un sfânt. Cât priveşte acel îndrăzneţ, care s-a furişat în biserică în timpul slujbei şi a vrut să te sugrume, este un ţigan vagabond şi pe jumătate nebun; de multe ori economul nostru a dat poruncă să fie biciuit, pentru că fura găinile grase din coteţele sătenilor. Pentru a-l alunga, nu era nevoie de niciun miracol deosebit.

În timp ce rostea aceste ultime cuvinte, abatelui îi flutură în colţul gurii un uşor zâmbet ironic, care dispăru îndată.

Kreisler se simţea profund nemulţumit; îşi dădea seama că abatele, cu toate calităţile spiritului, ale intelectului său, juca faţă de el un joc făţarnic şi că toate motivele pe care le invocase pentru a-l hotărî să se călugărească ascundeau o intenţie tainică, la fel ca şi acelea pe care le aducea acum pentru a-l convinge de contrariul. Kreisler hotărî să părăsească abaţia şi să se smulgă definitiv din toate aceste secrete primejdioase care, dacă şi-ar prelungi şederea, ameninţau să se încâlcească într-o mreajă, din care nu va mai putea scăpa. În clipa când îi trecu prin minte că se poate întoarce îndată la Sieghartsbof, la maestrul Abraham, şi că o va putea revedea pe ea, că va putea auzi glasul *ei*, al aceleia care îi stăpânea toate gândurile, simţi acea dulce strângere de inimă, care este semnul sigur al unei iubiri înflăcărate.

Adâncit în ideile ce-l frământau, Kreisler cobora pe aleea principală a parcului, când îl ajunse din urmă *pater* Hilarius, care începu pe dată:

— Ai fost la abate, Kreisler, şi ţi-a spus totul? Ei, n-am avut eu dreptate? Suntem pierduţi! Acest preasfinţit măscărici, hait! mi-a scăpat cuvântul, dar rămâne între noi, când a ajuns la Roma – ştii despre cine vorbesc – a fost primit îndată în audienţă de sfinţia-sa papa. I-a căzut în genunchi şi i-a sărutat papucul. Fără să-i facă vreun semn să se ridice, sfinţia-sa papa l-a lăsat să stea aşa prosternat un ceas întreg. „Aceasta să-ţi fie prima pedeapsă bisericească”, i-a spus sfinţia-sa când, în sfârşit, i-a îngăduit să se ridice. După care i-a ţinut o lungă predică

despre greşelile pline de păcate în care căzuse. Apoi, în anumite încăperi secrete, Cyprianus a primit tot felul de instrucţiuni şi a pornit la drum. De mult nu se mai ivise niciun fel de sfânt! Miracolul – doar ai văzut tabloul, Kreisler – miracolul zic, şi-a luat chipul adevărat abia la Roma. Eu nu-s decât un cinstit călugăr benedictin, un bun *praefectus chori*.[147] – ceea ce cred că nu-mi vei tăgădui – şi închin bucuros un păhărel de vin de Nierenstein sau un Bocksbeutel în cinstea singurei noastre salvatoare – biserica. Dar aşa ceva… singura mea mângâiere e că nu va rămâne multă vreme aici. Datoria lui e să umble prin lume. *Monachus în claustro non valet ova duo*; *sedquando est extra*, *bene valet*, *triginta*[148]. Va face şi minuni… Uite-l, uite-l, Kreisler, vine pe alee încoace. Ne-a văzut şi acum ştie ce pozã trebuie să ia.

Kreisler îl văzu pe călugărul Cyprianus, care păşea solemn pe alee, cu privirea fixă ridicată spre cer şi cu mâinile împreunate, de parcă ar fi fost cuprins de un extaz religios.

Hilarius se depărta în grabă, dar Kreisler rămase locului, contemplându-l pe acel călugăr, al cărui chip, şi întreaga făptură, aveau ceva straniu, care-l deosebea de toţi ceilalţi oameni. Un destin măreţ şi neobişnuit lasă totdeauna urme vizibile, aşa că era foarte posibil că o soartă cu totul ieşită din comun să i fi plămădit acestui călugăr înfăţişarea de acum.

Călugărul voia să-şi vadă de drum, cufundat în extazul său, fără să-l ia în seamă pe Kreisler; acesta se simţi însă îndemnat să-l oprească pe severul emisar al capului bisericii, pe înverşunatul prigonitor al celei mai frumoase dintre arte. Ieşindu-i înainte, i se adresă astfel:

— Îngăduiţi-mi, preacucernice, să vă prezint mulţumirile mele. Prin cuvântul dumneavoastră, care atârnă atât de greu, m-aţi salvat la timp din mâinile acelui ţigan vagabond, care mi-ar fi sucit gâtul ca unei găini

147 Conducătorul corului (lat.).

148 Textual: Călugărul închis în mănăstire nu face cît două ouă; dar afară face şi cît treizeci (lat.).

furate.

540

Călugărul păru că se trezeşte dintr-un vis. Îşi frecă fruntea cu mâna şi îl privi multă vreme ţintă, ca şi cum ar fi vrut să-şi amintească cine e. Deodată, faţa i se schimonosi într-o expresie înfricoşător de aspră şi, cu ochii scânteind de mânie, strigă:

— Nemernicule, ticălosule! Ai fi meritat să te las cufundat în păcatele tale! Nu eşti tu acela care, cu zdrăngănitul tău lumesc, ai profanat cultul sfânt al bisericii, reazemul de căpetenie al religiei? Oare nu eşti tu cel care, prin scamatorii vane, ai tulburat sufletele cele mai cucernice, până ce s-au abătut de la cele sfinte şi, prin cântece deşănţate, s-au dat roabe plăcerilor lumeşti?

Kreisler se simţi jignit de aceste învinuiri smintite, dar totodată înălţat, văzând trufia neroadă a fanaticului călugăr, care se folosea de arme atât de copilăreşti.

Privindu-l drept în ochi, îi răspunse foarte liniştit:

— Dacă e un păcat să proslăveşti puterea cea eternă, într-o limbă pe care ea însăşi ne-a dăruit-o pentru ca acest har ceresc să trezească în pieptul nostru entuziasmul înflăcărat al evlaviei şi chiar intuirea unui alt tărâm, dacă este un păcat să te înalţi deasupra celor pământeşti pe aripile serafice ale cântecului şi, plin de iubire şi de un dor sacru, să năzuieşti spre culmile cele mai înalte, atunci, preacinstite, aveţi dreptate; da, atunci sunt un mare păcătos. Îngăduiţi-mi însă a fi de altă părere şi să cred cu toată tăria că, dacă va amuţi cântecul, cultul bisericesc va fi lipsit de gloria adevărată a celui mai sfânt entuziasm.

— În cazul acesta, replică aspru călugărul, roagă-te Sfintei Fecioare să-ţi ia vălul ce-ţi acoperă ochii şi să te ajute să înţelegi sacrilegiul erorii dumitale.

— Odată, zâmbi cu blândeţe Kreisler, un compozitor[149] a fost întrebat cum de reuşeşte ca toate compoziţiile sale religioase să fie atât de pătrunse de o inspiraţie cu adevărat divină. Cucernicul maestru, cu suflet de copil, a răspuns: „Când văd că lucrarea mea nu vrea să

149 Se referă la Joseph Haydn.

înainteze, spun câteva *Ave* plimbându-mă prin odaie, şi atunci îmi vin iarăşi idei”. Acelaşi maestru s-a exprimat în felul următor despre o altă lucrare importantă cu caracter religios[150]. „Abia când am ajuns la jumătatea lucrării mele mi-am dat seama că e izbutită; niciodată n-am fost mai cucernic ca în perioada când am lucrat la ea; în fiecare zi cădeam în genunchi şi mă rugam lui Dumnezeu să-mi dea puteri ca să-mi pot duce lucrarea la bun sfârşit”. Impresia mea este, preasfinte, că nici acest maestru, nici bătrânul Palestrina nu s-au trudit pentru un lucru plin de păcat; şi că numai o inimă prinsă în gheaţa unei înverşunări ascetice nu-i în stare şase înflăcăreze de sublima evlavie a cântecului.

— Om de nimic! exclamă călugărul cu mânie. Cine eşti tu ca să discut cu tine, când locul tău este în pulberea de la picioarele mele? Afară, afară din abaţie, ca să nu mai pângăreşti cele sfinte!

Revoltat la culme de tonul poruncitor al monahului, Kreisler strigă cu aprindere:

— Dar cine eşti *tu*, monah smintit, ca să te ridic mai presus de tot ce este omenesc? Te-ai născut oare liber de orice păcat? Niciodată nu te-au bântuit gândurile păcătoase ale iadului? Nu te-ai abătut oare niciodată de pe poteca lunecoasă pe care ai pornit? Iar dacă Sfânta Fecioară, îndurându-se de tine, te-a smuls într-adevăr din ghearele morţii pe care poate chiar o meritai din pricina vreunei fapte cumplite ce vei fi săvârşit, a făcut-o ca să-ţi recunoşti smerit păcatele şi să le ispăşeşti, nu să te făleşti, cu o trufie profanatoare, cu harul ceresc şi chiar cu cununa de sfânt, pe care nu o vei dobândi niciodată.

Călugărul se uita la Kreisler cu o privire nimicitoare, bolborosind cuvinte neînţelese. Acesta urmă însă tot mai înfocat:

— Iar atunci, călugăr trufaş ce eşti, continuă din ce în ce mai aprins Kreisler, atunci când purtai încă această haină…

Cu aceste cuvinte, îi puse înaintea ochilor miniatura

150 Se referă la oratoriul Creaţia, terminat în 1798.

pe care o primise de la maestrul Abraham; dar, în clipa când zări portretul, călugărul îşi pocni fruntea cu pumnii, într-un gest de cumplită disperare şi scoase un ţipăt de durere atât de sfâşietor, de parcă ar fi primit o lovitură de moarte.

— Afară cu *tine*, strigă Kreisler, afară cu *tine* din abaţie, călugăr criminal ce eşti! Ehei, sfântule! Dacă te întâlneşti cumva cu hoţul acela de găini, cu care te-ai înhăitat, apoi spune-i că altă dată n-ai să mai poţi şi nici n-ai să mai vrei să mă aperi. Şi mai spune-i să aibă grijă să-mi şi mai întindă labele spre gâtul meu, căci altfel am să-l străpung ca pe o ciocârlie, sau ca pe fratele lui; căci în ce priveşte străpunsul…

542

În clipa asta Kreisler se îngrozi de el însuşi. Monahul continua să stea nemişcat în faţa lui, apăsându-şi fruntea cu pumnii, fără să poată scoate un singur cuvânt, sau măcar un sunet, în timp ce lui Kreisler i se păru că aude un foşnet în tufiş şi că, în aceeaşi clipă, bruta de Giuseppo va tăbărî asupra lui. O porni la fugă. Tocmai atunci călugării cântau vecernia şi Kreisler o luă spre biserică, cu speranţa că acolo sufletul lui, adânc tulburat şi rănit, se va linişti.

Vecernia se sfârşi, călugării ieşiră din biserică, lumânările se stinseră. Tot timpul gândurile lui Kreisler se îndreptaseră spre maeştrii vechi şi evlavioşi de care amintise în cearta lui cu Cyprianus. Acum inima îi era plină de muzică, de o muzică cucernică; cântase Julia şi furtuna din suflet i se potolise. Voia acum să iasă printr-o capelă laterală, a cărei uşă dădea într-un coridor lung, de unde o scară ducea spre camera lui.

Când Kreisler intră în capelă, un călugăr, care până atunci zăcuse prosternat în faţa icoanei făcătoare de minuni a Maicii Domnului, se ridică cu trudă. La lumina candelei, veşnic nestinse, Kreisler îl recunoscu pe monahul Cyprianus care era acum într-o stare jalnică, cu totul istovit, ca şi cum s-ar fi trezit dintr-un leşin. Kreisler îl ajută să se ridice atunci călugărul îi vorbi cu glas slab şi tremurat.

— Te recunosc, dumneata eşti Kreisler! Fie-ţi milă, nu mă părăsi; ajută-mă să ajung până la treapta aceea, unde vreau să mă odihnesc. Dar aşază-te şi dumneata lângă mine, cât mai aproape, ca să nu ne audă decât cea Preamărită… Îndură-te de mine, continuă călugărul, după ce amândoi se aşezară pe treapta altarului. Îndură-te de mine şi spune-mi adevărul – nu cumva fatalul portret l-ai primit de la bătrânul Severino şi ştii tot ce este în legătură cu taina aceea groaznică?

Kreisler îi mărturisi sincer şi deschis că portretul l-a primit de la maestrul Abraham Liscov şi, tot fără nicio teamă, îi povesti cele petrecute la Sieghartshof; cum, din anumite maşinaţiuni, a ajuns la concluzia că e vorba de o crimă şi că portretul stârneşte amintirea ei, precum şi teama că poate fi dată în vileag. Călugărul, pe care unele momente ale povestirii lui Kreisler păreau că-l zguduie adânc, rămase tăcut o bucată de vreme. Într-un târziu, îmbărbătat şi cu glas mai sigur, vorbi:

— Ştii prea multe, Kreisler, pentru ca să nu afli şi restul. Află deci că acel prinţ Hector, care te-a urmărit cu gândul să te omoare, este fratele meu mai mic. Tatăl nostru este un prinţ, al cărui tron urma să-l moştenesc eu, dacă urgia vremilor nu l-ar fi răsturnat. Cum tocmai izbucnise războiul, ne-am înrolat amândoi şi serviciul în armată ne-a dus la Neapole, întâi pe mine, apoi pe fratele meu. Pe vremea aceea, eram sclavul tuturor viciilor lumeşti şi, mai ales, eram stăpânit în întregime de o patimă sălbatică pentru femei. Amanta mea era o dansatoare, pe cât de frumoasă, pe atât de stricată; dar afară de ea alergam după toate târfele ce-mi ieşeau în cale. Într-o zi, pe înserat, urmăream în port două din aceste fiinţe. În clipa când voiam să mă apropii de ele, am auzit deodată o voce stridentă strigând: „Ce mare haimana e şi prinţişorul ăsta! Se ţine după târfe, când ar putea să se odihnească în braţele celei mai frumoase prinţese!” Întorcându-mi privirea, văzui o ţigancă bătrână şi zdrenţăroasă, pe care, cu câteva zile în urmă zărisem cum o înhăţau zbirii104 pe strada Toledo, pentru că doborâse la

pământ, cu cârja ei, o namilă de sacagiu cu care se certase. „Ce vrei de la mine, vrăjitoare bătrână?” i-am strigat eu; dar, drept răspuns, baborniţa a revărsat asupra mea un torent de înjurături din cele mai murdare, ceea ce a avut ca urmare că trecătorii, ce se plimbau de colo colo, fără nicio treabă, să facă cerc în jur, râzând cu hohote de păţania mea: Voiam să plec, dar bătrână m-a apucat de pulpana hainei, fără să se scoale de jos şi, începând deodată să înjure, mi-a şoptit, în timp ce pe faţa-i dezgustătoare s-a ivit un rânjet: „Ei, prinţişor dulce, nu vrei să stai puţin cu mine? Nu vrei să auzi nimic despre îngerul de fată care s-a îndrăgostit de tine ca o nebună?” Apoi bătrână s-a ridicat greoi, tot ţinându-mă de mână, şi mi-a şoptit la ureche despre o fată frumoasă ca soarele, tânără şi încă nevinovată. Am crezut că femeia e o codoaşă ordinară şi voiam să scap de ea dându-i câţiva ducaţi, pentru că în momentul acela n-aveam chef să încep o nouă aventură. Însă bătrâna n-a primit banii şi, pe când mă îndepărtam, a strigat după mine: „Du-te, du-te, domnişorule! Curând ai să mă cauţi dumneata singur, cu dor şi jale la inimă!”

544

Trecuse o bucată de timp şi uitasem cu desăvârşire de ţiganca aceea când, într-o zi, într-un ioc numit Villa reale105, unde lumea obişnuia să se plimbe, a trecut pe lângă mine o doamnă, care mi s-a părut atât de fermecătoare, cum nu mai văzusem alta până atunci. M-am grăbit să-i ies înainte şi, în clipa când i-am zărit faţa, am simţit că mi se deschise paradisul. Aşa am gândit atunci, ca un om plin de păcate ce eram, şi motivul, pentru care repet acum gândul acela nelegiuit, este ca să-ţi poţi face o idee despre farmecul neasemuit cu care Atotputernicul o împodobise pe frumoasa Angela; cu atât mai mult, cu cât acum nu s-ar cuveni, şi de bună seamă că nici n-aş izbuti să vorbesc prea mult despre frumuseţea pământească. Alături de ea mergea, sau mai bine zis şchiopăta, rezemându-se într-un toiag, o femeie în vârstă, îmbrăcată foarte decent şi care atrăgea atenţia numai prin faptul că

era extraordinar de grasă şi de greoaie. Cu toate că era îmbrăcată cu totul altfel şi deşi o scufie mare îi acoperea o parte a feţei, am recunoscut îndată că bătrâna doamnă nu era alta decât ţiganca din port. Rânjetul ei şi un semn uşor pe care mi l-a făcut cu capul, mi-au dovedit că nu mă înşelasem. Nu mai puteam însă să-mi iau ochii de la minunea aceea de frumuseţe; fata îşi lăsă privirile în jos şi evantaiul îi scăpă din mână. M-am aplecat repede să-l ridic. În momentul când l-a primit, i-am atins degetele; tremurau. În mine s-a aprins focul unei patimi diabolice şi nu bănuiam câtuşi de puţin că prima clipă a groaznicei încercări, la care mă supunea cerul, sosise. Stăteam pironit locului, năucit şi cu minţile pierdute, fără măcar să-mi dau seama că doamna aceea se urca împreună cu însoţitoarea ei într-o trăsură ce aştepta la capătul aleii. Numai în clipa când trăsura a pornit, mi-am venit în fire şi am fugit după ea ca un nebun. Am ajuns la timp ca să văd trăsura oprindu-se în faţa unei case, pe o străduţă îngustă, ce ducea în vasta piaţă Largo delle Piane. Amândouă au coborât şi, cum trăsura a plecat îndată ce ele au intrat în casă, am dedus că locuiau acolo. În piaţa Largo delle Piane locuia şi bancherul meu, *signor* Alessandro Sperzi, şi nu ştiu cum mi-a dat în gând să-i fac tocmai atunci o vizită. El şi-a închipuit că venisem pentru afaceri şi a început să-mi vorbească amănunţit despre situaţia treburilor mele. Eu însă n-aveam în cap decât pe doamna aceea şi, cum nu eram în stare nici să ascult, nici măcar să gândesc la altceva, în loc de răspuns i-am povestit lui *signor* Sperzi despre fermecătoarea aventură a acelei clipe. Bancherul însă mi-a spus despre frumoasa mea mult mai multe lucruri decât mi-aş fi putut închipui. La fiecare şase luni o casă comercială din Augsburg transfera, chiar prin el, o sumă însemnată pentru această doamnă. Numele ei era Angela Benzoni; iar bătrâna era cunoscută sub numele de doamna Magdala Sigrun. În schimb, *signor* Sperzi avea obligaţia să informeze amănunţit casa comercială din Augsburg despre felul de viaţă pe care-l ducea fata. Prin urmare, întrucât şi mai înainte trebuise să se ocupe de

educaţia ei, după cum în prezent se îngrijea de problemele gospodăriei ei, putea fi considerat ca un fel de tutore. Bancherul era de părere că fata e rodul unei legături interzise între două persoane de rang înalt. Mi-am exprimat mirarea faţă de *signor* Sperzi că asemenea comoară e încredinţată unei femei atât de suspecte, ca bătrâna aceea care hoinăreşte pe străzi îmbrăcată în chip de ţigancă zdrenţăroasă şi care, după cât mi se pare, a vrut să-şi joace rolul de codoaşă. Bancherul m-a asigurat însă că nu există o îngrijitoare mai credincioasă şi mai atentă ca ea. A venit aici împreună cu fetiţa, care avea atunci numai doi ani. Cât despre obiceiul de a se travesti din când în când în ţigancă, nu era decât un capriciu, care poate fi trecut cu vederea într-o ţară unde carnavalul domneşte în toată libertatea… Dar trebuie, sunt obligat chiar să fiu concis. Curând după aceea, bătrâna a venit la mine, în veşmintele ei de ţigancă, şi m-a dus la Angela care, roşindu-se toată de o sfială feciorelnică, mi-a mărturisit dragostea ei. Pradă însă erorii mele, eu tot mai credeam că bătrâna era o proxenetă fără scrupule; curând însă m-am convins de contrariul. Angela era nevinovată şi pură ca neaua şi, acolo unde mă pregăteam să gust plăceri pline de păcat, am învăţat să cred într-o virtute, pe care astăzi trebuie s-o recunosc, firește, ca o amăgire diabolică, infernală. Pe măsură ce patima mea se înteţea, îmi creştea şi supunerea faţă de bătrână, care-mi şoptea neîncetat la ureche că trebuie să mă însor cu Angela. Şi chiar dacă un timp lucrul acesta trebuia să rămână secret, va veni totuşi ziua când voi încununa fruntea soţiei mele cu diadema princiară – căci, prin naştere, Angela îmi era egală…

546

Ne-am cununat într-o capelă a bisericii San Filippo. Mă simţeam în al nouălea cer; am rupt toate relaţiile, am renunţat la slujba mea, nu mă mai arătam în cercurile unde odinioară mă desfrânam în voie. Dar tocmai această schimbare bruscă a felului meu de viaţă m-a trădat. Dansatoarea aceea, de oare mă descotorosisem, m-a urmărit şi a aflat unde mă duceam în fiecare seară;

bănuind că astfel se va putea răzbuna, a destăinuit fratelui meu secretul dragostei mele. Fratele meu m-a pândit şi, urmărindu-mă, m-a surprins în braţele Angelei. Scuzându-se pe un ton glumeţ pentru indiscreţia lui, Hector mi-a reproşat că am fost prea egoist şi că nici măcar nu l-am socotit demn să-i acord încrederea ce se cuvine unui prieten sincer. Dar eu mi-am putut da seama prea bine cât de izbit a fost de frumuseţea extraordinară a Angelei. Scânteia zburase şi aprinsese în sufletul lui flacăra unei patimi pustiitoare. Venea des, deşi numai în ceasurile când ştia că mă găseşte şi pe mine. Aveam impresia că patima lui este împărtăşită şi toate furiile geloziei îmi sfâşiau inima. Am cunoscut chinurile iadului!

Într-o zi, intrând în camera Angelei, mi s-a părut că aud vocea lui Hector în încăperea vecină. Cu moartea în suflet, am rămas ţintuit locului, ca stană de piatră. Deodată Hector a năvălit din încăperea vecină, cu faţa roşie ca focul şi cu ochii holbaţi de furie.

— Blestematule! De acum înainte n-ai să-mi mai stai în cale!

A strigat aceste cuvinte făcând spume la gură, a scos cu un gest fulgerător pumnalul şi mi l-a împlântat în piept până la miner. Chirurgul chemat în grabă a constatat că lama mi-a străpuns inima. Preaslăvita Fecioară m-a socotit vrednic să-mi redea viaţa printr-o minune.

Călugărul rosti ultimele cuvinte cu glas scăzut şi tremurător; apoi se cufundă în gânduri tulburi.

— Şi ce s-a întâmplat cu Angela? îl întrebă Kreisler.

— Când ucigaşul a vrut să culeagă roadele fărădelegii sale, iubita mea a fost cuprinsă de convulsiuni şi a murit în braţele lui… Otravă…

După ce rosti acest cuvânt, călugărul se prăbuşi cu faţa la pământ şi începu să horcăie ca un muribund.

Kreisler trase clopotul, punând întreaga mănăstire pe picioare. Cyprianus, leşinat, fu transportat la bolniţă.

A doua zi, Kreisler îl găsi pe abate plin de o voie bună cu totul neobişnuită.

— Ha-ha! îi strigă el. Nu voiai să crezi, Johannes, că

se pot întâmpla minuni în zilele noastre; iar ieri ai săvârşit tu însuţi în biserică cea mai mare minune din câte pot exista. Ia spune-mi, ce i-ai făcut sfântului nostru trufaş, că zace acum ca un păcătos pocăit şi doborât la pământ? Cuprins de o copilăroasă teamă de moarte, ne imploră pe toţi să-l iertăm că a vrut să se înalţe mai presus de noi! Nu cumva dumneata, căruia îţi cerea să te spovedeşti, l-ai pus pe el să se spovedească?

Kreisler nu găsi cu cale să ascundă nimic din cele ce se petrecuseră între el şi monahul Cyprianus. De aceea, îi povesti amănunţit abatelui, începând cu predica pe care i-o ţinuse fără înconjur încrezutului călugăr, atunci când ponegrise arta sfântă a muzicii, şi sfârşind cu starea groaznică ce l-a cuprins când a rostit cuvântul „otravă”. După aceea Kreisler îi spuse abatelui că nu înţelege nici acum de ce portretul acela, de care se îngrozise prinţul Hector, a avut acelaşi efect şi asupra călugărului Cyprianus. Tot astfel, nu era încă de loc dumirit de rolul pe care maestrul Abraham îl joacă în această întâmplare sinistră.

— Iubitul meu fiu, spuse abatele cu un zâmbet prietenos, astăzi ne aflăm unul în faţa celuilalt cu totul în alte condiţii decât numai cu câteva ceasuri înainte. O inimă bărbată, un suflet neclintit şi, mai ales, acel simţ profund şi drept, care sălăşluieşte în pieptul nostru asemenea unei revelaţii profetice, fac împreună mai mult decât mintea cea mai lucidă, decât privirea cea mai pătrunzătoare, oricât de multă experienţă ar avea. Tu ai confirmat acest lucru, dragul meu Johannes, folosind cu atâta iscusinţă arma ce ţi-a fost pusă în mână fără niciun fel de îndrumări, şi la un moment atât de potrivit, încât dintr-o singură lovitură ai doborât la pământ un duşman pe care, poate, nici planul cel mai bine chibzuit nu l-ar fi putut scoate din luptă. Fără să ştii, mi-ai făcut mie, mănăstirii, ba poate chiar întregii biserici, un serviciu ale cărui consecinţe binefăcătoare sunt incalculabile. Acum vreau şi pot să-ţi vorbesc deschis; întorc spatele acelora care au vrut să mă inducă în eroare, vorbindu-te de rău. Te poţi bizui pe mine, Johannes! Voi

avea grijă ca să ţi se împlinească dorinţa cea mai frumoasă, care stăpâneşte sufletul tău. Cecilia ta – ştii despre ce fiinţă încântătoare vorbesc… dar deocamdată să nu discutăm despre asta. Ceea ce vrei să mai afli, în legătură cu acea groaznică întâmplare din Neapole, poate fi spus în puţine cuvinte. În primul rând, cucernicul nostru frate Cyprianus a găsit cu cale să treacă sub tăcere un mic amănunt. Angela a murit din pricina otrăvii pe care i-o dăduse el însuşi, cu minţile tulburate de o gelozie diabolică. Maestrul Abraham se afla pe atunci la Neapole, purtând numele de Severino. I se părea că dăduse de urmele iubitei lui Chiara, ceea ce era adevărat; atunci i-a ieşit în cale ţiganca aceea bătrână, Magdala Sigrun, pe care o cunoşti. După îngrozitoarea crimă, bătrâna s-a adresat maestrului şi, înainte de a pleca din Neapole, i-a încredinţat acel portret a cărui taină tu nu o cunoşti încă. Dacă apeşi pe butonul de oţel de pe margine, atunci portretul lui Antonio, care nu este decât un capac, va sări în sus, şi, nu numai că vei vedea portretul Angelei, dar îţi vor cădea în palmă şi câteva file subţiri, de o importanţă extraordinară, deoarece conţin dovezi ale dublei crime. Acum înţelegi de ce talismanul acesta are un efect atât de mare. Probabil că maestrul Abraham a mai avut prilejul să se întâlnească în peregrinările lui cu cei doi fraţi; dar despre asta va şti să-ţi povestească el însuşi mai bine decât mine. Acum, Johannes, să vedem ce mai face bolnavul nostru, fratele Cyprianus.

— Şi cum rămâne cu minunea? întrebă Kreisler, întorcându-şi privirea spre locul de deasupra micului altar, unde îl ajutase pe abate să agaţe tabloul despre care stimatul cititor probabil că-şi mai aminteşte. Mare-i fu însă mirarea, când în locul acelui tablou, văzu iarăşi *Sfântafamilie* a lui Leonardo da Vinci, care-şi reluase vechiul loc.

— Şi cum rămâne cu minunea? îşi repetă Kreisler întrebarea.

— Vorbeşti de acel frumos tablou, care a fost atârnat aici? răspunse abatele cu o privire ciudată. Am dat ordin

să fie atârnat în bolniţă. Poate că, privindu-l, bietul nostru frate Cyprianus se va simţi întărit... poate că Preaslăvita Fecioară îl va ajuta încă o dată.

Întorcându-se în camera lui, Kreisler găsi următoarea scrisoare din partea maestrului Abraham:

„Dragul meu Johannes!

Nu mai zăbovi nicio clipă! Părăseşte abaţia şi vino cât mai curând încoace! Dracul, ca să se amuze, a stârnit aici o harababură de nedescris! Când ne vom vedea, îţi voi spune mai mult. Îmi e peste puteri să-ţi scriu, căci toate astea îmi stau în gât ca un os. Despre mine, despre steaua speranţei care a răsărit pentru mine, niciun cuvânt. Deocamdată, îţi comunic în grabă doar atât: n-ai s-o mai găseşti pe doamna consilier Benzon, ci pe contesa von Eschenau. Diploma de la Viena a sosit şi căsătoria Juliei cu distinsul prinţ Ignaz e ca şi anunţată oficial. Prinţul Irenaus este preocupat de gândul la noul tron, pe care se va aşeza în calitate de suveran. Doamna Benzon, sau mai exact contesa von Eschenau, i-a făgăduit acest lucru. În răstimp, prinţul Hector, s-a jucat de-a v-aţi ascunselea, până ce, până la urmă, a fost chemat cu adevărat în armată. Se va întoarce însă curând şi atunci se vor sărbători două nunţi dintr-odată. Ce mai veselie o să fie! Trompetiştii îşi gargarisesc de pe acum gâtlejurile, vioriştii îşi ung arcuşurile, făclierii din Sieghartshof toarnă luminări... Vezi, dar! Curând va fi onomastica prinţeseimame, şi atunci voi întreprinde lucruri măreţe, dar dumneata trebuie să fii neapărat de faţă. Cel mai bun lucru este să vii, îndată ce ai citit aceste rânduri! Goneşte încoace cât poţi de repede! Pe curând... *À-propos*! Fereşte-te de popi: abatele însă îmi e tare drag. *Adieu*!”

Scrisoarea aceasta a bătrânului maestru era atât de scurtă şi, totodată, atât de cuprinzătoare, încât...

POST-SCRIPTUM AL EDITORULUI106

Ajungând la sfârşitul celui de al doilea volum, editorul este nevoit să împărtăşească stimaţilor săi cititori o veste foarte tristă. Pe motanul Murr, înţeleptul, eruditul filosof şi poet, moartea l-a răpus în mijlocul strălucitei sale

cariere. A decedat în noaptea de 29 spre 30 noiembrie, după o scurtă dar grea suferinţă, păstrându-şi până în ultima clipă calmul şi seninătatea unui adevărat înţelept.

Iată deci încă o dovadă că geniile precoce nu au niciodată noroc; fie că, nimerind într-un mediu defavorabil, cad cu timpul într-o indiferenţă lipsită de caracter şi de spiritualitate, pierzându-se în gloata anonimă, fie că nu izbutesc să ajungă la o vârstă mai înaintată.

Sărmane Murr! Moartea prietenului tău Mucius a fost o prevestire a propriei tale morţi şi dacă ar fi trebuit să-ţi fac eu discursul funebru, ar fi ieşit din inima mea cu totul altfel decât cel al nepăsătorului Hinzmann. Căci mi-ai fost drag, mai drag decât mulţi alţii… În sfârşit! Odihneşte în pace! Pace cenuşii tale!…

Păcat că răposatul nu şi-a terminat expunerea concepţiilor sale despre viaţă, care rămân astfel numai ca un fragment. În schimb, în hârtiile pe care le-a lăsat, s-au găsit multe cugetări şi observaţii scrise, pe cât se pare, în timpul când se afla la capelmaistrul Kreisler. Afară de aceste note, s-a mai păstrat şi o bună parte din cartea ce conţine biografia lui Kreisler şi pe care bietul Murr o sfâşiase.

De aceea editorul socoate că nu ar fi nepotrivit să împărtăşească stimaţilor cititori ceea ce s-a mai putut găsi din biografia lui Kreisler, într-un al treilea volum ce urmează să apară cu prilejul târgului de Paşti – intercalând ici-colo, în locurile potrivite, acele observaţii şi cugetări ale motanului, ce par vrednice a fi comunicate lumii.